

Erindringsbøger tyske regimenter

Deltager troppeenheder fra den forhenværende tyske hær i
Verdenskrigen, udarbejdet under medvirken
af Rigsarkivet.

Troppeenheder fra den
tidligere preussiske kontingent

Bogseriens 358. bind:
Feldartillerie-Regiment Nr. 9

Oldenburg i.O. 1934

Verlag von Gerhard Stalling
Gründungsjahr der Firma 1789

Feldartillerie - Regiment
Generalfeldmarschall Graf Waldersee
(Schleswigsches) Nr. 9

af

Hans-Erich Henning

Dr. med.

Kgl. preuss. Oberleutnant
im Felde Führer der 1., 3., 5 und 9. Batterie

Oldenburg i.O. 1934

Verlag von Gerhard Stalling
Gründungsjahr der Firma 1889

Dansk udgave:

Jørgen Flintholm – 2017

flinth@stofanet.dk

Må ikke gøres til genstand for salg

”Til de i denne serie af bearbejdede enhedshistorier stiller Rigsarkivet de respektive enheders tjenstlige krigsdagbøger (inklusive de udvidede udgaver) til disposition efter særlige betingelser, og i overensstemmelse med en i hvert tilfælde udfærdiget kontrakt mellem arkiv og forfatter. Ansvar for indhold af de enkelte bind bæres udelukkende af den navngivne forfatter.

Reicharchiv, Potsdam.

Denne bog er tilegnet
H. Exzellenz General der Artillerie a.D.

Max v. Gallwitz,

som i 1870/71 som krigsfrivillig kæmpede
i rækkerne ved vores Regiment,
som i den lange fredstid især gjorde fremragende tjeneste
for feltartilleriet som dets inspektør,
og som under Verdenskrigen som Armefører
i vest, sydøst og igen i vest
erhvervede sig stor ære.

Indholdsfortegnelse

Indledning	8
Regimentets forhistorie	9
I. Fremmarch	11
Mobilisering i Itzehoe 1.8.14-6.8.14	11
Opmarch 7.8.14 – 10.8.14	13
Liège	13
Tirlemont (18.8.1914) 18.8.1914 – 22.8.1914	15
Mons 23.8.1914 – 24.8.1914	18
Fra Mons til Marne 25.8.1914 – 4.9.1914	21
Courgivaux – Neuvy – Esternay 5.9.1914 – 7.9.1914	25
Ormoy – Fresnoy 8.9.1914 – 9.9.1914	29
Tilbagetrækning til Aisne 10.9.14 – 12.9.14	30
Aisne-slag 13.9.1914 – 20.09.1914	31
II. Stillingskamp langs Aisne 21.9.1914 – 11.10.1915	34
12. november 1914	37
Slaget ved Soissons 8.9.1915 – 15. 1.1915.....	41
Quennevières 5.6.1915 – 9.6.1915	44
III. Champagne 12.10.1915 – 2.7.1916	50
Franzosenest 12.2.1916 – 25.2.1916.....	52
IV. Somme-slaget 3.7.1916 – 16.2.1917	57
II./9 i stillingskamp foran Arras 11.9.1916 – 17.12.1916	63
I./9 ved Brie og ved Roye 26.9.1916 – 6.3.1917	64
II./9 langs Ancre 18.12.1916 – 16.2.1917	64
Tilbagetrækning til Sigfried-stilling 8.2.1917 – 21.3.1917	67
V. Forårsslag ved Arras 22.3.1917 – 19.4.1917	68
Thimougies 21.2.1917 – 18.5.1917	73
VI. I Flandern 19.5.1917 – 20.3.1918.....	74
Foran Nieuport 19.5.1917 – 9.7.1917.....	74
Strandfest 10.7.1917 – 9.8.1917	76
Stillingskamp ved Westend 10.8.1917 – 11.10.1917.....	78
Flandern-slaget 12.10.1917 – 31.12.1917.....	79
Forberedelser til store slag om Frankrig 1.1.1918 – 20.3.1918	84
VII. Store slag om Frankrig 21.3.1918 – 11.4.1918.....	86
Stillingskamp ved Albert 12.4.1918 – 1.8.1918	89
VIII. Forsvars- og tilbagegangskampe 2.8.1918 – 13.11.1918	92
Tilbagegangskampe vest for Bapaume 21.8.1918 – 14.9.1918	93
Forsvarskamp i Siegfried-fronten ved Cambrai 15.9.1918 – 8.10.1918.....	98
Tilbagegangskampe i Hermann-stillingen ved le Cateau 8.10.1918 – 25.10.1918	101
Tilbagetrækning til Antwerpen – Maas-linjen 26.10.1918 – 13.11.1918	102
IX. Tilbagemarch til Tyskland 14.11.1918 – 17.12.1918	103
Bilag:	
Officersbemanding	105
Tabsliste	110

Forfatterens forord

Den foreliggende bog foregiver ikke at være andet, end hvad der fremgår af titlen: et erindringsblad. Det vil hjælpe gamle kammerater at vække de kærkomne og stolte erindringer fra den store tid foran fjenden. På grund af de disponible, mangelfulde dokumenter, gør dette skrift på ingen måde krav på at være et historisk videnskabeligt værk. Graden af detaljer, som de enkelte afsnit bliver behandlet, afhænger af de disponible arkiver. Foruden de officielle stabs dagbøger, der er forfattet meget kort, og delvist er gået tabt, har jeg kun haft adgang til beretninger og dagbøger, som jeg har fået tilsendt af kredsen af kammerater, og mine egne erindringer. Det har været min særlige bestræbelse, gennem fremhævelse af fremragende enkelthandlinger, at bringe et præcist billede af liv og præstationer for officerer og mandskab.

Alle kammerater, der har medvirket til denne bogs tilblivelse, retter jeg hermed min hjertelige tak.

Jeg har på min side kun efter indtrængende anmodning fra foreningen af officerer ved Regimentet, accepteret opgaven at udarbejde dette mindeblad. Som i kender mig, kammerater, har jeg aldrig været en ven af skriverier; samtidig stod kun aftentimer til min disposition, da mig nye erhverv krævet min fulde opmærksomhed. Derfor anmoder jeg om velvillig kritik.

Jeres kære kammerat fra 9. Regiment!

Når I bladre gennem denne bog vil mange en dejlig og stor oplevelse med stolthed blive bragt til live igen. Mange trofaste kampfæller, der hviler derude under de grønne plæner, står igen tydeligt for jeres sjæle. Og varm taknemmelighed strømmer igen mod dem, som så gladelig gav deres unge, håbefulde liv for Tyskland – for os.

Tænk ofte, ni'ere, på den stolte indsats fra jeres døde brødre, og vær selv stolte over, at I derude optrådte som mænd! Hold hovedet højt, og forbliv i borgernes almindelige tøj, kæmper for det tyske hjemland!

Og glem aldrig hele tiden at fortælle jeres unge mænd og kvinder om de store dage i den tyske forgangenhed; fortæl dem om det ærefulde 9. Regiment!

På den måde ære vi på bedste måde vore faldne brødre, på den måde hjælper vi til, at vores Tyskland engang igen vil fremstå: stor og stærk og stolt og agtet af verdens folkeslag!

»Jungs holt fast!«

Henning

Regimentets forhistorie *)

Gennem den sejrige krig i 1866 vandt Preussen tre provinser: Slesvig-Holsten, Hannover og Hessen-Nassau (med Frankfurt a.M.). Denne landbevist medførte også en udvidelse af hæren, og på den baggrund befalede H.M. Kong Wilhelm I af Preussen gennem Allerhøjeste Kabinet ordre den 27. september 1866 blandt andet opstillingen af tre nye artilleri regimenter, herunder vores. Det fik betegnelsen »Feldartillerie-Regiment Nr. 9«, der i året 1867 blev ændret til navnet »Schleswig-Holsteinisches Feldartillerie-Regiment Nr. 9«.

De første elementer af vores Regiment blev overført fra de preussiske Feldartillerie-Regimenter No. 6, 7 og 8, som hørte hjemme i Schlesien, Westpfalen og Rheinland, hvortil kom reserveformationer og dele af den tidligere hannoverske hær. Regimentet bestod i første omgang af to fodafdelinger som svarede til vore senere kørende afdelinger, og en fæstningsafdeling. Den modtog altså tre typer af artilleri, nemlig kørende, ridende og fæstningsartilleri, og talte femte batterier. Allerede i 1867 blev fæstningsafdelingen (Sønderborg) udskilt, og dannede med vores Regiment 9. Artillerie-Brigade. I stedet trådte III. Meklenborgske Fæstnings-afdeling med 4 batterier (Garnison Schwerin) til Regimentet. Regimentets første garnisoner var: Rendsburg I./9, Stade II./9, Sønderborg h.h.v. Schwerin III./9, Kiel, Mölln, Neumünster ridende afdeling. Den første Regimentskommandør var Oberst Freiherr von der Becke, som i 1869 blev fulgt af Oberst v. Jagemann. Denne førte vores Regiment under krigen 1870/71.

I denne krig deltog vores Regiment på fremragende måde. Den gjorde dette underlagt 1. Division (IX AK) ved 2. Armee under Prins Friedrich Karl, og fik sin ilddåb i det blodige slag ved Gravelotte den 18. august 1870, hvor den åbnede ildkampen på venstre fløj af IX Korps fra højderne ved Bernéville, nordvest for Metz, med front mod øst. Man regnede med her at stå overfor den nordlige, højre fløj af den franske Bazaine-armee, der imidlertid hele tiden forlængedes mod nord, og hermed kom til kraftigt at true vore på den udsatte bakke stående batterier. Disse holdt imidlertid sammen med infanteriet tappert ud, og havde en væsentlig andel i denne dags sejr. Under denne beskyttelse kunne de bag IX Korps front fremtrukne saksiske og garde-regimenter samme aften rykke frem til det yderst blodige angreb på St. Privat, og på den måde ændre det voldsomme slag til vores fordel. Den franske Bazaines arme blev efterhånden omringet i Metz, og belejret af 2. Armee under Prins Friedrich Karl. Efter Metz fald den 27. oktober 1870 rykkede Regimentet med 2. Armee videre ind i Frankrig, og deltog i de sejrige vinterkampe mod de franske hære, der var samlet til indsat med den i mellemtiden belejrede Paris. Herunder skal først og fremmest nævnes det sejrige slag ved Orleans den 3. december 1870 og ved le Mans den 11. januar 1871. Under slaget ved Orleans deltog som krigsfrivillig kanoner ved vores Regiment den nuværende General d. Art. v. Gallwitz, en af de betydningsfuldeste hærførere under verdenskrigen, der i dag som 82-årig lever i Freiburg, og General d. Art. v. Scholtz, der ligeledes under verdenskrigen, sidst på den sydøstlige krigsskueplads, førte en Armee, og den 29. 4. 1927 døde i Ballenstedt am Harz.

Regimentets tab under krigen 1870/71 var: faldne: 10 officerer, 103 underofficerer og mænd. Sårede: 27 officerer, 307 underofficerer og mænd.

Efter den sejrige krig 1870/71, hvor artilleriet spillede en fremragende rolle, fulgte en væsentlig udvidelse af hæren, specielt også af artilleriet, og derfor også en omorganisering. I 1874 blev der af vores III. Afdeling formet det holstenske Feldartillerie-Regiment No. 24 i Schwerin, og med os formeret i en brigade. Samtidig blev den nye pjece – C/73 – indført. Vores Regiment fik samme når navnet »Schleswigsches Feldartillerie-Regiment Nr. 9«. I 1889 blev en ny afdeling opstillet i Itzehoe, der hermed for første gang kom til at spille en rolle i Regimentets historie. I 1891 blev II. Afdeling flyttet fra Stade til Itzehoe og 1897 den ridende afdeling fra Neumünster ligeledes til Itzehoe. 1899 blev I. Afdeling afgivet til Rendsburg til opstilling af det nye Feldartillerie-Regiment Nr. 45, der sammen med os dannede 18. Feldartillerie-Brigade. Samme år modtog vores II. Afdeling haubits, mens den ridende afdeling forlod Regimentet. Denne organisation med en kanon og en haubits afdeling, der begge med regimentets stab var placeret i Itzehoe, bibeholdt Regimentet frem til krigens udbrud. I 1906, henholdsvis 1909 fik afdelingerne pjecer med rekylbremses og beskyttelsesskjold. I 1901 udmærkede H.M. Kejser Wilhelm II vores Regiment derhen, at den af ham via A.K.O. fik navnet »Feldartillerie-Regiment Generalfeldmarschall Graf Waldersee (Schleswigsches) Nr. 9« efter den allerede i 1896 til chef for Regimentet udnævnte Graf Waldersee. Graf Waldersee var udgået af artilleriet og havde gjort sig et navn som hærens generalstabschef, som kommanderende general IX AK og til sidst som øverstkommanderende for de europæiske tropper i Kina.

Regimentets kommandører fra 1890 var:

*) Den nærmere forhistorie over vores Regiment kan erfares gennem den i 1908 udgivne bog af forlag E.G. Mittler u. Sohn, Berlin, skrevet af den daværende Hauptmann Thimey på baggrund af tidligere udsendt regimentshistorie.

- 1890 – 1891 Oberst Rohne (lever, 92 år, i Berlin)
- 1891 – 1894 Oberst Rothe († 10.3.1923)
- 1894 – 1898 Oberst v. Bose († 17.11.1908)
- 1898 – 1900 Oberst Schüler († 3.5.1934)
- 1900 – 1905 Oberst Blauel († 15.12.1928)
- 1905 – 1908 Oberstleutnant Scholl († 7.11.1915)
- 1908 – 1912 Oberst v. Ditzfurth († 6.11.1924)
- 1912 – Oberst v. Anderten (faldet 10.3.1916)

Oberst v. Anderten, Kommandør for Feldartillerie-Regiment 9 fra 1913-1915.
Faldet 10.3.1916 ved Tahure som Kommandør for 17. Feldartillerie-Brigade

I. Fremmarch

Mobilisering i Itzehoe

(1. august – 6. august 1914)

Den **1. august 1914** kl. 1900 nåede mobiliseringsbefalingen til Itzehoe. Som altid var de yngre officerer samlet i kasinoet til aftenmad. Normalt fik det til tider lystigt til i deres kreds, men denne aften lå der en særlig stemning over de herrer. Siden dagen før herskede »truende krigstilstand«. Ville der følge en mobilisering? For os unge officerer var der kun en tanke:

»Aller Dinge mächtigstes: Krieg!
Aller Dinge herrlichstes: Sieg!«

Vi ville opleve noget, glædede os til kamp og fare, følte os som helte og ønskede at vise vores værdi overfor vore fædre! Mange andre kammerater kan have haft andre tanker, når de med modent sind gjorde sig bekymringer om landets vanskelige situation, og den moderne krigs grusomheder.

Ordonnansen rakte den ældste, Hptm. Nahmmacher, signalet. Han rejste sig, mens al samtale forstummede og alle øjne rettede sig mod ham: »Mine herrer, der er beordret mobilisering – Nu fast til arbejdet!« Et trefoldigt hurra gjaldede i salen for den allerhøjeste krigsherre - det var den fælles ed for officererne ved 9. også gladelig at give det sidste for Konge og land.

Samtidig løb nyheden gennem kaserne, stalde, kantine og udløste overalt den samme begejstring, som man ikke havde tiltroet vores tavse, eftertænksomme unge holstenere. Til langt ud på natten lød »Wacht am Rhein« og »Deutschland, Deutschland über alles«, kun en gang imellem afbrudt af et kraftigt »Schleswig-Holstein, meerumschlungen«.

Mobiliserings ugen var for både officerer og mandskab tæt besat med arbejde. Det var imidlertid en glæde, når til højre og venstre tusind hænder arbejdede for samme sag med samme hengivenhed. Reservister strømmede til garnisonsbyen Itzehoe fra alle retninger. Kasernegården var aldrig tømt for dem. Gefreiter Georg Carstensen fra Nordstrand og enkelte andre kammerater, der engang havde gjort tjeneste ved 1. Batterie, ringede imidlertid ført på til lejligheden hos deres gamle Hauptmann Groos, for at tigge om igen at blive optaget i deres elskede 1./9. Det kunne til alt held lade sig gøre, og alle udmærkede sig fra starten med deres troskab og urokkelighed. Carstensen gjorde sig i felten fortjent til E.K. I og Redningsmedaljen, og blev endda udnævnt til Vizewachmeister.

Den første kampopgave blev allerede denne dag tildelt 1./9. »Ordonnansen«, sådan fortæller Hptm. Groos, »bragte befalingen: 1./9 gør sig straks dagligt kampklar på Ochsenkamp mod luftangreb. Mobiliseringen må ikke lide herunder!« Nyheden iler gennem byen. Ophidsede indbyggere viger ikke mere fra Ochsenkamp og belejre pjecerne. »Hvorfor skyder I stadigvæk ikke?« - »Når først fjenden viser sig, skal I se, hvad vi kan«. - »Der er en flyvemaskine, der, der, jeg ser den helt tydeligt« - I kikkerten ser man kun en røgsky lette. - En dreng kommer

Generalmajor Bloch v. Blottnitz, Kommandør 18 Feldartilleri-Brigade til juni 1915

Kommandør 18. Infanterie-Division. Faldet 21.3.1918 ved Hargicourt

åndeløst stormende: »Et luftskib, der, på den anden side Elben!« Den nådesløse kikkert ser kun en flok vilde gæs, der flyver mod havet. Sådan går det videre, dagen igennem! – Hemmelighedsfuld hvisker en indbygger: »I går aftes så jeg lyssignaler fra et ensomt liggende hus. Åbenbart er der spioner på spil« Politiet slår fast, at der om aftenen ganske rigtigt havde brændt lys. Men kun for de brave beboere her. De går vel sagtens en gang imellem rundt mellem rummene, mellem lys og vinduer. Latterlig, ikke sandt? Men var det ikke ganske enkelt naturligt, at det uskoledede borgerskab ikke havde den rigtige forestilling om virkeligheden? Har holstenerne tendens til at se farer, hvor den ikke findes? Grinede vi ikke selv af vore kuske, som efter mobiliseringsbefalingen i 1870, øjeblikkeligt var stormet til staldene for at lægge seletøj, fordi de troede, at det fra Loher Heide straks gik mod Frankrig? Eller har vi ikke i langt højere grad berømmet denne handling under mandskabsundervisningen som et eksempel på selvstændig handling? Også i denne tilsyneladende latterlighed 1914 lå noget langt større, hæderfuldt, som vores kære indbyggere i Itzehoe ikke må glemme. Det var en handlekraftig trang til ikke at overlade alt arbejdet til andre, men hjælpe med at afvise alle farer. Hver eneste af disse mænd og unge mennesker følte et medansvar for den fælles sag! Havde vores hele folk været sådan indstillet, havde vi i 1918 ikke været tvunget til at indgå den sådan våbenstilstand.

På 5. og 6. mobiliseringsdag, som det var forudset i mobiliseringsplanerne, kunne I. og II. Afdeling meddele at de var marchklare. Pinlig præcist gik mobiliseringens urværk og våbenkamrenes beholdninger stemmede til det sidste sålesøm. Alle, fra Regimentskommandør nedefter, var til langt ud på natten travlt optaget på kaserne-gård eller skrivestuer! Hvert eneste stykke seletøj var præcist pakket, hver eneste lille skrue sikkert skruet i. Selv

den mest tøvende måtte få tillid til sine førere og blive medrevet af den almindelige iver i arbejdet. Et særligt vanskeligt arbejde var sammensætningen af forspand. De nye mobiliseringsheste var meget fine, men de fleste kendte ikke et krave-seletøj, og mange havde hverken båret rytter eller sadde.

Ikke alle fra 9. Regiment havde det held, at rykke ud med det aktive regiment. Netop de fleste ældre løjtnanter og en række af de ældre underofficerer blev overført til Reserve-Feldartillerie-Regiment 17, der var under opstilling i Lockstedte Lager. Dette søsterregiment, der som os kæmpede hele krigen på Vestfronten, og opbyggede sin ære på de forskellige storkampe, kan vi være stolte af. Mange gamle 9'ere blødte og døde med tallet 17. på skuldrene.

Inden udrykningen samledes hele Regimentet en sidste gang til gudstjeneste og nadver. Med stor efterklang bølgede den nederlandske takkebøn ned til os.

Opmarch

(7. august – 10. august 1914)

Den **7. og 8. august** blev Regimentet, først med II. Afdeling, batteri vis indladet over flere dage. Turen gik gennem et begejstret land – mod vest. Rejsen er ikke uden anstrengelser for kanonererne; det virkelig ikke en bagatel at lade alle forplejningsstationer (Langenfelde, Kirchweye, Krefeld-Oppum) komme til deres ret, når på hver eneste banegård, måtte fordeles chokolade, boller, kaffe og andre gode sager, og det måtte de jo, når disse sager blev tilbudt af friske unge piger!

Under turen kom flere og flere sejrberetninger fra Liège, og også vores mål synes at være her. Vi blev udlosset på Aachen-West. Regimentet lå i kvarter hos venlige værtsfamilier. Hestene måtte bivakere; de så først igen en stald efter måneder. Regimentet blev her i to dage, og afholdt i det bakkede terræn march- og skydeøvelser. Imidlertid lærte hestene først efterhånden under fremmarchen gennem Frankrig at overvinde bakkerne.

Liège

Under samlingen ved Aachen og de efterfølgende kampe om Fæstningen Liège og dens forter var IX AK under General d. Inf. v. Quast underlagt 2. Armee (v.Bülow). Den høje skikkelse af General v. Quast i den lyse Kejserfrakke var os velbekendt fra Lockstedter Lager og manøvre. Selvom vi var nok så udmattede under de hede marcher gennem Belgien og Frankrig, tog vi os sammen, når bilerne med Generalkommandoets estandart bagfra overhalede kolonnerne på vej frem. Vi ønskede ikke for vores kommanderende at fremstå dårligere, end vi havde gjort det på Lockstedter Hede.

Endnu mens IX Korps endnu mobiliserede i korpsområdet og transporteredes mod vest, havde General v. Emmich allerede siden **4. august** kæmpet foran Liège med nogle enkelte blandede brigader. Den **7. august** blev fort-kæden gennembrudt. Generalmajor Ludendorff var samme dag med nogle enkelte ledsagere i automobiler kørt til Citadellet midt i den fjendtlige by, hvor han med sin uforfærdede optræden havde fået den endnu flere hundrede mand store besætning til at overgive sig. Imidlertid holdt de ydre forter stadig stand. Mod forterne Evegnée og Fleron blev vores 18. Inf.Div. nu indsat.

Tidligt den **11. august** stod batterier og kolonner marchklare på pladser i Aachen. Gennem de med tropper overbelastede veje gik det mod sydvest ud af byen. Vi marcherede med Divisionens hovedstyrke og overskred ved Preussisch-Moresnet grænsen til Belgien. Den første belgiske landsby Henri-Chapelle var forladt af indbyggerne. Døre og vinduer var barrikaderet. Veje var revet op og broerne sprængt. Alligevel havde vore pionerer allerede fjernet alle marchhindringer. Over Clermont gik det mod Battice og Herve. Begge landsbyer var af de tyske tropper måttet brændes ned som modforholdsregler mod friskytters nedskydning af tyske patruljer. På den måde kom vi til, allerede fra første dag, at se krigens grusomheder, og ønskede hun at vores tyske hjemland måtte blive forskånet for en sådan krigsskæbne.

Regimentet blev i første omgang indsat mod Fort Evegnée, men mens stabene var under rekognoscering, overgav fortet sig allerede. Heller ikke mod Fort Fleron kommer batterierne til indsats på grund af de igangvæ-

rende overgivelses forhandlinger og det begyndende mørke. Sidst på aftenen gik batterier og kolonner i bivuak, Stab og I./9 ved et slot øst for Basse Mélen, II./9 ved Chateau la Bouche og Sonken.

Stemningen den første aften var ikke den bedste; vi havde hele dagen kun stået omkring på vejene, og ville gå gerne have været indsat mod fjenden. Hvorfor skulle forterne også overgive sig så hurtigt! Lige så varmt, dagen havde været, lige så kold blev natten. Mange havde på grund af udmattelse undladt at bygge sig et telt, og vågnede efter nogle timer stivfrosset indtil knoglerne i det dugvåde græs. Der blev så lavet bål, men rigtigt godt blev det først som de gryede og den varme kaffe blev fordelt. – Det var erfaringerne fra den første nat i fjendeland.

Den **12. og 13. august** blev den største del af Regimentet i bivuak og benyttede tiden til øvelser i terræn. Den meget mørke nat fra 12. til 13. august forløb for I./9 ved Slot Mélen ret urolig. Fra alle sider blev der fra vinduer og levende hegn skudt på poster og bivuak. Først en deling fra IR 85, hentet frem af en patrulje under Lt. Henning, genskabte igen roen.

Kun 1. og 3. Batterie kom til indsats ved Liège. Fort Fleron på højre side af Meuse holdt stadig ud. Vores fodartilleri beskød fortet, men i ildpauserne steg den belgiske besætning ud og udbedrede skaderne. Dette skulle I./9 forhindre. Ingen havde vel nogen sinde regnet med, at vores feltkanoner første gang det skød, skulle have et panserfort som mål.

Om morgenen den **12. august** red Afdelingskommandøren Major Rogge med sin adjutant, Lt. Mantels (Adolf) og den som ordonnansofficer tilkommanderede Lt. Henning (3./9) på rekognoscering i retning af Fleron. I skarpt trav gik det over Micheroux til omkring 800 foran fortet. Her ville Major Rogge anviser ildstillinger for chefen for I./9, Hptm. Groos. Som en råbuk sneg de to herrer sig frem med nogle få ledsagere, indtil man i et lille krat tydeligt så fortet ligge foran sig. Hptm. Gross fortalte, at man kunne have fået et endnu bedre overblik, hvis man var kravlet op på et slaggebjerg, men ingen gjorde dette for ikke at afslører det fremtidige observationsstade. Hverken belgiske eller tyske soldater befandt sig mellem os og fortet. Man fastslog retningen ved hjælp af et kompas uden at fjenden skød, og rekognoscerede en batteristilling omkring 300 meter længere tilbage. Her slog pludselig geværlid ned blandt os, og dette fra huse, der lå endnu længere bag os. Vores enlige karabin skød hurtigt igen mod vinduerne, og bragte hurtig igen ro – Vi blev altså overvåget af indbyggerne. Major Rogge fastlagde øjeblikkeligt en anden, omkring 700 meter bagved liggende ildstilling. (Ved vejkrydset Herve – Queue du Bois og Fort Evegnée – Arrêt Micheroux).

Denne forholdsregel viste sig korrekt. Dårligt var de fire pjecer sat i stilling (kun 1. og 2. Deling blev indsat), hen under aften, før granater landede præcist i den først valgte stilling. Fjenden fandt aldrig vores stilling. De skød meget for kort og, som Hptm. Gross i skjul kravlede op på slaggebjergets så han, at fire shrapnels landede på det sted, hvor teodolitten havde været opstillet. Da vi imidlertid rettede ved hjælp af kompas, havde ikke længere brug for denne. Skydningen var kommet som en kæmpetigers klo, men forgæves: byttet var sluppet væk.

Man indrettede sig ikke til observation på toppen af bjergets keglespids, men på et sted på siden. Også denne forsigtighed skulle vise sig klog, og fjenden beskød nu skiftevis spidsen og den oprindelige retteplads ret præcist, men kunne kun sprede dække det store område. Da man samtidig der oppe fra havde fuldt udsyn over fortet, og regnen havde dannet store sprækker i siderne, kunne man hele tiden finde dækning.

Fortet havde drejetårne til tunge pjecer, som imidlertid ikke længere kunne dreje, tilsyneladende fordi sten og jord fra vores fodartilleris beskydning havde blokeret dem. Straks denne beskydning ophørte, hævede i alle hjørner af fortet andre tårne sig, drejede fra de runde kupler lette pjecer ud, og søgte ivrigt efter det angreb, der nu måtte komme. To modige belgiere kravlede op på volden for at frigøre de blokerede tårne fra ydersiden. Det var det øjeblik, I./9 havde ventet på. Deres B.Z.-lag fejede som en stormvind over værket. Begge belgier rakte arme i vejret og forsvandt, ramte, ned i fortgraven. Om natten opretholdt I./9 en langsomt, uregelmæssig strøild over fortet.

Næste formiddag begyndte pionerer skydning med minekastere. De ustandselige nedslag lød langt lysere end artilleriets, og indhyllede hele målet i en uigennemtrængelig sky af røg og støv. Hvis granaterne havde lavet store huller i fortets jordlag og rodet meget rundet, var alt jord efter denne mineskydning blæst væk til det sidste korn; beton og panser var overalt ubeskadiget, og de fastklemte tårne drejede endda nu igen lystigt rundt. Imidlertid havde det blottet alle sårbare mål for det blotte øje »som et pillet æg«. Takket være dette kunne I./9 opnå dens anden succes mod fortet. Strøild havde ikke længere noget formål. Det koncentrerede derfor sin ild mod det nærmeste drejetårn. Som tårnet drejede sig i retning af batteriet, blev det beskudt med enhedsgranater med dybt sprængpunkt og perkussionsbrandrør. Enkelte ramte det cylindriske del og sendte sprængstykker gennem skydeåbningerne. Tårnet forsvandt øjeblikkeligt og kom aldrig igen til syne. Heller ikke som vores infanteri kort efter kom til syne og arbejdede sig frem til 1.000 meter fra fortet. Under dette var de tunge tårne indsat, men sendte tilsyneladende planløst dens granater mod området, og opnåede under alle omstændigheder ingen resultater.

Først efter af nogle infanteri officerer trods advarende anmodninger fra batterichefen og den et års frivillige Peltzer, ret åbenlyst besøgte observationsstaden, vidste fjenden hvor vi var. Allerede den næste shrapnel lå lige foran vores periskopkikkert. Endnu engang reddede den gode gamle slaggebjerg os fra dens kugler. Nå, slagmarkens ”børnehave” må også læres.

Kl. 19 blev I./9 beordret tilbage til Regimentet, og nåede stolte og uden tab hertil kl. 20. »Man må anse en hver fjende for meget klog – men må selv være en lille smule klogere end ham« - så langt Hptm. Gross beretning.

3. Deling fra I./9 under Lt. Poppe var den **12. august** om aftenen forskudt til Fort Barchon, for herfra at beskyde Fort Pontisse, men nåede ikke at komme til skud før det blev mørkt.

3. Batterie fik den **13. august** om eftermiddagen ordre til at stille sig til disposition for 36. Infanterie-Brigade, som stod foran et angreb på Fort Liers. 3./9 marcherede med det samme over Barchon til Rhèes, hvor den gik i stilling og hele natten opretholdt en strøild mod fortet. Sidst på morgenen den **14. august** blev det hvide flag rejst over Liers og blev hilst med høj jubel fra kanonererne. Selvom vores små kanoner formentlig kun havde haft en lille andel i succesen, var kanonererne alligevel ret stolte over deres første sejr. Batteriet havde ikke selv været under beskydning.

Den **14. august** rykkede Regimentet med Divisionen over Tigné – Saive – Bellaire – Jupille til Liège, hvor den ved middagstid nåede Champ de Manoeuvre, hvor hele 18. Feldartillerie-Brigade blev samlet. Mandskab og heste blev bragt i alarmkvarter. Sidst på aftenen nåede 3./9 tilbage fra Liers og foretrak bivak på øvelsespladsen frem for de beskidte vallonske kvarterer.

Den **15. august** forlod 18. Inf.Div. fæstningen Liège for at fortsætte fremrykningen endnu inden det sidste fort (Halogne på vestfronten) havde overgivet sig. Marchen gik fra byen mod nordvest over Bottem – Milmort, forbi det erobrede Fort Liers til Juprelle. Ved Koninxheim og Russon gik batterierne i bivak. Befolkningen i de flamske landsbyer var helt anderledes, end dem vi havde lært at kende i de vallonske landsbyer ved Liège. Her havde det være små, mørkhårede, snavsede mennesker, der i en typisk stilling lurede foran deres huse. Her var det et udpræget germansk folk, høje, blonde, blåøjede skikkelser. Det holstenske plattyske forstod disse flamlændere udmærket.

Den **16. august** forlagde I. Afdeling deres bivak til Lowaige. På dette tidspunkt overgik IX Korps til 1. Armee under generaloberst v. Kluck, hvor den skulle forblive resten af det første krigsår.

Den **17. august** fortsatte marchen over Vechmaal – Heks – Vrouckom – Lindenboom. I./9 kom i bivak ved Halmaal, II./9 ved Velm.

Forplejningen skete i disse dage, som også fremtidig, af landet. Kanonererne vænnede sig hurtigt til bivak livet og kogte og stegte sig til gode sager. Modsat var denne madlavning for hver pjece omstændig og tidsrøvende. Senere under de anstrengende marcher misundte vi meget infanteriet for deres feltkøkkener.

Tirlemont

(18. august til 22. august 1914)

Den **18. august**, årsdagen for Gravelotte, Regimentets mest tabsgivende hædersdag, skulle vi endeligt få vores ildåb. Langs Gette, en mindre flod mellem Diest og Tirlemont, havde belgiske divisioner forskanset sig i feltbefæstninger, for at standse Armee Klucks hurtigt fremmarch.

Den morgen marcherede Regimentet med Divisionens hovedstyrke over Halle – Bovenhofen til Ormaal – Guffenhoven. Oberst v. Anderten, der tidligt var redet langt frem, fik af brigadekommandøren, General Bloch v. Blottnitz ved Kapellen højderne ved Neerhespen ordre til, at Regiment 9 skulle opklarer mod Signalhøj 64. Obersten lod Regimentet rykke frem til vejkruds B.53 på vejen mod Tirlemont. Så gik det i galop gennem Neerhespen til Ormaal. Ved Overhespen sad snigskytter og Franktireurs. Med nogle få dragoner som dækning når de obersten til Signalhøjen. Herfra kunne kommandøren se, at fjenden fra den forreste stilling nordvest for Wommersom var under tilbagetrækning i retning Hautem – Ste.Marguerite, og syd for disse landsbyer endnu udførte skanser – skinanlæg eller virkelige? Linjen Hautem – Ste.Marguerite – Oplinter var særlig kraftig forskanset.

Omkring middagstid gik Regimentets batterier (minus I./9) skjult i stilling bag Signalbakken.

Uden at være kommet til skud fik 2./9 og 3./9 to timer senere frem i åbne stillinger sydvest Wommersom, og åbnede herfra ild mod de fjendtlige batterier Hautem – Ste.Marguerite og de stærkt besatte skyttegraven foran disse. Et belgisk batteri svarede øjeblikkeligt igen, men opnåede ingen tab.

Kl. 1515 red major Rogge frem til opklaring langs Groote Gette og tog Deling Gerling 2/9 med for at indsætte den i den forreste infanteri linje. Lt.d.R. Gerling fortæller herom:

Hr. Major Rogge gav mig ordre til med min Deling at følge ham. Vi rykkede gennem Wommersom og nåede baneovergangen mellem Wommersom og Oplinter. Denne var kraftig spærret af pigtrådshindringer, der med deltagelse af samtlige officerer og mandskab hurtigt blev fjernet. Fra baneovergangen kunne man se en spærring af broen over Gette bestående af kraftige træstammer og anden materiale. Gennem kikkert kunne man se enkelte personer bag hindringen. Af denne grund lod jeg delingen gå i dækning bag banedæmningen, trak mandskabet frem med spader, hakker og karabiner, og løb disse i to grupper, en på hver side af vejen, frem mod floden. Det var påfaldende, at vi ikke blev beskudt, og tættere på spærringen kunne man gennem kikkert se, at skikkelserne var livløse. De sidste meter blev tilbagelagt i løb, og vi kunne fastslå, at de tre belgiere i spærringen allerede var blevet truffet fra siden. Som vi senere fastslog, var en infanteripatrolje trængt igennem og befandt sig allerede i Oplinter. Hindringen blev hurtigt fjernet, og delingen hurtigt bragt frem i sikring af sydkanten af Oplinter. I kanten af landsbyen lå allerede nogle få infanterister, der på grund af den kraftige infanteriild ikke kunne komme videre. Derfor blev en enkelt pjece trukket frem i landsbygaden i Oplinter. Med et par enkelte skud kunne den herefter rense landsbyen, så infanteriet igen kunne rykke frem”

Ved en af barrikaderne havde civile igen deltaget i kampen. En Franktireur, som rettede sit våben mod Major Rogge, blev af Lt.d.R. Werner (Heini) skudt ned med et velrettet pistolskud. Vores infanteri (85'ere) rykkede nu frem gennem Oplinter, og Deling Gerling rykkede frem vest for landsbyen, for herfra at kunne beskyde belgierne på vej tilbage fra Tirlémont.

3./9 var i mellemtiden flyttet 800 meter frem og rettede nu også deres ild mod infanteri mål ved Oplinter. Min kun en kort periode. Allerede omkring kl. 16 gik begge batterier (2./9 og 3./9) igen frem. I trav gik det over den stærkt beskudte bro over Gette ved Oplinter til en åben stilling syd for landsbyen. Herfra fandt de på nærmeste hold gode mål blandt den tilbagegående belgiske linje. Så snart afstanden var blevet lidt større, rykkede først 2./9 og herefter 3./9 igen frem i forfølgelse 1000 meter ad gangen og fortsatte bombardementet af de belgiske kanoner. Endnu engang gik 2./9 frem og lagde ild over den kraftigt forskansede gård Le Tilleul d'Hautem. 2/9, der som i alle de sidste stillinger, stod på åben mark, kom under kraftig infanteriild. Så forsøgte Lt.d.R. Gerling at forstærke batteriet med sin afgivne deling. Han fortæller selv herom:

Delingen forsøgte i galop at nå frem til stillingen, men blev kort før indrykning standset, da forrideren på 1. pjece blev ramt i brystet, den midterste rytter på 2. pjece ramt i maven og den mellemste hest såret. Med mandskab fra ildstillingen lykkedes det imidlertid hurtigt at bringe begge pjecer frem i stillingen, så den umiddelbart 300 meter foran liggende skyttegrav virksomt kunne lægges under ild. Alt mandskab skød individuelt. Der var ikke muligt at trænge igennem med kommandoer. Fjenden lå så tæt på pjecerne, at kanonerne let kunne nå alle mål. Gennem en udmærket, sikker og rolig skydning udmærkede sig især Kanonier Körner.

Omkring kl. 1930 gik Oberlt. Luther med fire pjecer og fire ammunitionsvogne fra hans 3./9 i roligt trav frem forbi 2./9 og den midt i ilden roligt stående Brigade-kommandør General v. Blottnitz. Mens ammunitionsvogne på grund af tab blandt mandskabet og heste blev liggende, bragte han pjecerne frem til den ønskede stilling og skød med prots ammunition mod de nærtliggende belgiere. Snart stod også le Tilleul d'Hautem i flammer.

II. Afdeling havde på Signalbakken tidligt på eftermiddagen åbnet ild mod et fjendtligt batteri med 5./9. 4./9 og 6./9 beskød skyttegrave syd for Hautem – Ste.Marguerite. Snart efter rykkede imidlertid også haubitserne frem i nærheden af Wommersom. 4./9 lagde herfra et tungt belgisk batteri under ild på en afstand af 1.800 meter og tvang besætningen til en flugtartig tilbagetrækkende, efterladende sig deres pjecer. De øvrige batterier lod ikke det belgiske infanteri i ro, før de var forsvundet over en bakke. Lt. Willikens (6./9) fortæller:

Det var et billede af en slagmark, som ikke skulle blive bedre. Foran os en nedadgående skråning i sommerlig grøn og gul, på den modsatte bakke vores pjecer, foran disse den vigende fjende, som vores godt liggende ild virkelig fulgte i hælene. Og over os alle tronede, som en sand krigsgud, Hptm. Rahmmacher med lynende øjne, stående med bredstående ben øverst på en ammunitionsvogn ved siden af 1. Pjece. Midt under de fjendtlige infanteriskud begejstrede os hans kommando til stadig nye godt liggende lag”.

Kl. 17 gav Oberst v. Anderten II. Afdeling ordre til stillingsskifte. Hans ordonnansofficer, Lt.d.R. Rode førte afdelingskommandøren, Major Gudewill og hans batteriførere til den af Regimentsstaben rekognoscerede åbne ildstilling på bakken syd for Hautem – Ste.Marguerite. Lt. Willikens beretter:

Vi kørte frem mod bakken ad en markvej. Som spidsen af batteriet ville svinge til højre, for at spredde af og begynde beskydning af fjenden, forvandlede markvejen sig til en smal, stejl hulvej. Blot 100 meter længere fremme kæmpede infanteriet. Det var umuligt at vende om, og belgierne havde allerede opdaget det lønnende mål. Selvom de fleste skudt gik for højt landede skud mellem mennesker og heste. Den preussiske disciplin forhindrede imidlertid en tilsyneladende uundgåelig ulykke. Der lød en kommando, og fra hele batteriet strømmede frivillige til med spader og økser, hvor kanonerne mellem officerer og kuske midt i kugleregnen med sved på panden arbejdede intenst på at lave en åbning i hulvejen. Så i galop op over og henover. Under dette blev vores brave Afdelingskommandør, Major Gudewill, ramt af en dødelig kugle. Han stod på vejen og observerede, mens batteriet gik i stilling.

I stillingen fandt haubitserne mange lønnende mål blandt det belgiske infanteri, der langsomt blev trængt tilbage mod Tirlemont. 5./9 gennemførte senere endnu en kort fremlægning af stillingen.

Om aftenen var fjenden kastet tilbage over hele fronten og sendt på en flugtartig tilbagetrækning. Som det blev mørkt blev eftersættelsen afbrudt og etableret bivuaak på slagmarken.

1./9 havde hele dagen været i indsats udenfor Regimentet. Den havde kl. 10 gået ordre til at være til disposition for Divisionen i den østlige udkant af Neerhespen, hvor den sammen med II./IR 31 og 4. FAR 45 dannede divisionsreserve. Mens infanteriet om eftermiddagen igen returnerede til deres brigade, blev 1/9 og 4/45 under Hptm. Groos trukket frem til Højde 50 øst for Haekendover. Omkring kl. 17 kørte batteriet frem til vest for landsbyen, og åbnede herfra ild mod udkanten af Tirlemont. Vores infanteri erobrede hurtigt den fjendtlige stilling. Batterigruppen rykkede frem sammen med infanteriet, og blev i byens gader involveret i en kraftig infanteribeskydning. Gefr. Diemer 1./9 udmærkede sig i særlig grad under denne. Han opdagede, hvor skytterne i huse befandt sig. Herefter kunne de hurtigt bringes til tavshed. Batterierne blev bragt frem, og 1./9 rykkede efter beskydning af en gadebarrikade, frem til vestkanten af Tirlemont i forreste linje. Den beskød med infanteriet med godt resultat mod belgisk artilleri og skyttegrave, og gravede sig her ned for natten.

Vi havde et heftigt slag bag os. Vi havde opnået en strålende sejr. Feltartilleriet havde, som vi ønskede det, kunnet bane vejen for infanteriet til denne sejr. Batterier havde for det meste stået i åbne stillinger og skudt på korte afstande. Derved havde også kanonerne ved deres pjecer kunne følge succesen af deres indsats, hvilket oftest ikke er dem forundt. På trods af den voldsomme fremstorm havde tabene ikke været overvældende. Stolte lå vi omkring pjecerne. Vi havde vores ilddåb vel overstået. »Nu takker alle Gud«, sådan tænkte vel de fleste, selvom vi våbenfører mennesker har svært ved at lade tankerne komme til udtryk. II. Afdeling sørgede over deres vellidte kommandør, Major Gudewill, som den 20. august døde af sine sår.

Mens de belgiske divisioner trak sig tilbage i retning af Louvain og Antwerpen, svingede højre fløj af den tyske front, altså vores 1. Armee Kluck, mod Bryssel og den franske grænse, efterladende sig en dækningsstyrke mod Antwerpen.

Om morgenen den **19. august** fortsatte 18. Inf.Div. fra Tirlemont over Cumptich, Roosbeek, Vertryck, Beauvechain mod Hamme Mille og Rethen, hvor Regimentet om aftenen gik i bivuaak.

Den **20. august** fik marchen over Dyle ved Neeysche videre over Hyldenbergh mod Overysche. Ved Gailnarde og Hanonfart blev der indkvarteret i landsbyerne. Ved I. Afdeling kunne hestene endda komme under tag, mens mandskabet fandt rimelige alarmkvarterer. Det var en lille trøst for at vores march gik syd om Bryssel, og vi derfor gik glip af som sejrherre at kunne rykke ind i hovedstaden. Det var en vidunderlig egn, vi passede syd for Bryssel, faktisk var hele landet en frugtbar have. Der er ingen der vil glemme de store vindruer med bær på størrelse af blommer, som vi under pauser købte af belgierne.

Den **21. august** krydsede divisionen – ved St. Jean møllen – slagmarken ved Waterloo. På lang afstand hilste os soldatermindesmærket ”løven ved Waaterloo”, på sin store høj. For hundrede år siden blev Napoleons magt her endegyldigt brudt. Dengang var tyskere og englændere forbundsfæller. Nu forråder englænderne deres forfædres blod, og kæmper på fransk side. Og sammenstøder stor foran. Over Braine l’Alleud marcherede vi i bivuaak ved Ophain og Haut Ittre.

En ophidset engelsk avis bringer Lord Kitcheners befaling til overførelse af hans tropper til Fastlandet. Samtidig beretter de, at tyskerne overalt blive slået og aldrig vil nå Bryssel. Alligevel er vores III. AK for længst i besiddelse af den belgiske hovedstad. Vi betvivler også nyheden i avisen om, at den tyske kronprins skulle ligge hårdt såret i Aachen.

Major Gudewill, Kmd. II./9
Død 20.8.1914 som følge af
såret 18.8.1914 ved Tirlemont

Den flamske befolkning, som vi de sidste dage havde været imellem, forstår vores plattyske. Det er også dem en glædelig overraskelse, at vi kontant betaler vores indkøb af havre. Skilte på husene med et tysk ”Vi er gode folk” eller ”vi ære den tyske hær” passede os godt. At man imidlertid nu tiljubler os, og kanonerne endda overrækkes forfriskninger og mad, må have en forklaring! Under en længere pause går da også pludseligt sandheden op for de mange nysgerrige i en tavs forbløffelse. Blomsterbuketterne falder ud af hænderne på de gavmilde hænder. Gaderne tømmes hurtigt. Man havde taget os for engelske ”befriere”, og havde desto mere budt os velkommen, da deres egen hær hals over hoved var faldet tilbage mod Antwerpen. De aviser, som de lige havde kæmpet om, blev liggende tilbage på de snavsede gader som de sørgelige rester af en begejstring, opbygget på en løgn.

Den **22. august** fortsatte marchen over Virginal – Samme og Braine-le-Comte til Soignies. Her bivuakerede II./9, mens I./9 som del af forspidsen længere syd ved Cognebeau. Området ved Cognebeau stod i alarmberedskabets og alle mulige arbejders tegn, da næsten alle brandrør havde løsnet sig under de konstante rystelser under marchen. Derfor måtte alt ammunition gennemgås og de løse brandrør igen skrues fast. Over lejren svævede de første opklarende engelske flyvemaskiner.

Mons

(23. august til 24. august 1914)

Som en løbeild bredte sig om aftenen den 22. august i bivuakken nyheden om, at engelske tropper stod foran vores front. Udsigten til efter den lange udmattende march, endeligt igen at komme i kamp, og tanken om netop at afregne med denne modstander, virkede oplivende på officerer og mandskab (Generaloberst v. Kluck i »Der Vormarch auf Paris«)

1. Armees havde fået underretning om tilstedeværelsen af engelsk kavaleri ved Cateau og besættelse af Canal du Centre (Mons – Conde). Derimod blev området mod vest meldt fri for fjenden. Den tyske 2. Armees var ved Sambre i hård kamp mod den venstre franske fløj. VII AK var som højre fløj på Armees Bülow under fremrykning fra Nivelles mod Vinche. Generaloberst v. Kluck besluttede sig til, den 23. at fortsætte fremrykningen mod modstanderen nordvest for Maubeuge. Vores IX AK skulle dække hærens venstre flanke mod Maubeuge, og herunder rykke frem over linjen Mons – Thieu til fæstningens nord- og vestside.

18. Inf. Div. trådte om morgenen den 23. august an langs to marchakser, for hurtigt at kunne udfolde til kamp. 35. Inf. Brig., som vores Regiment var underlagt, marcherede ad den store landevej fra Laugrenée mod Mons. General v. Blottnitz og Oberst v. Anderten med deres stabe red bag infanteriets spids. Snart modtog de meldinger fra kavaleriet og fra en fremsendt Artilleri-officerspatrolje under Lt. Brecht (2./9), at broer over kanalen og landsbyen Maisières var besat af engelske skytter. Derfor lod Oberst v. Anderten batterierne rykke frem til Hotel Séjour ved Champ de Manoeuvre øvelsesområdet [i dag NATO-hovedkvarter]. Han selv valgte stillinger til I./9 nord for afsnittet Maisières – Obourg. Så gik det i langsomt galop frem til rekognoscering af stillinger til haubitserne, skjult af skoven, i retning Châteaueu de Bruyère – Maisières og længere fremme mod Nimy, hvor der også stod englændere. LT. Willikens, der denne dag var patruljeofficer ved Regimentsstaben, fortæller om dette rit med den uforfærdede oberst:

På meldinger fra returnerende dragoner, der havde fået heste skudt væk under sig, at englænderne stod i sydkanten af Maisières og langs Kanal du Centre nord for Mons, blev der af staben rekognosceret for stillinger i skoven nord for Maisières. Glæden ved at få føling med fjenden var så stor, at Hptm. Nahmmacher med sin stab, da han red frem i galop for at rekognoscerer, valgte at springe over springhindringerne på Mons eksercerplads. For at fastslå fjenden, red Oberst v. Andersen med sin adjudant, Oberlt. Heseler, hans ordonnansofficer Lt.d.R. Rode og jeg (med den daværende Unteroffizier d.R. Debler som ordonnans) frem i retning af Mons. Vi red frem foran infanteriet, der var under udfoldning. Vi var næppe nået de første huse af forstaden Vimy, før vi så to infanteri patruljer ligge i grøfterne til højre og venstre for vejen. Oberst v. Andersen ville forhøre sig. Patruljerne råbte blot tilbage: »Vi kan ikke komme længere frem. Ild fra husene!«. Så bragede de første skud også allerede fra vinduerne. Vores heste, mere end os overraskede mennesker, trængte sig sammen bag den gudskelov vindues løse husgavl. Her stod vi sammenpresset uden at kunne røre os, for både til højre og venstre for huset piftede kuglerne. Ængstelige minutter! Endeligt kom fra nord de første af infanteriets stormlinjer. Dermed var imidlertid faren ikke overstået, tværtimod! Inden en storm måtte vores infan-

teri nedkæmpe ilden fra husene. Og midt mellem ilden stod vi. Ville der ske et under eller? Ingen blev såret. Efter at infanteriet var rykket frem, kunne vi galopere tilbage, og med de indhentede observationer kunne fremskudte pjecer – en på vejen i sydkanten af Maisières og en deling fra 6./9 under ”Korl” Massmann i en særlig udsat stilling i vestkanten af Nimy – kraftigt støtte infanteriets angreb.

Kl. 12 var I./9 i stilling med alle batterier nordvest for Obourg, 1./9 i dækning, 2./9 og 3./9 åben lidt længere fremme til venstre. 1./9 og 3./9 åbnede ild mod de stærkt besatte stillinger syd for kanalen, og ramte herunder de englændere, der løb tilbage fra gravende under sprænggranater, med godt liggende lag af shrapnels. 2./9 var af brigadekommandøren rettet mod husene i Nimy.

I en hurtig storm havde skytterne fra Füs.Regt. 86 rensed bygningerne nord for kanalen for fjender. Fra den anden side kanalen kom der imidlertid en så kraftig ild, at en overgang blev forhindret. Dækket af en livlig ild fra 3./9 på kanalovergangen 2 km vest for Obourg og skyttegravene på begge sider af kanalen, lykkedes det flere tapre Königin-Füsiliere at trænge over via slusedæmningen og lukke den åbnede kanalbro. Mens nu Füsiliere trængte frem på den sydlige side af kanalen, lavede I./9 en øjeblikkelig stillingsskifte fremad. Pionererne etablerede hurtig en overgang over kanalen og kl. 1505 bragte Hptm. Groos den første deling af sin 1./9 under infanteriild over kanalen. Batteriet kørte frem til øst for vejen fra Ferme des Wartons mod syd og beskød herfra de flygtende englændere. I øvrigt fandt kanonererne, trods travlheden, begærligt at spise den af englænderne efterladte – endnu varme – middagsmad (oksekød med kål). Kort efter fulgte 2./9 og 3./9 over kanalen og rykkede ind til højre for 1./9. Batterierne befandt sig under denne fremrykning hele tiden i eller foran forreste skyttekæde.

Således fandt sig Lt.d.R. Helbing fra 3./9 sig under fremlæggelsen fra Bartons mod syd sig pludseligt i en hulvej overfor engelske skytter. Lt. Helbing sprodsede hurtigt den forreste pjece af og rensede vejen med granater. Mellemtiden drejede Lt. Henning med de resterende 5 pjecer af til venstre for vejen, gik i stilling på en eng og beskød herfra de tilbageværende englændere. Som englændere begyndte at skyde fra vinduerne i et højt, med Røde Kors flag markeret hus, kunne heller ikke vi respektere dette neutralitetstegn og bragte med nogle få shrapnels mod vinduerne skyderiet til standsning. Lt. Helbing samlede snart efter igen sit batteri, og igen gik det fremad – stadig år efter skannede 9'er kanonererne stadig begejstret over fremrykningen ”gennem roemarkerne ved Mons”.

En meget stor del af dagens succes skyldte igen den energiske Deling Gerling fra 2./9, der allerede ved Tirlemont havde udmærket sig. III./IR 84 havde under angrebet ved Nimy haft meget store tab, og kunne ikke trænge længere frem. Mens Hptm. Witting med de øvrige pjecer var indsat fra stillingen øst for Maisières mod Nimy, gik Lt.d.R. Gerling kl. 1315 uforfærdet med sin deling frem til kanalbroen ved Nimy, beskød herfra de foranliggende huse og banede på denne måde vejen for infanteriet. Vi lader Lt. Gerling selv fortælle:

2./9 stod først øst for Maisières i stilling, uden at kunne skyde, da det endnu ikke var klart, hvorvidt vores infanteri allerede var trængt ind i Mons. Jeg fik derfor ordre til at fastslå, hvor vores infanteri lå, og hvorvidt de allerede havde passeret Kanal du Centre. Jeg tog en ordonnans med, og mødte i den sydvestlige udkant af Maisières infanteri-brigadekommandør General Hunaeus, som jeg forespurgte, om han til støtte for sit infanteri ønskede en deling artilleri lagt frem. Jeg lod herefter øjeblikkelig en deling bringe frem. Først blev nogle enkelte besatte huse ved Vimy fra landevejen bragt under beskydning, så den herfra kommende fjendtlige infanteriild hurtigt forstummede. Herefter blev en overgang af kanalen rekognosceret. En sådan blev fundet syd for Forêt des Wartons. Hestene blev her stående ved en gruppe huse, mens en pjece uden forspand blev bragt over broen. Vi strøede herefter hele terrænet af, hvorfra der kom enkelte infanteriskud, der slog mod vores skjold. Kort efter ildåbning sendte infanterikommandøren, som lå foran kanalovergangen ved Nimy og ikke kunne komme videre, en cykelordonnans med anmodningen om at lægge kirketårnet i Nimy under ild, da man herfra var under maskingeværbeskydning. Efter omkring 10 minutter kom ordonnansen tilbage med anmodning om at indstille skydningen, da der var klar til storm. Nu mindskedes også infanteriilden fra området syd for Nimy. Også under denne fremrykning af kanonerne bed begge pjecer overordentlig rolige, selvom vi også fra huse bagfra blev beskudt af Franktireur geværlid. Desværre kunne det ikke med sikkerhed fastslås, hvorfra denne ild kom. Husene blev umiddelbar efterfølgende rensed af vores infanteri, hvorunder flere belgiere i civil og med geværet blev hentet ud af husene.

Kl. 1715 foretog I. Afdeling et stillingsskifte i retning af Mont Erebus. Mens den rykkede frem gennem den østlige forstad til Mons, blev kolonnen beskudt fra venstre med nogle enkelte skud fra et buskads på en bakke, hvorunder nogle enkelte kanonerer blev såret. Da General v. Blottnitz troede, at der ikke længere var englænde-

Hptm. Witting, Batterichef 2./9
Død 8.2.1917 i Hamburg

re, men tyske tropper foran, lod han blæse ”det hele stop”. Ilden forstummede også herefter et stykke tid. Da den igen satte ind, lod Hptm. Groos (1./9), som gennem sin kikkert tydeligt havde genkendt engelske uniformer, en deling fra 3./9, der stod nærmest målet, spredte af og beskydede bakken med shrapnel. (Samtidig tog et andet batteri den modsatte side af bakken under ild). Herefter standsede den fjendtlige ild, og flere godt udrustede engelske rideheste kom fra bjerget løbende imod os, hvor de blev et godt bytte for vores batterier. Senere blev der af vores infanteri taget enkelte skotske højtlændere, herunder en officer, til fange. Det drejede sig øjensynligt om en forsprængt patrulje, der imidlertid havde forholdt sig tappert.

Kl. 18 blev Deling Seyfarth, 1./9, underlagt IR 84, for at åbne fjenden fra Mons mod syd, der var spærret af tre barrikader. Delingen forblev her natten igennem og kom den følgende morgen under kraftig infanteriild.

II. Afdeling var kl. 1230 i stilling nord for Maisières, skjult af buske. 5./9 beskød engelske skytter i en hulvej øst for Maisières, mens de to andre batterier var rettet mod feltbefæstningerne langs kanalen. Både 4./9 og 6./9 havde hver en deling lagt fremskudt til direkte støtte for infanteriet. Lt.d.R. Massmann, 6./9 bragte sine to hubits frem stik vest for Nimy og ledede fra en tagestage effektivt ilden, kraftigt beskudt af engelske skytter. Delingen fra 4./9 gik i stilling ved Château Bruyère. Om stemningen hos mandskabet beretter Vizewachtmeister d.R. Haffelmann, daværende sektions-kommandør ved 4./9:

Ved Mons stod jeg med min sektion i dækning bag et mindre skovstykke, da vi pludseligt blev kraftigt beskudt af shrapnels. Vi var på dette tidspunkt endnu ikke rigtigt tilvænnet beskydning, og det formentlig mange af os følte noget urolig i hjertet. Pludseligt udbrød Unteroffizier Ohrt: »nu skyder knægtene så længe, at de får ram på en af os, og bagefter ønsker ingen at være denne«. Dette fandenivoldske udbrud lavede kraftig op blandt os.

Om eftermiddagen rykkede II./9 frem over kanalen og frem til Højde 60 nordøst for Mons. Her fandt 5./9 artilleri mål. Kl. 2030 skiftede også II./9 stilling til Mont Erebus. Ingen af afdelingerne nåede imidlertid i stilling før det blev mørkt, og da der manglede infanteridækning, gik de i bivak for 2 km vest for Obourg.

Tidligt den **24. august** var batterierne marchklare på deres bivakkeringspladser. Både officerer og mandskab var ivrige for igen at komme frem mod fjenden. Af mangel på nye ordre, blev stillingen på Højde 60 fra dagen før igen indtaget. Kl. 0645 blev så fremmarchen fortsat mod syd gennem de østlige forstæder til Mons. Stabene rekognoscerede skovene øst for Bois du Haut. Langt til venstre fremme erkendte Oberst v. Anderten en livlig skydende artillerilinj. Var det tyske eller fjendtlige batterier? En patrulje under Lt. Henning (3./9) blev sendt frem for at fastslå dette. Den travede frem mod Hermignies. Under dette ridt blev patruljeførerens hest ramt i kinden af en engelsk skytte, der sad gemt i en kornmark, mens han selv fik et strejfskud i armen. En ordonnansrytter, Unteroffiz. Marlow, 3./9, red med vigtige melding om fjendtlige kræfter direkte til Divisionsstaben. Generalstabsofficer, Major v. Gellhorn, udtalte sig ved denne lejlighed rosende om den hurtige og gode melding, som artilleriets officerspatruljer fra i. Regiment i disse sidste dage havde bragt til Divisionen. Lt. Henning fik dødeligt sårede hest ”Chan” næsten tilbage til Regimentsstaben, før den 5-årige brød sammen. – Vi vil heller ikke glemme denne dejlige hest fra 9. Regt.

Kl. 0715 blev 3./9 under Lt.d.R. Halbing trukket frem. Oberst v. Anderten havde observeret et fjendtligt batteri i åben stilling, som spredt beskød området. Lt. Helbing kørte uforstyrret åben frem til sydkanten af Bois du Haut. Hans granater slog ned i det engelske batteris jammerlige jorddækning. Batteriet forsøgte at svare igen, men Helbing havde fordel under duellen og lod ikke fjenden komme sig. 3./9 skød hurtigt og præcist. Det fjendtlige batteri – det tilhørte 3. engelske Division – forsøgte at slippe væk. Vore shrapnels lå direkte over stillingen. Alligevel lykkedes det englænderne, ganske vist under store tab, at slippe væk gennem en hulvej umiddelbar ved siden af stillingen. Den i brystet ramte batterichef måtte de efterlade.

Oberst v. Anderten havde fastslået, at fjenden overfor allerede for en stor grads vedkommende var omringet af os og naboenhederne. Kun til venstre for os var der endnu et større hul. For at lukke dette hul trak obersten på eget initiativ regimentet frem, en disposition, der efterfølgende blev godkendt af brigadekommandøren.

Omkring kl. 9 stod Regiments- og afdelingsstabe og observerede på en bakke syd for Malplawuet, i skjul af en høstak. I mens rykkede Regimentet frem med I./9 forrest. Batterichefen for I./9 forrest, med II./9 lige efter. Imidlertid havde fjenden været agtpågivende. De lagde en velliggende ild med shrapnels over observationsposten. Regimentets periskopkikkert springer i stumper og stykker. Hptm. Nahmmacher rammes af et sprængstykke; hans adjutant Lt.v. Nordheim for ødelagt den ene fod af en shrapnel-kugle. (Lt. Meix bliver i stedet adjutant).

1./9 og 2./9 kører samtidig vest ad landevejen Malplawuet – Harmignies. 1./9 havde i første omgang spredt af til højre på vejen, men på personlig ordre fra obersten blev kanoner og forvogne trukket ud på åben mark. Vejen ligger over et større stykke over spredt engelsk beskydning. Snart er den dækket af afskudte grene, at det kun med besvær kan lade sig gøre for Oberlt.d.R. Schmidt at bringe ammunitionskolonnen frem. Også protserne

må rykke bagud i dækning. Et brugt sprængstykke sætter sig fast i hjelmen på signalisten ved 1./9, som han opholder sig ved proterne, og såre han let. Også fire heste ved 1./9 såres. Blandt de engelske granater blander sig også tunge franske fra Fæstningen Maubeuge. De rammer I./9 B-vogn, der med Major Rogge står på venstre fløj af batteriet. En telefonist bliver ramt. Vore kanonbatterier havde på dette tidspunkt tager det fjendtlige artilleri ved Nouvelles og Harveng under beskydning. Vore tab udgør 6 mand. 1./9 beskyder endnu engang med synlige resultater fjenden tilbagerykkende troppebevægelser.

Også II./9 var straks efter det fjendtlige ildoverfald kørt frem og står i dækning syd og sydvest for Malplaque. De finder artilleri mål ved Nouvelles og skyder også mod den af fjenden tæt besatte landsby. En deling fra 6./9 under Lt.d.R. Massmann trykkede længere frem mod Ciplly, men kommer ikke mere til skud.

Kl. 1215 var der ikke længere observation af fjenden. I./9 gik et stykke videre frem til en beredskabsstilling nordvest for Nouvelles. – Her erobrede den en engelsk tromme og tog den med på ordre fra Hptm. Groos. Den skulle efterfølgende anvendes under appeller og erindre 1./9 om denne store tid. II./9 nåede kort efter Genly. Her lå om aftenen hele Regimentet i bivuak.

På trods af den hensynsløse fremrykning havde Regimentets tab på de to kampdage været relativ få. Hos infanteriet så det desværre anderledes ud. Modstanderen havde fra udmærkede stillinger forsvaret sig fortvivlet. I Regimentets krigs dagbog skrev Oberst v. Anderten:

Man har fået det indtryk, at englænderne på udmærket måde passer på, og at et hensynsløst, resolut stormløb som ved Mons, på langsiget ikke er fornuftbestemt mod andre modstandere end belgierne.

Sejren ved Mons var af stor strategisk betydning. Ganske vist lykkedes det Marshal French i det tilstræbte omfang rettidigt at undslippe. Men mere ned de store tab rystede det overilende tilbagetog den engelske moral. Som resultat lykkedes det ikke den engelske fører i de følgende uger igen at samle kræfterne til et energisk forsvar. Armee Kluck kunne med magt trænge frem, og med åben venstre flanke led den franske venstre fløj nederlag ved Charleroi og St. Quentin.

Fra Mons til Marne

(25. august til 4. september 1914)

*Vi anså højre fløj for svag, men Kluck gjorde alle
bekymringer til skamme. Han er den anden Marshall
»Fremad«*

Karl af Rumænien

Den **25. august** kom der meget tidligt liv i bivuakken. Ammunitionen var i løbet af natten blevet suppleret op. I dag drejede sig om at forblive i hælene på fjenden. Marchen gik fra Genly over Eugnies, Sart-la-Bryère til Hon. Mens der fra højre og III. Korps kunne høres kraftig kanontorden, overskred 9'erne ved Curgies grænsen til Frankrig. Kort efter foldede vores 18. Inf.Div ud for at assistere Brandenburgerne ved siden af under deres kamp. Den fjendtlige bagtrop blev hurtigt kastet til side og marchen fortsatte mod Bavai.

Ved middagstid fik Regimentet befaling til at gå i stilling ved Hon med front mod Maubeuge. Batterierne, der denne dag på grund af den usikre situation havde haft lange pauser langs vejen, kørte herefter i stilling ved Taisnières med front mod sydøst, og gravede sig ned. Det var efterhånden blevet midnat før de fleste batterier var blevet færdige med jordarbejder og aftensmad og kunne gå til ro. Imidlertid blev tropperne allerede kl. 0100 igen alarmeret. Regimentet marcherede nu gennem Bavai mod syd, og gik ved Louvignies og Mecquignies i bivuak. Da batterierne igen skulle stå marchklare kl. 0600, kom tropperne denne nat dårligt til hvil.

Tidligt den **26. august** rekognoscerede kommandør og batterichefer for stillinger længere mod syd, mens batterierne forblev på deres bivuakpladser. Disse stillinger blev imidlertid ikke indtaget, da Divisionen om eftermiddagen begyndte fremmarchen. Det gik over Obies fire timer i den mørke nat gennem den store Mormal skov, til Regimentet efter midnat kom til ro ved Roberfart og Preux-au-Bois. Folkene gav afkald på aftensmaden og krøb hurtigt ned under teltflagerne.

Den **27. august** bragte derimod tropperne en smule rekreation. Over Fontaine-au-Bois, Pommereuil marcherede vi til le Cateau. Efter et længere middagsophold, fortsatte Regimentet, men kom allerede først på eftermiddagen i bivuak ved St. Benin og St. Souplet.

IX AK havde de sidste dage dækket flanken på den hær, der var under fremrykning mod Maubeuge. Mens 17. Inf.Div. blev efterladt foran fæstningen vestfront, begyndte vi Holstenerne den **28. august** den fortsatte march mod syd på linje med Brandenburgerne. Det drejede sig stadig om, ikke at lade vores tilbagegående fjende komme til ro. Så march gik ad dårlige biveje, da III. AK anvendte de primære, over Busigny, Marez, Prémont, Brancourt. Ved middagstid tilgik der melding om fjenden, hvorpå staben øjeblikkeligt red mod Lervergies til rekognoscering. Den fjendtlige bagtrop var imidlertid faldet tilbage, og Regimentet rykkede uden at være gået i stilling, i bivuaik ved Joncourt og Brancourt.

29. august. March til Bellenblise over Pontru, Vermand, Croix, til højre om St. Quentin til overgang af Somme ved Béthencourt. Aften bivuaik i Rouy-le-Grand og Hombleux.

Den **30. august** march over Buverchy, Moyencourt, Erceu, Ognolles, Solente til Roye, der indtil dagen i forvejen havde været stærkt besat af fjenden. Da modstanderen foran 1. Armee hurtigt trak sig tilbage, og på den anden side naboen 2. Armee stod i hårde kampe ved St. Quentin, blev ved middagstid 18. Inf.Div. fra Roye sendt mod Guiscard til støtte for venstre nabo. Kl. 1330 gjorde Divisionen på vejen med alle kompagnier og batteriet omkring og marcherede mod øst i retning af Ercheu-Libermont. Vi nåede denne dag ikke fjenden, men måtte om aftenen slå bivuaik ved Libermont og Freniches – trods en lang dags march ikke mere end 10 km fra sidste nats bivuaikplads.

Den **31. august** lavede 1. Armee et sving mod sydøst i forfølgelse af fjenden, der var slået af 2. Armee. Vores 18. Inf.Div. – med I./9 i forspids – over Guiscard, Grandru, over Oise ved Bretigny, videre over Vesme i retning Coucy-le-Chateau. Ved middagstid blev der lavet et flere timers stop ved Ponceau, mens 3./9 gik i skjult stilling til dækning af området. Om natten bivuaikerede batteriet ved St.Paul-aux-Bois. Divisionen sendte allerede om aftenen en blandet styrke bestående af af en bataljon fra IR 31 med maskingeværer på rekvirerede køretøjet, af 16 Dragoner og vores 5. Batterie over Trosly Loire mod Vezaonin, for her at angribe en meldt fjende. Men heller ikke denne styrke lykkedes det, at fange fjenden. Stemningen i bivuaikken var denne aften særlig høj. Nyheden om Hindenburgs store sejr ved Tannenberg løb fra mund til mund.

Den **1. september** marcherede Divisionen med I./9 i forspidsen, over Vezaonin, Nouvron mod le Port. Da broerne over Aisne syd for denne by var sprængte, måtte artilleriet køre omvejen over Vic-sur-Aisne, for her at krydse floden sammen med III. AK. Forinden havde II./9 ved le Port – Fontenoy været i skjult stilling til dækning af Divisionens brotræn. Mens forspidsen fortsatte fra Vic mod Coeuvres, kom der fra kavaleriet meldinger om, at skovene omkring Coeuvres var besat af fjenden. Også artilleri og maskingeværer var observeret. Af denne grund rykkede I./9 omkring kl. 15 frem til bakken ved la Bargaine og kort efter 3./9 bed le Murger Ferme. Ingen kom imidlertid til skud. Bivuaikpladsen denne nat lå ved St.Pierre-Aigle og Monigobert.

Om aftenen fik Hptm. Groos en særøpgave for sin I./9, der sammen med I/85 (Major Hagedorn), I./Dragoner 16 og et maskingeværkompagni, skulle rykke frem gennem vores forpostlinje, gennem den store skov ved Retz (Villers-Cotterets) til Longpont for her at rekognoscerer vejen og broen, og for at sikre denne. Et fjendtligt fly kastede uden held bomber over styrken. Batteriet nåede Longpont kl. 20, hvor tre pjecer blev sat i stilling i parken til Cout Montesquieus slot. Under opklaring den aften så Major Hageborn og Hptm. Groos en bondevogn komme fra fjendeside. »Vi overfaldt ham«, forklarede Hptm. Gross, »i skoven og udspurgte bonden, der antog de to tyske officerer for englændere. Han forklarede helt harmløst, at han havde kørt udkørte englændere til deres bivuaik. Pludseligt blev han studs og spurgte: ”*De quelle nation est-ce que vous êtes?* [hvad land kommer I fra?]. Han blev på engang meget forskrækket. Vi holdt ham tilbage, så han ikke kunne køre tilbage og advare«. Natten blev tilbragt godt på slottet. Officererne blev fyrsteligt betjent; tjenerne serverede i stor Livree. Alligevel forblev slotsherren i det skjulte. Man vidste besked.

Den **2. september** blev Regimentet alarmeret kort efter kl. 0300. Opklaringen havde fastslået fjenden til en linje Crépy-en-Valois – la Feré-Milon, og General v. Kluck ville nu forsøgte at få ram på den alt for hurtige modstander. 18. Inf.Div rykkede derfor med I./9 i fortroppen frem over Longpont, Louâtre, Chouy og nåede allerede sidst på formiddagen med spidsen frem til Neuville-St.Front.

Kl. 13 gik det videre mod Château-Thierry. På bakkerne nord for byen gik kl. 1840 Deling Helbing 3./9 i åben stilling og beskød den livlige togtrafik på jernbanebroen over Marne. Hurtigt fulgte resten af batteriet ind i samme stilling, og indskød sig for natten mod broer og jernbaneoverførelse. I mellemtiden gravede de øvrige batterier sig ned ved Grand Ru Ferme med front mod øst. 18. Inf.Div. var kommet langt foran de øvrige divisioner og den venstre flanke var åben.

For at opklare situationen nord for Chateau-Thierry sendte Oberst v. Anderten en artilleri-officerspatrulje under Lt. Willikins, 6./9, frem. Om denne fortæller han selv:

I trav gik det med os tre mod øst. Jeg havde medtaget den uforfærdede Unteroffiz. Debler fra 6./9 og fra 5./9 en underofficer, hvis navn jeg desværre har glemt. Det var en ejendommelig følelse. Det var halvmørkt

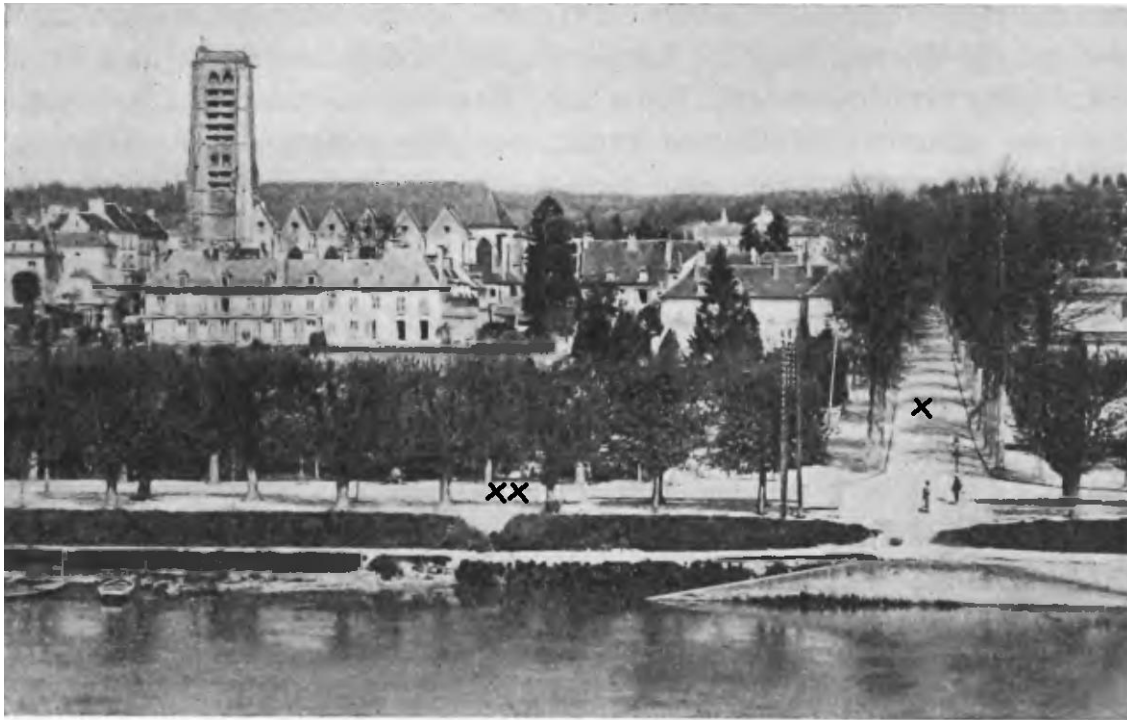
og terrænet kunne kun ses i omrids. Du rider, men hører dårligt hovslagene eller seletøjets knirken. Alle dine sanser er spændt til det yderste, da døden kan lurere overalt. Hurtigt må vi forlade markvejen, da den svinger mod syd, formodentlig mod Chateau-Thierry. Oberst v. Anderten havde kun udstyret med en grov skitse af området. Den havde man for øjnene og stjernehimlen som kompas. Vi passerede i skridt en lille græssænkning. Pludseligt dukkede over bakken bag os som silhuet mod den lyse nattehimmel udfoldede ryttere i galop med fældede lanser og sabler i retning af os. Hurtigt indhenter de os – hvilken overraskelse! Tyske! 16. Dragoner! En patrulje fra vores Divisionskavaleri under Lt. v. Heimbürg, der allerede havde kunnet glæde sig over en tilfangetagen fransk patrulje. Efter en glædestrålende hilsen fortsatte vi sammen, da vi havde næsten samme opgave. Vi krydsede den store vej, der mod nord går fra Chateau-Thierry, formentlig et par kilometer nord for byen og fortsatte mod nord i enkeltkolonne i skyggen af træerne på begge sider af vejen. Det gik videre gennem Bezuët, en lille landsby langs landevejen. Der – en fransk bonde. Lt. v. Heimbürg red hen til ham og tiltalte ham på fransk, og da ingen af os bar hjelme, men blot huer, troede han at have englændere foran sig. Han fortalte troskyldigt, hvad han vidste om de langs denne vej mod syd marcherende franske tropper. Efter at have formanet ham til forsigtighed, fortsatte vi fremad. Ved vejgaflen nord for Bezuët drejede vi mod nordvest, for fra bakken nordvest for vejen at kunne observere mod hovedvejen og de her marcherende tropper. I det natlige mørke ser vi en fjendtlig patrulje ride forbi i retning af Chateau-Thierry og en enkelt fransk cyklist. Da bakkerne ikke kan passeres med heste på grund af kvæghegn, forsøger vi at nå hovedvejen inden den franske forspids når frem, for igen at observere syd for Bezuët. Som vi når vejgaflen, kan vi høre hovslag af mange heste. Den kommer frem ad den vej, hvorfra vi lige er kommet. En større kavaleripatrulje ser også os, standser, og så lider et klart "Qui vive?". Vi var i mellemtiden delvist afsiddet for i lyset af en lommelygte at kikke på Lt. v. Heimbürgs sørgelige kort. Så hev en af dragonerne sin karabin til kinden og med et: "Dat haste vor dein Kiwit!" skød han ind i den fjendtlige hob. Overrasket vendte denne om. Så var det bare med at komme til hest! Og der kom de allerede, alarmeret af skuddet, rytter ved rytter på landevejen i retning af den fjendtlige patrulje. Vi måtte væk for ikke at komme i klemme mellem ilden fra de to sider. Fra trap går det i galop i vild jagt gennem Bezuët, ned af den stenede stadig mere stejle vej mod Chateau-Thierry. De knapt så trætte franske heste havde allerede i Bezuët indhentet os. En forvirret hob fra tyske og franske dragoner jager hinanden gennem landsbyen. For første og sidste gang under krigen trak jeg min sabel og huggede omkring mig, mens jeg skød revolveren tom. Det var godt, at man havde lært at ride uden tømme. Hestene skummer. Der styrter en eller anden, om det er ven eller fjende, kan man ikke se. Lidt efter lidt bliver det lysere omkring os, og i en forstad til Chateau-Thierry kunne vi samle os. Vi havde mistet en underofficer og 6 mand fra Dragonerne og underofficeren fra 5./9 hos os. Udmattet til døde red vi ad en markvej mod vest indtil vi fandt de første tyske forposter. Vi aflagde melding hos Division og Regiment. Underofficeren fra 5./9 dukkede senere op hos hans batteri. Hans hest var blevet truffet, men han selv havde kunnet gemme sig i vejgrøften, og havde herfra kunnet se den store overmagt, vi havde haft med at gøre. Den efterfølgende franske fortrop ramte efterfølgende ind i de kanoner, 3./9 allerede havde placeret på gaderne i Chateau-Thierry.

Disse pjecer, der allerede var trængt ind i Chateau-Thierry, tilhørte 3./9 og Detachment Hagedorn.

Major Hagedorn var med sin II./IR 85 og Deling Henning fra 3./9 var kl. 20 rykket frem mod Chateau-Thierry. De havde fået den specialopgave, allerede i løbet af natten at sikre broerne over Marne i byen.

Som det begyndte at blive mørkt nåede kompagnierne og artilleridelingen langs vejen de første huse i byen. Under den fortsatte fremrykning blev de mødt af en kraftig ild fra huse og forhaver. Infanteriet foldede ud, mens pjecerne gik i stilling på vejen og beskød huse med shrapnels. Dette gav luft for infanteriet, og det lykkedes i spring med infanteri og skydende kanoner at arbejde sig frem gennem gaderne til markedspladsen og bro. Pjecerne kørte frem til justitsbygningen og begyndte at beskyde husene ved pladsen med shrapnels, hvorfra der endnu blev skudt. Ild blev ligeledes lagt over floden til den modsatte side, hvor der hele tiden viser sig bevægelser, mens månen lyste klart gennem skyerne og gav os et ønskeligt udsyn. 85'erne indrettede sig til forsvar af den erobrede del af byen. Retsakterne i justitsbygninger var udmærket anvendelse til at lave skydeskår i vinduerne. En pjece blev anbragt på gaden med front mod nord, hvorfra en ny modstander måtte forventes. En pjece forblev ved Marne, hvorfra den fra tid til anden bragende sendte dens granater mod den modsatte side af Marne. En pram løsnede sig fra den modsatte bred og drej ned ad floden med to livløse mænd. Efter tre granater fra 3. pjece (Einj. Unteroff. Marlow, Befr. Carstens) brød prammen ud i en gevaldig eksplosion, brød den i to dele, og fortsatte i lys lue fortsatte ned ad floden, hvor det lyse flammeskær oplyste det natlige krigsbillede.

Ved midnatstid ankom yderligere en deling fra 3./9 under Lt.d.R. Wulff og forstærkede begge stillinger med yderligere en pjece. Lt. Wulff overtog kommandoen over pjecerne, der var rettet mod nord. Da der ikke var yderligere mål, døde ilden efterhånden ud. Ved hver pjece holdt en mand vagt, mens de øvrige, udmattet, faldt i søvn på jorden omkring pjecerne. Omkring kl. 0130 kunne retteskytten ved 6. pjece, Gefr. Dürfen, trin af marcherende soldater fra nord og opdagede fransk infanteri. Han alarmerede hurtigt, og den hurtigt klare besætning åbnede en hurtig ild med shrapnels langs gaden. Franskmandene forsøgte en storm under afsyngning af »Marseillaisen«. De blev blodigt standset. Den kampklare besætning fra 3./9 var på deres poster og fortsatte deres

Château-Thierry: Stilling for 3. (xx) og 6. (x) pjece af 3./9 om natten fra 2. til 3. september 1914.

hurtige skydning: »Kors på det røde punkt!« mod fjenden og gaden. Desværre faldt herunder Kanoner 1 ved 6. Pjece, Kanonier Schoer af et infanteriskud. Den gryende morgen afslørede en vej dækket af sønderrevne franskmænd. (Jeg talte over 70.). Kun 12 skridt fra kanonmundingen ligger en fransk officer, stadig med hans sabel knuget i hånden. Med skælven og ærefrygt kikker vi på dette blodbad blandt unge liv. Disse unge franskmænd havde været sande helte. (Det drejede sig om dele af Regiment 205 og 230 fra det franske XIII. Armeekorps)

Tidligt på morgenen den **3. september** ankom også Deling Gerln fra 2./9, og gik i stilling på det brede fortov på alleen langs Marne. 3./9 skød som det blev lyst endnu et par skud mod huse og barrikader, mens Deling Gerlin måtte bruge deres karabiner mod nogle enkelte franskmænd. Kl. 09 samlede sig så hele Regimentet i Château-Thierry og marcherede over den erobrede Marne bro gennem byen mod syd. Som man når byens udkant kom kolonnen under ild, hvorefter Deling Henning 3./9 gik i stilling på vejen, hvorfra de med nogle få skud bragte de franske skytter på bakkerne til tavshed. Kort efter kørte også 6./9 2 km syd for byen. Kl. 10 samledes hele Regimentet her klar til videre fremrykning. Modstanderen er åbenbart under hastig tilbagetrækning. Da kort efter vores oberst ved Blesmes observerede tilbagegående infanteri, tog det ikke lang tid for 5./9 at sætte deres haubitser i stilling på bakken ved Nesles. Batteriet kan også nå en større kavaleri styrke, som foran fronten passerer til venstre. Regimentet gik yderligere frem mod Conde. Om eftermiddagen blev kolonner observeret på vejen Blesmes – Courboin. Samtlige batterier blev bragt i stilling ved Ferme Petret og åbnede ild. Fjenden blev hurtigt opløst i skyttelinjer og forsvandt hurtigt. 9'ernes batterier fulgte hurtigt efter. Først gennemførte 4./9 et stillingsskifte under kraftig ild fra shrapnels, kørte til et skovstykke vest for gården, og åbnede herfra igen ild mod kavaleri og maskingeværtropper i Courboin. I./9 rykkede frem til Bochage Ferme. Under en heftig infanteriild blev pjecerne med håndkraft bragt ud i en åben stilling, hvorunder der ikke var ubetydelige tab. Batteriet åbnede ild mod det fjendtlige infanteri til det tav, og vores infanteri havde nået den overfor liggende skovkant.

Regimentet rykkede nu igen frem og kørte øst og vest for vejen Bochage – Courboin frem i afdelings ramme. På anmodning fra Oberst v. Anderten blev skovene, der truede Regimentet i flanken, rensede af 36. Inf. Brig, der snart kunne melde tilbage, at skovene var rensede. Det viste sig hurtigt, at infanteriets patruljer efter afsøgning af skovene, returnerede til deres kompagnier i stedet for at besætte skovene. Fra batterierne blev der sendt kommandoer til skovene for at bjærge erobrede køretøjer. Herunder var flere bagagevogne, hvoraf en havde 25.000 frank i fuld og pengesedler. Sammen med Lt. Poppe og nogle folk fra hans 1./9 ilede Hptm. Groos til skoven, for her at erobre en pjece, hvis forspand var blevet dræbt af batteriets skydninger. Under gennemsøgning af vogne, blev kanonerne endnu engang angrebet, og måtte falde tilbage. En kanoner fra 1./9 nåede ikke væk i tide, og i stedet for at overgive sig til de franske kyrasserer, gemte han sig i en fransk kødvogn. Vognen var så høj, at

hele kvarte okser kunne hænge fra den, og kunne lukkes med en dobbeltfløjet dør og på den måde kom til at fremstå som en lukket kasse. Kanoneren blev ikke opdaget, og kunne efter at fjenden igen var forsvundet, vende helskindet tilbage til os. Den fjendtlige pjece blev bjærget ud med et forspand fra 1./9. Af særlig stor værdi var også talrige erobrede kort, da vi siden den 1. september havde måttet klare os uden.

Kommandoerne var dårligt nået tilbage fra skoven til deres batterier, som en kraftig infanteri- og M.G.-ild ramte det opmarcherede Regiment fra skovkanten (kl. 1900). Der opstod hurtigt store tab blandt mandskabet og hestene. Det truede med et temmelig virvar, da hestene dårligt var til at holde fast, da de i forbindelse med fodring, havde fået trukket dele af seletøjet af. Således jagede en pjece fra 3./9, hvis kusk var ved at hente foder, i rasende galop i retning af fjenden. Fra forskellige batterier blev nu af nogle beslutsomme folk bragt enkelte pjecer i stilling, og begyndte at beskyde skovkanten, hvorefter ilden begyndte at dø ud. Vizewachtm. Kuskop, 5./9, som under dette overfald endnu havde været under bjærgning af efterladte franske pjecer sammen med enkelte andre underofficerer, forsøgte med assistance fra 1 officer og 15 mand fra IR 31 at bringe den løbske pjece med tilbage. Det viste sig, at pjecen var faldet i franskmændenes hænder i Courboin, og da den tapre Kuskop under forsøget på at trænge frem, havde flere sårede, måtte han indse det umulige i forsøget uden at lide væsentlige tab, og tiltrådte tilbagetrækningen.

Som det blev mørkt gik hele Regimentet i ildstilling ved Bochage Ferme. Batterierne gravede sig ned i det lyse måneskin. 18. Inf.Div. var – langt fremme – alene med fjenden.

Tabene under de to dages kampe ved Chateau-Thierry var beklageligvis betydelige, specielt havde M.G.-overfaldet på de tæt sammenpakkede batterier ved 1./9 kostet store ofre. Ved II. Afdeling mistede 5./9 deres chef, Hptm. Wagner, der blev kørt over af et løbsk forspand og senere faldt i fangenskab på et lazaret.

Heller ikke Kanoner Hoops, 1./9 skal glemmes, der ligeledes blev såret ved Bochange-Ferme og bragt på lazaret i Chateau-Thierry. En uge senere undgik han, sammen med en anden mig ukendt kanoner, fangenskab ved, selvom han endnu ikke var helet, til fods at begive sig på flugt, timevis i løb med små pauser. Det lykkedes dem til sidst at møde en tysk automobil, som tog dem med. Hoops modtog for denne handling et Jernkors.

18. Inf.Div. stormende fremrykning ved Château-Thierry var en stor strategisk succes. Tidligt den 4. september sendte Generaloberst følgende signal til den øverste hærledelse:

1. Armee er under vedvarende hårde kampe og marchfordringer nået grænsen af deres ydeevne. Kun på den måde er det lykkedes at åbne Marne overgangene for den anden arme, og tvunget fjenden til yderligere tilbagetrækning. IX Armeekorps har herunder gennem dristig indgriben, erhvervet sig store fortjenester. Håbet er nu at udnytte succesen.

Courgivaux – Neuvy – Esternay

(5. til 7. september 1914)

Det var aldrig sket. Det er tysk uddannelse, tysk disciplin, tysk føring.
Karl af Rumænien 1914 om frontskiftet fra Marne til Ourcq.

Sidst på eftermiddagen den **4. september** fulgte marchen fra Bochage-Ferme over Courboin, Viffort til Fontenelle. Her stødte Divisionen på en stærk fjendtlig bagtrop. II. Afdeling og 1./9 gik hurtigt i stilling ved Marchais, men kun 4./9 nåede med sin ild at ramme det hurtigt forsvindende fjendtlige artilleri. Her ved Fontenelle blev der slået bivuaik i stillingen. Divisionsstaben led denne dag store tab på grund af artilleribeskydning. Major von Fuchs faldt, Generalstabsofficer ved Divisionen, Major von Gellhorn og flere andre officerer ved staben, herunder Ordonnansofficer Hptm Delitzsch (FAR 9) blev såret.

I hærens befaling for **4. september** lød det:

IX. Armeekorps har den 2. og 3. september gennem fremrykning mod Chateau-Thierry fanget fjenden i flanken, og bragt ham til standsning. I dag kastede den fjenden tilbage mod Montmirail. . . 1. Armee fortsætter i morgen fremrykningen mod Seinen til dækning af Paris. Hvis englænderne under fremrykning kan nås, skal denne angribes.

Den **5. september** marcherede Divisionen over Monteuls, le Vézier til Trefols og Joiselle. Fjenden rømmede uden modstand dens bagtrops stilling ved Montmirail.

I sin bog »*March mod Paris*« skriver Generaloberst v. Kluck:

Med sine bevægelser den 5. september havde 1. Armee med dens uafbrudte forskydning fra grænsen til Rhinprovinsen til den anden side Grand Morin overfor den midterste del af Seinen, nået dens højdepunkt i operationen. Efter de afvekslende større og mindre marchafstande med lejlighedsvis hvilepauser og uafbrudte kampindsat, var den fortsat i en forfatning, som kun kan takkes den moralske kraft og format af de underliggende førere og deres heltemodige mandskab. Hæren var uden tvivl i stand til med succes at gennemfører videre krigeriske handlinger, men ikke til en yderligere øget forskydning. Tager man et overblik over korps og deres kolonner og træns marcher og kampe, erkender man en så stor præstation, som i krigshistorien kun sjældent opnås. Årstiden begunstigede felttoget, ligesom også den tilstrækkelige, oftest sågar gode forplejning. Sundhedstilstanden forblev god.

Indtil aftenen den **4. september** var 1. Armee af den øverste hærledelse stadig pålagt opgaven at trænge franskmændene tilbage sydøst for Paris, og fortsat danne hærens flankedækning. Nu blev den generelle situation ændret. Da 6. og 7. Armee lå fast øst for Mosel, og dermed gav modstanderen bevægelsesfrihed, fik franskmændene held ti at overføre stærke styrker til 1. Armee flanke. Derfor fik Kluck og Bülow direktiv om at svinge øst om Paris for offensivt at imødegå de fjendtlige forskydninger fra Paris, 1. Armee mellem Oise og Marne og 2. Armee mellem Marne og Seine. Da 1. Armee den **5. september** allerede stod syd for Marne med front mod syd, måtte den altså gennemføre en vanskelig forskydning bagud til højre. Alligevel stod allerede om aftenen den **6. september** IV. Reserve, IV. og II AK med front mod vest i hårde kampe. Kun III. og IX. AK, samt Kavallerie-Division forblev på sydfrenten.

For fuldstændig at forstå den særlige situation, vores IX Korps befandt sig i, skal yderligere nævntes, at naboen til venstre – 2. Armee (v. Bülow) siden den 1. september havde befundet sig en dagsmarch bag vores frontlinje. Divisionsbefalingen for den **6. september** fastslog, at 1. Armee skulle marcherer mod højre; IX Ak skulle forblive, hvor den var. Det var altså den første hviledag, Divisionen fik siden krigens start. Batterierne var derfor om formiddagen ivrigt optaget af at vedligeholde mand og hest, beklædning, våben og seletøj. Bagagen var nået frem. Endda post var ankommet hjemmefra – for anden gang siden Aachen. En vis feriestemning hvilede over soldaterne, og kalenderen fastslog, at det rent faktisk var søndag.

Så landede kl. 10 midt i det hele – alarmbefaling: Hele Regimentet skulle øjeblikkeligt trave mod Neuvy.

De fleste krigslystige havde formentlig udstødt nogle eder. Efter fire uger på landevejene og i bivouak havde også de rå feltsoldater glædet sig over udsigten til et bad i en nærliggende å. Nu måtte de med tiden stærkt feltgrå blive skjorter uvasket igen finde plads i tornystre og saddeltasker, eller igen finde deres plads i skjul af våbenfrakkerne.

20 minutter senere var batterierne i trav på vej mod Neuvy med haubits-afdelingen forrest. Mod sydvest hørtes lyden af kraftig kanontorden.

Ved Neuvy kørte II./9 frem mellem Feldartillerie-Regiment 24 og batterierne fra Fussartillerie-Regiment 20. Efter hinanden åbnede 4./9 og 6./9 ild mod det stærke franske artilleri. Da imidlertid 5./9 begyndte beskydningen af fransk infanteri på bakkerne mod syd, svarede et fjendtligt batteri igen med tunge granater. En granat slog ned bag observationsvognen, hvorved Lt.d.R. Löcke, en underofficer og en mand faldt, mens resten af mandskabet på observationsvognen lå såret på jorden. Straks efter kom også 4./9 under kraftig beskydning. Dens chef, Hptm. Bormann blev ramt i hovedet.

Da der sidst på eftermiddagen ikke var flere synlige mål, rykkede haubits-afdelingen frem mod Courgivaux, hvor IR 85 var hårdt trængt af fjenden. 4./9 og 5./9 kørte frem i åbent terræn mellem skovstykker nordøst for landsbyen, modtaget af en kraftig beskydning, der dog ikke forårsagede større tab. Begge batterier skyder i bedste afstand mod det franske infanteri. 85'erne rykkede dygtigt frem, og snart var Courgivaux på vore hænder. 6./9, der på grund af de overbelastede veje først lidt senere når frem til Courgivaux, kører med det samme frem til syd for landsbyen. Den blev hurtigt fulgt af 4./9 og begge batterier lagde en effektiv ild med tidsbrandrør over de vigende franske pjecer.

6./9 lå ved Courgivaux i en skov under kraftig beskydning uden selv at kunne komme til skud, da der i det kuperede og skov beklædte terræn ikke kunne erkendes nogen fjende. Der findes ikke noget mere vanskeligt end blot at holde uvirksomt ud under kraftig beskydning. Pludseligt sprang Kanonier Hummert frem foran beskyttelseskjoldet på en pjece, stillede sig fuldstændigt oprejst og begyndte højt at synge den gamle sang om sømandsdøden: »Stürmisch die See«.

Oberst v. Anderten havde observeret, at Regimenterne 84 og 86 havde det svært. Det franske artilleri udløste et haglvej af jern, hver gang en af vores soldater viste sig i de små skovstykker. Han overdrog derfor personligt 5./9 til 35. Inf.Brig., men batteriet kom desværre ikke mere til indsats.

5./9 lå den nat i bivuak ved Neuvy; 4./9 gravede sig ned ved Champoudot Ferme [Champ Oudot] og tildelte to pjecer til Bataillon Kielmannsegg/IR 85 i direkte støtte. 6./9 blev ved Courgivaux. To haubits under Lt.d.R. Massmann stod i den sydlige udkant af landsbyen.

Oberst v. Anderten nævner i Regimentets krigsdagbog, at 6. Batterie denne dag i særlig grad havde udmærket sig.

Også I. Afdeling blev alarmeret den **6. september** om formiddagen på bivuakpladsen ved Neuvy. Den blev underlagt 17. Inf.Div. som erstatning for en her ukampdygtig blevet afdeling. Major Rogge skulle bringe afdelingen frem til Højde 206 ved Forêt du Gault til støtte for Füs.Reg. 90. Ved indrykningen kom batterierne overraskende over kraftig ild midt blandt dens køretøjer.

Kun det forreste batteri, 1./9, nåede i stilling. Sektionsfører, Lt.d.R. Persoon, beretter:

Afdelingen var i trav netop drejet fra landevejen ind på en markvej, da signalet "Galop" blev givet. Afdelingen jagede i retning af fjenden. Næsten i samme sekund åbnede det franske artilleri et morderisk ildoverfald på de galoperende batterier. Foran, over, til højre og venstre for os bragede shrapnels. Gefreiter Diemer fik skudt sin hest væk under sig. "Drenge, stå fast!". Batteriet kører frem, spodser af. "Sektion?" "Kør frem!" Et tegn, og ammunitionsvognene kører frem i galop til vore pjecer. Seks råb "Frem!" og seks ammunitionsvogne står afsprodet mellem de afsprodsede pjecer og kanonprodserne. Den fjendtlige artilleriild fortsætter med uformindsket styrke. En fuldtræffer rammer en kanonprod og dræber kusken Gefr. Bornhöst og tre heste. Min hest, en engelsk Pony erobret ved Mons – der normalt bliver kaldt "tolden" på grund af dens livlighed – går påfaldende roligt. Mens ammunitionsvognen bliver tømt, kan jeg se, at fjenden mere beskyder området i dybden end i bredden. Som mine seks forridere havde hævet armen som tegn på "færdig", falder kommandoen "Højre om" og "Galop march". Som en vind fejer seks-spandene med deres tomme prodser over marken. 500 meter og vi er ude af den fjendtlige ild. I en skovkant lader jeg gøre holdt. Lidt senere kan jeg trække prodserne frem til et skovstykke omkring 100 meter til venstre for batteriet.

Hptm. Groos måtte midt under beskydningen søge både observationsstade og mål. Som måludpegning tjente sprængskyer. Mod denne rettede den midterste kanon sig ind, og de øvrige parallel hermed. Telefonen svigtede. Ildledning måtte ske gennem råber-kæde. Målet er det fjendtlige artilleri på en afstand af 2.700 meter ved la Roue og Château de la Roue, hvis voldsomme ild koster FR 90 store tab.

2./9 var netop sat i galop under fremkørslen da første granater landede midt i batteriet og gjorde den ude af stand til at bevæge sig. Den følgende Lt.d.R. Gerling, som var såret i begge hænder, fik snart de 6 kanoner køreklare, og bringer dem i stilling i vestkanten af Forêt de Gault. Ammunitions-sektionsføreren, den tapre Lt.d.R. Mannhardt, blev hårdt såret af en fuldtræffer, og dør kort efter i armene på hans kammerater med de hengivne ord: »Jeg dør som kristen«.

Også 3./9 kom under fremrykningen under kraftig beskydning. Forspand kommer i uorden, hestene går i panik og rytterne mistede kontrollen over dyrene. Kun Gefr. Runge på 2. kanon lykkes det at spodse af og rive en kurv med ammunition ud. Han går alene i stilling og slutter sig til den nærliggende 1./9 skydning. To år senere forklarede han oplevelsen nogenlunde således:

Som jeg hørte kommandoerne fra 1. Batterie, traf jeg beslutningen om at følge indskydningen herfra. Jeg fik så øje på vores Afdelingskommandør, løb derover og gav en kort melding, og anmodede samtidig om tilfaldelse til at skyde med. Efter at have fået de præcise afstande og mål ved 1. Batt., løb jeg tilbage og begyndte at skyde, og rettede mig efterfølgende på kommandoerne fra 1. Batt. Kort efter råbte en højere officer til mig

fra skovkanten, om jeg kunne bruge hjælp. Han sendte mig herefter nogle infanterister, der tilsyneladende lå som dækning i skovkanten. Så vidt jeg husker, kom de fra IR 89. Jeg viste herefter en sergent funktionen som Kanoner 1, en underofficer indstilling af tændrør og en gefreiter stillede jeg ved rettesøjlen. Andre infanterister slæbte ammunition til fra de omkringliggende ammunitionsvoerne. Under det videre forløb var jeg meget påpasselig ved hver ladning præcist at se indstillingen af tændrøret ...

Gefr. Runge mod tog senere et Jernkors for sin koldblodige og omtanke. – I mellemtiden var også det øvrige 3./9 bag stillingen igen køreklar og kørte frem bag et skovstykke bag Højde 206. Senere fulgtes den af Deling Brecht fra 2./9.

Om natten gik en deling fra 1./9 under Vizewachtmeister d.R. Pauls 1.000 meter frem til 6. og 7/FR 90 til forsvar mod et forventet fjendtligt angreb.

Fire pjecer fra 2./9 blev efter mørkefald fra sydkanten af Forêt du Gault bragt tæt frem mod fjenden, uden at dette bemærkedes af fjenden. Som IR 84 i løbet af natten som følge af den generelle tilbagetrækning gik tilbage mod Champuyon, fulgte 3./9 og Deling Brecht sig til denne forskydning og indtog en optagestilling ved Champuyon-Bas, med front mod øst.

Specielt udsat de sidste stillinger for 1. og 2. Deling, 2./9, og deres frigørelse var meget vanskelig. Lt.d.R. Gerling fortalte herom følgende:

Som det blev aften blev 1. og 2. Deling i mørket trukket til sydkanten af Forêt de Gault. En indbygning af kanonerne i dette skovstykke var ualmindelig svær, da den kun bestod af en stenet jord med tæt underskov. I daggrødet så vi gennem kikkertet det franske infanteri ligge omkring 600 meter foran os. Befalingen fra Brigadekommandør v. Kraewel lød: »Stå fast til sidste mand«. Heste, prodser og ammunitionsvoerne blev bragt væk. Det hele skete under meget stor spænding, selvom der ikke fulgte et angreb på os. Omkring kl. 0600 kom afdelingens adjutant, Lt. Mantels, med befalingen til stillingsskifte. Han havde medbragt forspand og sat dem klar i skovkanten på en vej. Frigørelsen af de fire pjecer og observationsvognen var en næsten umulighed, da forspandene ikke kunne bringes frem gennem den tætte underskov. Det var umuligt at trække pjecerne ud mod front, da dette område lå under fjendtlig observation, og samtidig kunne vi tydeligt se de grave, det fjendtlige infanteri havde gravet i løbet af natten. Det var altså ingen anden løsning end at skabe en ny vej. Dette måtte gøres under største ro og stilhed. Efter omkring 1½ times arbejde var vejen skabt. Hestene blev spændt fra og prodserne en efter en skubbet bagud ad den etablerede vej. Herefter fulgte hestene. Efter at alle igen var spændt for, blev der som på kasernegården afgivet meldinger, siddet op og batteriet sat i march, først i trav og siden i galop. Indsatsen fra fodmandskabet var som altid også ved denne lejlighed, mønstergyldig. Sikringen, der under hele arbejdet var sendt frem, holdt ud til sidste sekund, og bør specielt fremhæves.

Under blodige, opofrende kampe havde vores holstenske Division overfor en stærk fjendtlig overmagt ikke kun stået fast, men endda vundet terræn. Denne gang havde vi hverken belgiere eller englændere overfor os, men franskmænd, som med et kraftigt, og med hensyn til ammunition og antal, os overlegent artilleri, ved porten til deres hovedstad havde kæmpet om afgørelsen fra en fast stilling og for dem kendt terræn.

Som vores opklaring fastslog, gik fjenden efter mørkefald tilbage, og derfor modtog Oberst v. Anderten kl. 0100 befaling til fremmarch i rammerne af 36. Inf.Bde over Aulnoy. Til troppernes beklagelse kom hurtigt en ny befaling. Denne gav ordre til Divisionens tilbagemarch. Det er hårdt for en god soldat - aftenen efter med sit blod og sit bedste at have vundet en sejr - på højere befaling igen at måtte rømme det vundne terræn. Soldaterne forstod dengang ikke befalingen til tilbagetrækning, kunne ikke forstå den. Tavse og mismodige rykkede vi mod nord, og enhederne fra højre fløj af 2. Armees, som vi mødte længere tilbage ved Montmirail, måtte hører mange bitre tilråb: »Hvor var I i gård?« eller »Er I allerede der?«. Vi troede, at deres manglende deltagelse delvist var skyld i gårdsdagens hårde kampe.

Den strategiske situation om aftenen den **6. september** var følgende: Generaloberst v. Kluck havde fået at vide, at den franske Generalissimus Joffre den **7. september** ville søge afgørelsen. En succes af de franske angreb ville efter v. Klucks opfattelse afhænge af styrken og succesen af det fra Paris førte angreb mod den tyske hærs flanke. For ikke kun at kunne afvise fjenden, om også at slå denne i et omgående angreb fra nord, trak Kluck også de endnu på sydfronten stående dele af hæren, III. og vores IX Korps tilbage til den afgørende Ourcq-front.

Haubits-Afdelingen havde til opgave at dække 36. Inf.Bde. tilbagetrækning. Den **7. september** kl. 0730 gik batterierne tilbage til en optagestilling på Højde 208 syd for Antillot. Herfra blev der lagt en ildbarriere foran den fjendtlige front, under hvilken vores infanteri kunne frigøre sig. Indtil kl. 11 forblev Hptm. Nahmmacher med 4./9 og Deling Massmann 6./9 i denne stilling. I./9 afmarch skete sammen med 17. Inf.Div. mod Montmirail.

Ingen fjende fulgte efter. Om natten blev der bivueret i omegnen af Viffort.

Ormoy – Fresnoy

(8. til 9. september 1914)

Hvis den **7. september** havde krævet en marchpræstation på omkring 60 km, så bragte den **8. september** en fornyet kæmpepræstation på 60-70 km Regimentet ind på 1. Armee vestfront. Rigsarkivet (4. bind s. 195) anser denne ilmarch under meget hit vejr og ad støvede veje som den højeste præstation i den tyske Vesthær under hele dette operationsafsnit. Der blev allerede trådt an kl. 0500 og marcheret via Chezy, Essommes, Monnevux og Bouresches, mod Bellau, hvor enhederne havde én times hvil. Her ankom nyheden om, at fronten stod i hårde kampe, og at Divisionens artilleri så hurtigt som muligt skulle sætte sig i march mod hærens højre fløj til støtte for III Korps. Oberst v. Anderten kørte med bil frem til rekognoscering. Regimentet fulgte i et 18 km langt trav over Brumetz, Montigny l'Allier til Mareuil-sur-Ourcq under yderste anstrengelser for hestene. Som vi ankom, var en støtte ikke længere nødvendig. Afdelingen begyndte at lave mad, men blev afbrudt heri af en Divisionsbefaling om videre forskydning til Chavres, hvor enhederne ved middagstid gik i bivuak.

Tidligt den **9. september** stod enhederne march- og kampparate på deres bivuakplads ved Chavres, mens deres kommandør allerede var ilet i forvejen mod kampområdet. IX AK skulle angribe modstanderen, der håbede på at kunne omringe os, fra nord ind i hans åbne venstre flanke, og dermed til vores fordel afgøre det slag, der siden i går have raset om Paris.

Ved Ormoy-le-Davien i østkanten af den store skov (Bois du Roi) gik batterierne i stilling. Mens vores infanteri langsomt trængte frem, beskød de herfra de overfor liggende landsbyer og skove, og ligeledes en tynd kæde af tilbagegående franske soldater. Om eftermiddagen iværksatte vore bataljoner et energisk angreb, hvorunder IR 85 fik underlagt Deling Seyfarth fra 1./9. Lige så snart afstanden blev for stor, spændte batterierne for og fortsatte frem ad de dårlige veje gennem Bois du Roi. 1./9 indtog en mellemstilling ved Macquelines, 2./9 ved Bargny. Til sidst stod hele I. Afdeling 1 km øst for Fresnoy og beskød de fjendtlige batterier, der den modsatte vej sendte et haglvejr af stål mod landsbyerne.

II. Afdeling gik gennem skoven et stykke længere mod nord, og gik i stilling – 5./9 og 6./9 åbent – i stilling i vestkanten af Bois du Roi. Det lykkedes 5./9 at ramme og nedkæmp et fjendtligt batteri i ryggen. De øvrige batterier havde fjendtligt infanteri som mål. Da om aftenen IR 75 anmodede om støtte, førte obersten personligt haubit-batterierne til venstre frem til højre for Fresnoy. En morderisk ild fra tunge og lette batterier modtog de ankomne batterier. De optog øjeblikkeligt kampen med det i antal og kalibre stærkt overlegne fjendtlige artilleri, og skaffede vores infanteri nogen lettelse. Heltmodigt holdt holstenerne ud under en helvedesild.

Som det blev mørkt lå mandskab og heste i bivuak ved Macquelines.

Generaloberst v. Kluck anså den **9. september** situationen for hans 1. Armee stadig som udmærket. At han havde ret her, fremgik senere af den franske generalstabs officielle beretning om krigshændelserne (gengivet i Kölner Zeitung den 6.12.1914):

Om aftenen den **8. september** blev det klart, at vores fremrykning mod øst var mislykkedes. I stedet for at omgå den højre tyske fløj, måtte Maunoury selv tage sig i agt for ikke selv at blive omgået. For at undgå dette, samlede han alle disponible kræfter på den venstre fløj. Disse enheder blev med jernbane, motorkøretøjer, til dels med omkring 600 fra Paris hentede motortaxier og gennem march til fods bragt frem. Mens dette skete, skærpedes situationen yderligere . . . Sidst på eftermiddagen måtte vores IV Korps faldt tilbage til omgængen af Nanteuil, om man spurgte allerede sig selv, hvordan situationen ville se ud næste morgen.

Den franske militærforfatter Barais-Deltour, skrev til slut i en betragtning over Marne-slaget:

Ordet sejr turde ingen udtale. og blev først måneder senere opfundet om Slaget om Marne

En helt anden situation forelå for 1. Armee, for hele Vestfronten og dermed for hele Tyskland gennem den øverste hærledelse befaling den **9. september** om tilbagetræning, hvis beslutningsgrundlag ofte er blevet gennemgået. Generaloberst v. Klucks Arme-befaling for den 9. september aften lød:

Hærens højre fløj var i dag under sejrrig fremrykning i retning af Nanteuil-le-Haudouin . . . På befaling fra den øverste hærledelse vil 1. Arme trække sig tilbage i retning af Soissons og nord for Aisne. . . Jeg udtaler min største anerkendelse til 1. Armee tropper for deres selvopofrelse og de umulige præstationer under den hidtidige offensiv.

Tilbagetrækning til Aisne

(10. til 12. september 1914)

Den **10. september** begyndte altså tilbagerykningen, over Ormoy, Gondreville, Feigneux, Pondron, Pierrefonds mod Trosly-Breuil. Regimentet tilhørte Divisionens bagtrop. Selvom tropperne kun kom langsomt frem, specielt i de vejløse skove mellem Gondreville og Feigneux, og selvom Divisionen marcherede med åben venstre flanke, var der af fjenden ingen spor. De følte sig ganske enkelt ikke som sejrherre, og var på deres side også gået tilbage.

Den **11. september** blev vores Division, mens 1. Armee hovedstyrke passerede Aisne, syd for floden som dækning. Regimentet marcherede til Cuise-Lamotte. Her stod batterierne afventende til sidst på eftermiddagen, udsat for den første forsmag på en feltsoldats efterårsglæder. For første gang siden krigens start regnede det i stride strømme. En rigtig dagsregn var sat ind. Kl. 17 blev der rykket afsted mod Croutoy, og syd for denne landsby blev der gravet stillinger med front mod syd. Herefter gik batterierne i bivuak omkring Croutoy og Couloisy.

Den **12. september** blev det også vores Divisions tur til at krydse Aisne. Om morgenen denne dag viste sig endeligt kolonner af fjendtligt kavaleri og artilleri på bakkerne langt mod syd. Sammen med Deling Seyfarth 1./9 gik II. Afdeling i stilling syd for Croutoy og begyndte at beskyde fjenden. De forblev her indtil kl. 1015, hvorefter de passerede floden ved Attichy, hvor 5./9 gik i optagestilling. Først på dette tidspunkt rykkede fjenden efter. II./9 lette ammunitionskolonne kom ved Jaulzy under et fjendtligt ildoverfald fra afsiddet engelsk kavaleri. Fire ammunitionsvogne måtte efterlades på grund af store tab blandt hestene. Flere gange blev det forsøgt med nye forspand at komme frem til disse vogne, men den voldsomme ild gjorde dette umuligt.

I. Afdeling var allerede tidligere gået over floden ved Attichy sammen med IR 31, og var forskudt til Bitry. Haubitser-afdelingen tog turen over Rue-du-Val – Moulin-sous-Touvent. Ved sidstnævnte landsby kom det til et længere varende stop. Landsbygaderne var fuldstændigt blokeret af bagage og alle mulige køretøjer, der ikke vidste, hvorhen de skulle. Det var godt, at fjenden ikke energisk trængte efter. Ved at tage en omvej omkring landsbyen nåede batteriet videre i retning af Tiolet Ferme. På højde 151 sydvest for Vassens indrettede Regimentet herefter en ildstilling. Kun 3./9 forblev i landsbyen Vassens som Divisionsreserve.

Efter tre dages tilbagetrækning, som man ikke var blevet tvunget til af fjenden, men var sket på ordre fra den øverste hærledelse, havde altså 1. Armee den **12. september** igen etableret front. Vi havde med sammenbidte tænder fulgt ordren til tilbagetrækning, nu brændte vi efter snart igen at kunne angribe. Ingen 9'er tænkte på, at han ville komme til at tilbringe et helt år i omegnen af Moulin og Autrêches, så han til sidst kendte hvert træ og strå, næsten bedre end på Lockstedter Heide.

Vassens

Vores Armees fører, Generaloberst v. Kluck, skriver i sine erindringer:

Med 1. Arme sikre etablering på højderne på den nordlige side af Aisne var den trykkende tunge strategiske og taktiske byrde løftet fra skuldrene af de ærværdige armekorps og deres dygtige ledere, både de øverste og de underordnede. Det heltedige mandskab kunne med ære kikke tilbage på deres lange vej, på møjsommelighederne og afsavnene overfor en første klasses fjenden. Med bevægede tanker huske tilbage på de utallige slagmarker, hvor de var forblevet trofaste mod kejser, Rige og ære med lidelsen som sikker kampfælle. Ubesejret stod de med stort mod og vilje til pligt. Handlingen havde været samlet, æren herfor ringe påskønnet.

Aisne-slaget

(13. til 20. september 1914)

De nu følgende første uger af kampene ved Aisne var blodige og krævede mange ofre. Hvor end fremragende vores artilleri var uddannet i fredstid til bevægelseskrigen, og i de første krigsmåneder havde vist sig overlegen i forhold til enhver modstander, havde vi artillerister i den følgende tid en stadig vanskeligere situation i forhold til modstanderen. Vi måtte til det yderste spare på materiel og ammunition, hensyn Entente-tropperne aldrig måtte lære at kende.

Om natten fra **12 til 13. september** blev der ved alle batterier flittigt skanset, for den kommende dag tegnede til at blive alvorlig. Mens det fortsat regnede, gjorde 9'erne deres første studier i den nye rolle som muldvarper, som for den tyske natur er så frastødende, men som vi alligevel i de kommende år skulle bringe til forbavsende resultater. Dækningerne i de første dage og uger langs Aisne stemte overens med de gamle reglementer: firkanterede kanonbriske, forbundet med grave og huller til ammunitionskurve. Også mandskabet lå i enkle, retkantede huller, hvorover der var spændt en teldug. De ydede ikke megen beskyttelse mod væde og kulde eller mod beskydning.

Den **13. september** overskred modstanderen Aisne. Vore batterier havde først kolonner, så tyde skyttekæder som mål. De dybt indskårne, dårligt overskuelige og skovbevoksede slugter ved Autrêches og Chevillecourt blev på fremragende måde udnyttet af franskmændene under fremrykningen. Kun ved at sende fremskudte observatører frem i den forreste infanterilinje lykkedes det, at fange fjenden med observation. Om aftenen var der på vor side planlagt et angreb. Hptm. Witting fik med sin 2./9 frem til ledsagelse af infanteriet, men et egentligt angreb kom ikke til gennemførelse.

Derfor befandt 18. Inf.Div og 9'erne sig den **14. september** i samme stillinger som dagen før. Et sådant to-dages ophold i samme stilling var noget helt nyt for os, og vi var i den faste overbevisning, at vi den næste dag efter det korte pusterum igen ville angribe og trænge frem. Hvor skulle det blive anderledes!

Den følgende dag bragte ingen ændringer. Også modstanderen gravede om natten, og hver morgen så vi gennem kikkerterne, hvor flittig han havde været i løbet af natten. De fjendtlige batterier blev mere og mere ubehagelige for hver dag, der gik. Dygtigt fordelt i de skovrige, kuperede terræn, kunne vi kun bekæmpe ham gennem en bred strøild. Vore batterier måtte derimod på grund af den ugunstige terræn, eller eller mindste stå i åbent terræn på bakkerne syd for Vassens, og havde her omtålelige tab. Om aftenen den **14. september** blev Major Rogge, den højtærede kommandør for I. Afdeling dødeligt såret af en fuldræffer, som han gennem periskopkikkert observerede 1./9 skydning. Ilden mod observationsstedet var tilsyneladende fremkaldt af vores eget infanteri, der fuldstændigt synligt havde passeret bakken. Gennem sådanne uforsigtigheder som følge af ukendskab til stillingskrigen, gik mange værdifulde liv tabt. For at kunne støtte infanteriet, fik Lt. Brecht samme aften frem med en deling fra 2./9. For at kunne beskyde den fjendtlige grav, kørte den først frem i åben stilling bag I./IR 31, og gravede herefter pjecerne ned tæt bag egne grave. Herfra havde de gode muligheder for at beskyde skovkanten nord for Autrêches, som var tæt besat af franskmænd. Også 1. Batterie sende afvekslende en pjece 300 meter frem.

De franske batterier forstærkede deres ild dag for dag. På vores side tvang de lange forbindelseslinjer til at spare på ammunitionen. 4. Batterie led særligt hårdt under flankerende skydning. Lt.d.R. Helbing, fører for batteriet, blev den

Major Rogge, Kmd. for
I./9. Faldt 14.9.1914 ved
Vassens

15. september såret og faldt ud. Hptm. Bormann, der ved Esternay var blevet såret af et skud i hovedet, ilede med stor pligtfølelse frem for igen at overtage kommandoen over sit batteri. Dagen efter faldt denne tapre officer. En granat slog gennem observationspostens skjold.

Fastlæggelse og nedkæmpelse af de vanskeligt erkendbare franske batterier blev mere og mere påtrængende. Unteroffz. Ohrt og Kanonier Aug. Wiese (4./9) udmærkede sig særligt under en patrulje den **17. september**. Det lykkedes dem at nå ind på 300 meters afstand af det fjendtlige artilleri ved Chevillécourt og bringe en fortræffelig melding om den franske stilling med tilbage. Også Vize-wachtm. Carstens (5./9) udmærkede sig ved en nat at kravle frem foran infanteriets stilling og opklare mod et fjendtligt batteri. Desværre kunne sådanne batterier ikke nedkæmpes af mangel på ammunition, men kun midlertidigt bringes til tavshed.

Den **18. september** gav for I. Abteilung et smertefuldt tab. Dens adjutant, Lt. Mantels (Adolf) blev dødeligt truffet af to geværskud, som han efter at have overbragt en befaling, ville vende tilbage fra observationsstedet. Han fulgte dermed hans tapre bror Otto, der tidligere var faldet i Belgien med vores søsterregiment, Reserve 17. Vi begravede ham, hvor han var faldet. Oberst v. Anderten udtalte afskedsordene, og fjenden skød over hans grav.

Kaum hatten wir dir ins Auge geblickt
Und frohe Worte getauscht,
Und dann zum abschied die Hand dir gedrückt,
Da kam schon der Tod gerauscht.

Die töckische Kugel traf sicher und gut.
Sie hemmte des Herzens Schlag;
Den feindlichen Boden färbte dein Blut
Am trüben Septembertag.

In tiefer Trauer senkte wir dich
In de dunkle Grube hinab,
Und unser Oberst sprach ritterlich
An deinem offenen Grab.

Dann deckten wir dich mit Erde zu,
Und manche Tränen floß,
Als dich zur letzten Todesruh'
Französische Erde umschloß.

Noch standen wir da, den Helm in der Hand,
In stillem, heiligem Schmerz,
Den trauernden Blick dir zugewandt,
Mit tiefem Weh im Herz.

Da sauste zischend durch die Luft,
Aus feindlichen Gewehren
Ein Kugelregen über die Gruft,
Als wolls' er im Tode dich ehren

Wir mußten dich lassen, der Kriegsgott rief,
Wir mußten das Leben schonen,
Und über das Grab, wo der Freund uns schlief,
Da donnerten unsre Kanonen.

Da Grüßten sie dein tapferes Herz
Und spien Tod und Verderben –
Wir aber gelobten im Abschiedsschmerz
Zu siegen oder zu sterben

Hptm. Bormann,
Batteriechef 4./9., faldet
16.9.1914 ved Vassens

Pastor Dr. H. Seyfarth, Hamburg, i Itzehoer Nachrichten den 10. november 1914).

Kirken i Autrêches ved indmarch 1914

Med den **20. september** havde vores Division nået den stilling, der nu gennem år skulle danne del af det store skjold, der skulle beskytte tysk land mod en stormflod af mennesker fra alle dele af jorden. Diget var godt og holdt i årevis stand mod mangan en stormflod. Men til sidst kom rotter fra alle lande og overvældede den. Derefter havde lavinen af folk let spil. De gennembrød diget og – i 12 år stod de sorte langs Rhin og ved Ruhr!

Den 20. september kan anses som afslutningen af Aisne-slaget, selvom franskmændene endnu flere gange forsøgte gennem lynangreb at generobre Chevillecourt, Autrêches og frem for alt den langt fremskudte, dominerende liggende Ferme de la Carrière St. Victor. Imidlertid tog kampen mere og mere karakter af egentlig stillingskamp. General v. Kluck sagde:

Efter afslutningen af Aisne-slaget tillod krigens omstændigheder endeligt, at armekorpsene med deres aldrig svigtende sønner fra Holsten, Mark, Pommern, Sachsen, Slesvig, fik en overordentlige fortjent nerveberoligende periode med lejlighedsvis rekreation. Samtidig ilede Marwitzsch Divisionens ryttere under deres berømte fører mod nord, og hære fra Lorraine forankrede den nordlige fløj af den tyske Vesthær for en periode af flere år i den blodige jord fra Artois og Flandern til kysten . . .

Mellem udrykningen fra opmarchområdet mellem Rhin og vest grænsen nord for Aachen og ankomsten til Grand Morin øst for Paris, havde 1. Armee med spids, fortrop og hovedstyrke, og

Den **20. september** fik Regimentet det længe savnede angreb. I tilknytning til IX RK fremrykning mod Tracy-le-Mont og 17. Inf.Div. skulle også vi rykke frem mod Aisne. Kl. 0500 begyndte batterierne en kraftig effektskydning af den fjendtlige stilling. Mens ilden langsomt blev lagt frem, iværksatte infanteriet deres storm, men kom kun langsomt frem under store tab. Om aftenen var Massenancourt, som vores batterier havde skudt i brand, og Autrêches på vore hænder. Med en deling fra 2./9 gik Lt. Brecht frem med IR 85 under flere stillingsskift, og beskød med godt resultat franskmændene under deres flugtartige rømning af Autrêches. Til slut gravede de sig ned for natten i den forreste skyttelinje. Også en deling haubitser fra 5./9 under Fähnr. Plate gik frem sammen med infanteriet. Den unge, tapre delingsfører fandt herunder heltedøden.

I de efterfølgende dage blev også 3./9 bragt frem i det ny-erobrede terræn. De rykkede sydvest for Autrêches frem til Deling Brecht. 3./9 havde siden den **12. september** taktisk være afgivet fra Regimentet. De var den 13. september som Divisions-reserve blevet indsat på bakkerne nord for Morsain med opgaven at lukke slugten Morsain – Chevillecourt som akse for et modangreb. Den **15. september** blev batteriet trukket over på den modsatte højre fløj af Divisionen, og under 1./45 sat i stilling foran la Grange des Moines Ferme. Den lå her ofte under kraftig beskydning, og specielt prodserne, der stod ved den sønderskudte gård, havde store tab (20 mand såret, 42 heste døde).

Kirken i Autrêches efter den franske beskydning

Nordkant af Autrêches - 4. 9 kvarter til maj 1915

de fleste dage under kamp, på omkring 30 dage, tilbagelagt over 500 km, og i tilknytning hertil, frem til Aisne, langt over 600 km i vekslende formationer . . . Under septemberkampene havde den taktiske succes for langt den overvejende del ligget på den tyske Vesthærs side.

II. Stillingskamp langs Aisne

(21. september 1914 til 11. oktober 1915)

Igen og igen forsøgte franskmændene at generobre de tabte Autrêches og Chevillecourt. Angrebene mislykkedes alle på grund af vores opofrende infanteri, og på den mønstergyldige enige forbindelse mellem fører for infanteri og artilleri. General v. Blottnitz og Oberst v. Anderten trak i disse dage næsten hele 9. Regiment så tæt som muligt frem bag infanteriets stillinger.

Den **23. september** blev Deling Brecht fra 2./9 ført af Lt.d.R. Ahsbahs ved Ferme de la Carrière St. Victor, der på dette tidspunkt blev forsvaret af den tapre 2./Pi.9. Lt. Ahsbahs kunne samme eftermiddag ødelæggende ramme en fransk kavaleri-bivuak ved Sacy. Kort efter blev denne frygtløse officer ramt af en dødelig kugle som han passerede et fladt stykke skyttegrav. »Jeg bøjer og bukker mig for ingen som helst, heller ikke for nogen fjendtlig kugle«, var de sande ord fra denne højt respekterede Holstener.

En anden deling fra 2./9 under Sergeant Dähnelt var i stilling i den sydlige udkant af Autrêches, og kunne herfra den **26. september** med godt resultat ramme flanken på et fransk angreb. Den 3. deling fra 2./9 (først Lt.d.R. Persoon, herefter Lt.d.R. Mahncke) gravede sig ned ved sukkerfabrikken nord for Autrêches. 1./9 gik den **27. september** i stilling et stykke til venstre for denne deling. Også afdelingsstaben ved 1./9 flyttede til Autrêches og placerede sin kommandostation tæt ved kommandostationerne for IR 31 og IR 85.

5./9 blev om natten **25 – 26. september** bragt frem i to stillinger (Deling Hanemann og Deling Hiepe/Retzlaff) i den skovbevoksede skråning ovenfor Chevillecourt. De var her ganske vist stærkt udsat og måtte lide en del under beskydning, men havde en fremragende virkningsmulighed over dalen Sacy – Vic og mod de franske stillinger ved Chevillecourt. Føringen af 5./9 blev nogle dage senere overtaget af Hptm.d.L. Clausen, der under vanskelige forhold var ilet til den tyske front fra hans amerikanske farm. Den **2. oktober** havde 5./9, specielt også Deling Hanemann, en fremragende andel i forsvaret mod et fransk angreb på Chevillecourt. Oberst v. Buttlar, der med sin brigade holdt dette vanskelige afsnit, skrev den **2. oktober** til Lt. Retzlaff:

For det mig højt ærede bevis på godt kammeratskab siger jeg til Dem og Deres folk min hjerteligste tak. De har beredt mig en stor glæde. Med de bedste hilsener og tak fra mit Regiment 82, for den fremragende støtte, som vi i går aftes fik af Deres batteri under det lykkeligvis afviste angreb, forbliver jeg med hjertelig hengivenhed Deres

v. Buttlar
Oberst og Kommandør for 44. Res.Inf.Brig.

Oberst v. Anderten havde sin primære opmærksomhed rettet mod skrånings fremspringet ved Hautebraye, som for fjenden dannede et stærk, naturligt støttepunkt. Med enighed fra Oberst v. Buttlar, blev en bekæmpelse af dette støttepunkt gennemdrøftet og gennemført. Den lille landsby Hautebraye, som vi gennem vore kikkerter kun så enkelte tage og gavle, der strakte sig op over den skovbevoksede slugt, havde i lang tid tiltrukket sig alle observatørers opmærksomhed. Her var der altid trafik, herfra lød der hele tiden skud fra artilleri, og blev også af os i stort omfang beskudt. Kort fortalt blev Hautebraye med tiden et sagnomspunden sted, og fik til sidst også vores humoristisk anlagte Muse, Oberlt. Luther til at forfatte en sang, der hurtigt fandt vej til 9'ernes batterier; den tilhører med sikkerhed Regimentets mindeblade:

Hautebraye-sangen

(Melodi: "Der letzte Frou-Frou" fra revyen »Donnerwetter, tadellos«).

Wie tobt hier an der Aisne die Schlacht
Siet Wochen schon bei Tag und Nacht,
Und nimmer müde schießt der Feind
Weil er es gar so böse meint.
In Erdeshöhlen kauern wir,
Am Hungertuche nagen schier,
Und jeder Neuner denkt bei sich:
Ringsum so hört man es fragen:
Wo sind nur alle die Francais?
Stille, ich will es euch sagen:
In Hautebraye, in Hautebraye, in Hautebraye,
Wenn doch das Nest nur erst brennte,
Der Sitz von Herrn Poincare,
Wär aller Kummer zu Ende.
Aug nach Hautebraye, nach Hautebraye!

Sind for humor var altså trods alle alvorlige oplevelser ikke gået tabt. 9'erne levede dengang i enkle jordhuller; en halmleje tjente som seng, en teldug som beskyttelse mod kulde og regn. Sæbe og tandbørste spillede en underordnet rolle. Mangen et prægtigt fuldskæg prydede kinder på officerer og reservister, og gav de stolte ejere et rigtigt udseende som landsknægt. Rigeligt med gaver derhjemmefra gjorde livet lettere. Her skal der sendes en kærlig tanke tilbage på vores garnisonsby Itzehoe, der via de herrer Nagel og Karl sende os mange dejlige sager.

Den **21. september** var det første erstatningsmandskab fra Itzehoe nået Regimentet, og yderligere transporter fulgte hurtigt. Alle var krigsfrivillige! De Krigsfrivillige i første transport var endda allerede direkte fra jernbanetoget blevet indsat mod en gennembrudt Zuave-bataljon ved Cuts, og herved nået deres ilddåb. Disse unge krigsfrivillige, som for de flestes vedkommende var myldret til direkte fra skolebænk, kontorstol og auditorium, lærte ganske vist i begyndelsen kun langsomt at bruge en spade eller arbejdet i depoterne, men hvad disse unge mænd manglede af kropslige styrke, erstattede de gennem en uophørlig offervillighed og tapperhed. De var hurtigt uovertrufne i observation og ved telefonerne, og sprang senere bravt ind i hullerne, som krigen rev i det gamle officerskorps.

Om natten til **1. oktober** blev 4./9 og 6./9 i to dage indsat til højre i det hidtidige 17. Inf.Div. afsnit, som denne blev trukket ud af fronten. De blev indsat i F.A. 24 stillinger ved Les Loges Ferme, og skød beskød herfra så effektivt de fjendtlige stillinger ved Quennevières Ferme, at Turkos og Zuaven flygtede fra deres grave, og først af franske officerer kunne drives tilbage. Et fjendtligt fremstød samme aften blev afvist med kraftig støtte fra batterierne.

Med begyndelsen af oktober var Divisionens ansvarsområde blevet væsentligt udvidet, da forskellige naboenheder var trukket ud til indsættelse på andre frontafsnit. Af samme grund måtte vore batterier også skifte stilling.

Den **2. oktober** overtog 2./9 den tidligere stilling fra 3./45 på vejen »Brunehaut« ved Baut-de-Vaux, 1.500 meter foran fjenden. Nogle dage senere rykkede 3/9 ind i en stilling 1.300 meter øst for Moulin med front mod den slugt, der fra Moulin går mod syd. Lt.d.R. Mohncke flyttede sin deling ind i den gamle 3./9 stilling. Om natten **9./10. oktober** foretog 2./9 delinger mulighederne for et stillingsskifte til omegnen af Moulin: Deling Brecht og Dähnelt lige vest for slugten, der går fra Moulin mod nord. Deling Mahncke indrettede sig ved Touvent-Ferme. 4./9 der siden den 2. oktober havde stået til venstre ved siden af 1./9 på Højde 150, afløste i den hidtidige 2./9 stilling; en pjece (Vizewachtm.d.R. Crasemann) blev som stormforsvar sat i stilling i den sydlige udkant af Autrêches. 5./9 blev afløst af Feldart.Regt. 22 ved Chevillécourt og overtog den gamle 4./9 stilling. 6./9 indrettede sig ved Massenancourt efter at den i nogle få dage havde været underlagt FA 45 ved Puisieux.

Franskmændene havde i mellemtiden gravet sig godt ned. Følgende små episoder fra observationsstederne var karakteristiske for tiden. Hptm. Groos 1./9 fortæller:

Af besætningen i den fjendtlige skyttegrav ser man næsten intet, kun af og til, her og der enkelte hoveder, der observerer hen over kanten på gravene i kortere eller længere tid. En sådan observatør opdagede jeg i en skyttegrav, hvortil jeg kendte den præcise af stand. Altså: Skyd! Skuddet sidder, hovedet forsvinder. Godt, sagde jeg og tænkte, at man ikke snart igen ville sende en ny derhen. Da jeg imidlertid efter et stykke tid, igen kikkede derhen, så jeg på det samme sted endnu en observatør, der endda viste sig mere end den første, næste til hoften. Hvilken uforskammethed, tænkte jeg, og – bum – slog mit skud ned på stedet. Observatøren forsvandt prompte, men dukker til min store overraskelse op igen, da røgen og støvet havde lagt sig. En sådan tapperhed imponerer mig stærkt, for skuddet må have ramt, og kun ved et mirakel var manden forblevet hel. Nå, men selv fjenden man agter, må man bekæmpe. Bum! – Det samme spil! Manden kommer igen frem midt i røgskyen og gør alle former for krumspring – åbenbart af begejstring. Herved kan jeg se, at skuddet var sprunget dybt og umiddelbart i brystværnet. Nu var sagen klar. Franskmændene havde lavet en dukke og gjort mig til nar. Indtil nu havde jeg skudt med shrapnel, da vi havde mangel på brisantgranater. Nu ofrede jeg to brisantgranater, hvoraf den ene sad præcist i brystværnet og sendte sprængstykker ned i graven, så de også virkede mod de dækkede spasmagere. Kort efter forsvandt dukken for aldrig igen at dukke op. Krigen er en grim spøg, hvor den grusomme alvor aldrig er langt væk ...

I de sidste uger var Ferme de la Carrière St. Victor blevet brændpunkt i hele stillingen. Under gården lå en stor stenbruds hule, der førte helt til Autrêches, og som gav infanteriereserverne en skudsikker dækning. Gården var for artilleriet uvurderlig som observationspost overfor den store slugt foran fronten. For franskmændene var den imidlertid en torn i øjet; Gennem voldsom beskydning forsøgte de at gøre livet for de tyske poster og observatører til et helvede. Konstant gravede de sappe frem mod gården, og beskød den ved den mindste bevægelse i den tyske stilling med maskingeværer, geværgranater og revolverkanoner. Hptm. a.D. Raecke, der en kort tid var fører for 4./9, havde indrettet sin observationspost i gården, og ledede herfra ilden fra 4./9 og 5./9 – delvist god flankerende – mod de fjendtlige stillinger. Til nærforsvar var der indbygget en haubits fra 4./9 under Vize-wachtm. d.L. Forstmann. Den **24. oktober** begyndte det franske artilleri en rasende beskydning af Autrêches og Victor Ferme. Hptm. Raecke ilede til gården for at finde de fjendtlige batterier. Her faldt den urokkelige officer, ramt af flere shrapnels. Den følgende dag var Oberst v. Anderten selv på gården. Forstmanns pjece fra 4./9 skød under hans tilstedeværelse så effektivt med enkeltskud mod bevægelser og maskingeværer i den fjendtlige grav, at hvert skud var en fuldtræffer i målet. Desværre blev Vizewachtm.d.L. Forstmann og to af hans tapre kanonerer såret af geværgranater.

Ferme de la Carrière St. Victor

Wir stehen in Regen, in Lehm und Schnee.
 Sanct Victor steht in unserer Näh.
 Auf Horchposten in einsamer Nacht,
 Sanct Victor hält mit uns treu die Wacht.
 Er wendet ab den Todespfeil.
 Er trägt zurück den Donnerkeil.
     Sanct Victor, Helfer im Streite,
     Du stehst auf unserer Seite.

Hältst über dein Schwert und Schild,
 Draus Kraft und Mut uns reich entquillt.
 Dein Strahlenblick dein licht's Gewand,
 Hellt Nebel, Nacht und Wolkenwand.
 Dein ehern Wort, wie Donner und Blitz,
 Bricht schmetternd hervor aus unserm Geschütz

Sanct Victor, Heller im Streite,
Du stehst auf unsere Seite.

Dein' Balken und Bäume sind Splitter nur.
Von Gräben durchzogen dein Garten und Flur.
Dein Haus ist vernichtet, die Steine sind wund.
Es krachen Granaten Jahr, Tag und Stund.
Aus deinen Trümmern, in hartem Strauß,
Wir hauten ein wuchtiges Bollwerk daraus.
Sanct Victor, Heller im Streite,
Du stehst auf unsere Seite.

Die Ferme ist uns en Paradies,
Wir stehen am nächsten hier an Paris.
Wir fühlen nicht Mühsal, Entbehrung und Schmerz,
Wir stoßen am tiefsten in Frankreichs Herz.
Hier, Frankreich, sei auf deiner Hut.
Sanct Victor, Heller im Streite,
Du stehst auf unsere Seite.

Dein bleiches Entsetzen verstehen wir.
Dein Rasen und Toben erfreut uns schier.
Es lachen über dein wertiges Dräun
I.R. 31 und F.A.R. 9.
Den roten Hahn, für dein gallisches Krähn,
Auf Moutsslaye, Bonval und Vic sur Aisne.
Sanct Victor, Heller im Streite,
Du stehst auf unsere Seite.

So schirmen wir sein Trümmerhaus.
So künden wir ins Land hinaus;
Kein Feind betritt sein' Hosenstatt,
Es lägen am Boden dem todesmatt,
An seiner Mauern Liechtenstein,
I.R. 31 und F.A.R. 9
Sanct Victor, Heller im Streite,
Du stehst auf unsere Seite.

(Fra „Kriegslieder der 5. (F.) Batterie“ af Carl Wigge, Kriegsfreiwilliger og Lt.d.Res.)

12. november 1914

Franskmændene havde ikke opgivet tanken om generobrer Victor-gården. Det skulle imidlertid koste dem en blodig næse. Den **10. og 11. november** lå en tæt tåge over dale og bakker langs Aisne. Batterierne tav. En fuldstændig ro lå over slagmarken. Imidlertid begyndte franskmændene allerede natten til den 12. heftige ildoverfald mod Ferme St. Victor, forbindelsesgravene og Autréches. Kl. 0730 angreb fjendtligt infanteri i tætte masser frem mod den grav, der blev holdt af 2. og 3./31. Stormen nåede kanten af graven, men blev så drevet tilbage af hanseatiske bajonetter. Den 54-årige krigsfrivillige digter Richard Dehmel stod ikke tilbage i taperhed blandt de unge kammerater i IR 31.

Under dette angreb greb 4./9 med succes ind. I begyndelsen blev ilden ledet af den unge, dristige Offz.Stellv. Vizew.d.R. Hasselmann fra en høj fyr nord for gården. Der var god sigt på en klar, solrig efterårsdag. Imidlertid var telefonledningerne snart så ødelagte, at de tapre telefonfolk trods stor opofring ikke var i stand til at holde dem åbne. Unteroffz. Stauffer fandt under dette arbejde heltedøden. Pludseligt var batterierne uden ildledning, og foran dem var infanteriet i problemer. På dette tidspunkt overtog den tapre Sergent Langkopf kommandoen, løb med med den anden periskopafstandsmålere nogle hundrede meter frem foran pjecerne, hvorfra han påførte de fjendtlige tropper voldsomme tab. Et enkelt skud alene dræbte 30 franskmænd.

De fjendtlige batterier forsøgte rasende at hjælpe deres slåede infanterister. II./9 observationsstade blev hårdt ramt, at telefonlinjerne til sidst ikke mere kunne holdes åbne, og Major Frhr. zu Putlitz om eftermiddagen måtte opgive den. Under forskydningen blev majoren ramt i brystet af et sprængstykke, men fortsatte desuagtet sin ledelse. 4./9 stilling lå under kraftig flankerende ild fra Hautebraye. Tre fuldtrækkere kostede store tab. Lt.d.R. Büttner og Fahnenj. Klingender faldt, 13 kanoner blev såret. Vizewachtmeister d.R. Hasselmann fortæller:

Som det efterhånden blev mørkt var det svært at bjærge de sårede, hvoraf flere havde fået alvorlige skader i maven. Hvem der var til stede vil med stor ærbødighed huske Stabslæge, Dr. Heesch, der uden at tøve kom helt frem til vores dækning sammen med nogle Sanitets-underofficerer. I løbet af natten blev ammunitionen suppleret, og vore tapre kuske, der bragte ammunitionsvognene frem i stillingen, ofte trukket af 10 og 12 heste, kunne på dette tidspunkt bevise, at de som ægte slesvig-holstenere ikke kun var gode hestefolk, men også ægte mandfolk og urystelige soldater. Den 13. november blev vi så afløst, og for første gang bragt i hvilekvarter i Le Mesnil. Jeg er overbevist om, at alle de af mine kammerater, der endnu er i live, med stolthed ser tilbage på denne hede og ærefulde dag for 4./9.

På højre Regimentsfløj ved Moulin-sous-Touvent kæmpede 2./9 sin egen lille privatkrig. De fremskudte pjecer ved Touvent-Ferme og syd for Moulin, støttet af en haubits fra 5./9, bragte franskmændene mange ærgrelser. De beskød slugten syd for Moulin og flankerede Zuavenwald og Zuavengraben. Det franske artilleri forsøgte at lette tilværelsen for deres søstervåben, og beskød med raseri de områder, hvori de formodede de tyske batterier var placeret.

Den **15. oktober** kom Deling Mahnke under ild fra tung artilleri, tilsyneladende engelske skibskanoner. En ammunitionsvogn blev totalt ødelagt. De følgende dage byggede delingen et pragtfuldt skinanlæg ved siden af. Den bestod af to dele af ødelagte vognunderstel med monteret telefonpæl som rør, og ved siden af en gig so ammunitionsvogn. Den franske kaptajn lod sig rent faktisk narre af tricket. Så snart Deling Mahnke (henholdsvis Brecht) lod hører sig fra, sendte et fransk batteri en masse ammunition mod skinanlægget. Næste morgen havde 9'erne repareret deres trækanon, og spillet kunne begynde forfra.

Desværre havde 2./9 den **14. december** et sørgeligt tab. Den tapre Offizier-Stellvertreter Vizewachtm. Pries, infanteriets kæledække, der i måneder med udmærkelse havde kommanderet pjecen syd for Moulin, blev under fremlæggelsen af kanonen ved I./85 skyttegrav, dødeligt ramt af en infanterikugle.

Den uge for uge stigende aktivitet af fjendtlige fly krævede modforholdsregler. Fra en bakke syd Vassens indsatte Lt. Willikens for første gang en haubits fra 6./9 mod luftmål, senere en særlig ballon-luftværnskanon.

Den **2. december** blev Deling Hasselmann 4./9 sat i stilling ved Tiolet Ferme for herfra at virke mod Quen-nevières Ferme, som var gået tabt for 84'erne. I denne stilling stod nu forbigående Deling Wittstock 4./9 og Deling Massmann 6./9.

Som tiden gik blev manglen på ammunition hele tiden værre, da alle transporter fra Tyskland blev sendt til de på den nordlige del af Vestfronten kæmpede tropper. Haubitser måtte kun skyde i tilfælde af angreb, og kanonerne havde dagligt kun tre skud til rådighed. De kommende rolige uger blev udnyttet til at bringe vekslende dele af Regimentet ud af fronten. Fra I./9 blev en deling to dage sendt til Vassens, mens et helt batteri fra II./9 i seks dage kom til Mesnil. Også Regimentskommandøren forlod sin hule syd for Vassens, hvor han havde haft en sikker kommandostation, og flyttede til slottet i Vassens. På den måde kunne våben, seletøj og beklædning grundigt sættes i stand, og der kunne gøres noget omkring uddannelsen af de mange til Regimentet ankomne frivilli-

Moulin-sous-Touvent og Touvent Ferme

ge og reservister. Officer og mandskab fik endeligt for nogle nætter tag over hovedet. 1./9 blev endda i flere uger trukket ud. Mellem den 8. og 30. december var den som Arme-reserve placeret i Servais. Dens stilling blev besat med et halvbatteri fra 3./9 under Lt. Henning, henholdsvis Werner.

I begyndelsen af december modtog Regimentet to gamle 9-cm kanoner. Lt.d.R. Brandis, selv for første gang så dette våben, uddannede et antal underofficerer og mandskab, og fik allerede efter nogle få dage i stilling ovenfor Chevillécourt. De gamle kanoner lavede ved hvert skud et vældigt spring, og mange ventede sig i starten kun lidt af denne ældgamle udseende kanoner. Lt.d.R. Brandis og hans folk var snart helt fortrolige med kanonerne, og gennemførte meget præcise skydninger mod mål i skyttegrave og trafik i dalene. Herunder lavede de gamle våben imidlertid megen larm og megen røg, men de ramte. Lt.d.R. Brandis, der aldrig under krigen mistede humøret, var ikke kun deres fører, men også 9-cm batteriets digter:

Anderten-Hule ved Vassens

9-cm-Lied

9 cm, der Schrecken der Aisne
 Am t von Massenancourt
 Wie sie am Waldrand so trotzig stehn,
 Ulken in die Natur;
 Schießen auf Cagny s'éllicité,
 Setzen den Han aufs berühmte Hautebraye!
 Den roten Hahn, den roten Hahn!
 Seht ihn Euch alle mit Schaudern an!

Der selige Tily schon kämpfte mit ihr,
 Jetzt schießt der preußische Richtkanonier;
 Er richtet gut, er schießt genau,
 Einschlägt die Kugel mit viel Kadau, -
 Bald ist alles vorbei:
 Der alte Püsterich bricht entzwei,
 Ja er bricht entzwei!

Soldaterne havde brug for humoren i den langsomt henslæbende stillingskamp. Den var ikke kun til stede ved Brandis, den levede i hele Divisionen. Hvad kunne bedre udbrede den fra enhed til enhed end vores telefonnet, der i løbet af månederne spredte sig i et tæt net fra Blérancourt til Autrêches.

Hptm. Groos fortæller:

På en eller anden telefoncentral stod en grammofon; jeg tror det var ved pionererne i Audignicourt. Disse menneskevenner stillede på bestemte tidspunkter grammofonen med højtaleren til telefonapparatet, og gav dermed hele afsnittet koncert. Herunder gik det strengt militærisk til: "Anmoder om meldinger fra Afsnittene, om alle er til stede", hvorefter de meldte sig med navnene på deres kommandører, altså: Hauptmann X til stede, General D. til stede! o.s.v. "Fra venstre afsnit mangler endnu 6./31! Naturligvis, de kommer altid for sent. Hvor er General v. Blottnitz?" Denne lytter imidlertid selv med, og derfor kommer der fra hans telefon et ængsteligt råb: "Til stede!" "Der bliver ikke begyndt, før alle er til stede" svarer Direktøren. "General v. Blottnitz til stede!" melder den ubekendte. "Er luften ren?" Fra alle sider kommer et "Javel!". "Førte nummer: Preußenmarch" o.s.v. Pludseligt lyder der protester mod programmet: "Hvis Anderten endnu engang blander sig, bliver han afbrudt!", erklærer direktionen. Da dette ikke er tilstrækkelig, bliver F.A. 9 afbrudt og hører ikke mere koncerten. Den melder sig tilbage og lover bod og bedring. "F.A. 9 bliver forsøgsvis forbundet". Endeligt: "Slut, næste forestilling i morgen mellem kl. 13 og 14 ... Alle skal være præcist til stede".

Årsskiftet gav Regimentet afgørende ændringer. I Julen blev der fra hver af 4./9 og 5./9 trukket 4 pjecer, ammunitionsvogne og mandskab ud. Af disse blev to nye batterier opstillet under Oberlt.d.R. Schmidt og Oberlt.d.R. Lütgens og transporteret til Itzehoe. Dermed forsvandt 150 9'ere fra Regimentet og forplantede den gode ånd blandt de gamle soldater til deres nye enheder. 4./9 blev opfyldt af en deling fra 6./9, mens 5./9 fik underlagt en deling haubitser fra det Meklenborske Feldart.Regts. 60. Herefter bestod et haubits-batterie kun af 4 pjecer.

Obstlt. v. Kettler, Rgts.Kmd.
2.1.1915 - 2.3.1917
Død 10.1.1930 i Wolfenbüttel

Den **1. januar 1915** blev Oberst v. Anderten udnævnt til kommandør for 17. Feldart.Brigr. Hans forsvinden var et hårdt tab for Regimentet. Vores oberst havde været legemliggørelse af ånden i Regimentet. En ægte feltsoldat, utrætteligt i gang, hensynsløs mod sig selv, og forlangte også det yderste af alle andre, officerer som mandskab. Opad satte han hele sin personlighed ind for sit Regiment, og sagde sin mening. Om aftenen den 2. januar var officererne en sidste gang samlet om deres gamle oberst på slottet i Vassens. Vores af alle respekterede Regiments adjutant, Oberlt. Heseler, havde allerede forladt os i november. Han var blevet udnævnt til Hauptmann og samtidig som kompagnifører, forsat til et andet regiment. Kort efter modtog vi underretningen om hans heldedød. Regimentet blev overtaget af Major v. Kettler fra Feldart.Regt. 46. Adjutant blev Lt.v. Rantzaу.

2./9, der over Nytår var trukket til Servais, blev sendt til Alsace, og blev månedlangt skilt fra Regimentet. Også 6./9, der i Juledagene var gået i hvil i St. Aubin, blev i begyndelsen af januar underlagt IX. RK.

Hptm. Heseler, Rgts. Adj.
Faldet 24.12.1914 som
Komp.fører i R.L.R. 12

Slaget ved Soissons

(8. til 15. januar 1915)

Mens i øst Hindenburg folder ud til nye voldsomme slag, der fandt sin succesfulde afslutning i begyndelsen af marts med ødelæggelsen af den russiske 10. Armee under vinterslaget i Mauseren, forsøgte Marshal Joffre at binde de tyske kræfter på Vestfronten gennem kraftige angreb. Siden december havde III. Korps under General v. Lochow, foran Soissons måttet forsvarer sig mod hårdnakkede franske angreb. Efter gammel preussisk kampmønster havde Brandenburgerne forsøgt at skaffe sig luft gennem kraftige modangreb. Franskmændene måtte ikke trænge længere frem. Til dette skulle armekorpsene ved siden af assistere med alle disponible reserver.

Major Frhr. Gaus Edler Herr
zu Buttlitz, Kmd. der II./9
Faldet som Rgts.Kmd. Fa.Rgt. 60
29.10.1918 ved Remaucourt

Om aftenen den **8. januar** blev II. Afdeling, minus 6./9, under Major Frhr. v. Buttlitz, trukket ud af Divisionen til midlertidig underlæggelse under III AK. I en månelys vinternat marcherede afdelingen over Trosly – Loire forbi den store ruin af Coucy-le-Chateau bag III. AK front til Brancourt (stab og 5./9) og Chateau de Locq (4./9) hvortil de om morgenen gik i kvarter. Her forblev tropperne den **9. og 10. januar** i gode kvarterer. To batterier fra Feldart.Regt. 60 blev underlagt II./9.

Den **11. januar** omkring kl. 0300 stod batterierne marchklare. I den meget mørke nat og i silende regn gik det over Vauxaillon til Terny-Sorny, hvor 4./9 blev stillet til disposition for 5. Inf.Div., mens 5./9 fortsatte til Montagne-Ferme, for her at blive underlagt Feldart.Regt. 18 under Oberst v. Horn.

4./9 stod på vejen ved Terny-Sorny. Efter fire timer – folkene var netop begyndt at lave mad – kom der befaling til at batteriet over Juvigny – Chavigny skulde rykke ind på venstre fløj af IV RK. Batterifører Oberlt.d.R. Desenitz, red frem

sammen med Lt. Henning og batteritroppen, men batteriet fulgte efter under Lt.d.R. Hasselmann. Ved Stenhulen syd for Vauxrezis fik førerne anvist stillinger af de herrer fra Res.Feldart.Regts. 7.

Fra observationen, sådan læser jeg mine optegnelser, kunne vi foran os tydeligt se de regnvåde huse i Soissons. Midt i stod den uberørte, af det tyske artilleri omhyggeligt skånede, katedral, og bagved Aisne højderne på den anden side floden. Hurtigt var alt gjort klart til, at batteriet kunne gå i stilling. Så kom der kontraordre: Batteriet sår i morgen kl. 7 klar ved le Pont. Altså med det samme ordonnansrytter tilbage til batteriet: gør omkring og samme vej tilbage og videre mod Margival. Her søges kvarter. Stakkels heste! Telefonlinjer og alt, hvad der ellers var gjort færdig, skal igen brydes ned! I et ikke ret godt humør går det i trav på trætte heste tilbage gennem regnen, uden efterhånden at have en tør plet på kroppen. Ved midnat stod vi endeligt med batteriet, ikke i Margival – der var her ingen kvartermuligheder – men i Neuville. Lt.d.R. Hesselmann havde fundet en stenhule til batteriet, og havde endda skaffet halm. Her lå i det mindste mennesker og dyr i ly for regnen, men det var stadig meget koldt. men gode hest, der så trofast havde båret mig, måtte jeg overdrage til min gode "Krischan".

Næste morgen kl. 0530 brød batteriet op og stod på det befalede tidspunkt klar i le Pont. Vi kom imidlertid ikke i stilling før efter daggry. I fuldt dagslys måtte vi køre frem, med 10 heste foran pjecerne, gennem de lerede roemarker. Oberlt.d.R. Desenitz fortsatte gennem de næsten bundløse forbindelesgrave til 8./48 stilling. Trompetter Ehlers, der slæbte på den tunge periskop afstandsmåler, måtte efterlade sine høje støvler i dette mudder i løbegraven, og fortsatte på strømpesokker. Efter en meget vanskelig indskydning – flere batterier indskød samtidig – begyndte kl. 10 vores effektskydning. 4./9 og 5./9 tilhørte begge afsnittet under Oberlt. Habicht. 4./9 stod 400 meter syd og 4./9 700 meter nord for le Pont [Rouge]; ilden fra begge lå på gravene mellem vejen le Pont – Crouy og "Herbst-" og "Feldwach" skovene. 4./9 beskød ligeledes et batteri ved la Montagne Ferme. Det franske artilleri svarede kun i ringe grad igen. På præcist aftalte tidspunkter standsede vores ild mod de fjendtlige grave. Vores infanteri brød frem fra stormgravene. Pionerer havde allerede før dette lavet passager gennem pigtråden. 5./9 kunne allerede kl. 12 rykke frem til en stilling nord for Perrière Ferme og beskød herfra Crouy.

Den **13. januar** forberedte 5./9 et nyt delangreb fra vores infanteri mod den sydlige del af "Herbst" skoven, som stadig blev fastholdt af fjenden, indtil tyske tropper kl. 1630 også havde erobret denne.

Den **14. januar** kl. 0800 gik 4./9 frem over ødelagte skyttegrave, 1.000 meter over en nøgen, synlig bakke i let trav med køretøjerne med 50 meters afstand. Et fransk batteri skød, men dens shrapnel gav ingen tab, kun harmløse buler i materiellet. 4./9 kørte frem til 300 meter nordvest for Vregny uden at lade tab, og gik kl. 1030 yderligere frem til 400 meter nord for la Montagne Ferme. Her fandt de et fremragende observationsstade. Højt over Aisne kunne man overse hele floddalen, Soissons med dens høje katedral, Crouy og Bucy under os, og på den anden side floden tilbagegående franske tropper, som man igen forsøgte at få samlet. Der var mange lønnende mål!

Om natten til **15. januar** blev så begge batterier trukket ud af deres stillinger; marchen gik bagud til de gamle gode kvarterer ved Brandcourt og Chateau de Locq. Her havde vi en hviledag. Vi var stolte over at have bidraget til den dejlige sejr ved Soissons, og taknemmelige over at kunne vende tilbage uden at have lidt tab.

Den følgende dag marcherede vi tilbage til vores Division. Inden afgang stod de fire batterier fra Regimenterne 9 og 60 i en åben firkant. Den kommanderende for III AK, Exz. v. Lochow, dukkede selv op og udtalte sin tak og anerkendelse til os. Et glad, begejstret Hurra lød for vores allerhøjeste krigsherre, og så marcherede vi til Blérancourt.

Kvarter i Vassens: Lt.d.R. Schöner, Lt. Boppe, Hptm. Witting, Lt.d.R. Persoon,
Lt.d.R. Scheder, faldet 2.1.1915 i Machault

Efter at være vendt tilbage fra Soissons etablerede 4./9 en ny stilling bagved til venstre for den hidtidige. De gamle dækninger var for meget medtaget af vand og beskydning. En deling fra 4./9 under Lt. Henning gik midlertidigt i stilling ved "Karnickel-skoven" (ikke langt fra Tiolet Ferme), for herfra at kunne virke foran Touvent Ferme. Seks uger senere blev en deling fra 4./9 under Lt. Güssefeld permanent placeret ved Tiolet-Ferme.

Efter at være kommet tilbage fra Soissons gik 5./9 igen ind i dens stilling ved Wassenancourt. Den blev imidlertid allerede om natten **28./29. januar** igen trukket ud og marcherede over Blérancourt til Noyon. Underlagt Division Borries gik batteriet kl. 19 i stilling omkring 300 meter vest for Evricourt, hvor den afløste vores 6. Batterie.

I disse uger mistede Regimentet ved afgivelser til andre armeer et større antal nyudnævnte reserveofficerer: Lt.d.R. Hütwohl (Walter), Hagen, Frantzen, Warburg, Wittstck, Hasselmann, Schirmer, Werner (Armin), Peters og Pflessing. De tog en god 9'er ånd med sig og plantede den i de nye troppeenheder. Lt.d.R. Agen, Frantzen, Wittstock, Schirmer, Werner (Armin), Peters og Pflessing skulle ikke igen se deres hjemstavn. De døde lagt fra os for Tyskland.

I begyndelsen af **marts** mistede 1./9 fire pjecer under Lt.d.R. Werner (Heini), der i Guise tilgik Feldart.Regt. 107 under 54. Inf.Div. som 5. Batterie. Med hver en deling fra 1./9 og 3/9 blev et nyt batteri opstillet under Lt. Henning og Wachtm. Vorbeck ved Beauvoir Ferme ("Schloss Schönblick"), der herfra fik betegnelsen 1./9 og som rykkede ind i stillingen efter det afgivne Batterie Werner.

En mild vinter var begyndt at vige for et begyndende forår. Vi nød disse første solstråler foran huler og kampstader! Hvem tænker ikke gerne på hviledagene i St. Aubin eller "Schloss Schönblick"! Violet og kodriver på skråningerne. Hækkene blomstrede sammen med de vilde æbletræer. Husker i officerer ved I./9 ikke stadig, hvordan Major v. Rosenberg på et øvelsesridt bragte os gennem denne blomsterverden til det stolte slot Coucy? Og at den gode majors punch ikke smagte så dårligt endda!

Kampaktiviteten forblev livlig i forhold til de andre "hvile-fronter". De overraskende ildoverfald, som det franske artilleri elskede, kostede hele tiden ofre og tvang hele tiden batterierne til stillingsskift. Den unge, muntre Vizewachtm.d.R. Valk 1./9 forstod gennem et skinbatteri – "Balkenbatterie" – fjenden til at bortødsle megen ammunition. Ind i mellem skød franskmændene fuld af had mod Vassens og Blérancourt og forstyrrede stabene. Så buldrede svarene ned over Aisne dalen mod Sacy, Vic eller Christophe, og det lykkedes formentlig Lt.d.R. Bahrendt at skyde Camet Ferme i brand.

Den **1. april** vendte 2./9 tilbage fra Alsace. Det havde først ligget i kvarter i Riedisheim ved Mulhouse, og var den **10. februar** blevet indsat øst for Sennheim og Thann. Nu måtte 2./9 afgive 3. Deling under Lt.d.R. Schmock til 6./45.

Den **18. april** blev der efter artilleriforberedelse gennemført en kampopklaring mod Quennevières Ferme, da der herfra mentes at udgå tunneler. Fra Tiolet Ferme bidrog 3./9 med at holde de fjendtlige batterier nede. De næste uger bragte øget kampaktivitet og desværre i alle batterier blodige tab; 4./9 blev i deres kvarterer i Austrêches ramt af en fuldræffer; 2./9 havde to døde; dens fører, Hptm. Witting blev såret af et infanteriskud i armen. Batteriet følte sig opdaget og etablerede 500 meter bag Deling Brandis en ny stilling i skovkanten – kaldet ”Hang-stellung”.

Quennevières

(5. til 9. juni 1915)

Efter samstemmende oplysninger fra franske overløbere i begyndelsen af juni, forberedte franskmændene ved Quennevières Ferme et angreb. Som det franske artilleri den **5. juni** blev livlig mod vores højre Divisionsafsnit, blev 1./9 i hvil ved Beauoir Ferme sidst på eftermiddagen alarmeret. I St. Paul-aux-Bois havde Major v. Rosenberg netop for første gang samlet officerer og mandskab til en festlig havefest. Lt. Henning førte med det samme sin 1./9 over Blérancourt mod Nampcel til 17. Inf.Div. front, frivilligt ledsaget af den tapre unge assistentlæge, Dr. Engell, og gik i stilling i en bevokset slugt nordvest for Nampcel. Den **6. juni** begyndte ved dagry en flere timer lang trommeild over vore infanteristillinger overfor og syd for Quennevières. Vore batterier svarede igen i deres ansvarsområder, 1./9 på grave ved ”Soltau-eck” og på gården. Observation var umulig. En tæt røgsky lå over vore grave. Efter en større minesprængning angreb kl. 10 en stærk afrikansk stormkolonne bag en ildmur. Over 800 meters bredde trængte de ind i den tyske stilling og nåede frem til 2./45 batteristilling i kanten af slugten Nampcel – Moulin. Her teede de sig som bæster og myrdede batteribesætningen. Hurtigt indsatte infanteri reserve gik frem – navnet på den tapre Hptm. v. Kathen 1./31 var på alles læber – og kastede franskmænd, Zuaven og Turkos tilbage indtil tilbageerobringsgraven.

Den totale tilbageerobring blev i de næste dage indledt under ledelse af Generalmajor Block v. Blottnitz, der for Generalleutnant v. Kluge havde overtaget føringen af Divisionen, og grundigt forberedt af Artilleri-kommandør General v. Lotterer. Endeligt den 14. juni var det med fuldstændig succes gennemført.

1./9 var allerede den **10. juni** gået tilbage til Regimentets kommando. Den havde ved Nampcel stået i en stærkt beskyttet stilling. En pjece var blevet ødelagt af en fuldræffer, men alligevel var der kun fire sårede at beklage. Mandskabet havde dag og nat ydet deres yderste under betjening af pjecerne, slæbning af ammunition og skansning. Det var tit mere end de kunne klare. Der viste sig følgende små episoder, som jeg tillader mig at fortælle: Bag en pjece sad observationen i et meget højt træ. Øverst sad batteriføreren, halvvejs oppe sad Krigsfrivillig Sch. med telefonen. For foden af træet landede hele tiden deres tykke 15-cm granater. Sprængstykker fløj gennem luften og grenene. Lt. Henning vil skyde og råber en kommando ned til Sch. Intet svar. Endnu engang råbes kommandoen; stadig intet svar. Så kikker han ned. Der sidder den unge lange holstener fast sovende midt i larmen og faren fra de eksploderende granater.

Også delingen fra 4./9 ved Tiolet Ferme havde deltaget i forsvaret mod angrebet (den 6. juni med omkring 3.000 skud). Dens fører, Oberlt.d.R. Fürstenberg, var utrætteligt i gang med at beskyde fjenden ved Touvent-Ferme. Dag og nat var han

Major v. Rosenberg-Lipinsky, Kmd. der I. 9 og
Lt.d.R. Kolster, Batterieführer 4. 9

Tiolet-Ferme

undervejs gennem truede afsnit af den forreste linje og assisterede det trængte søstervåben. Hos dem modtog han både anerkendelse og stor tak. De øvrige af Regimentets batterier virkede kun under bekæmpelsen af det fjendtlige artilleri.

Den **10. juni** rykkede 1./9 ind i "skovstillingen" ved Tiolet Ferme og søgte at ramme fjenden i øjet, hvor end det kunne lykkes. En kanoner ved 1./9 elskede sit "Schneidbatterie" så meget, at han begyndte at skrive digte:

Wer steht in der Mulde der Tiolet-Ferme,
Versteht wohl den ehernen Mund,
Doch dem Feind zu fauchen ins Angesicht
Bereit zu jeder Stund?

Die 1. Batterie.

Wer hat am heißesten Junitag
Den Feind gebracht zum Stehn,
Ihm 1000 Schuß ins Maul gejagt
Im Tal von Puisaleine?

Die 1. Batterie

Auf wen hat Franz die größte Wut,
Auf wen am meisten iiracht,
Wer hat ob des „alten Gardefyss“
Sich am meisten Fäustchen gelacht?

Die 1. Batterie.

Laßt kommen nur Joffres schwarzes Gekröt
In Wassen, mit Eisen bewehrt!
Wenn gut und gründlich sie abgeschmiert,
Dann hatte sie sicher Mores gelehrt

Die 1. Batterie.

Wer findet so schnell und sicher sein Ziel
Von Touvent bis weit nach Hautebraye
Und jagt seine ehernen Grüße hin
Nach Vitrys befestigter Höh'?

Die 1. Batterie.

Wer setzte den flammenden roten Han
Hinauf auf die Gamet-Ferme,
Wer macht überhaupt im Aisnetal
den größten und Dicksten Lärm?

Die 1. Batterie.

Wer konnte in seinem Dasein nie
Genug Munition bekommen,
Wem wurde bei jedem Sparbefehl
Das Herz so schwer beklommen?

Der 1. Batterie.

Ild stilling 1915

I **Juli** forlod Major v. Rosenberg-Lipinsky, den agtede fører for I./9, Regimentet efter at være udnævnt til kommandør for Feldart.Regt. 18. Fra **15. juli** begyndte – længe savnet af alle – en regelmæssig orlov af officerer og mandskab til hjemstavnen.

Kanonbatterierne blev fra maj i regelmæssig turnus trukket tilbage til Beauvoir Ferme. Kolonner og prodser var ivrigt indsat i landbruget. En masse hø blev kørt ind. I linjen blev dækninger og ild stillinger hele tiden forstærkede. Lt.d.R. Dahlman, fører for I.M.K. I/9, høstede stor anerkendelse for konstruktionen af skudsikre jernbetonplader. Og Lt.d.L. Ramhorst's fortjeneste var ikke meget mindre:

„Wenn weiter du was nötig hast,
Get's Bretter, sei es klee,
Herr Ramhorst requiriert dir das,
Und wär es in Hautebraye“

I anden linje blev en række forstærkede stillinger bygget og mønstergyldigt forsynet med skydestillinger.

Også for den sjælelige underholdning blev der sørget. Allerede tidligt havde Lts. Dahlmann og Ramhorst med uvurderlige kræfter ved deres kolonne åbnet "Kabarett Dahlmann" i Kakadu-hulen ved Vassens. Om sommeren blev der i St.Paul-aux-Bois afholdt en udmærket havefest.

Festprogram
Kl. 15 velkomst.
Ringridning, Ringkamp, Stangklatring, forhindringsløb,
støvlesøgning, båndspisning
Korsfæstelse af den Hellige Paulus
Kl. 1730 åbner festboderne
Besigtigelse af Simbuja-neger og det store menageri
Kl. 1800 åbner den store cirkusarena
Kl. 20 start på den store underholdning
Under festen anbefales et besøg i baren »Zum Roten Mäuschen« på det varmeste.
Musik ved A-9-Kapellet

Observationsstade for Deling Brandis ved Chevillescourt (med Aisne-fæet)

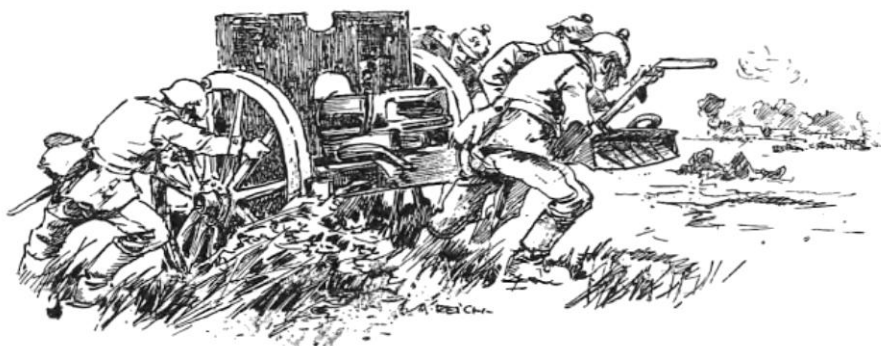
Ved Deling Brandis observationsstade og batteri Luther blev der af en træblok fremstillet en buste af "Aisne-fæet", skåret i træet af Krigsfrivillige Grethe. Alle besøgende på stedet havde lov at slå søm i busten før de trådte ind i »festsalen«, hvor den tørstige kunne beværes med en god drik. I festsalen gik det ofte muntert til, hvad der også fremgik af inskriptionen over indgangen:

O Mensch, der du ein Trottel bist,
Im Aisnekrieg verblödet,
Tritt ein und rede möglichst Mist
Und sauf – sonst wird geödet

Doch bist du noch ein Geisterheld,
So meide diese Hallen;
Wer eintritt, ist dem Trottelgeist
Mit Leib und Seel verfallen.

I begyndelsen af **august** vendte 5/9 tilbage efter at have været underlagt 15. Landwehr Div. ved Noyon. den havde siden januar været indsat i en rolig stillingskamp ved Evricourt. Gentagende gange blev en enkelt pjece trukket frem. Den **7. februar** stod 1. Pjece (Unteroffz. Hass), den **14. februar** 4. Pjece (Unteroffz. Riemann) på landevejen sydvest for Thiescourt, få meter bag infanteriets grav ved udgangen af en slugt. Disse pjecer havde en ganske særlig god virkning, da de flankerede den fjendtlige grav foran Belval. Tillod det franske artilleri sig at beskyde vore grave, var nogle få gengældelsesskud fra Riemann's pjece tilstrækkelig til at bringe det til tavshed. I uger ledte franskmændene forgæves efter pjecen. Først fra midten af marts kom den dristige pjece under hyppige ildoverfald, der dog ikke bragte tab.

Den **20. februar** blev batteriet trukket ud og marcherede over Noyon til Morlincourt i alarmkvarter, hvor de blev i fem dage, for så igen at blive indsat i den gamle ildstilling. Om natten **1./2. marts** blev 3. Pjece (Unteroffz. Lübke) i en dag trukket frem til Højde 99 vest for Chiry til beskydning af Attèche Ferme. Den **3. marts** gik

den samme pjece i stilling ved Plémont for at skyde et hus og et jordanlæg i Rue des Boucaudes. Efter 14. skud kom pjecen under så voldsom kontraild, at Hptm.d.L. Clausen sendte besætningen i dækning i en løbegrav. Retteskytten, Gefr. Winkelmann, lod sig imidlertid ikke rive med. I alt ro og orden fjernede hans først sigtekikket.

Den **16. marts** blev der i Ercheu ved IX RK og Division Sack afholdt en parade for H.M. Kejseren, hvorunder også en del af 5./9 deltog.

Da franskmændene i april dagene gennemførte et fremstød ved Rue Mélique, deltog 5./9 med godt resultat i forsvaret. Den **18. marts** blev 1. Pjece (Unteroff. Hass) trukket frem til banelinjen Dives – Lassigny for herfra at kunne flankere skyttegravene ved Plessis-du-Roye. Den **22. maj** blev den trukket tilbage, samtidig med at 2. Pjece (Unteroff. Wiese) blev trukket frem til vejen Thiescourt – l'Ecouvillon sydvest for sneglen.

Hptm.d.R. Clausen med hans oppasser Scheel

Som batteriet i august vendte tilbage til Regimentet, havde fører og artillerister skabt sig et godt navn ved 15. Landwehr-Div. Den kommanderende general for IX RK udtalte i en håndskrevet meddelelse til Regimentskommandøren sin anerkendelse for batteriets og dens fører, Hptm.d.R. Clausens fortjenstfulde indsats under IX RK.

5./9 blev indsat i en ildstilling i en lille skov ved Nampcel. Den skulle ikke blive ret længe ved Regimentet. Den **25. september** blev batteriet alarmeret ved midnatstid. To timer senere var den under march til banegården i Baboeuf. Turen fik over Chauny – La Fère – Laon til St. Erme (sydøst for Laon). Batteriet blev underlagt XII AK. og kom i Outre i kvarter. Den **27. september** rykkede den i stilling ved Corbeny. Efterårsslaget i Champagne var begyndt. 5. Batterie var indsat som forstærkningsbatteri. Allerede under indrykning kom den under kraftig beskydning. En kanoner blev ramt. Forbigående måtte første deling erstatte to ødelagte pjecer i den stærkt beskudte 4./48, der i sin ildstilling havde haft store tab. Her ved Corbeny mistede batteriet den sårede Lt. v. Andernten og to mand. Den **2. oktober** fik anden deling i stilling øst for Juvincourt. Den **8. oktober** kom batteriet så igen over St. Erme – Baboeuf tilbage til Regimentet og dens gamle ildstilling.

Den **21. september** kom også 6./9 tilbage til Regimentet, samtidig med den tredjedel af I.M.K. II./9 under Oberlt.d.R. Krome, der havde været afgivet til III./Res.Feldart.Regt. 17.

Den **9. januar** havde 6./9 forladt Regimentet. Denne dag førte Hptm. Nahmacher sit batteri fra St. Aubin til Evricourt. 6. Batterie indtrådte her i et tæt kampkammeratskab med vores kære søsterregiment, Res.Feldart.Regt. 17. Den gik den følgende dag ind i en stilling, udgravet i løbet af natten, i den nordøstlige skråning af Loermont-bjerget, hvorfra den beskød le Hamel og Ferme Attèche. Den **13. januar** afløste den 5./Res.Feldart.Regt. 17 200 meter nordvest for tårnet i Chiry, og blev dagen efter trukket nogle hundred meter frem til bekæmpelse af en ved Cambronne erkendt batteri. Dette skete med godt resultat, men om aftenen på anden dagen blev det erkendt og lagt under kraftig beskydning, der ganske vist ikke bragte tab, men ødelagde megen ammunition.

Gennem overraskende ild fra enkelte pjecer i forreste linje, forsøgte man dengang at forstyrre fjenden i udbygning af deres stillinger og bibringe ham tab. Under ledelse af Hptm. v. Ondarza (FA 60) beskød 2. Pjece (Fahnenjunker v. Anderten) den franske stilling ved og i Rue des Boucaudes fra en åben stilling 150 meter bag graven på syd skråningen ved Plémont, sydlig Lassigny. Dage herefter beskød den samme haubits på samme måde og med samme gode resultat, fra en stilling lige syd for Plémont, mod dækninger i den foran liggende stilling ved Lassigny. Begge dage kom pjecen ikke under kontraind.

Mellem den **15. og 18. januar** beskød batteriet, endnu engang i stilling ved Evricourt, fjendtlige batterier ved Attèche-Ferme. Med 1. Pjece forsøgte Lt.d.R. Massmann den **16. januar** forgæves på grund af kraftig fjendtlig beskydning, at rykke frem på bakken nord for Ecouvillon for herfra at kunne beskyde Attèche. Samme dag gik 2. Pjece under Oberlt. Jacobsen (Feldart.Regt. 9, på tidspunktet Regiments-adjutant ved Res.Feldart.Regt. 17) frem på sydskråningen af Plémont, og skød ned i Rue des Boucaudes. Efter 58. skud besvarede franskmændene ilden, men forårsagede kun skrammer på haubitsen.

Den succesfulde bekæmpelse af de fjendtlige batterier og den modige indsats fra de enkelte pjecer blev rosende omtalt i Korps-dagsbefalingen. Batteriet gik den **19. januar** ind i en ny stilling 300 meter vest for Evricourt. 4. Pjece (Unteroffz. Hämel) gik den **21. januar** frem på sydskråningen af Plémont og beskød herfra under ledelse af Lt. Rehfeld (Feldart.Regt. 9, på tidspunktet Ordonnansofficer ved I./Feltart.Regt. 17) endnu engang de franske stillinger ved Rue des Boucaudes. Den **17. januar** undlod 6./9 ikke at skyde en kejsersalut på 101 skud.

Mod slutningen af januar blev der ved Res.Feldart.Regt. 17 opstillet en taktisk III. Afdeling bestående af 6(F)/9 og 4 (F)/60 under kommando af Hptm. Nahmacher. Lt.d.R. Massmann førte nu 6. Batterie, som den **29. januar** blev afløst af 5./9. 6. Batterie blev under 17 Res.Div. indsat i omegnen af Roye. Batteriet gik i stilling 200 meter vest for vejen St.Mard – Laucourt, omkring 800 meter syd for St. Mard. Herfra skulle den i det brede ansvarsområde mellem St.Aurin og Tilloloy beskyde alle særligt stærkt udbyggede feltbefæstninger, alle batteristillinger og landsbyer. Observationssteder var indrettet i en halmstak til højre foran batteriet og i skyttegrave. Enkelte haubits blev midlertidigt anvendt som luftværnsartilleri.

Den **4. marts** udmærkede sig Vizewachtm.d.R. Debler sin på fremragende måde. Han kravlede frem foran egen linje helt til vejen Dancourt – Armancourt. Tæt foran den fjendtlige pigtrådshindring kunne han observere mod en eller skjult del af vejen Dancourt – Montdidier, og indskød batteriet mod hidtil ukendte mål. Debler modtog herfor et E.K. I, mens hans telefonmand, Lehmann, modtog et E.K. II. Den **16. marts** deltog Vize-wachtm.d.R. Debler med 12 mand i Kajserparaden.

I løbet af den følgende uge blev batteriernes stillinger opdaget og lagt under kraftig beskydning. Efter at flere var blevet såret og der var rettet skader mod materiellet, lavede 6./9 stillingsskifte og gravede sig ned omkring 500 meter sydvest for St. Mard stik syd for vejen St. Mard – Armancourt. For des fremragende skydninger modtog 6./9 en særlig anerkendelse fra A.O.K.

Den **20. september** forlod batterierne det efterhånden kærkomne område for at vende tilbage til Regimentet. Med et mellemkvarter i Noyon marcherede det til Audignicourt.

Den **12. september** kunne Regimentet se tilbage på et fuldt års ophold langs Aisne. General v. Blottnitz skrev i sin Divisions-befaling:

Major Nahmacher
Kommandør II./9

Soldaterkirkegården ved slottet i Vassens

”Et hårs sej udholdenhed ligger bag os. De store slag i Øst kunne kun gennemføres, hvis muren Vest holdt. Og at den også holdt hos os, hvor vi for tre måneder siden blev dygtigt rystet, er i dag vores tilfredsstillelse. Vi tænker i det med kærlighed og taknemmelighed på dem, der under dette års stillingskrig måtte give livet, for at fastholde den plet, de havde fået betroet. I dag vil vi rose os med, at selv det stærkeste fjendtlige angreb vil finde os på vore poster, og vil bryde sammen mod vores forsvar.”

En uge senere kom befalingen om afløsning. 54. Inf.Div., der kom fra østfronten, overtog den **11./12. oktober** vore stillinger. Det gjorde nok dengang en smule ondt i hjerte på alle 9'ere over at skulle forlade det skønne Aisne landskab.

Nun leb wohl, geliebtes Vassens,
Fast ein Jahr min Heimatort,
Trauernd wenden wir die Schritte,
O wie gerne blieb ich dort!”

III. Champagne

(12. oktober 1915 – 2. juli 1916)

Regimentets batterier og kolonner marcherede i første omgang til kvarterer bag fronten: Andelain (1./9), Bertaucourt (2./9, 3./9, I.M.K, I./9), Chateau Charmes (Regt.Stab), Deuillet (4./9), Condten (5./9), Servais (6./9, I.M.K. II./9). Hver tilbragte vi to dage i hvil. Vi havde alle forhåbninger om, at vi efter den lange tid i stillingskamp nu igen kunne være sikker på at blive indsat i den friske bevægelseskrig.

Det var en ærgerlig overraskelse: den **14. oktober** blev Regimentet indladet i Fagniers ved La Fère og transporteret – mod syd. Seks timers togtur tog os for bi Laon med dens gamle katedral, over Amagne til Attigny. Altså: Champagne. Mere præcist lå det frontafsnit foran os, der fra den **22. september** havde været skueplads for blodige kampe. Batterierne gik to dage i kvarter i Machault, Mont-St.Remy, Dricourt og Lassingcourt, der alle var belagt til sidste kvadratcentimer var belagt med tropper. Hertil kom et ubehageligt efterårsvejr. Denne dag passerede Kejseren med automobil gennem Machault, og flere af os så her tæt bag fronten for første gang vores allerhøjeste krigsherre.

Den **17. oktober** afløste vi batterierne fra Feltart.Regt. 10 i afsnittet mellem Ste.Marie-à-Py og Somme-Py. Et ligefremt godt indtryk fik vi ikke af de nøgle bakker og sparsomme granplantager i "Luse-Champagne". Og stillingerne, der først var gravede kort efter de store kampe, var dårligt beboelige.

Seks af Regimentets batterier blev i første omgang placeret tæt ved hinanden i Py-dalen mellem Ste.Marie-à-Py og Somme-Py. Observationsstadet var placeret på den skovbevoksede Højde 193. Allerede efter få uger blev batterierne spredt over hele Divisions-afsnittets bredde, hvilket af sted kom ikke særlig velkomne stillingsskift. Også observationsstaderne blev spredt og for en dels vedkommende fordelt på Højde 174. Alle kræfter blev sat ind på at bygge stillinger, og på kort tid fremstod mønstergyldige batterianlæg. 1./9 batteri kvarter var placeret ved Banegård Ste.Marie-à-Py. Alle, som lærte det at kende, vil tænke på dens skaber, den lige så iderige som modige Lt.d.R. Flügger, der senere som flyver fandt helledøden. Også den kasemat artige indbygning af 3./9 i skråningen i den nordlige udkant af Ste.Marie-à-Py skal nævntes. 4./9 havde det store uheld, at de måtte opgive deres møjsommeligt byggede dækningsanlæg ved Py-bækken, da denne hele tiden steg og truede med at oversvømme dækningen; de flyttede til "Kanonens-Schlucht".

Allerede efter nogle få måneder havde Divisionen skabt sig en stærk stilling i modsætning til den gamle stilling ved Aisne, der havde taget et år at lave. Vi havde lært meget, og var nu uddannet til stillingskrig. Fjenden gennemførte ingen særlig kraftig ildaktivitet, men kostede os alligevel flere tab gennem deres overraskende ildoverfald mod sænkninger og veje. Forplejning af batterierne skete om aftenen med feltkøkkener. En stor plage blev med tiden lusene, mod hvilke end ikke den renligste kunne værges sig imod. Vi kunne mærke, at vi var kommet til "Luse-Champagne". I stillingen mellem ruinerne af Ste.Marie-à-Py og Putlitz-skoven blev der også udkæmpet en forbitret krig mod de store, frække rotter, uden at det lykkedes at blive herrer over dem.

Vore dejlige heste havde det hårdere. De var placeret i Kiefer-skoven, og havde meget anstrengende kørsler med ammunition og materiel, specielt som efterårsregnen gjorde vejene meget vanskelige at passere. For at vande hestene måtte kuskene bringe deres heste flere kilometer væk til St.Etienne, og selv her var der kun dårligt, beskidt vand. Det hvide, kalkholdige slam i Champagne gik hårdt ud over huden på hestene, så der hurtigt opstod slidsår. Kun den mest omhyggelige hestepleje kunne reddede dyrene mod infektioner, mundsyge og lammelser. Senere konstruerede Lt.d.R. Dahlmann cisterner af beton til opsamling af regnvand, der i protsestillingerne førte til store fremskridt. Hurtigt begyndte man at bygge hestestalde af træstammer. Med deres rummelighed gjorde det næsten muligt, at lave staldtjeneste som hjemme i garnisonen. Som det blev forår blev der af kolonner og batterier rekvireret land, hvor de hårdt arbejdende dyr kunne komme sig.

Den **6. december** støttede 9'er batterierne med deres ild en operation i naboafsnittet 17. Inf.Div. En planlagt erobring af de dominerende Abre-højder lykkedes til fuldkommen og indhentede 130 fanger og 3 M.G.

Py dalen

Py dalen: "Ammunition på vej ind!"

”Franzosenest”

(12. til 25. februar 1916)

Februar 1916 kostede vores 18. Inf.Div. hårde, tabsgivende kampe. Med det formål at forhindre fjendens observation af andre afsnit af fronten og for at opnå bedre observationsmuligheder over fjendens bagerste områder, gennemførtes den **12. februar** et angreb på den såkaldte »Franzosenest«. Franzosenest var et stillingsområde, der som en bastion sprang frem fra den franske linje ind i 31 IR front. Her lå de franske og tyske poster meget tæt overfor hinanden.

Operationen blev ledet af Major Marggraff fra 31 IR, og havde fået kodeordet ”Champagnekenner”. På grund af operationen blev 4./9 og 6./9 overført til den vestlige del af Divisionens afsnit, og gik i begyndelsen af februar i stilling ved siden af hinanden langs banedæmningen stik vest for Ste.Marie-à-Py. De sidste dage inden det planlagte angreb gik med omfattende, tilsyneladende ubekymret indskydning mod nye mål. Desuden sendte vi ofte ildoverfald mod franskmændene. Han skulle tro, at vi havde trukket meget artilleri til. Ammunitionsvogne og de lette kolonner måtte ustandseligt køre frem.

Den **12. februar** kl. 10 begyndte virkningsskydningen mod grave og hindringer på Franzosenest. Fjenden svarede kun igen i begrænset omfang mod 1. og 2. linje. Efter gentagende gange at have lagt ilden frem kl. 1415 og kl. 1600, for at vildlede og udmatte fjenden, startede IR 31 kl. 1715 deres storm under dække af en spærreskydning fra batterier og under indsættelsen af flammekastere. Vores ild dannede en tæt røgsky omkring den angrebne stilling. Stormbølgerne tegnede sig skarpt mod den grå baggrund. Stormkompagnierne blev fulgt af to af vores Regiments officerer, Lt.d.R. Pauls og Lt.d.R. Hanssen (Günther), for at sikre forbindelsen mellem artilleri og infanteri. Begge disse tapre, unge officerer og deres modige ordonnanser – særlig skal nævnes Gefreiter Hintz 5./9 – løste deres opgave på fremragende måde. De sendte øjeblikkeligt meldinger tilbage om den nåede linje, gav de nye stillinger, der tydeligt kunne ses fra vore observationssteder, navne, og holdt efterfølgende hele tiden artilleristabene underrettet om situationen. Stormtropperne var trængt frem til den 3. fjendtlige stilling, langt mere end det var planlagt. Den fjendtlige stilling var erobret over en bredde på 600 meter, og flere officerer og 228 mand taget til gange.

I løbet af natten forsøgte Franskmændene gentagende gange med modangreb, mens deres artilleri blev lagt over vore nye stillinger. Således fandt omkring kl. 2300 en voldsom kamp på håndgranater sted i flanke-sappen, i hvis forsvar feltbatterierne øjeblikkeligt satte ind. Tidligt på morgenen den **13. februar** kl. 0630 lå en fjendtlig stormtrop klar til angreb omkring 40 skridt foran vores erobrede terræn. ”Vores artilleri lå strålende imellem; senere observerede jeg at mange sårede blev bragt tilbage. De fjendtlige tab må have været meget store” – Melding fra grav-observatør, Unteroffz. Retuer 2./F.Pi.9 til A.B.O., Lt.d.R. Hanssen). Om aftenen den 13 forsøgte

fjenden for tredje gang. Kl. 1745 observerede 4./31 at fjenden begyndte at samle sig med storm oppakning og bajonetter i graven. ”Vores herefter indsatte hurtige spærreskydning kvalte det med sikkerhed ventede angreb i fødslen, og tog med sikkerhed luften ud af den overfor liggende troppes angrebslyst” – Kampberetning fra Lt.d.R. Hanssen, A.B.O. Inf.Rgt. 31).

IR 31 tapre storm med bajonetter og det senere forsvar gav dagens sin hædersplads. Her må artilleriet lade dem pladsen. Alligevel kan vi være stolte over den ros, der lød fra vores søstervåben. Dagen efter kampene skrev Inf.Regt. 31 til 18. Feldart.Brig.:

Regimentet udtaler sin helt særlige tak til 18. Feldart.brig. for den fremragende støtte fra feltartilleri og det tunge artilleri under gårdsdagens operation. Med en sådan handlekraftig understøttelse og en sådan imødekommenhed fra søstervåbnets side, blev det lettere for Regimentet at erobre det franske gravafsnit. Regimentet anmoder om, at dets tak formidles til underlagte batterier.

Sign. Marggraff, Major og Kdr. Inf.Regt. 31

Tabene ved Regimentet denne dag var små, hvorimod de følgende dage krævede store ofre. Det forstærkede franske artilleri skød livlig, og specielt var deres overraskende ildoverfald virkningsfulde. I 4./9 ildstilling ud-slettede en rørsprængning pjecemandskabet. Unteroffz. Menn, Kanonier Lindermann, Scheifers og Haak fandt her soldater døden.

Rørsprængning hos 4./9 ved Ste.Marie-à-Py

Franskmændene satte alt ind for at generobre den tabte stilling. Den **24. februar** ved daggry begyndte fjenden en virkningsskydning med lette og tunge granater mod ”Helgoland”, det tidligere ”Franzosenest”, og øgede hen under aften sin til til trommeild. Vi svarede igen så godt vi kunne. I Helgoland sad den modige, unge Lt. Güssefeld (3./9) som fremskudt artilleriobservatør. Vore infanteristillinger var hårdt medtagne. Der lå kraftig ild over den eneste forbindelsesgrav, hvorigennem også telefonforbindelsen gik. Oftest ubemærket af foresatte udførte telefon-linjefolkene fra stabe og batterier et helt modigt arbejde her i forsøget på at holde linjerne åbne. De tapre frivillige fra 3./9 lykkedes det under uhørt opofrelse hele tiden at holde forbindelsen til de forreste grave intakte.

Specielt udmærkede sig Vizewachtm d.R. Neumann (3./9). Han sad som grav-observatør for batteriet omkring et kompagniafsnit til venstre for Helgoland i Sappe 17. Hans telefonforbindelse til batteriet var for længst blevet ødelagt. Voldsom ild lå over Helgoland ved siden af. Det susede og bragede, som var alle onde kræfter samlet til et rasende heksebal. Nedslag af de tunge granater sendte kæmpe røg- og støvskyer højt i vejret i forhold til de øvrige, og spillede hermed trommerne i dette vanvittige orkester. Vores arme infanteri. Hvad kunne dog være tilbage af de tapre gravbesætninger? Og i aften måtte jo angrebet komme! Dette holdt imidlertid ikke Hans Heuman tilbage i det ”bombsikre”. Han hastede til naboafsnittet, til Franzosenest/Helgoland, midt ind i

heksedansen! Måske kan han her være til gavn. Ved Sappe 13 og 12 ligger nogle få overlevnede fra 5./85. Også en løjtnant er i mellem. De befinder sig på højre fløj af deres Regiment. Og hvad kommer så? Hvem holder Helgoland, når franskmændene angriber? Her holder de døde vagt, sønderrevne og kvæstede mellem bjælker og splinter, vores blonde slesvigholstenerne. Til højre for Helgoland ligger 31'erne. Hans Neumann springer og kryber gennem haglvejret af stål, over kraterer, bjælker, lig. Ingen steder er en eneste levende at se. Så endeligt mellem Sappe 6 og 5 er der liv. En løjtnant holder her ud med en lille, sammenskrabet folk af 31'ere.

Neumann, der kun et sendt frem for at observerer for artilleriet, indser den store fare ved det store hul i fronten. Igen springer han op for at kravle og klatre gennem røg og skidt og ødelæggelser, tværs gennem spærreilden til en observationspost, hvor hans batterifører sidder, og afgiver med sine sidste kræfter den vigtige melding. Hans Neumann, du tapre! Denne tur vil aldrig blive glemt dig. Over telefon bliver den afgørende melding sendt videre til infanteriets førere.

Det om aftenen ventede franske angreb kommer ikke. Efter en rolig nat begynder ødelæggelsernes værk igen. Det synes næste, som deltager nu endnu tungere artilleri. Af Helgoland er intet mere tilbage. En tæt sky af røg og støv dække hele området. Så, kl. 1030 – kunne føreren for 3./9 fra sin observationspost på Højde 174 i sin kik-kert se den grå mur af stormtropper med franske hjelme bryde frem. Røde lyskugler blev sendt op: signal til spærreskydning! I 3./9 havde man forstået situationen: fra alle rør blev alt sendt ud, hvad rørene kunne holde til! Nabobatterierne slutter sig til i en dødens koncert. Den almindelige spærreild lægger en mur omkring Helgoland.

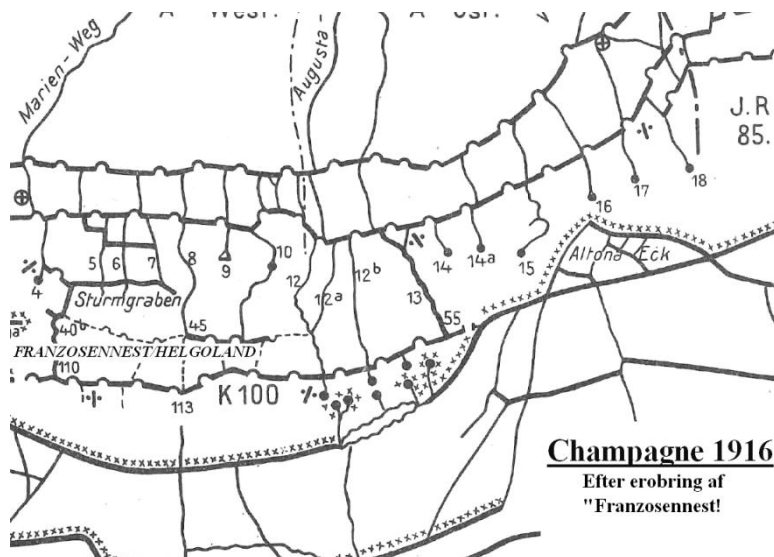
Det var lykkedes franskmændene i ly af deres ildmur at trænge ind i vores forreste grav. Lt. Güsselfeld, 3./9, som var sendt til Helgoland som artilleriobservations officer, blev hårdt såret under håndgranatkamp og faldt i fangenskab. Franskmændene lagde nu hele deres artilleris kraft over vores artilleristillinger. Overalt lød som ét nedslag og afskud. Voldsomt gik det til ved Ste.Marie. To franske batterier koncentrerede sig om 2./9, men luften var ikke mindre tæt omkring 3./9, 4./9 og 6./9. Alligevel lykkedes det ham ikke at bringe noget batteri til tavshed. Ved 5./9 slår en fuldtræffer ned i højre væg på 3. Kanonstilling (Pjece Büning). Ammunitionen brød i brand. Med ægter Holstens ro blev branden hurtigt slukket og spærreilden genoptaget. Infanteriet forsøgte flere modangreb, men forgæves. Franskmændene holder fast.

Tabene ved vores regiment var store. Ved siden af en række sårede, navnlig ved 4./9 og 6./9, faldt ved I.M.K. II/9 Gefreiter Peeck. Adjudanten ved I/9, den tapre Lt. Brecht, som under føringen af Afdelingen havde indlagt sig store fortjenester, fandt heldedøden, som han på Marien-Weg ilede frem gennem ilden for at observerer, ramt af en shrapnel kugle. Vi vil aldrig glemme dag, trofaste kammerat! De gamle kanonerer ved 2./9, som var sammen med dig ved Autrêches og Victor-Ferme, sørger stadig over dig, deres løjtnant, som en elsket bror.

Senere – en måned efter kampene om Helgoland – modtog Lt. Henning et brev fra Lt. Güsselfeld i fransk fangenskab:

Rochefort, Hospital, 5. april 1916

Kære Henning! De har formentlig allerede hørt om mit befindende. Nu vil jeg gerne selv give besked til Dem og Deres kære slægtninge. Jeg befinder mig nu i Rochefort på Hospital Maritime siden den 2. marts. Før dette lå jeg nogle få dage i Châlons på lazaret. Jeg blev i graven ramt i hoved, skulder og bryst såret af en håndgranat. De fleste sår er kun små splinter, og kun i skulderen blev jeg ramt af et større stykke, 1 cm lang, 1 cm bred. Man kunne først efter to operationer fjerne det; det sad ved siden af lungen, altså meget dybt. Men jeg havde igen helbredet mig. Mod slutningen af denne uge kommer jeg formentlig til en lejr. Og så til det

Lt. Brecht, Afd. Adjudant I./9
Faldet 25.2.1916 ved Ste.Marie-à-Py

egentlige formål med dette brev. Da De nu befinder dem i Marienburg, vil jeg bede Dem gøre mig en tjeneste. Vil De ikke gerne besøge en kusine af mig, Fraziska Güssfeld. Hun bor i Sturmstraße 118a, hjørnet Linnien- og Grabenstraße. Jeg vil være Dem meget taknemmelig, hvis De ville fortælle hende om min skæbne, og give hende min adresse. Desværre kan jeg ikke selv skrive til hende, da jeg kun må afsende nogle få breve og kort. På den måde kan jeg slå to fluer med et slag. Selvom hverken De eller Franziska bør sammenlignes med en "flue". Endnu engang på forhånd tak. Mine bedste hilsener til alle Deres.

Güssfeld

I sin dækning i Ste.Marie-à-Py og ikke i Marienburg, spekulerede Lt. Henning en kort overgang over det sælsomme brev, men fandt så på et luftfoto frem til Punkt 118a i de fjendtlige skyttegrave. Og den følgende sendte lette og tunge haubits deres hilsener fra Franziska derover. Voldsomme eksplosioner var resultatet af denne skydning. Øjensynligt var et ammunitionsdepot blev ramt. På den måde kunne den lille preussiske artilleriløjtnant Füssfeld fra Rochefort ødelægge et fransk ammunitionsdepot ved fronten.

Den **10. marts** modtog Regimentet en alvorlig meddelelse: Oberst v. Anderten, vores højtærede Regimentskommandør, vores fører under den stolte tid under fremmarchen, var faldet ved Tahure! Han blev ramt af en infanterikugle i den forreste grav. Oberst v. Anderten faldet? Vi kendte jo alle vores frygtløse oberst, og havde ofte set, hvordan han uden tøven udsatte sig for risiko. Ingen kugle syntes at kunne skade ham! Og nu alligevel! Hvad Oberst v. Anderten var for vores Regiment ved alle, der tilbragte de første krigsmåneder hos os. Dagen efter viste vi officerer i Orfeuil vores kære oberst den sidste ære, som efter det vundne slag havde fundet den skønne soldater død fuld af forhåbninger om Tysklands sejr. Ved hans grav var vores højtidelige løft til den tapre kommandør, at være lige så koldblodig overfor fjenden, lige så jernhård hensynsløs overfor egen person, og lige så trofast i omsorgen for de undergivnes ve og vel.

Uforglemmelig var deltagelsen fra vores hære 85'ere i forbindelse med vores tab. Oberst Wilke, Kommandøren for Inf.Regt. 85 skrev den 10. marts til vores Kommandør:

Højt ærede Herr. v. Kettler! Jeg har lige hørt dybt rystet om Oberst v. Andertens død. Jeg deltog jo ikke i IX Korps fremmarch, men hvor ofte har jeg ikke hørt begejstrede beretning fra officerer og mandskab, når de fortalte om 9. Regiments kampe under bevægelseskrigen. Regimentet havde fra 1870 et stort navn, og at den 18. august 1914 og de følgende kampe gav nye æresblade i Regimentets historie, skyldes vel ikke mindst fortjenesten af dens heltmodige kommandør, som nu har fundet en ægte soldater død. Vel ingen kan på samme måde føle med 9 Regiment som vi 85'ere, der med Dem gennem to krige har opbygget et ægte våbenbroderskab. Jeg beder Dem derfor overfor officerskorps og hele Regimentet at udtale vores inderligere medfølelse; vi sørger med Dem og ved, at 9'erne aldrig vil glemme deres heltmodige gamle Kommandør. De kan være overbevist om, at også vi altid vil holde Anderten særligt højt

I gammel afprøvet kammeratskab på vegne af femogfirserne.

Oberst Wilcke

Kanonstandplads ved Ste.Marie-à-Py

Den **15. marts** skulle også blive en hård kampdag for 18. Inf.Div. Efter at franskmændene allerede dagen i forvejen i klart sigt havde skudt påfaldende kraftigt med artilleri og miner på Divisionens venstre afsnit, begyndte de den 15. at lægge området omkring "Estorff-Eck" under særlig voldsom beskydning. Ilden syntes særligt at koncentrere sig om skillelinjen mellem Regimenterne 85 og 86. Fra kl. 10 blev ilden til en trommeild, og omkring kl. 14 brød de franske stormtropper frem med Estorff-Eck. Angrebet blev erkendt fra observationsposten under Gruppe Reydecker, og kun den første bølge lykkedes det at trænge ind i vores fuldstændig sønderskudte forreste linje, det vil sige, at slippe ind under vores spærreild. Yderligere forstærkninger kunne fjenden ikke bringe frem gennem vores spærreild. Håndgranatgrupper angreb de indtrængende franskmænd fra begge sider, drev dem tilbage og tog to officerer og 150 mand til fange. Om aftenen var stillingen fuldstændig tilbage i hænderne på vores tapre infanteri. Det fjendtlige artilleri forlagde efter angrebet deres ild mod vore batterier og observationssteder. Særlig hårdt ramt blev Putlitz-skoven. Hptm.d.R. Defenitz, den handlekraftige fører for 4./9, der observerede her, blev så alvorligt såret i hovedet, at han døde dagen efter. To observatører blev såret. Med Hptm.d.R. Defenitz mistede Regimentet en utrættelig, tapper officer, der med stor trofasthed hang ved sit batteri. Også 2./9, 3./9 og 5./9 lå under kraftig beskydning og led væsentlige tab. 5./9 havde en rørsprængning (Pjece Lück). Pjecen havde denne dag afgivet op mod 1.000 skud. Gefreiter Lindemann, Kanonier Ratjens og Reservist Bielenberg udskiftede under kraftig beskydning lavetten.

Hptm.d.R. Defenitz, Batt.fører 4/9 død 19.3.1916 i Machault efter at hårdt såret i i Butlitz-skoven

I midten af **april** fulgte indskydningen til en operation, der havde fået kodebetegnelsen »Beskydning af nye feltkøkken«. Det drejede sig om et gasangreb, der imidlertid på grund af forkert vindretning måtte udsættes gennem længere tid, og først gennemførtes den **19. maj**. Frigørelsen af gassen fra de flasker, der havde været indbygget i forreste linje, blev gennemført den nat, mens samtidig vore batterier beskød den anden og tredje grav. Fjendens tab skulle have været meget stor.

Den **27. maj** blev der gennemført en stor virkningsskydning (kodebetegnelse: "Zugketten") på tre Divisionsafsnit. Samtidig blev patruljer sendt frem for at tage fanger, erobre dokumenter og finde holdepunkter for gassens virkning. Infanteriet hentede 2 officerer og 60 mand fra den fjendtlige grav.

Pauserne mellem disse store kampdage bragte tropperne den rigtige stillingskrigs lidelser og glæder. Batteriernes farligste fjende var de fjendtlige flyobservatører. På klare dage kredsede de fjendtlige maskiner ustandseligt over vore stillinger. Hverken luftværnskanoner eller vore egne, få flyvemaskiner, kunne forhindre det. Så drejede det sig dobbelt om at sørge stillingens flysløring, og om at undgå enhver bevægelse, der kunne tiltrække sig flyvernes opmærksomhed. Ve det batteri, der ikke viste tilstrækkelig forsigtighed! De ville de næste dag ligge under tunge miner og voldsomme ildoverfald. Heller ikke humøret var gået tabt for 9'erne. Oberlt.d.R. Massmann, der med alle midler forsøgte at forhindre, at fly opdagede hans 1. Batterie ved St.Marie banegård, blev offer for et rime, forfattet af den unge krigsfrivillige Hans Frese:

Das Fliegerlied oder der Schrecken de Py.

Als die Batt'rie in Stellung fuhr
Am Bahndamm an der Py.
Da fing man gleich zu buddeln an
Des Morgens in der Früh'
Ein Kanonier, en luft'ger Mann,
Gang fröhlich und vergnügt,
Da kam der Oberleutnant an
Und schimpfte fürchterlich:
Sing nicht so laut,
Es wird doch hier bebaut,
Wenn den Gesang ein Flieger hört,
Wird die Batt'rie zerstört

Und als die Stellung fertig war,
Gar herrlich anzusehen,
Da war an einem Nachmittag
Das Wetter wunderschön.
Da saß ein Jüngling vor der Tür
Und interessiert las
Er in ,nem dicken Lespapier,
Der Oberleutnant sah's:
Les' er nicht hier
So offen vor der Tür,
Wenn das einmal en Flieger sieht,
So ist es mit uns Schiet!

Doch all das Fluchen half nicht viel,
 Ein jeder blieb verstockt,
 Wenn in der Luft ein Flieger flog,
 Dann wurde er bekocht
 Da schnappt der "Ober" hörbar ein
 Und stellt vor die Tür
 Ein duzend Vizewachtmeisterlein
 Der Batterie zur Zier:
 Paßt mir gut auf,
 Daß keiner hier kommt rauf,
 So'n Flieger sieht sich alles an,
 Sicht jeden einzelnen Mann.

Da artilleriets bekæmpelse af de fjendtlige flyveeskadriller blev påbegyndt i større målestok, trak man en deling fra 1./9 tilbage som luftværnsartilleri i en bagved liggende stilling. Feltkanonerne blev her placeret i en intermimistisk luftværnsaffutage.

I Champagne havde Regimentet også fire gamle pjecer (uden rekylbremse) til sin disposition. De blev som ved Aisne, betruet Lt.d.R. Brandis, der med dem dannede Batterie 536a. Dette var placeret langs vejen Somme-Py – Souain, og rettede store skader mod fjenden. Et sådant overtalligt batteri kom naturligvis nogle gange til kort. Imidlertid forstod Lt. Brandis med sit uforbederlige humør at overkomme alle vanskeligheder, som de måtte opstå. Engang sendte han sendte han følgende lune melding:

Batt. 536a

9.4.16

Efter at Batterie 536a har afgivet samtlige dens karabiner til forsvaret af I.M.K., har den nu kun 4 middelalderlige stormrambuk til disposition, og til nærkamp kun bevæbnet til tænderne med små sten, gamle konserverdåser og ølflasker, anmoder jeg om 20 m³ buksbom træ og 10 m sene katte tarme til fremstilling af boomerang, bue og pil

Brandis, Leutnant og batterifører

Om natten **13. til 14. juni** blev IX Korps afløst af V RK. Vores Regiment overdrog dens stillinger til Res.Feldart.Regt. 9. Kun 5.7) blev endnu en tid i Champagne. Som eneste haubits-batteri med kendskab til området, bragte den stor glæde hos den nye Division, specielt infanteriet, og modtog ved dens afrejse (sidst i juli) stor anerkendelse af den kommanderende general for dens værdifulde indsats. De øvrige batterier rykkede med glæde fra de guld kalkbakker i Champagne til de grønne hvilekvarterer ved Novion Porcien (Regimentsstab), Corny-la-Ville (Stab I/9, 3./9, I.M.K. I/9), Provizy (1./9), Macheromenil (2./9), Herbigny (Stab II/9), Son (4./9, Justine (6./9, Hauteville (I.M.K. II/9). Her blev der flittigt ekserceret, mens man ventede i spænding.

IV. Somme-slaget

(3. juli 1916 – 16. februar 1917)

9'erne kom ikke til at nyde hvilet i ret lang tid. Det tyske angreb ved Verdun var gået i stå. Fjenden havde svaret igen med et stort gennembrudsforsøg langs Somme. Efter dagslang trommeild angreb den franske og den engelske hær i begyndelsen af juli 1916 samlet mellem Thiepval og Estrées. Et uhørt forbrug af mennesker og ammunition – omkring 40 divisioner var involveret – gjorde det muligt for fjenden at drive en kile ind i den tyske front – 7 km dyb på det dybeste sted ved Biaches, vest for Peronne. Regimentet skulle nu indsættes på indbrudsstedets sydspids, hvor 11. Division med Feltart.Regt. 6 og 42 havde været involveret i hårde kampe.

Den **3. og 4. juli** blev Regimentet indladet i Provizy og Wassigny og via Liart, Laon, Tergnier bag Somme-fronten transporteret til Ham og Hombleux. Allerede om aftenen den 5. juli blev begge Afdelinger alarmeret i dens gode kvarterer i Villers-St.Christophe og Aubigny. Brigadekommandøren, Oberst Frhr. v. Massenbach bragte selv i automobil alarmbefalingen til stedet. En halv time senere rykkede batterierne ud.

Over Matigny, Béthencourt, Morchain, Pertain gik det mod den lyende og buldrende front, hvor man den kommende morgen forventede et nyt fjendtligt storangreb. I. Afdeling gik i trav mod Marchélepot med en sektion af I.M.K. bag hvert batteri. Tunge granater slog ned i husene. Midt i landsbyen kom det til et stop. Nedrevne

Før slaget ved Somme: Lts. Claudius (faldt 13.7.1916), Jebe, Menhalun, Bester (faldet 15.8.1917)
Optz, Henning, Pauls (faldet 21.10.1917), Bradis (faldet 29.9.1918)

ledninger spærrede vejen for Sektion Balk. Heste styrtede, vinklet ind i trådene. For at gøre forvirringen komplet, kørte en artilleri ammunitionskolonne fra en sidevej ind i siden på vores vogne. Forbindelsen til den videre travende 2. Batterie gik tabt. Først efter megen besvær lykkedes det at bringe orden, og indhente 2./9, som den utrættelige Vizewachtm. Seitz igen havde fundet. II./9 kørte over Hyencourt.

Til sidst kørte I. Afdelings batterier mellem Génermont og den brændende Ablaincourt over åbent terræn. 4./9 gik i stilling i syd for denne by, 6./9 i nordkanten af Pressoire. Afdelingsførerne opslog deres kommandostationer. Hptm. Reydecker (I/9) i den hårdt ramte Bovent Ferme, Hptm Wartze (II/9) i en hule ved Vermandovillers, der ligeledes lå under kraftig beskydning. Føringen over artillerigruppen lå fortsat i hænderne på Major v. Mellenthin (Kommandør Feldart. 6).

Mulighederne for observation var i det flade område meget dårlig. Den eneste gode observationspost i Estrées vinklen var et meget højt cedertræ, kaldt "Ahlenhorst", i slotsparken ved Deniécourt, som franskmændene i særlig grad beskød med tunge kalibre. Det var allerede ved at blive lyst som batterierne gik i stilling. Det blev klart og solrigt, og snart begyndte himlen at vrimle med fjendtlige fly, som vi i de mængder og i så lav en højde aldrig tidligere havde oplevet. De tyske kampfly og luftværn kunne i deres talmæssige underlegenhed på ingen måde beskytte vore batterier mod de fjendtlige fly. Ydermere stod der vel omkring et dusin lænkeballoner bag den fjendtlige front, mens vore balloner næsten alle var blevet skudt ned i de sidste dage. Imidlertid blev det forventede angreb den **6. juli** ikke til noget.

Også i de næste dage forblev situationen uændret. Kun alt for let blev vore batterier opdaget af de lavtgående fjendtlige fly. 2./9 og 1./9 måtte skifte stilling. Alle batterier havde tab. Lt.d.R. Flichtenhöfer blev dødeligt ramt. Infanteriets stillinger lå kontinuerligt under kraftig beskydning. Franskmændene gennemførte mindre fremstød, således den **11. juli** efter en særlig voldsom trommeild mellem Soyécourt og Estrées, men uden at opnå en meter jord.

om natten **12./13. juli** blev batterierne trukket ud af deres stillinger og overflyttet til egen division, der i mellemtiden havde overtaget et afsnit, i skoven ved Misery, en vidunderlig højstammet løvskov med tæt underskov. Her stod batterierne i første omgang temmelig tæt ved hinanden. Franskmændene havde imidlertid for længst opdaget koncentrationen af artilleri, og lagde skoven under en

Gen.Maj. Frlr. v. Massenbach
Art.Kmd. i 18. Inf.Div.

ubarmhjertig ild; vi havde på vores side endnu ingen dækninger. Her fandt under en beskydning af 3. Batterie den **13. juli** den purunge Lt. Cludius en dejlig hurtig soldater død. Han var først for få uger siden blevet udnævnt til officer. En kærlig kammerat.

Mulighederne for observation var i det nye område ikke bedre end ved Estrées. Med sikkerhed kunne spærreskydninger kun indskydes fra det såkaldte »I-baum«. Dette I-træ (Infanterie-Baum) stod som en afløvet pæl ved hulvejen mellem Berny og Belloy, omkring 3-400 meter fra de forreste pjecer. At sidde i dette træ og indskyde batterier, mens man var skydeskive for franske geværer og maskingeværer indenfor skudafstand, var meget belastende for nerverne.

Om en rekognoscering af vores forreste infanterilinje fortæller den daværende Afdelings-adjutant for II/9, Lt.d.R. Persoon:

En tidlig morgen denne julidag gik Lt.v. Rantzau (Regiments-adjutant), Lt.d.R. Hanssen (Günther) (Artilleriobservationsofficer ved IR 86) og jeg frem. Det var på tidspunktet for den såkaldte »sanitetspause«, og der faldt overalt intet skud. Vi passerede »Dreieck« skoven – der snart skulle blive et brændpunkt under kampene – passerede romervejen Estrées – Villers-Carbonnet og tog så retning mod den af fjenden besatte Belloy-en-Santerre, som lå 500 meter foran os. Var fjenden på tæerne, ville de snart sende enkelte ”blå bøtter” mod os, da vi for ham udgjorde et meget tydeligt mål. Men man skyder dårligt derovre. Under alle omstændigheder nåede vi uskadt frem til den forreste grav hos Königin-Füsiliern (FR 86). For pokker, hvor så her anderledes ud end i de dybe, med voldsom besvær, udgravede stillinger i Champagne. Blege og med alle spor efter de sidste dage og natters anstrengelser, stod posterne i den kun godt en meter dybe grav, mens andre lå som døde i huller i gravvæggen. Dækningsanlæg var der ingen af.

Vi vendte os i første omgang mod venstre for at nå den venstre afsnits begrænsning. Over en jævnet del af graven gik det i løb. Her syntes graven at fortsætte mod venstre. Det er imidlertid kun en smal stikgrav, fyldt med døde. Altså videre mod den anden side. Et spring over terræn og igen ned i kampgraven. Vi når frem til venstre begrænsning. Her observerer en post i en fremspringende sappe med et gravspejl. Vi kikker op over kanten i retning af Belloy. Hurtigt pifter et par infanteriskud os om ørene, endnu ingen posten kunne nå at advare os mod en sappe i den sydvestlige udkant af Belloy, hvor der var placeret et maskingevær. Vi foretrak her efter kun at observerer mod fjenden foran os via et gravspejl. Vi kan tydeligt se de fjendtlige poster.

Så går det tilbage gennem kampgraven mod den højre fløj af Regiment Königin (FR 86). »Hvor står posten på naboregimentet«, spørger jeg fløjmanden. »Han må stå lidt længere mod højre, men Franz gør det her til et helvede«, lyder svaret. Vi er kommet ind i et af det fjendtlige artilleri fuldstændigt opløjet område, hvor der ikke længere er tale om en skyttegrav. Granatkrater ved siden af granatkrater. Vi er dårligt nået ud i dette område, før vi fra fjenden hører lyden af fire afskud, og få sekunder senere suser det over vore hoveder. Instinktivt springer vi alle ned i det nærmeste krater – Fire granater slår ned meget tæt på. En kollega fra det fjendtlige artilleri havde set os, og havde anset os for lønnende mål for sit batteri. Nu var det med at komme afsted. Vi løber over det ødelagte terræn. Ved næste afskud – de var venlige ved os – nogle få spring og så ned i et krater. Bum, Bum! og nedslagene er der allerede, og kaster jord og møg ned over os. Hurtigt op igen og videre før næste lag. Ti lag havde de sa... sendt mod os, så opgav han den ulige kamp. Måske troede han, at han havde fået ram på os. Vi var imidlertid kun blevet møgbeskidte og noget forpustede. Vi nåede vejen Berny – Berleux, og ved at krybe langs grøften, frem til romervejen, som i det mindste i nogen grad skjulte os for fjendens observation. Frontens forløb i vores afsnit var fastlagt. For det udsatte højre flanke kunne de nødvendige infanteri- og artilleri forholdsregler nu træffes.

De lette ammunitionskolonner (I.M.K.) lå i begyndelsen længere tilbage i gode kvarterer, senere i bivak ved Parbny langs Somme-kanalen. Det var fortsat tørt, og de havde gode dage. Derimod var natterne vanskelige. Nat efter nat måtte sektioner og kolonner frem til fronten. Turen gik for det meste over Licourt, langs slotsmuren i Misery og over bandedæmningen Marchélepot – Brie til batterierne i Misery skoven. Veje og bebyggelser lå under kraftig beskydning. Vejene var opkørte og fulde af dybe krater. Kuske og ledsagemandskab udviste derfor stør pligtroskab.

Artillerikampen øgedes dag for dag. Den **17. juli** lå 3./9 under særlig kraftig beskydning med gas, men takket være de effektive gasmasker var der ingen tab. Regimentsstaben, der hidtil havde været placeret i kælderen under slottet i Misery, flyttede i disse dage til et savværk ved Licourt. Kort før stabens ankomst ramte en fuldræffer bygningen, hvor den sårede stabslæge Dr. Dieckert og Gefr. Streit dødeligt. Den **18. og 19. juli** lå Divisionen med korte pauser under kraftig ødelæggelsesild. Nye fjendtlige batterier syntes igen at skyde sig ind mod forskellige mål.

Tidligt på morgenen den **20. juli** begyndte en uhørt voldsom trommeild langs hele fronten. Med et haglvejr af shrapnel og gasgranater forsøgte modstanderen at dække vore batteristillinger i Misery skoven. Hele området lå i en sky af gas. Intet lyssignal havde held til at trænge gennem tågen frem til de i gasmaskerne hårdt arbejdende, hostende og svedende artillerister. Observatørerne ved I-Baum var for længst uden telefonforbindelse. Derfor

Nedslag

måtte de meldinger fra observationsofficer Lt.d.R. Bester og artilleri-forbindelsesofficer, Vizewach. Wegner formidles af de tapre ordonnanser på tværs af terrænet. 3. Batterie havde som observatører sendt den tapre Vizewachm. Hans Neumann og den dygtige Krigsfrivillige Evers frem til I-Baum. En skildring af deres oplevelser denne dag er ret karakteristisk for den daværende situation, her nedskrevet af Kriegsfw. Evers:

Den 19. juli 1916 blev Vizewachtm. Neumann og jeg som observatører beordret frem til den, på grund af sin udsatte placering, berygtede I-Baum. Træet stod omkring 400 meter bag vore forreste linjer og omkring 600 meter nord for nordkanten af Berny-en-Santerre på vejen Berny-Barleux på et sted, hvor vejen løber gennem en slugt med omkring 1½ meter høje skråninger. Hele området lå konstant under artilleriild af alle kalibre og under ild fra maskingeværer. Franskmændene kunne naturligvis ikke lide I-Baum, som de med sikkerhed formodede blev anvendt til observation, og tog den derfor med mellemrum under kraftig beskydning. Alle kan forestille sig, med hvilken følelse man sad i en sådan observationspost. Ganske vist bestod træet kun af en 5-6 meter høj træstub, hvorpå der på bagsiden var lavet en stige. Man havde ganske vist deroppe fra en god udsigt over kampområdet, men den vedvarende artilleri- og M.G. ild gjorde det umuligt permanent at have den besat med en observatør. Så vidt jeg husker, var Neuman og jeg også de sidste observatører, der anvendte I-Baum. Efter den 20. juli kunne området ikke længere fastholdes.

Allerede om eftermiddagen den **19. juli** herskede der fra fransk side en livlig fly og artilleri aktivitet. Vi kunne ligeledes observere en større fjendtlig troppeforskydning. Alt tydede på et snart forestående kraftigt angreb. Vi sendte denne melding tilbage til batteriet. Som dækninger var der ved I-Baum to tunneler, der var gravet vandret ind i siderne på hulvejen, altså kun med omkring 1 meter jordoverdække og uden afstivninger med træ. Begge var tæt pakkede med en deling infanteri. Da hverken Neumann og jeg havde lyst til at blive levende begravet, og at der dertil kom andre forhold som tæt luft og den konstante sammenbukning, der ikke netop ville gøre et ophold behageligt, valgte vi at bruge de såkaldte "rævehuller", der var gravet ind i siderne på hulvejen. Jeg måtte i løbet af natten to gange skifte position hver gang en fuldræffer i kanten af hulvejen halvvejs begravede mig med jord. Artilleribeskydningen blev fra morgenstunden hele tiden kraftigere. Vi sad rigtig i midten af heksekedelen. Omkring kl. 6 indså vi, at vores post var fuldstændig nytteløs, da vi ingen forbindelse havde til batteriet. Vi besluttede os derfor til at tage forbindelse med infanteriet for at fastslå, om fjenden i angrebet var trængt ind i vores stillinger. Dette var en korrekt beslutning, men vi indså hurtigt, at den var vanskelig at udføre. Vi vidste at K.T.K. (Kampfgruppenkommandeur) havde sin kommandostation i en hulvej omkring 200-300 meter sydvest for I-Baum, og havde set, at denne hulvej om morgenen havde været tæt besat af vore infanteri. Den nordvestlige kant af Berny lå konstant under kraftig beskydning, mens rummet mellem I-Baum og K.T.K. til stadighed lå under livlig M.G.- og artilleriild. Efter en kort rådslagning besluttede vi at tilbagelægge de 300 meter gennem terrænet. Turen udviklede sig imidlertid hurtigt til et forhindringsløb og et kapløb med vore egne liv. De 300 meter var forb... lang, og infanteribeskydningen blev hele tiden tættere. Men vi kom helskindet igennem! I K.T.K. hulvejen pustede vi først en smule ud efter at vi venligt var blevet modtaget af infanteriet. Vi havde imidlertid kun ligget nogle få minutter mellem infanteristerne, da pludseligt et fjendtlig maskingevær begyndte at skyde på langs af hulvejen. Til højre og venstre for

os faldt kammerater omkuld, de fleste skudt i hovedet. Det fjendtlige maskingevær blev hurtigt sat ud af spillet af vores artilleri. Vi fortsatte til K.T.K. kommandostationen, der lå tæt på en godt udbygget tunnel. Her fik vi at vide, at fjenden under sit angreb ikke havde opnået større succes, og fik tegnet en præcis skitse over vores forreste linje. Jeg skulle bringe meldingen tilbage til batteriet, mens Neumann forblev fremme. Som modstanderens spærreild mindskedes en smule, løb jeg ganske enkelt lige igennem. Kort bag mig begyndte med det samme et kraftigt ildoverfald. Men jeg havde det værste bag mig ....

Batterierne havde tidligt på morgenen iværksat en spontan spærreskydning. Mandskabet arbejdede med gasmasker, som kun dårligt forsynede de hårdt arbejdende artillerister med tilstrækkelig ilt, så de helst ville have flået tingesterne af. Fjenden var gået til angreb kl. 8. Som det senere viste sig, drejede det sig om en større offensiv langs hele Somme-frontens 40 km. I vores afsnit mellem Estrées og Belloy lykkedes det franskmændene i første omgang at trænge frem til "Romervejen" mellem Estrées og Villers-Carbonnel, på visse steder endda at overskride den, mens der mod syd og sydøst overhovedet ikke blev opnået resultater. Efter anmodning fra infanteriet lod vi vores spærreild ligge langs vores gamle linje. Et modangreb kastede fuldstændigt fjenden tilbage og 150 fanger blev taget. Om aftenen havde 85'ere og 86'ere igen indtaget deres stilling efter forbitrede kampe mand mod mand. Som det blev mørkt trængte fjenden endnu engang frem nord for Romervejen og trængte ind i et 150 meter bredt stykke grav. Kampen om denne fortsatte hele natten, og var endnu ikke afsluttet, da IR 31 afløste FR 86. Om morgenen den **21. juli** var også her fjenden kastet tilbage. Sådan kæmpede Slesvig-holstenerne og Hanseaterne i 18. Division. Den senere udviklings taktisk blev ikke anvendt på dette tidspunkt. Hver eneste fører, hver eneste enhed, satte en ære i at holde den betroede stilling "til sidste mand", fuldstændig uanset, om de blev omgået af en fjende, der var trængt igennem på et andet sted af linjen. Den, som omgår en flanke, bliver selv flankeret.

Vores Regiment havde også disse dage alvorlige tab. Nøgen og tør stod den for blot 10 dage siden herlig grønne skov ved Misery, sønderrevet som de batterier, der havde stået i den, som 18. Inf.Div., der trods den vildeste ildorkan havde fastholdt dens plads. I aftenens Divisionsbefaling skrev General v. Blotnitz:

Divisionen har i dag haft en af dens vanskeligste kampe siden begyndelsen af felttoget. Efter den kraftigste artilleri forberedelse blev den fjendtlige storm med blodige tab afvist langs hele fronten takket være tapperheden ved Inf.Regt. 85 og Füs.Regts. 86 og de til regimenterne tildelte pionerer, og takket være handlekraftig støtte fra artilleriet. Jeg udtaler til alle deltagende tropper for deres fortræffelige opførsel min fuldeste anerkendelse.

I de følgende dage led vores infanteri meget under den forfærdende virkning af tunge miner. Fjenden kunne gemme sine minekastere i ruinerne af Belloy på en måde, så vore batterier ikke præcist kunne finde deres placeringer, og derfor kun kunne bekæmpe dem med strøild. Den **26. juli** blev vores infanteri afløst af 4. Garde-Division; vore artillerister, der ikke havde lidt på samme måde, måtte blive.

Ved at frembryde alle kræfter, var det i de fleste batteristillinger blevet muligt at underbringe mandskab skudsikker og ammunition sprængstyksesikker. Dette var ved den daglige kraftige skydninger og fjendens livlige beskydning en ikke ubetydelig præstation. Lykkeligvis modtog tropperne storkamp-forplejning, selvom det kun var muligt i mørke at bringe varm mad frem. Lt.d.R. Balk, der fra I.M.G. var forsat til 3./9 fortæller herom:

Da jeg meldte mig ved batteriet, sov man endnu i telte, selvom der allerede næste dag blev påbegyndt udgravning af en dæknings-tunnel. Det var et stort held, for fra da blev batteriet planmæssigt beskudt og modtog på en eftermiddag 400 brisantgranater, næsten alle i umiddelbar nærhed af stillingen. Indgangen til 3. Pjeces tunnel styrtede sammen og ammunitionen brændte i løbegraven. Som jeg nåede derhen, lå Lt. Henning allerede på maven og kastede jord på de brændende krudtladninger. Snart var også indgangen igen fri og folkene bragt ud, så de hurtigt kunne komme sig.

Tabene blandt officererne steg. 2./9 mistede deres Lt.d.R. Mundt, denne fremragende officer og prægtige kammerat. Den **31. juli** faldt føreren for I. Afdeling, Hptm. Reydecker i sin kommandostation ved Licourt, hvor samtidig hans adjutant Lt.d.R. Pauls og Vizewachm.d.R. Pinckernelle blev såret. Det var et hårdt slag for Regimentet, for vi elskede alle den faldne, der for os var mere end fører og kammerat. Alle de af os officerer, der havde mulighed for det, red til Pargny for at deltage i den indtryksfulde begravelse, hvorunder også vores kommanderende general, v. Quast, deltog. Denne dag lå infanteriet under så kraftig en beskydning, navnlig fra minekastere, at stillingen delvist blev jævnet med jorden, og graven en overgang måtte rømmes. Da den **2. august** Garde-infanteriet endnu engang rømmede stillingen foran Belloy på grund af den voldsomme beskydning, lykkedes det franskmændene at få fodfæste.

Den **12./13. august** blev I. Afdeling afløst af I/2. Garde-Feldart. og underbragt i sparsomme kvarterer i Gavy, 6 km vest for St. Quentin.

Derimod blev II. Afdeling, der allerede om natten **8./9. august** var trukket ud af deres stillinger, med det samme igen indsat ved venstre nabo-division. 4./9 gik i stilling ved Générumont sukkerfabrik, 5./9 ved Pressoire, 6./9 ved Ablaincourt. Deres spærreskydninger lå igen foran Estrées, hvor franskmændene forgæves gennemførte delangreb den **14., 16. og 17. august**. Den **21. august** fulgte så et større angreb mod Inf.Regt. 103 og Jäg.Batl. 12, hvor fjenden satte sig i besiddelse af enkelte grave. Modangreb samme og næste dag kastede igen franskmændene ud og indbragte 2 officerer og 117 mand som fanger. Vores haubits-batterier havde på bedste måde deltaget i denne kap med Division Franke. Mandskabet havde arbejdet upåvirket af den kraftige beskydning. I sær 5./9 blev ramt af krumbaneild, ledet fra flyvemaskiner.

18. Inf.Div indtog den **20. august** igen dens gamle stillinger foran Belloy. I. Afdeling blev først den **25. august** indsat ved Misery. 1./9 gik i stilling i nærheden af vejkrydset Marchélepot – Villers-Carbonnel og Fresnes-Misery. Venstre deling stod 100 meter vest for krydset, højre deling 300 meter øst foran banedæmningen. Længere mod nord sluttede 2./9 og 3./9 sig til i skoven. 2./9 flyttede hurtigt fra batteristillingen til 500 meter på modsatte denne side banedæmningen sydvest for Misery. Afstanden til spærreilids-zonen ved Belloy var 4.000 meter.

Den **28. august** blev ved 4./9 anden pjece ødelagt ved rørsprængning. Den skød med de ustabile A.Z.-16 granater. En mand af besætningen blev hårdt såret.

Den **29. august** begyndte franskmændene at forberede et nyt angreb under indsættelsen af enorme mængder ammunition og tunge kalibre. Haubitzer-batteriernes stillinger ved Pressoire og Ablaincourt lå under kraftig beskydning med krumbanevåben, der med forsinkelsestændere forsøgte at ødelægge, hvad der endnu fandtes af kældre og dækningsanlæg. Den **31. august** var beskydningen øget til en rasende trommeild. II. Afdeling skulle være trukket til Misery i 18. Inf.Div egen zone, men afløsningen af 2. delinger af 2. Garde-Feldart.Regt kunne delvist ikke gennemføres, da der forventedes et nyt storangreb hvert øjeblik. 5./9 gennemførte afløsningen: 1. Deling blev indsat i en slugt 200 meter syd for Horgny, mens 2. Deling den følgende dag skulle gå i stilling 500 meter foran banedæmningen i skoven ved Misery.

Den **1. september** blev to af 4./9 haubitzer skudt i stykker. Krudtposer brød i brand. Under slukningen udmærkede sig især Unteroffz. Buhrfeind, som derfor forfremmedes til Vizewachtmeister. Om eftermiddagen kl. 18 observerede 6./9, at franske angrebsenheder var under samling i graven, og bibragte dem så store tab, at det ikke kom til udløsning af et angreb. Dagen igennem lå Misery skoven igen under tæt gas. I 6./9 telefonstation dræbte en fuldtræffer af en gasgranat Unteroffz. Bernitt, Kan. Dahm og Kan. Thamsen. Tidligt om morgenen den **3. september** mistede 4./9 på én gang 9 mand, som ville trække en pjece ud, mest hårdt sårede. Vizewachtm. Hintermann fandt som observatør i et træ helledøden på grund af en fuldtræffer. For at undgå unødvendige tab, blev pjecerne i de endnu ikke afløste delinger af II. Afdeling, ikke længere trukket ud, men i stedet ombyttet med tilsvarende våben fra 2. Garde-Feldart.Regt.

Den fjendtlige artilleri øgedes dag for dag, så der igen måtte forventes et storangreb. Den **4. september** iværksatte fjenden virkeligt et sådant angreb.

Fra træerne langs vejen Marchélepot – Villers havde førerne for 9'er batterierne fremragende observation. Kanon- og haubitzer granater fra 3./9 og 5./9 knuste de franske stormbølger, som de gjorde sig klar i gravene ved »Dreieck« skoven – hjelm tydelig genkendelige – gennem den flankerende beskydning. Imens brød kl. 1330 det fjendtlige infanteri frem fra Belloy i tætte masser og erobrede vores forreste grav. Under det videre angreb udviklede der sig voldsomme kampe på håndgranater. Allerede i den nordlige kant af Berny standsede angrebet.

Vore batterier lå konstant under kraftig beskydning, men lod sig derfor ikke standse. Omkring 4./9 stilling, som i de sidste dage havde haft særligt svære tab, bragede endnu engang et uvejr af granater. Ubekymret i ildorkanen arbejdede to helte: Lt. Willikens, batteriføreren, og Kriegsfreiw. Gubi; en ladede, en rettede, uafbrudt: lade – rette – skud; lade – rette – skud – indtil også her den granat lander, der også rammer de to tapre. Begge lå såret.

Telefonforbindelserne til observationsstederne var igen ødelagte. Lednings-grupperne udførte usete heltegerninger. I 6./9 krigsdagbog fremgår to navne: Unteroffz. Halschke og Kan. Lobmann. Begge disse koldblodige og utrættelige folk retablerede igen og igen de ødelagte forbindelser til observationen. Begge blev belønnet for dette med et E.K. I. 5./9 nævner særligt tapperheden og urokkeligheden hos Unteroffiz. Hintz og v. Leesen, samt Gefr. Haack og Kleeberg. Disse navne skal her fremhæves som fællesnævner for mange andre tapre unge, hvis opoffelse ikke blev set af nogen foresat.

Det samlede resultat at det fjendtlige angreb, gennemført under anvendelse af utrolige mængder af ammunition og tropper, var ene og alene erobringen af vores forreste kraterlinje, altså nogle få hundrede meter i dybden. Berny forblev på tyske hænder. Mellem 17. og 18. Inf.Div. var der opstået et hul, hvor reserve måtte skubbes ind. Under den nødvendige fastlæggelse af den forreste linje her på højre begrænsning af Divisionen udmærkede sig især Vizewachm. Lessmann, 6./9, gennem gentagende dristige opklaringsture.

De følgende dage bragte mindre franske delangreb, som alle brød sammen i ilden. 4./9 måtte endeligt trækkes ud af sine erkendte og kraftigt beskyudte stillinger. Om natten til **6. september** kørte en deling til banedæmningen nordvest for Marchélepot, mens den anden deling placerede sig 400 meter vest herfor. Batteriområderne i Misery skoven forblev stadig fjendens hovedmål.

Den **8. september** landede særligt tunge granater. Ved 6./9 blev to 9 meter dybe dækninger under banedæmningen trykket ind, en pjece og megen ammunition dækket til. Der opstod ikke tab blandt besætningerne, da Lt.d.R. Roosen tog den rigtige beslutning om i rette øjeblik at lande højre deling rømme. Desværre blev den tapre Lt.d.R. Warnecke dødeligt ramt.

Efter at vores infanteri den **9. september** blev afløst af 10. Ersatz.Division, blev Regimentet også efter endnu et par hårde dage, trukket ud efter afløsning af Feldart.Regt. 94. Med dette begyndte et halvt års adskillelse af de to Afdelinger.

II./9 i stillingskamp foran Arras

(11. september til 17. december 1916)

Den **11. september** marcherede 4./9, 6./9 og I.M.K. II/9 til Douchy og Vaux. Næste dag blev de indladet i La Fère. Turen var kun kort, til Biache-St.Vaast. 5./9 fulgte først to dage senere. Den **17. september** gik II/9 (og Regts.stab) i stilling syd for Arras. 18. Inf.Div. havde efter de oprivende, tabsgivende måneder i storkamp, fortjent en rolig periode. Her foran Arras, i et halt roligt frontafsnit, fandt enhederne den nødvendige pause til at puste ud inden nye, hårde kampe.

Stillingen, vi fandt her, var skabt gennem to års gravearbejde. Forreste infanteristilling var dannet af et system af grave med dybe dækninger og stærk hindring. Brede, godt beklædte grave. Græs og ukrudt havde bredt sig som et tæt tæppe.

De fjendtlige stillinger kunne for størstedelen overses. Foran på højre fløj af Divisionen lå åbent og frit, som en stor ruinhob, Arras by. Vi stod denne gang overfor englændere. For to år siden havde vi sejrrikt krydset klin-ger med dem ved Mons. Denne ubevægelige front gav os ingen mulighed for igen at måle os med dem, men de kommende år skulle give os rigelig lejlighed hertil.

4./9 var placeret stik øst for Beaurains. Stillingen var endnu under udbygning og, i tilslutning til et gammel infanteriværk, lovede at blive meget god. 5./9 og 6./9 var placeret på Divisionens venstre fløj mellem Ficheux og Boisieux-au-Mont. De to stillinger lå tæt ved hinanden og var forbundet med en skjult løbegrav. Stillingen var udbygget med stor omhu og kærlighed, men opfyldte alligevel ikke kravene til storkamp. Virkeligt skudsikre dækninger manglede.

Fjendens artilleriaktivitet var ringe. Selv havde vi ligeledes kun en så ringe mængde ammunition til rådighed, at der i hovedsagen kun blev skudt spærreskydninger. Desto mere livlig var brugen af minekastere. Vore prægtige infanteriregimenter havde ikke mistet deres angrebslyst efter de store ofre under Somme-slaget. De gennemførte en omfattende patruljeaktivitet, foranlediget blandt andet af fjendens indbygning af gasflasker og gravning af minegange. Vi artillerister var dømt til at være ret uvirksomme. Officerer og observatører afløste hinanden ved afstandskikkerterne; de lærte hurtigt hver jordbunke at kende ved fjenden, men af Tommy selv så de intet til. Med indsats af alle kræfter blev mandskabs- og ammunitionsdækninger forbedret, og batteristillingerne udbygget til støttepunkter ved anlæggelsen af brede pigtrådshindringer. Mod syd lød kamplarmen dag efter dag fra retning af Ancre og Somme, og gjorde det klart for de skansende og svedende tropper, at deres sved kunne komme til at spare blod for tyske mænd.

Ved siden af måtte der også findes tid til uddannelsen af enhederne. Somme-slaget havde revet store huller i betjeningsmandskabet; eksempelvis rådede 4./9 kun over to uddannede retteskytter. Modsat havde det unge erstatningsmandskab også behov for skoling, som de ikke havde kunnet få ved deres erstatnings-enheder eller rekrutdepoter. Erstatningsmandskabet i den nu kommende anden halvdel af krigen, kom ikke længere udelukkende fra Slesvig-Holsten og tilstødende områder, men fra alle dele af det preussiske område, senere endda også af flere folk fra Baden. Herigennem blev sammenholdet blandt enhederne ikke netop forstærket.

Den **27. september** kunne Regimentet foran fjenden fejre dens 50-års jubilæum. Desværre kunne Regimentet ikke fejre samlet på grund af afdelingernes indsats på forskellige afsnit af fronten. På værdig vis, hvorunder også

det mandskab, der kunne undværes i stillingerne, deltog, blev Regimentets glørværdige historie mindet. Stille gentog vi for os selv det hellige løfte, at vi ville være værdige til heltene fra Gravelotte og vores døde kammerater, som i begge de foregående år ar faldet på fransk jord, og fortsat gladelig ville give liv og gods for vores elskede tyske folk og land.

Den **12. december** fulgte Centralmagternes fredstilbud til fjenden. Den ubrudte fastholdelse af Vestfronten og den sejrige fremmarch mod den rumænske hovedstad gav anledning og baggrund af denne. Strømmen af det bedste tyske blod, som materielslaget i Vest havde kostet, og som i de kommende år fortsat ville flyde, havde gjort forsøget på at nå en værdig fred en pligt for den tyske Regering. Vi frontsoldater tog nyheden til efterretning uden større håb: fjendens vilje til fuldstændigt at knuse Tyskland ville først være brudt, hvis det ville lykkes os fuldstændigt at bringe de fjendtlige hære i knæ. Fra allerhøjeste sted blev følgende bekendtgørelse sendt til hæren:

”Soldater!

Under indtryk af de sejre, I gennem Jeres tapperhed har sikret, har Jeg og lederne af de trofast forbundne stater sendt et Fredstilbud til fjenden. Om det dermed ønskede mål kan nås, er uafklaret. I skal fortsat med Guds hjælp holde stand mod fjenden og slå ham.

Wilhelm I.R.

Allerede ved juletid blev det klart, at fredstilbuddet af fjenden kun var blevet udlagt som svaghed fra vor side. Kampen gik videre.

I./9 ved Brie og ved Roye

(26. september 1916 – 6. marts 1917)

Først den **13. og 14. september 1916** forlod I/9 stillingerne ved Misery. Bestemt som arme-reserve bag Somme-fronten, kom den i hvilekvarter i Beauvois (1./9), Etreillers (2./9) og Roupy (3./9 og I.M.K.). Afdelingen blev herefter den **26. september** indsat i stilling ved Brie på Somme, som hidtil havde været besat af I/45. Karakteren af dette frontafsnit var en ejendommelig blanding af storkamp- og hvilestilling. 1./9 og 2./9 var placeret ved selve landsbyen Brie, hvor de dagligt lå under kraftig beskydning. Humør og livsglæde blev imidlertid ikke ødelagt heraf. Om morgenen, under den såkaldte ”Sanitets-pause”, blev ledningerne til observationsposterne på den anden side Somme udbedret, og samtidig blev lejligheden benyttet til at tilse ruserne i floden. Der var her mange slags fisk, primært ål. Efter det var blevet mørkt, blev disse røget, og så kunne der i skydestillingerne serveres ægte holstenske røgede ål.

Den **19. september** blev der af I/9 og I/45 dannet et »Heeresreserve-Feldartillerie-Regiment B«, trukket ud af stillingen ved Brie og trukket til Ercheu, og allerede samme nat indsat i og omkring Roye. Endeligt kom her også I/9 til en velfortjent rekreation. Mange dage lød der ikke ét skud fra fjenden. Der blev ivrigt bygget. I/9 holdt denne stilling frem til **6. marts 1917**.

II./9 langs Ancre

(18. december 1916 – 16. februar 1917)

Den **17. december** blev II. Afdeling afløst ved Arras. Efter at have været indsat langs Somme ved Warlencourt skulle württembergerne hvile ud langs en rolig front. Med håbet om at kunne fejre den tredje krigsjul i hvil, blev afdelingen lagt i kvarter syd for Douai. Stab og 4./9 i Corbehem, 5./9 i Courchelettes, 6./9 i Lambres og I.M.K. i Chateau de Censes. Den nærliggende Douai var et velkomment besøgs mål for officerer og mandskab.

Det kom imidlertid ikke til jul i hvilekvarter. Vores 18. Inf.Div. modtog befaling om at afløse 50. Inf.Div. på begge sider af Ancre ved Grandcourt. I julenætterne forskød batterierne over Noreuil til storkampstillingerne tæt foran Achiet-le-Petit. Den omkring 40 km lange march gik først ad dårlige veje, men til sidst gennem et månelandskab af kratere til stillingerne.

Pjece fra 2./9 ved Brie (Somme)

Så ødelagte veje havde vi aldrig tidligere set. Huller så store, at et helt forspand kunne være deri. Forplejning og ammunition blev bragt frem med pakdyr eller i bedste fald med forspand med seks heste. Folk til fods kunne overhovedet ikke slippe igennem, hvis de brugte skaft- eller infanteristøvler, de blev ganske enkelt siddende i mudderet. De kloge brugte snørestøvler omviklet med fastsurrede sandsække helt til knæene. Ordonnanser måtte kun bevæge sig i par, ikke på grund af beskydning, men for at kunne hjælpe hinanden fri af mudderet.

Adgangsveje og landsbyerne bag fronten lå under kraftig fjendtlig beskydning – det var igen englændere – under indsættelse af langtrækkende artilleri. Af samme grund måtte trænet lægges tilbage til Noreuil, hvorved forsyningsvognene måtte tilbagelægge 40 til 50 kilometer på turene til fronten. Trænets underbringelse var dårlige, da landsbyerne var overbelagte. Hestene var for største delen anbragt i store staldtelte, hvor også kuskene måtte leve.

Den forreste infanterilinj bestod hovedsageligt kun af en nødtørftig grav. I selve Ancre-dalen var der ingen gennemgående stilling, og kun feltvagter sikrede forbindelsen. En anden linje manglede totalt, og der var heller ingen forbindelsesgange til fronten. Mellem kl. 8 og 10 var der på begge sider ved stiltiende aftale indlagt en »sanitetspause«. Dette tidspunkt blev foretrukket af observatører og telefonfolk til at nå infanteristillingen og forberede indskydning. På tilbagevejen fik det desto mere kærligheden af føle.

Batterierne stod ikke langt fra den vestlige side af Achiet-le-Petit, 4./9 og 6./9 ret tæt på hinanden. Stillingen var forsynet med gode, skudsikre tunnel-dækninger og kom under forholdsvis ringe beskydning. Afstanden til spærreskydningens zone, der hovedsageligt lå i højre halvdel af Divisionens ansvarsområde nord for Ancre, var derfor oppe på næsten 5 km.

4./9 primære observationsstade lå ved Beaugard Ferme. 5./9 etablerede en ny observationspost ved en gammel dækning på bakken syd for Puisieux-aux-Mont. Herfra var der en god udsigt, men der lå også meget beskydning med tunge kalibre over området. Den **6. januar 1917** fandt her to frygtløse mand fra 5./9 heldøden: Lt. Schneider, der allerede to gange var blevet hårdt såret, men hver gang næppe var blevet rask, før han ilede tilbage til Regimentet, og Unteroffz. Rieckhoff. På trods af en kraftig beskydning havde de valgt ikke at søge dækning i den skudsikre dækning. Den **27. januar** blev samme observationspost skudt sammen af meget tungt artilleri ledet af flyobservation. Afstandskikkert og indgangen til dækningstunnelen blev ødelagt og styrtede sammen. Derimod holdt selve det dybtliggende dækningsrum stand. Her sad, levende begravet og afskåret fra omverdenen, de brave observatører fra 5./9. Batteriføreren, der netop var på vej for personligt at overrække et tildelt Jernkors til en af telefonfolkene, fandt i stedet for sit observationsstade, et månelandskab af nye, store

granatkratere, der dårligt kunne skelnes fra det omkringliggende. Han råbte navnene på observatørerne, og fik rent faktisk et svar fra dybet. Med hjælp fra tililende bayriske fod-artillerister fra en nærliggende observationspost, lykkedes det med hastigt arbejde med spaderne – og på trods af den fortsatte engelske beskydning med shrapnels – at nå de begravede via skakten til afstandskikkerten.

Indskydningen af spærreildszonen i dybden af Ancre-dalen, og ligeledes mod den berygtede Erlencbusch og »Kriegminister-graben«, kunne kun præcist gennemføres fra infanteriets stillinger, fra Nord IV eller fra Moulin Ruiné.

Her samledes officererne fra de forskellige felt- og tunge batterier, for med den eneste telefonledning, der kunne holdes åben under de vanskeligste forhold af telefonlinje-enhederne, at afprøve spærreskydningerne.

Batterierne, specielt 5./9 og 6./9 måtte trods deres godt udbyggede stillinger, lide hårdt under beskydningen. Dag for dag steg vandstanden i dækningerne på trods af den hårde frost. Pumper havde ingen virkning. Gulvet i 5./9 dækningstunnel måtte for hver et par dage hæves med en tunnelramme indtil man til sidst faktisk kun kunne komme kravlende frem. Herefter måtte alle tre batterier give sig i lag med at anlægge en ny stilling, lidt længere fremme. 5./9 gennemførte sin stillingsskifte på Kejserens fødselsdag – en flugt fra vandet.

På dette tidspunkt øgedes kampaktiviteten stadig mere. De fjendtlige batterier indskød sig, ofte med hjælp fra flyvemaskiner, ind mod en række mål. Ildoverfaldene blev stadig hyppigere. En livlig engelsk patruljeaktivitet gjorde sig bemærket. I de første dage af februar lå der over hele divisionens front en heftig artilleriild, der blandet med gas, på tidspunkter øgedes til trommeild. Den **3. februar** ved midnat angreb fjenden med kraftige styrker Regt. 31 og trængte ind i nogle fuldstændigt jævnedes stillinger. Efter i iskoldt vand til livet at have krydset Ancre-sumpen, trængte de energiske 85'ere med flanke våben og håndgranater frem i et modangreb, som tog talrige fanger. Den 4. februar om aftenen gentog vores brave slesvig-holstenere og hanseaterne deres modangreb, delvist som dygtigt gennemførte angreb i flanken, delvist i modige, men kostbare frontalangreb, der forbedrede situationen på indbrudsstedet, og igen tog mange fanger.

Mens således fremme i kratere og mudder, vores infanteri kæmpede helt modigt mand mod mand, havde vore haubitser-batterier imidlertid ikke muligheden for at yde heltedåd. De udviste imidlertid uhørt offermod ved at holde ud ved deres pjecer trods ild og jern. De endnu dårligt udbyggede stillinger lå hele dagen under kraftig beskydning. Tabene voksede. Ved 4./9 faldt to pjecebesætningerne kort efter hinanden næste fuldstændigt ud. 10 pjecer blev gjort ubrugelige. Men end ikke den voldsomste beskydning kunne drive besætningerne i dækning. Desværre var aktiviteterne primært begrænset til forudbestemte spærre og ødelæggelsesskydninger. Mulighederne for observation var for ugunstige.

Om natten **5./6. februar** blev vore modangreb indstillet, og den længe forberedte tilbagetrækning af vores infanteri fra det ugunstige terræn til en ny stilling på den anden side Grandcourt gennemført uden fjendens forstyrrelser. Vore batteristillinger var ikke berørt af denne forskydning. Først den **7. februar** fik englænderne, efter at patruljer havde konstateret rømningen af landsbyen, frem mod Grandcourt. De kom herunder under så kraftig beskydning, at de først i ly af mørket kunne besætte stedet. I løbet af natten lykkedes det fjenden at trænge frem til hulvejen ved Moulin ruiné og Baillescourt. Som det blev lyst startede en livlig artilleri duel, som fortsatte indtil aften.

Den **9. og 10. februar** forsøgte englænderne sin lykke ved vores højre nabodivision. Hefter en kraftig trommeild, brød fjenden frem, men blev slået tilbage ved højre fløjkompani i vores afsnit.

Efter nogle dage med dårligt sigt satte den fjendtlige artilleri den **13. februar** igen ind med fornyet heftighed og øgedes dag for dag, ledet fra talrige fly. Alligevel var en afløsning af batterierne med Res.Feldart. 9 befalet til

Observationspost ved Serre (Ancre): Lt.d.R. Thomsen og Oblt.d.R. Frhr. v. Fürstenberg

den **16.** og **17. februar.** I morgengryet den 16. blev afløsningen af de første delinger gennemført. I løbet af dagen blev fjendens ild stadig voldsommere, og vores batterier, blandet med delingen fra Res.Regts. 9 besvarede ilden. Den **17. februar** brød englænderne frem fra hans grave, men blev to gange sendt tilbage af artilleri- og M.G.-ild. Efter en uhørt voldsom trommeild brød fjenden for tredje gang frem i tre bølger, vandt nogle få hundrede meter og satte sig fast ved Moulin ruiné. En tæt tåge, der omkring kl. 9 lagde sig over hele området, gjorde yderligere kampaktiviteter umulige og muliggjorde afløsningen af de sidste dele af 5./9 og 6./9. 4./9 forsøgte i løbet af natten at forlade stillingen. På trods af kraftig beskydning med shrapnels, lykkedes det at spænde for. Imidlertid viste det sig totalt umuligt i mørket at bringe de tunge haubitser gennem det mudrede månelandskab. Efter at en hest redningsløst var sunket i et granatkrater, måtte udrykningen udsættes til morgenen.

Efter en 12-timers march rykkede batterierne i gode kvarterer i Rieux og Boussières, omkring 10 km øst for Cambrai. En af de dårligste perioder under krigen var bag os. Den samtidige kamp mod en langt overlegen fjende og det dårlige vejr i det sumpede månelandskab havde til det yderste presset alles nerver.

Efter tre hviledage blev haubitser-afdelingen trukket til Cagnicourt, omkring 16 km nordvest for Cambrai. Her blev alle disponible kræfter mellem **23. februar** og **6. marts** indsat i færdiggørelsen af den stadig ret mangelfulde Siegfried-stilling.

Den **2. marts** blev Regiments-kommandøren, Oberstlt. v. Kettler, forsat som artillerikommandør ved en nyopstillet division. I to år havde han ført Regimentet i alvorlige dage, og havde gennem sin fornemme indsats vundet sit Regiments hengivenhed. Regimentet blev overtaget af Major Ahse fra Feldart.Regt. 56.

Tilbagetrækning til Siegfried-stilling

(8. februar til 21. marts 1917)

For foråret og sommeren 1917 forventede den øverste hærledelse med en fortsættelse og stigning i de voldsomme fjendtlige angreb på Vestfronten, som vi det forgangne år havde måttet udholde. Med den stærke og talmæssigt overlegne fjenden, ville det derfor dreje sig dels om at øge vore reserver, dels meget muligt at udskyde kampen i vest, så den ubåds-krydser krig, der var indledt den 1. februar, kunne nå at få virkning. Det var på den baggrund at O.H.L. besluttede på at trække det store fremspring i fronten mellem Arras og Soissons tilbage til en linje mellem St. Quentin og la Fère. Her forløb den allerede nævnte, men endnu ikke færdigbyggede, forsvarslinje, Siegfried-stillingen. Allerede i februar var den planmæssige forberedelse til tilbagetrækningen begyndt under kodebetegnelsen »Alberich«. Det rømmede område mellem den tidligere og den fremtidige stilling skulle bringes i en sådan tilstand, at fjendens fremrykning og fastlæggelse af vores nye front blev mest muligt vanskeliggjort. Alt vores materiel, og alt, hvad der var af råstoffer til krigen, blev bragt med tilbage, vejkryds blev underminerede, huse, dækninger og brønde forberedt til sprængning.

Begge vore afdelinger deltog i tilbagetrækningen, men fra hver sit afsnit af fronten. Den **8.** og **9. marts** blev II. Afdeling under 18. Inf.Div. på ny indsat i alt for kendte del af fronten ved Achiet-le-Petit, og underlagt Feldart.Regt. 45. Infanteriet var på dette tidspunkt placeret i den daværende R.1-stilling, hvortil de 14 dage tidligere var gået tilbage. Modstanderen lå endnu uden skyttegrave og forsøgte med små lynangreb at arbejde sig fremad. Haubitser-batterierne gik i stilling foran Bois de Logeast nord for Achiet-le-Petit. I nærheden var der gode observationsmuligheder mod det nu fjendtlige, men fra vinteren os så velkendte terræn ved Puisieux, Wundtwerk, Moulin ruiné, Beauregard og Miraumont, som blev lagt under kraftig beskydning. Også fjenden beskød livligt, især med shrapnels. Vejret var meget ustadigt, og dækningerne led meget under vand. Fra den **12. marts** steg den fjendtlige artilleriild yderligere. Et engelsk delangreb blev afvist. Om aftenen skød haubitserne en mængde gasgranater mod englænderne.

Den **16. marts** skulle den første tilbagetrækning finde sted. Allerede dagen før genlød området bag fronten af uophørlige sprængninger. Hele dagen så man bagude mægtige eksplosions- og brandskyer. Den 16. marts kl. 1900 ankom som befalede forspand til batterierne i deres ildstillinger. Ikke en stump materiel skulle falde i fjendens hænder. Selv de tomme granatkurve blev så vidt muligt taget med tilbage, eller i det omfang, de måtte efterlades, båret ned i de dækninger, der skulle sprænges. Major Nahmmacher førte i løbet af natten sine batterier fra Bois de Logeast over Gomiecourt til en forberedt bagtropstilling ved Ervillers. Fra brande skinnede himmelen blodrød rundt om. Ved midnat frigjorde også infanteriregimenterne sig, efterladende sig stærke officerspatruljer.

Modstanderen begyndte først den følgende dag af følge efter, uden på nogen måde at forstyrre tilbagetrækningen.

Den følgende nat gennemførte batterierne et nyt stillingsskifte. Indtrykkene fra denne nat vil for alle forblive uforglemmelig. Til højre og venstre lød sprængningerne, overalt steg høje skyer af mudder til vejrs, overalt brændte det. Batterierne marcherede over Vulx – Lagnicourt mod Quéant og overskred den allerede med reservetropper besatte Siegfried-stilling. Den nye front lå dermed bag dem. Nu gik det som rolig rejsemarch over Veralle, Oisy-le-Berger, Brunemont til kvarterer i Bugnicourt, hvortil de trætte tropper ankom hen på morgenen. Efter to hviledage blev Afdelingen trukket endnu længere tilbage. Den **20. marts** marcherede de over Fressain, Mastaing, Denain til kvarterer vest for Valenciennes (Stab, 5./9 og 6./9 i Herin, 4./9 i Oisy).

Den følgende dag, **21. marts** forlod Afdelingen 18. Inf.Div. og overgik i Hær-reserve. Adskillelsen fra den gamle fredstidsdivision med dens prægtige kommandør, General v. Blotnitz, fra de kære infanteri-regimenter, med hvem de havde etableret et trofast våbenbroderskab, for en dels vedkommende siden Gravelotte, var for os 9'ere meget svær. Vores fremtidige lod, som hær-reserve snart at blive indsat her, snart der, underlagt fremmede divisioner, syntes os mindre taknemmelig og ønskværdig.

I. Afdeling blev ved Roye afløst den **6. marts**. Batterierne marcherede i meget dårligt vejr, kulde og sne over Tertry til Gauzeaucourt for at blive indsat 1 km bag Divisionsartilleriet. Her fandt de forstærkningsstillinger, hvor imidlertid der først lige var påbegyndt anlæggelsen af løbegrave og dækninger.

Den **13. marts** begyndte tilbagerykningen i Siegfried-stillingen. Først den 15. marts besatte fjenden med stærke patruljer vores forladte grave. Vore batterier fik med de første delinger tilbage den 16. marts kl. 4, og indtog en bagtroppstilling i åbent terræn vest for Sorel. Tæt tåge gjorde forskydningen lettere. Om aftenen fulgte resten af batterierne, efter at have ødelagt de gamle stillinger. Afdeling blev i en dag underlagt »Gruppe Preussen« underlagt Feldart.Regt. 49 (27. Inf.Div.) og blev så trukket ud som reserve for 6. Armee. Afdelingen marcherede over Sorel, Fins, Gouzeaucourt, le Pavé til Estourmel (8 km øst for Cambrai), hvor den kom i kvarter.

Tilbagetrækningen var også i dette afsnit sket uden indblanding fra fjendtlige side. Englænderne fulgte kun efter meget forsigtig og tøvende. Indtil den 17. marts havde kun svage enheder vovet sig frem på den anden side vore gamle stillinger. Det fjendtlige artilleri var meget uvirksomt.

Også I/9 blev efter afslutningen på tilbagetrækningen lagt langt tilbage i etappen. Den **19. marts** marcherede den over Dénain til St.Amand, den **20. marts** over Tournai til Estaimpuis, St. Léger og Evrignies (nordøst for Roubaix). Det var for både mennesker og heste en stor præstation.

V. Forårsslag ved Arras

(23. marts til 19. april 1917)

Efter afslutningen af Alberich-forskydningen, var der på Vestfronten flere reserver til rådighed. I øst betød udbruddet af den russiske revolution, at der på denne front ikke længere truede nogen større fare. Ingen af os frontsoldater tænkte vel dengang på muligheden af en sådan omvæltning i vores kære Fædreland. Den 5. april 1917 erklærede Amerika krigstilstand med Tyskland. Amerika havde under det hidtidige krigsforløb knyttet sine handelsinteresser tæt til vore fjender, for uden at lide større skade, at kunne tåle en sejr for centralmagterne. For Amerika betød krigen altså en forretning. For Tyskland gik det imidlertid fortsat om liv og død.

O.H.L. forventede i april et storangreb i Vest. I begyndelsen af måneden stod det dem fast, at et engelsk fremstød ved Arras, altså på nord fløjen af Siegfried-stillingen, forestod. Begge afdelinger skulle komme til at deltage i disse kampe, men underlagt forskellige divisioner.

Først netop ankommet til belgisk område mellem Courtrai og Tournai efter en anstrengende march mod nord, blev I. Afdeling blev allerede to dage senere igen sendt mod sydøst, denne gang i retning af 23. Res.Div. front. Afdelingen nåede om aftenen den **23. marts** til Orchies, og den følgende dag til Douai. Afdelings og batteriførere blev med automobil sendt frem til rekognoscering af stillinger. Den **26. marts** blev 1./9 indsat ved banedæmningen syd for Feuchy, 2./9 ved vejen Arras – Cambrai, mens 3./9 først måtte udbygge en stilling.

I begyndelsen af april overtog 17. Reserve-Division afsnittet, og dermed trådte vores I. Afdeling i tæt kontakt med vores kære søsterregiment, Res.Feldart.Regt. 17. Divisionens infanteriregimenter fra RIR 76, IR 162 og IR 163. Divisionens taktiske situation ved fronten var ikke let. Midt i infanteriets stilling overfor den sydlige kant af Arras, lå landsbyen Tilloy, som var Siegfried-stillingens nordlige slutpunkt. Syd for Tilloy lå det af os rømmede

March gennem Orchies (1917)

område, hvor fjenden af alle kræfter forsøgte at trænge frem. Endnu blev vore infanteri forposter foran Siegfriedstillingen stadig fastholdt, men allerede nu gjorde et stigende pres mod disse sidste mellemstillinger sig gældende. På den måde var der allerede fra starten stærk kampaktivitet. Den **5. april** øgedes ved middagstid den fjendtlige ild i timevis til egentlig trommeild. Generelt hjemsøgte englænderne systematisk vore batterier, oftest med flyobservation, for at ødelægge disse. En af de få skudsikre observationsposter, »Windelstein« i Tilly, blev alvorligt beskadiget.

De følgende dage bragte ingen nedgang i den fjendtlige artilleriindsats. Som resultat kom flere artilleristillinger under kraftig beskydning, og der var store materieltab. Desværre var vore batterier stærkt hæmmede i deres indsats på grund af ammunitionsvanskeligheder. Om aftenen den 8. april begyndte omfattende skydninger med gas, som fortsatte natten igennem.

Tidligt **den 9. april** – Kl. 0515 – 2. Påskedag, startede en voldsom trommeild mod infanteriets grave og samtidig omfattende ødelæggelsesskydninger mod batteristillingerne. Skydningen fortsatte til kl. 0730. Så trængte engelsk infanteri frem og trængte ind i Neuville. Kort tid efter rullede en større styrke kampvogne (omkring 20)

Parkeringsplads for 2. 9 ved Douai

Ødelagt kampvogn ved Gonnelleu

frem mod »Telegraf-skoven«. Da sigtbarheden var udmærket, blev de straks beskudt med tunge og lette batterier, og for største delen på kort tid sat ud af spillet. Samtidig trængte nye infanterimasser frem og vandt overalt terræn. Kl. 0945 videreformidlede forbindelsesofficeren ved Res.Regt. 76, Vizewachtm.d.R. Schirren, melding til afdelingen, at fjenden allerede havde besat en del af K.3-linjen. For kontinuerligt at holde sig orienteret om situationen langs fronten, sendte afdelingen selv patruljer frem.

Med vores infanteris hurtige tilbagerykning, der allerede havde gjort sig bemærket på denne side Monchystillingen, blev situationen for de længst fremskudte 9'er batterier meget betænkelig. Samtidig begyndte ammunitionen at slippe op.

Omkring kl. 12 dukkede igen kampvogne op, samtidig med at englænderne også trak store forstærkninger og feltbatterier frem. Modstanderen iværksatte et fornyet angreb med friske kræfter. Efter at de sidste rester af Res.Inf.Regt. 76 under Major Albrecht var trængt ud af Artilleri-beskyttelseslinjen og var gået tilbage mod Monchau-stillingen, brød fjenden frem mod denne stilling. »Dermed var 2./9 fortabt. Efter at have taget afstandskikkerterne med, blev stillingerne rømmet af betjeningsmandskabet, der gik tilbage sammen med infanteriet. «(Af-

2./9 stald ved Douai

delingens krigsdagbog). Monchau-stillingen var blevet fastholdt overalt med undtagelse af den nordlige del langs Scarpe-dalen. Her var vores front allerede ved middagstid bukket tilbage mod nordøst. »Dermed var også 1./9 ildstilling gået tabt. Efter at ammunitionen var forbrugt, blev stillingerne rømmet sammen med det tilbagegående infanteri efter at pjecerne var gjort ubrugelige« (Afdelingens krigsdagbog).

Den **10. april** fulgte intet nyt fjendtligt fremstød. Hptm. Clausen og hans stab I/9 lev indsats som Gruppefører under Res.Feldart.Regt. 17. Den **11. april** lykkedes det englænderne at erobre Monchy trods kraftige modangreb. Han gik også denne dag frem med talrige kampvogne. For at muliggøre en afløsning af mandskabet ved Res.Feldart.Regt. 17, blev den **12. april** 1 officer, 4 underofficerer og 10 mand fra 1./9, der lå i kvarter i Virtry, fordelt på 17'ernes batterier. Den **13. april** kom det ikke til nye angreb. Infanteriet fra 17. Res.Div. blev afløst af 3. bayr. Inf.Div. Den **14. april** angreb englænderne efter trommeild. Trods kraftig beskydning, trængte fjenden frem til Bois du Vert. Et modangreb kastede ham tilbage til Monchy og kostede ham 300 fanger og 14 maskingeværer.

Den **17. april** samledes I. Afdeling og Regimentsstaben i Guesnain, sydøst for Douai. Der var tilgået befaling om, at afdelingen til nybevæbning skulle marchere til øvelsesområdet ved Thimougies, hvor allerede den nyopstillede III Afdeling af Regimentet lå. Den to dages march gik over Romain ved Orchies, hvor der var mellemkvarter. den **19. april** nåede afdelingen skydepladsen, hvor den kom i gode kvarterer i Gaurain og Namecroix.

II. Afdeling, der siden tilbagetrækningen til Siegfried-stillingen, havde ligget i hvil ved Valenciennes, håbede på et par ugers hvil i etappen, men blev allerede den følgende dag – **23. marts** – indladet i Valenciennes og med en halv dags togrejse bragt til Quiéry-la-Motte (vest for Douai). Der blev indkvarteret i Esquerchin (stab og 5./9), Quiéry-la-Motte (4./9) og Izel (6./9). Den skulle indsættes på dette afsnit af fronten, og brugte tiden til at udbygge de anviste batteristillinger. Imidlertid kom det allerede om natten den **24./25. marts** til indsættelse, tidligere end forudset, på den dårligt påbegyndte forstærknings stilling ved Bailleul, nordøst for Arras i rammerne af 1. bayr. Res.Div.

Den fjendtlige artilleriaktivitet var ikke overvældende, men planmæssig. Ilden fra minekastere var kraftigere, og patruljeaktivitet og aktiviteter i luften omfattende. Alle havde indtryk af, at vi stod overfor et større angreb. Vore batterier stod foran landsbyen Bailleul [-sir-Berthoult]. Som vi rykkede ind, var der næsten kun små grave til rådighed. Derfor blev der øjeblikkeligt påbegyndt anlæggelse af dækninger. Med knap forplejning arbejdede mandskabet fra tidligt til silde med deres spader i den hårde kalkjord, og det lykkedes indenfor ti dage lave dækningsanlæg på 30 trin under jorden og en overdækning på 10 meter. Det var en præstation, som bayrerne med forbavelse fulgte.

Kampaktiviteten øgedes. Den **4. april** lå allerede kraftig ild over grave og over Bailleul. Fjenden anvendte ligeledes gasammunition. Vi forsøgte gennem skydninger med minekastere og med forstyrrelsesskydninger at give vores infanteri en smule lettelse. Den følgende morgen havde fjenden lavet passager gennem egen pigtråds-hindring. I et afsnit var han også trængt ind i vores grav, for dog igen at blive kastet ud. Vore batterier skød spærre og virkningskydninger. Fjenden skød hyppige trommeilds-artige ildoverfald med de enkelte batterier som mål. Allerede denne dag begyndte på vores side manglen på ammunition at gøre sig gældende, ligesom telefonledninger til batterierne ofte var ødelagte. Den følgende dag øgedes den fjendtlige beskydning yderligere. Både 4./9 og 6./9 havde dagligt tab.

Om natten til den **9. april** lå hele kampområdet fra tidligt om morgenen under kraftig beskydning med gas. Batteriernes dækningsanlæg blev fyldt med giftgas. Ved 4./9 blev et stort antal folk bevidstløse. Der blev anlagt bål i indgangene og etableret luftsluser ved hjælp af tæpper. Iltapparaterne blev sat i funktion. Begge officerer, Lt.d.R. Balk og Lt.d.R. Hansen (Ludwig) lå bevidstløse. Major Rahmmacker sendt sin Ordonnansofficer, Lt.d.R. Debler dertil, som med forbilledlig ro overtog ildledelsen. Efter opsendelsen af røde lyssignaler havde haubitserne iværksat deres spærre- og ødelæggelsesild. Det tre meter nedgravede telefonkabel til fronten var for længst blevet ødelagt. Ordonnanser var eneste forbindelsesled til infanteriet.

Kl. 0530 om morgenen 2. Påskedag lagde englænderne pludseligt en vanvittig ødelæggelsesild over hele fronten. Røg og støv og jordfontainer dækkede de forreste grave med deres tapre besætninger. Et engelsk angreb bryder igennem frem til tredje grav. Kl. 10 havde vores kamptropper trukket sig tilbage til mellemstillingen, mens vore batterier dækker dem med en spærreskydning, men livligt beskudt med maskingeværer fra lavtflyvende engelske fly. Kort efter kl. 12 fulgte et bayrisk modangreb under Major v. Dettelberger, støttet af 4./9.

Af en Infanteri-officerspatrolje fik Artilleri-gruppen kl. 14 meddelelse om, at fjenden i naboafsnittet var trængt frem til jernbanedæmningen. Derfor lagde afdelingsstaben sin observationspost tilbage til den nordlige kant af Bailleul. Det viste sig senere, at meldingen var overdrevet, og Gruppen gik igen frem.

Kl. 14 fik 4./9 befaling fra Gruppen til at afskyde den sidste ammunition mod fjenden, der havde nået banelinjen, og herefter gå tilbage. På dette sendte Lt.d.R. Kolster alt undværligt personel tilbage til forvognene. To ubrugelige pjecer blev sprængt ved at lægge en granat i bundstykke og i pibe, og herefter udløse skydningen fra dækning. Med de to resterende pjecer og det resterende personel forberedte batteriføreren sig hefter til at modtage Tommy på bedste måde. Men kan kom imidlertid ikke. Herefter blev en af pjecerne rettet direkte mod den foranliggende banedæmning, mens den anden lagde mellemstilling og indfaldsveje under ild indtil aften - desværre uden mulighed for observation som følge af terrænets ugunstige form. Omkring kl. 23 rykkede batteriet på afdelingsbefaling tilbage med de to skudklare pjecer og en endnu køreklar lavet. En sprængt kanon og et sprængt rør måtte desværre efterlades.

5./9 fandt denne dag lønnende mål. Kl. 1345 lagde den fjendtlige kavaleri, der dukkede op skråt til højre bag batteriet, under direkte skydning, og kort efter kunne den beskyde en samling af infanteri i Farbus-skoven på en afstand af 1.400 meter.

6./9 gjort under dens tapre fører en strålende indsats i løbet af dagen. Omkring kl. 1130 så Oberlt.d.R. Frhr. v. Fürstenberg på forskellige punkter tysk infanteri falde tilbage. Han standsede dem og beordrede dem til ikke at forlade deres stillinger. Han forsøgte også, at gå dem til igen at gå frem, hvad der dog ikke lykkedes. Tværtimod forsøgte de at finde en mulighed for, uset at fjerne sig fra ham. Han truede med at skyde, og lagde også an på forskellige, der forsøgte at fjerne sig, hvilket fik dem til at blive. På et tidspunkt, hvor 8 mand forsøgte at fjerne sig, udløste han også et skud efter dem, hvilket havde som resultat, at omkring 60, som var ved ham, endeligt begyndte at lyste hans ordre om at bære ammunition frem. Det lykkedes med hjælp fra disse at bringe yderligere omkring 800 skud frem til batteriet, som var blevet planløst løst af en ammunitionskolonne.

Omkring kl. 15 observerede Oberlt.d.R. v. Fürstenberg på en bakke, omkring 1.000 fra stillingen, en fremrykkende engelsk patrolje. Han trak en pjece ud af stillingen og beskød dem direkte, hvorefter de øjeblikkeligt forsvandt. Herefter besluttede han sig til, dækket af egen ild, at søge frem til bakken for at observere. Sammen med to telefonfolk, der udlagde ledning, søgte han frem til syd for Farbus-skoven på kote-linje 105 på vejen til Thélus. Herfra observerede han engelsk infanteri i en større styrke, som fra nord mod syd kom frem af skovkanten. Han tog skovkanten og senere hele skoven under hurtigild, og forhindrede på den måde fjendens fremrykning mod syd. En større styrke kavaleri, der kom frem i sydkanten af Farbus-skoven og ville mod øst, blev tvunget til at vende om, og forhindrede den dermed i at rykke frem i den ønskede retning.

Kl. 2030 flyttede batteriet på ordre bagud efter at have afskudt sin sidste ammunition. I alt havde batteriet i løbet af dagen forbrugt 3.100 skud.

Om morgen den **10. april** førte Major Rahmmacher sine batterier til Oppy i en åben stilling. 4./9 med to og 6./9 med tre pjecer blev sat ind i stillingen. Den **11. april** fulgte afløsningen af 1. bay. Res.Div. med 17. Inf.Div. Med tilslutning til venstre var 18. Inf.Div. Derigennem kom haubitser-batterierne tilbage under kommando af deres gamle division. Denne havde den **12. april** på højre fløj måtte udholde flere kraftige angreb. Vore haubitser skød i støtte til forsvaret af Point du Jour og omegn, hvor der var megen trafik.

Den **13. april** måtte batterierne foretage stillingsskift bagud, da infanteriet efter ordre indtog 3. linje som forreste kampstilling. 4./9 og 6./9 kørte til ballon hangaren ved Fresnoy, 5./9 til Izel. Om natten indtog 6./9 i nærheden en gammel, forfalden stilling, og indrettede sig her.

Om morgenen den **16. april** rykkede batterierne fra deres stillinger. Afdelingen blev nu underlagt Gruppe Wyttschaete under 4. Armee, og satte i march mod nord. Om aftenen gik Stab og 6./9 i Auchy, 4. og 5./9 i Bersée

i kvarter. Den **19. april** nåede enhederne til Gheluwe, hvor de blev underlagt 204. Inf.Div. De blev imidlertid ikke indsat i de stillinger, de i tilfælde af forhøjet kampberedskab skulle besætte, men i stedet sat til at udbygge disse. Der ud over blev alle kræfter indsat i istandsættelsen af udrustning og beklædning. Den **25. april** fik også II. Afdeling befaling til at marcherer til skydepladsen ved Thimougies. Hertil ankom den **27. april** efter mellemkvarter i St. Senois (4./9), Helchin (5./9) og Coyghem (Stab og 6./9). Nu var hele Regimentet igen blevet samlet. II. afdeling kom i kvarter i Royaume (4./9), Liberchies (5./9) og Saurain-Namecroix (Stab og 6./9).

Thimougies

(21. februar til 18. maj 1917)

Mens I. og II. Afdeling havde været i hårde kampe langs fronten, var siden februar 1917 en ny III. Afdeling blevet opstillet på skydepladsen Thimougies nordøst for Tournai i Belgien. Som grundstamme var begge lette ammunitionskolonner og rutinerede officerer, underofficerer og mandskab fra de øvrige batterier trukket til. Hptm. Luther var sat i spidsen for den nye afdeling. Den **21. februar** ankom mandskab og heste til deres nye batterier, og kom i kvarter på skydepladsen. Afdelingsstaben lå på Rosiere Ferme, 7./9 i Trieu-de-Melles, 8./9 i Thimougies, 9./9 i Thimougies, Haut Hameau og Boifac, mindre bebyggelser og spredte gårde.

Egnen omkring Tournai var et velhavende område. Man mærkede intet til krigen og frontens nærhed. I staldene havde bønderne skønne kvæg og stærke heste. De belgiske mænd havde i starten mugne ansigter, som indkvarteringen begyndte, men allerede på anden dagen havde ansigterne forandret sig. De havde opdaget af barbarerne opførte sig bedre end deres rygte, og at vi ikke var kommet for at røve og plyndre.

De unge batterier havde meget arbejde at udfører, hvis de på den planlagte fem ugers uddannelsesperiode skulle nå at blive en fuldgyltig enhed. Personellet fra de lette ammunitionskolonner havde hidtil for det meste kun gjort tjeneste som hjælpere og ledsagepersonel. Kuskene var gennemgående gamle landmænd, og ingen af de to personelgrupper huskede kun lidt fra deres tidligere soldatertid. Hvad der endnu manglende af mandskab blev suppleret af skydepladsens stampersonel. Disse rekrutter var helt utilstrækkeligt uddannet i deres erstatningsenheder og rekrutdepoter, og var ikke slesvig-holstenere. Det kan ikke skjules, at en af disse fra stampersonellet kommende unge, få dage efter overførelsen til 9. Batterie, deserterede. Asenet skyede ilden. Han forsøgte at slippe over den belgisk-hollandske grænse, men blev fanget på grænsen. Fra Itzehoe kom kun en lille transport af hjemligt mandskab, som hurtigt indpassede sig i enhederne. Den største vanskelighed i uddannelsen lå i, at man på grund af de store materielle tab ved fronten først sent modtog pjecer (feltkanoner) og de få disponible uddannelsespjecer kun på skift stod til disposition for batterierne. Heste-materiellet fra de nedlagte kolonner var godt, bedre end ved de gamle batterier. Kun på rideheste var der mangel. Antallet blev suppleret med temmelig middelmådige afgivelser fra stamafdelingen. Trods mange tekniske problemer – eksempelvis kunne køreundervisningen dårligt forlade vejene på grund af ellers opståede skader på forårsbeplantningen – var der til sidst blevet sammensvejet ægte 9'er batterier. De behøvede ikke at være bange for en sammenligning med de gamle, velprøvede enheder, og gjorde senere deres bedste foran .

Hptm Luther (Felix)
Kmd. III/9

7./9 ved Melles (Thimougies)

Observationspost B 31 ved Nieuport

For I. og II. Afdeling var ugerne i Thimougies en velfortjent hvileperiode. Det dejlige område var præget af foråret. Gymnastik, spil og sport stod dagligt på tjenesteplanen. Ingen af de deltagende officerer vil glemme jagtridtene ved Petrieux slottet gennem et paradisisk land en tidlig maj morgen. De gamle batterier fejrede mandskabsfester med ringridning, spil, opførelser og gode drikkevarer.

VI. I Flandern

(19. maj 1917 til 20. marts 1918)

Foran Nieuport

(19. maj til 9. juli 1917)

Den fjerne torden fra fronten lod ane, at den dejlige hvileperiode i Thimougies snart ville få en ende. Den **18. maj** kom den længe ventede marchbefaling. Regimentet blev indladet på banegården i Froyennes, nordvest for Tournai. Til vores store glæde gik turen ikke tilbage til de gamle kendte slagmarker ved Douai og Cambrai, med i retning af Brugge, i hvis nærhed vi blev losset på banegården i Dudzeele. Det flamske kvæglandskab syntes os lige så venligt som indbyggerne under marchen til indkvarteringsområdet. Vi glemte, at vi var i krig og rykkede gennem fjendeland, og drømte om gode øvelseskvarterer. Indkvarteringsområdet lå ved Brugge. I. Afdeling i Dudzeele, Regimentsstab, Stab II/9, 5/9 og 6/9 i Andries, 4/9 i Lophem, Stab III/9 og 7/9 i Jabbeke, 8/9 i Varsenaere og 9/9 i Houtave.

Regimentet var forudset som Divisionsartilleri for den nyformede 3. Marine-Division. Infanteriet i den nye division skulle dannes af tre Marineinfanteri-Regimenter, som igen var formeret af tre Seebataillon. Hvad vi så at vej- og hilsedisciplin fra matrosernes side i Brugge og Ostende, syntes vi ikke om, og vi længtes ikke efter i længden at komme i berøring med disse elementer. At marineinfanteriet imidlertid, med deres udmærkede og talrige officerskorps, deres endnu for størstedelen intakte mandskab og deres gode erstatningsmandskab, skulle vise sig fuldgyltige tropper, beviste de os senere under storkampe. Vores batterier i hvil fortsatte uddannelsesaktiviteten med march, og taktiske øvelser. Hestene fandt gode græsninger. I kystafsnittet blev der rekognosceret for stillinger og adgangsveje i tilfælde af en fjendtlig landgang.

Den **2. juni** fulgte indsættelsen i første omgang kun af II. Afdeling. 3. Marine-Divisions afsnit var det nordligste på hele Vestfronten. Højre fløj var ved havet. Divisionens ansvarsområde omfattede to landskabsmæssigt forskellige halvdele: klitterne og marsklandet. Det bakkede afsnit i de sandede klitter havde et karakteristisk præg med dens fuldstændig træbeklædte skytte- og løbegrave. Toppen af klitterne kronedes med store betonbunkere, der anvendtes til observation. Marsklandet derimod var et engområde, der for en dels vedkommende lå under havets overflade. På grund af grundvandsstanden var der her kun dækningsanlæg ovenpå jorden, oftest fremstillet i beton.

Batterierne fandt her – for første og eneste gang under krigen – fuldt færdige, faste stillinger, der af marinebatterier var etablerede gennem årelang arbejde under en fuldstændig rolig stillingskrig. Stillingerne havde stærke betondækninger, skydestillinger i beton med stålskjolde, og for en dels vedkommende med tipvognsforbindelse til genforsyning med ammunition.

Observationsposten lå dels i ruinerne af landsbyen Lombartzyde [Lombardsijde], som lå tæt bag den forreste infanteristilling, dels i klitterne. Fra betonbunkerne på de høje klitter havde man langt udsyn over landet. Foran observationsposterne lå ruinerne af Nieuport og Nieuport-Bad bag Yser-Kanalen med de fjendtlige stillinger på begge sider. Til højre kunne man se ud over det altid forandrende havn.

Luftfoto af Lombartzyde-stillingen

Den **24. juni** blev de to øvrige afdelinger indsat. Trænet var placeret i Ostende, Mariakerke, Steene og omkringliggende landsbyer. Mandskabet var godt indkvarteret. Uanset, hvor lidt her den faste bemanning, kystbatterier o.s.v., mærkede til den virkelige verdenskrig, var de alligevel utilfredse. Ved stranden kunne feltgrå og blå bade, i kur-salen var der militærkoncerter, læsestue, bibliotek. Kun hestene led nød. Havre rationerne var stærkt forringede. Hestene blev sat på græs, men disse marker lå ofte meget langt væk, og da der samtidig skulle slæbes megen ammunition, kom dyrene kun sjældent afsted.

Strandfest

(10. juli til 9. august 1917)

Under vores indsats langs fronten herskede en velgørende ro. De fjendtlige batterier skød næsten ikke. Fjenden syntes at have brug for rekreation.

Denne idyl kom ikke til at vare længe. Marinekorpset (Admiral v. Schröder) arbejdede på en plan til et større angreb. Operationen, der fik kodeordet »Strandfest« skulle sætte os i besiddelse af de fjendtlige infanteristillinger, hvor disse – omkring 2 km brede og 600 meter dybe – lå på denne – østlige – side af Yser-Kanalen. Ud over den moralske virkning af en lokal afklapsning af fjenden, skulle angrebet føre til en værdifuld forbedring og sikring af vore infanteristillinger. Lykkedes operationen, ville Yser-Kanalen komme til at danne skillelinje mellem de tyske og de fjendtlige linjer.

Fra begyndelsen af juli blev talrige forstærkningsbatterier af alle kalibre trukket til Divisionens ansvarsområde, endda 38-cm langrørede kanoner og 42-cm haubitser. Vores artillerikommandør, Oberst v. Heimburg, havde til sidst omkring 180 batterier under sin kommando. I denne periode blev der gjort et utrætteligt arbejde ved artilleristabe og batterier, samt i kolonnerne. Der skulle rekognosceres og udmåles stillinger til forstærkningsartilleriet. Observationsposter skulle udpeges og fordeles; der skulle udlægges og forbindes talrige nye telefonlinjer. De ankommende batterier måtte sættes på plads og orienteres. Stillingerne forsynedes af kolonnerne af de nødvendige beholdninger af spræng- og gasammunition af de forskellige typer. Fra den **5. juli** begyndte langsomt og forsigtigt den almindelige indskydning af batterierne, som fjenden kun tøvende og usikker besvarede. I skydeoplæggene blev den fastslåede afstand og retning fastlagt med præcise angivelser af tid, ildhastighed og ammunitionstype for hver enkelt pjece. Alt var forberedt til den mindste detalje så alle var af den overbevisning, at operationen måtte lykkes.

Ved daggry den **10. juli** tilgik befalingen om, at »Strandfest« skulle gennemføres denne dag. Planen for vores ildforberedelse begyndte med automatisk præcision at blive gennemført. Alle batterier kontrollerede som de blev lyst endnu engang afstande og noterede sig de sidste skydetekniske data om vejret. Samtidig begyndte de tre 9'er haubitser-batterier sammen med nogle af de tunge batterier den planmæssige ødelæggelse af alle broer over Yser. Fra kl. 10 begyndte fjernbatterierne deres ild mod de fjendtlige observations- og kommandostationer og mod erkendte, fjendtlige batteristillinger. Endeligt begyndte den generelle effekt-skydningen mod de fjendtlige skyttegrave på denne side Yser. Dette varede, med tre store ildpauser på 20 minutter (kl. 1350, 1620 og 1900) og en kortere på 5 minutter (Kl. 1840) frem til kl. 2000. Det fjendtlige stillingsområde mellem havet og byen Nieuport genlød af et uvejr af stål og ild. Tætte skyer af gas drev hen over.

Kl. 20 begyndte så marineinfanteriets storm. Kun få steder mødte de modstand, som hurtigt brydes. Det engelske infanteri og maskingeværers kraft syntes allerede at være brudt af vore batterier. Kl. 2003 var anden grav, kl. 2010 den tredje grav i hele angrebsbredden indtaget. Målet for angrebet, Yser-Kanalen var nået. For sent, først efter omkring 10 minutter, begyndte det engelske artilleri med en svag, ikke sammenhængende spærreild. Kun et enkelt sted, ved Crique de Lombartzyde, satte englænderne sig energisk til modstand. Her kunne 4./9 og 6./9 med godt resultat assistere den tyske storm, der rensede modstanden.

En artilleriofficerspatrulje under Lt.d.R. Neumann og Geiger, ledsagede infanteriets storm. De tog frivillige ordonnanser og telefonfolk med frem. Med deres hurtige meldinger over forløbet af de nye linjer og situationen, kunne de på fremragende måde lede vores artilleri, og bidrog væsentligt til operationens succes. I det nyvundne område indrettede de øjeblikkeligt observationsposter. Som observationsofficer deltog Lt.d.R. Pinkernelle i stormen. Han blev hårdt såret. Lt.d.R. Claussen deltog frivilligt i stormen. Her skal også omtales Vizewachtm. d.R. Schönfelder (2/9), der som gravobservatør i de følgende dage afgav mange gode meldinger, og Gefr. Behrmann (5/9), der på grund af tapperhed blev udnævnt til underofficer.

Dagen var en total succes. Der blev erobret 1600 fanger, 45 maskingeværer og 16 minekastere. Vore egne tab havde været få.

General v. Quast, vores gamle kommanderende general, der nu førte landafsnittet under Heeresgruppe Nord, sendte om aftenen efter slaget til 3. Marine-Division følgende befaling:

Lufffoto af Nieuport

Efter omhyggelig forberedelser og indøvelse har 3. Mar.Div., støttet af en fortræffelig ledet, virksom artilleri og minekasterild, i aften i et hurtigt angreb løbet den fjendtlige linje øst for Yser over ende, og ustoppeligt trængt frem til floden. Flere hundrede fanger faldt i hænderne på de stormende tropper. Det fastlagte mål blev til fulde opnået. Fjenden har lidt et fuldstændigt nederlag. Jeg udtaler førere og tropper i den tapre 3. Mar.Div. og de til til deres støtte tililende batterier, flyvere og andre formationer mine hjertelige lykønskninger og min fulde anerkendelse af det gennem hengivne forberedelser og med beslutsomhed opnåede skønne våbendåd,

Må den 10. juli være en anspore til en urystelig udholdenhed under de kommende, hårde kampe.

v. Quast

I løbet af natten indrettede vore stormtropper sig i de nye stillinger. De fjendtlige batterier blev holdt nede med udlægning af »Grünkreuz« og »Blaukreuz« gasgranater, og næsten bragt til tavshed.

Den følgende dag øgedes imidlertid den fjendtlige ildaktivitet betydeligt. Forstærkningsbatterierne forlod igen området, og hele kampens belastning faldt herefter på os.

En uge senere blev Regimentets batterier afløst og trukket ud. De kom i kvarter i Ghistelles (Stab I/9), Westkerke (1/9), Nordhoek (2/9), Kloster Godelieve (3/9), St. Andreies (Regt.Stab, Stab II/9, 5/9 og 6/9) Lophem (4/9), Ettelghem (Stab III/9 og 8/9), Zerkeghem (7/9), Jabbeke (9/9). 3. Mar.Div. lå som angrebsdivision bag fronten. Der blev gennemført en række alarm- og rammeøvelser.

30. juli blev III/9 hvileperiode pludseligt afbrudt af en alarmering. »2. Mar.Inf.Regt. med III/9, ½ sanitetskompagni og ½ husarer sætter sig i march til Gruppe Dixmuiden i Ichteghem og Couckelaere«. I og omkring Ichteghem gav det om aftenen gode flamske kvarterer. Detachmentet skulle angribe flanken på et forventet angreb på Dixmuiden. Det forventede angreb kom imidlertid ikke. Den **4. august** rykkede III/9 efter at være afløst af batterier fra 199 Inf.Div., tilbage til Gruppe Nord og kom i kvarter (Stab og 8/9) i Westkerke, (7/9) i Oudenburg og (9/9) i Kloster Godelieve ved Ghistelles.

Krater efter 38-cm granat

Stillingskamp ved Westend

(10. august til 11. oktober 1917)

Den **10. og 11. august** fulgte en ny indsættelse af 3. Mar.Div. i den gamle stilling ved Westende og Lombartzyde. Det velkendte frontafsnit havde imidlertid ændret karakter. I flere uger havde fjenden været i gang med systematisk med tung artilleri, dirigeret fra fly, at forvandle vore batteristillinger og støttepunkter til et månelandskab.

4/9 blev allerede den første dag under indsættelsen lagt under kraftig beskydning. På trods af strålende solskin, fjendtlige fly og lænkeballoner, åbnede den energiske batterifører den af højere myndighed befalede skydning. 200 skud var befalet. Efter skud nr. 60 kom svaret i form af tungt artilleri. Det første skud lå 150 meter for kort, det næsten 50 meter for langt. Hptm. v. Machut lod mandskabet rømme stillingen, selv blev han tilbage med Lt.d.R. Balk og Unteroffz. Lünstedt. Det næste skud: lufttrykket slyngede alle tre mod betonnuren. De tumlede skyndsomt ud i åbent terræn. Så bragede allerede de næste to 38-cm nedslag. Den tapre Lünstedt blev sønderrevet og ved siden af lå den hårdt sårede kaptajn. I ly af mørket trak Lt.d.R. Balk efterfølgende pjecerne ud af betondækningen og placerede den med store mellemrum i åbent terræn.

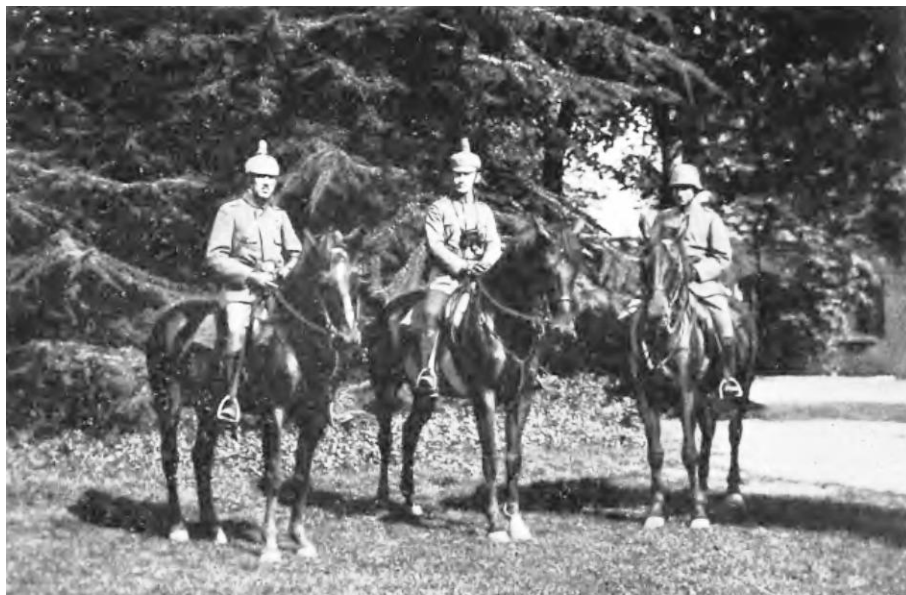
Den følgende dag havde 5/9 tab til M.G.ild fra lavtflyvende fjendtlige flyvemaskiner. Kanonier Hickmann blev dødeligt truffet.

Under den systematiske bekæmpelse af stillingerne kom det til en livlig forstyrrelsesild dog og nat mod vore adgangsveje. Den højere føring begyndte at forvente et fjendtligt angreb. Ikke alene var der konstateret et forøget forbrug af ammunition, men også en betydelig forstærkning af de fjendtlige batterier. Fjenden havde en stor overlegenhed i fly, der i meget lav højde, beskød helt ned til enkeltpersoner, i sær langs stranden. Der var hyppige natlige bombeangreb mod Brugge og Ostende. Ostende blev ofte beskudt fra havet. Man regnede også med muligheden af et angreb fra havet. Derfor blev en pjece fra 9/9 en overgang placeret ved Westend hotel med skudretning ude over stranden og havet.

I nærheden af sit protsekvarter lykkedes det Vizewachtm. Carstens (7/9) på cykel at tage en nødlandet engelsk flyver til fange, og erobre hans maskine.

Den **15. august** gennemførte infanteriet med held en patruljeoperation, støttet af artilleriet. Efter en kort kamp på håndgranater blev ved »Balupunkt 312« uden egne tab taget en fange. Desværre havde samme dag 3/9s sydlige deling i stilling 404 under beskydning et beklageligt tab. Lt.d.R. Vester fald sammen med en underofficer (Freese) og fire mand.

Et par dage senere lykkedes det vore tunge batterier at beskadige sluseanlægget nordøst for Nieuport, så der hos fjenden skete en omfattende oversvømmelse. I 9/9 ildstilling blev samme dag tre Vizewachm. hårdt såret af et nedslag.

Officerer fra 9/9: Lt.d.R. Neumann, faldet 16.3.1918; Oblt. Hemning; Lt.d.R. Brandis, faldet 29.9.1918

Kampaktiviteten blev hele tiden kraftigere. I alle batterier opstod smertelige tab. Den lille tapre kanoner Fricke (9/9), der på trods af ordre ikke bar stålbrystpanser under posttjeneste, blev ramt af et sprængstykke i brystet og døde efter flere dages kraftige smerter. Den brave lille fyr var den første faldne, de nye batterier havde måtte lide.

Den **23. august** lykkedes det at tage en engelsk fange ved Crique de Lombartzyde. Dagen efter havde fjenden desværre samme succes. Ved hjælp af flere høje sløringsskærme forhindrede fjenden i stigende omfang vores observation fra jorden. Som erstatning optog vores flittige flyveenheder luftfoto af det fjendtlige område. Organiseringen af opklaring mod de fjendtlige batterier og fjendens stillingsbyggeri gennem observationer fra jorden, fly, balloner og måle-enheder, og den hurtige formidling af resultaterne til tropperne, samt forsyningen af tropperne med stillingskort og luftfoto, var ved Marinekorpsset mønstergyldig. Vi oplevede aldrig noget tilsvarende på noget andet frontafsnit.

Den **9. september** blev Regimentet afløst af Feldart.Regt. 263.

Tabene under hele opholdet i dette afsnit havde været temmelig betragtelige. Glade for den lille hvilepause, der lå foran os, vendte vi ryggen til fronten. Indkvarteringen skete i Ostende (Regt.Stab, Stab I/9 og 1/9), Steene (1/9 og 3/9), Stalhille (Stab II/9, 4/9 og 5/9), Houttave (6/9). Oudenburg /7/9), Westkerke (8/9), Kloster Godelieve (9/9). 3. Mar.Div. blev igen indgrebsdivision, og der blev igen gennemført øvelser og opklaringer.

Flandern-slaget

(12. oktober til 31. december 1917)

Siden den **31. juli**, den dag englænderne efter voldsom ildforberedelse med fransk assistance, angreb over en frontbredde på 25 km, havde Flandern-slaget raset. Ententen kæmpede for at komme i besiddelse af vore ubådsbaser i Flandern, men på lang sigt også for at opnå den endelige sejr gennem en nedslidning og ødelæggelse af vore kamptropper. De eneste hidtidige synlige resultater af den med uhyre masser af mennesker og materiel gennemførte offensiv var terrængevinster på fra 5 til 8 km dybde.

Den nye tyske forsvarstaktik, hvis grundlæggende elementer var nedskrevet i reglementet »Forsvarskamp«, havde vist sin værdi. I stedet for den stive front, var i stedet trådt en elastisk udvikelse af kamptropperne, fulgt af modangreb med indgrebsdivisioner. I oktober 1917 overgik den tyske føring til at danne et forterran med en svag besætning, der skulle rømme denne i tilfælde af angreb. I stedet for spærreskydninger ved starten af det fjendtlige angreb – det havde sjældent været tale om en virkelig »spærring« og var også oftest begyndt for sent –

anvendtes nu en ildvalse ved *truende angreb*. Den skulle ramme fjendens angrebs- og reservestyrke allerede under forberedelsen, og decimerer denne. Frontofficererne havde en sikker fornemmelse: man havde længere oppe en forståelse for behovene langs fronten. Erfaringerne var de hidtidige storkampe var blevet analyseret. Vi fyldtes af en fuldstændig tiltro til den øverste hærledelse, og det gav os kraft og selvtillid. Ludendorffs reglement og befalinger traf hovedet på sømmet. Vi havde fået den længe savnede person, der trods hele fjendens overmagt, ville kunne føre os til sejr.

Begyndelsen af oktober bragte nye forbitrede storkampe og et kraftigt forbrug af kampdivisioner. Derfor fik også vores 3. Mar.Div. befaling til indsættelse på den flanderske front. Den **12. oktober** marcherede regimentet batterivis mod Thourout. Det øsregnede. Om aftenen opslog de gennemblødte tropper deres bivouak ved Thourout. Dagen efter gik marchen videre til området ved Koolskamp.

3. Marine-Division afløste 227 Inf.Div. under Gruppe Staden. Vores regiment skulle overtage Feldart.Regt 92 stillinger. Trænet blev placeret på gårde i og ved Hooglede og Steyhaage. Om natten fra **15. til 16. oktober** begyndte batterierne delingsvis at rykke frem. De fik i stilling i åben terræn vest og nord for Westrozebeke. 4/9 og 5/9 var trukket langt frem.

Området ved Ypres er næsten fladt. Rester af levende hegn og krat gav dækning mod sigt. På grund af den sumpede undergrund kunne batterierne ikke grave sig ned. Der var altså ingen dækning mod artilleribeskydning. Den eneste beskyttelse mod det våde, stormfulde efterårsvejr var små dækninger af bølgeblik. Englænderne beskød spredt hele området dag og nat med mange tunge batterier, mens den rettede ild primært lå over de enkelte støttepunkter i infanteristillingen, på vejene og på landsbyerne. Mange af granaterne forsvandt gudskelov i mudderet uden at eksploderer; imidlertid gjorde englænderne i stadig større omfang brug af det frygtede superfølsomme brandrør. Vores observationsforhold var gennemgående ret dårlige. Kun træer og huse – og dem var der kun rester temmelig langt tilbage – gav en smule oversigt. Indskydningen mod de fjendtlige infanteristillinger måtte derfor gennemføres fra den forreste infanteristilling, og dens gennemførelse stillede store krav til både observatører og telefonfolk. Sigbarheden var i den første tid rimelig god. Alligevel blev vi ikke plaget noget videre af fjendtlige fly. Vores egne luftstridskræfter var livlig og talrig, og modstanderen ubetinget overlegen. Det havde vi ikke været vandt til under de hidtidige storkampe. Artilleriet kunne kun effektivt støtte deres søstervåben, infanteriet, som måtte bære hovedbyrden under kampene, når vi selv var beskyttet mod den planmæssige opklaring fra fjendtlige fly og efterfølgende beskydning.

For at kunne flankere fjenden foran 3. Marine-Division, var 5/9 placeret i naboafsnittets område ved banegården i Ostroosebeke i en (tidligere) pionerpark. Her lå to, ganske vist kun 1 m høje betonbunkere, som man kun kunne kravle ind i, og hvor man kun kunne opholde sig i lodret stilling. I de første dage blev den opvarmet med trækul, som der var rigeligt af i den tidligere pionerpark. Man var imidlertid dårligt nået ud af den varme bunker i den friske luft, før det skete, at man faldt bevidstløs om, da man der inde havde indåndet for megen røg. Brugen af trækul måtte derfor forbydes, og man måtte herefter nøjes med opvarmningen fra »menneske masse«. Da batteriet kun stod omkring 500 meter bag infanterilinjens, og der dagligt måtte regnes med et fjendtligt angreb, var forvogne og heste placeret omkring 500 meter bag batteriet i en sønderskudt fabriksbygning, ganske vist udenfor synsvidde, men naturligvis uden dækning mod beskydning. Forbavsende nok opstod der ikke tab på trods af den udsatte stilling. Adgangsveje og landsbyer lå dag og nat under heftig beskydning. Trænet havde i det hele taget en anstrengende tid. Trompeter Sergeant Lange 5/9 og Trompeter Sergeant Fiedler 5/9 udmærkede sig som fører af de natlige ammunitionstransporter på udmærket måde på grund af deres mod og effektivitet.

Omkring den **20. oktober** blev de fjendtlige batterier mere livlige. Der måtte regnes med et nyt angreb. Marineinfanteriet sendte den 20. oktober opklaringspatruljer frem for at tage fanger. De engelske batterier begyndte herefter en nervøs trommeild. Tabene i vore batterier udeblev ikke. I 3/9 ildstilling satte en fuldtræffer ammunitionen i brand. Hptm.d.L. Hütwohl og Vizewachtm. Wilke sprang til for at se, om der var noget at redde. Ved den næste træffer fandt begge tapre mænd soldater døden.

Den **21. oktober** 1 4/9 mellem kl. 9 og 15 under sigtet skydning. Lt.d.R. Kolster traf derfor pjecerne ud af den langt fremskudte stillingen et stykke tilbage. (2. Deling gennemførte den 22. oktober stillingsskifte under trommeild, og havde herunder ømtålelige tab i mandskab og heste). Lt.d.R. Pauls, adjudant ved III/9 blev på vej frem til K.T.K. kommandostation ramt af et sprængstykke og fandt helledøden. Ingen af os vil glemme ham, der både som menneske og som soldat var et forbillede.

Som det igen begyndte at blive mørkt herskede der hos alle os tyskere fornemmelsen af, at vi stod overfor en hård storkampdag. Hele natten igennem hamrede fjenden løs mod stillinger og adgangsveje. Alt kunne afhænge af opmærksomheden ved vores batterier. Lt.d.R. Sager, batteriofficer ved 9/9, vurderede ved midnat, hvor stillingen lå under kraftig krumbaneild, bemanningen af posterne ved pjecer og telefon. Et sprængstykke trængte gennem hans stålhelmet. Han døde samme dag af sine kvæstelser. Endnu engang var en meget afholdt kammerat

Lufffoto af Poelkapelle (22. oktober 1917)

revet fra os, en officer med stor pligtfølelse og stor taperhed. Om natten havde også i sær førere og mandskab ved træ og kolonner hårde tab. Vejene lå under den kraftigste beskydning.

Som den nye dag, **22. oktober**, begyndte at gry, brølede allerede fra højre og venstre nabo trommeilden. Omkring kl. 6 voksede ilden også over vores afsnit til yderste voldsomhed. Vore batterier svarede kraftigt igen og rullede med deres ildvalse hen over de fjendtlige beredskabsområder. Artillerikampen fortsatte frem til omkring kl. 10. Så steg signalerne til spærreild op mod himlen. Engelske stødtropper følte sig forsigtigt frem. Tætte infanterimasser fulgte. Det er ingen hurtig storm, men en besværlig vaden og slæben igennem mudder og skidt. De tyske forposter trak sig som befalet tilbage til hovedmodstandslinjen. Den tyske spærreild lå som et haglvejr over fortærrænet. Det af artilleri decimerede engelske angreb brød sammen mod hovedmodstandslinjen. Med maskingeværer, bajonetter og håndgranater havde det brave marineinfanteri værget for sig.

I 9'ernes ildstillinger gik det hedt for sig. I de dækningsløse stillinger arbejdede de tapre artillerister ved pjecer og under slæbning af ammunition.

På ordre skulle 5/9 tidligt på morgenen foretage stillingsskifte fra deres position ved Ostroosebeke. Netop som forspand og forvogne kom frem, satte det ind med fjendtlig artilleri og infanteriild. Befalingen til stillingsskifte blev fastholdt af de højre myndigheder. Som batteriet kørte ud af stillingen og måtte passere et smalt hul i et levende hegn, kørte en lavet fast i et foran hullet opstået, meter dyb granatkrater. På grund af resolut handling fra Vizewachtm. Haack og kusk Mehlert, lykkedes det med stor besvær igen at bringe pjecen fri, og bringe til den nye stilling. I mandskabet ved 9/9 var der en ældre landstormsmand med en børnerig familie derhjemme. Aftenen før havde batteriføreren villet sende ham tilbage til trænet for at beskytte ham, men manden havde indtrængende anmodet om at måtte blive fremme ved pjecen, hvor »her hører jeg jo hjemme«. Sådant var ånden ved 9'erne endnu i slutningen af 1917. 9/9 lå hele dagen under kraftig beskydning. Pludseligt blev de også ramt af et af vore egne tunge batterier bagfra til højre midt mellem pjecerne. Lt.d.R. Neumann blev såret i ryggen af et sprængstykke. Kort efter sank Vizewachtm. Esser og Köhler såret sammen. Den gode Esser døde samme dag af sine sår. På den måde mistede 9. Batterie – om natten var den dødeligt sårede Lt.d.R. Sager blevet båret væk – på denne ene dag alle dens befalingsmænd med undtagelse af batteriføreren og den faste Wachtmeister. Det var netop blandt de dygtigste, som hele tiden udsætter sig selv for fare, og hele tiden fik vanskelige opgaver, at krig krævede de fleste ofre. »Thi Patroklos ligger begravet...«

2/9 blev under skydningen af spærreilden opdaget af engelske flyvere, og kom herefter under kraftig beskydning. På kort tid fik batteriet betydelige tab blandt personellet og to pjecer blev fuldstændigt ødelagte. Ammunitionen kom i brand, herunder også gasammunition bag venstre batterifløj. På grund af en fuldtræffer i 2. pjece faldt Unteroffz. Peter Clausen, der kort forinden havde modtaget E.K. I, Gefr. Steen og Kan. Biets. Som den ene pjece efter den anden blev sat ud af spillet, fortsatte Unteroffz. Clausen som retteskytte, sammen med Steen og Biets uforstyrret spærreskydningen ved deres kanon, indtil en engelsk granat satte en ende for disse tre artilleri-

sters tapperhed. Sunket sammen over deres kanon, hvilede tre helte efter det voldsomme dagsværk. På den måde tav den sidste pjece i 2. Batterie.

Den **22. oktober** var en æresdag for den unge 3. Marine-Division. Den kunne ikke blot storme efter en stærk artilleriforberejdelse som i juli ved Nieuport, de kunne også noget endnu vanskeligere: efter trommeild og masseangreb stædigt fastholde deres stillinger.

I sine krigserindringer skrev General Ludendorff:

»Med den 22. oktober, begyndte femte akt i det gribende drama om Flandern. Uhyre mængder af ammunition, som den menneskelige forstand før krigen overhovedet ikke havde kunnet danne sig begreb om, blev slynget mod menneskeliv, som i det dybe mudder i kraterlandskabet, nødtørftigt fristede deres liv. Gruen fra kraterlandskabet foran Verdun blev endda overgået. Det var ikke længere liv, men en ufattelig lidelse. Og gennem denne verden af mudder vadede fjenden frem, langsomt, men alligevel hele tiden i tætte masser. Ramt af vores ammunitions hagl brød de ofte sammen i fortærrænet, og den ensomme mand i kratermarken kunne puste ud. Så kom massen igen frem. Geværer og maskingeværer var fyldt med mudder. Mand kæmpede mod mand, og - massen havde kun alt for ofte succes.

Hvad den tyske soldat præsterede under slaget i Flandern, levede og led, vil for altid være et ærens mindesmærke, som de selv på fjendens jord kunne rejse.

Også fjendens tab var store. Som vi i foråret 1918 erobrede slagmarken, dannede det et grusomt billede at ubegravede lig. Deres antal beløb sig i tusinder. To tredjedel af fjenden, en tredjedel var tyske soldater, der her havde fundet heltedøden....«

Om natten til den **23. oktober** blev vores infanteri afløst af 239 Inf.Div. Vi 9'ere fortsatte indsættelsen. Artilleriaktiviteten fra begge sider forblev også i de følgende dage omfattende. 5/9 havde daglige tab i mandskab og heste. 6/9 blev den **23. oktober** ramt af bombeangreb i dens trænkvarter i Gleyhaage [Sleihage]. Tre mand faldt og 10 såret, en del hårdt. 2/9, 4/9, 7/9 og 9/9 skiftede stilling. Den **24. oktober** kunne vore batterier deltage i forsvaret under et angreb mod Houthulst skoven.

Den **25. oktober** faldt ved 5/9 batteriets smed, Unteroffz. Czirr, som med sin konstante pligtfølelse havde gjort stor fortjeneste under sikringen af pjecernes fortsatte anvendelighed.

Den **26. oktober** iværksatte fjenden endnu engang et storangreb. Den forudgående nat lå hele vores afsnit under kraftig beskydning. Omkring kl. 0300 mindskedes ilden over vore batterier og adgangsveje, men lagde sig desto voldsommere over infanteriets stillinger. Vi holdt utrætteligt hele natten de fjendtlige adgangsveje og beredskabsområder under ild, og begyndte ved dagry at belægge den med vores ildvalse. Omkring kl. 7 nåede artillerikampen sit højdepunkt. Så steg de røde lyssignaler op med anmodning om spærreskydninger. Igen og igen steg de røde lyskugler op. Pjecernes rør løb varme og måtte køles ned med våde sække. Enkelte pjecer måtte falde ud til nogle få minutters afkøling. Bag lavetterne steg bjergene af tomme hylstre. De fjendtlige fly kredsedede i lav højde. 3/9 blev bombet, men havde gudskelov ingen tab. 4. Pjece ved 5/9 blev ramt af en fuldtræffer. Ved 1/9 brændte ammunitionen.

Angrebet blev afvist. På grund af artilleriildens virkning, som efter infanteriofficerernes bedømmelse havde ligget godt og havde revet store huller i de angribende enheder, var kun enkelte stormenheder nået frem til vores linje. Deres forstærkning kunne ikke slippe igennem. Enkelte steder kom det til nærkamp. Stillingen forblev fast på tyske hænder.

Den **28. og 29. oktober** blev III. Afdeling, hvis 7. og 9. Batterie havde stået i en langt fremtrukket stilling, afløst af batterier fra Feldart.Regts. 55. Batterierne blev lagt tilbage til trænet omkring Hoogde, hvor de var udpeget som forstærkningsbatterier til Marine-Infanterie-Regimenterne. Også stabene kom i hvil.

Om natten den **29. oktober** blev den længe planlagte store gasskydning »Weinlese« udløst. 1.200 gasgranater blev sendt mod fjenden.

Den **30. oktober** angreb englænderne på ny. Igen lå hele natten for angrebet hele Divisionens afsnit under kraftig beskydninger, også med gas. Enkelte batterier måtte arbejde iført gasmasker. Kl. 0630 startede den rystende trommeild. Kl. 0700 fulgte infanteri angrebet. 9'er batterierne lå under beskydning. 6/9 lå fortsat under ild på højre fløj fra en enkelt pjece, der koster betjeningsmandskabet ømtålelige tab. I 5/9 blev Lt. Winkler såret. Englænderne havde angrebet os og venstre nabodivision med store styrker. De blev slået tilbage, og i den sydlige naboafsnit endda over deres udgangslinje.

Den følgende dag lå en tæt tåge over Flandern. Begge siders batterier kunne trække vejret.

Den **6. november** rasede imidlertid igen en voldsom ild over vore stillinger. Også de tyske batteriers ildvalse var iværksat. Regimentets stillinger havde tab. Det engelske angreb rettede sig mod Passchendaele syd for vores afsnit.

Fire dage senere, den **10. november**, løb englænderne igen mod den tyske mur. Efter trommeild fra morgenstunden, trængte englænderne – i øsende regn – frem ved Poelkapelle, hvor han erobrede den nordlige del. Et

tysk modangreb kastede ham igen ud og reetablerede den oprindelige linje. 5/9 og 6/9 led specielt hårdt under den engelske beskydning. En deling fra 6/9 blev trukket tilbage til et levende hegn omkring 150 meter bagved til højre. Ved 5/9 slog en granat ned i den netop ankomne feltkøkken, hvor den dræbte kuskén Kuledi og hestene.

Ludendorffs krigserindringer:

»Også den 26. og 30. oktober, den 6. og 10. november var storkampdage af den hårdeste art. Fjenden trængte som en olm tyr mod jernmuren, som holdt dem på afstand af vore ubådshavne. Han kastede sin vildskab mod Houthulster skoven, han kastede den mod Poelcapelle, Passchendaele, Becleare, Gheluveld og Zandvoorde. Han opnåede at slå flere buler. Det syntes, som ville han løbe muren over ende; men den holdt, også selvom der gik en lettere rystelse gennem dens fundament«.

Særligt belastende for batterierne var de natlige fremrykninger i forbindelse med skydninger med gas. Vize-wachtmeister Rohwedder skriver herom:

Allerede i dagslys, ofte under beskydning, måtte fremrykkeakser og stillinger rekognosceres, skydestillinger udpeges og skydedata udarbejdes. Terrænet gav ikke længere holdepunkter til sammenligning med koretene. Intet træ, ikke en busk, alt var skudt sønder og sammen. Sejt mudder med vandfyldte kratere, intet andet. Efter at stillingerne var fastlagt, handlede det om i ly af mørket med kolonner at bringe gasammunitionen frem. Kun ved hjælp af sammensatte forspand kunne vognene bringes frem gennem månelandskabet. Enkelte kørte fast, og måtte for at kunne bjærges, først tømmes. Til sidst var ammunitionen leveret på de rigtige steder. Kolonnerne blev ikke i området et sekund mere end nødvendigt. På det fastsatte tidspunkt blev pjecerne bragt frem. Trods de mange forhindringer og mange stop, trækkes også disse frem gennem mudder og morads af resolute kuske og brave heste. Præcist på det befalede tidspunkt – måske ved midnat – begynder skydningen. Der skal måske i løbet af få timer skydes tusind gasgranater med kun ringe sidespredning. Hjulene synker hele tiden dybere ned i mudderet, men mest af alt forsvinder lavet-svansen i den bløde undergrund. Til sidst er den næsten sunket i til slutstykket ved rekylbremsen. – Endeligt er skydningen afsluttet. Alle ammunitionskurve er tomme. Tommy må derovre have meget tyk luft. ”Stop, Stillingsskifte!” Hvor lyder det godt i alles øre i en sådan nat. Men endnu er vi ikke sluppet væk. Først drejer det sig om at bjærge pjecerne. Sprodsøjet på en pjece sidder dybt i mudderet. Folkene finder den. 6 heste spændes for! Krogen bukker, tovværk springer, men pjecen rykker sig ikke en tomme i mudderet. Den synes hele tiden at synke dybere i. Til overflod begynder nu også Tommy at blive nærgående. Tunge granater kommer sejlene. Til højre og venstre, foran og bagved batteriet eksploderer de med voldsomme brag – sprængstykkerne fløjter. Kuskene bliver utålmodige, hestene skyer. Men pjecekommandøren bevarer roen. På hver side af lavetten graves der fri. Vandet øses ud med stålhelme. Med spader graves der videre. En time arbejdes der i stadig kamp med det sammenløbende mudder. Endelig er sprodkrogen fri. Alle tager fat: ”tag fat!” og så hæver svansen sig. ”Sprods på, afgang!” Uden tab vender batteriet tilbage.

Den 10. og 11. november indsættes Marine-infanteriet igen. III Afdeling går i anden bølge med i stilling. I. og II. Afdeling havde været i stilling uden afbrydelse siden den 15. oktober. Årstiden for de store angreb var endeligt forbi. En tæt tåge lå mellem den 14. og 27. november over hele området og forhindrede enhver form for kampaktivitet. Kun Regimentets kommandostation kom den 15. november under kraftig beskydning. Da tågen lettede den 18. november, begyndte englænderne igen kraftigt at bombardere infanteriet. Vi svarede igen, men et angreb fulgte ikke.

Den 17. og 18. november blev 3. Marine-Division afløst af 204 Inf.Div; den blev indgrebsdivision under Gruppe Nord, og forlod dermed storkampsområdet. Efter at være afløst af Feldart.Regt. 27, marcherede Regimentet mod Brugge. Efter en dags kort hvil i de tidligere hvilekvarterer, vende I/9 og III/9 tilbage til deres gamle stillinger ved Westende-Bad og Lombartzde.

Fronten ved Nieuport havde beroliget sig siden kampene den sommer. Vinterstorme gik over stillingerne. Voldsomt slog Nordsøen mod klitterne. Sandflugt hvirvlede. Under sand og beton afventede 9'erne et begivenhedsrigt forår.

II. Afdeling modtog nye pjecer, I.F.H. 16 med lange rør og længere rækkevidde. I dens kvarterer i Clemskerke (Stab, 5/9 og 6,9), og Blisseghem (4/9) blev der begyndt en ivrig uddannelse på de nye våben. Til skarpskydning med de nye pjecer blev officerer og mandskab mellem den 17. og 19. december transporteret til Moerbeke. Umiddelbart herefter blev haubitser-afdelingen indsat på divisionens front.

Den fjerde krigsjul dukkede op. Hjemstavnen sendte gaver på trods af egen nød og afsavn. 4. og 9. Batterie modtog en særlig stor julegave fra faderen til en af deres faldne kammerater, Lt.d.R. Sager. Denne gang kunne 9'erne uforstyrret fejre julen i deres dækninger, hvor juletræer brændte, i et fast kammeratskab.

5.9 i Brugge

Forberedelser til store slag om Frankrig

(1. januar til 20. marts 1918)

Det nye krigsår 1918 begyndte. I over tre år havde vi 9'ere stået langs de store forsvarsfronter i Vest. Nu havde vi den faste tro på, at den øverste hærledelse efter fjendens sammenbrud i øst, også endeligt igen kunne starte en angrebskrig i vest. Vi kunne ikke forvente den samme friske, ubekymrede fremrykning som dengang i 1914. Hårde kampe stod foran os. Men vi var fulde af glad forventning til vores højeste ledelse. Hindenburg og Ludendorff, der altid havde været sejrrige, ville nu også bryde Vestfronten og bringes os til den endelige sejr. Vores eneste bekymring var, at vi 9'ere nu tilhørte 3. Marine-Division, der var udelukket fra at kunne deltage i de store begivenheder, der nu skulle til at forberedes.

Den **2. februar** blev Reg.Stab, I. og III. Afdeling afløst i stillingerne af Marine-Feldbatterier. De blev taktisk underlagt 1. Marine-Division under den efterfølgende hvileperiode, og blev indkvarteret i dens område (Blankenberge, Regimentsstab; Clemskerke, stab I/9 og 1/9; Blisseghem 2/9, Zuyenkerke 3/9, Dudzeele Stab III/9 og 7/9, Zuyenkerke 9/9 og Ramscapelle 7/9). Det satte øjeblikkeligt ind med en omfattende uddannelsesaktivitet, afsluttende med en skoleskydning. Den **22. februar** blev hele 3. Marine-Division trukket ud af fronten. Derved kom også vores haubits-afdeling i hvil. Kvarterer: Slot Rumbekke: stab II/9, Oostveld 4/9, Donck 5/9, Cleit 6/9. Også III./9 kom i nye kvarterer: Damme Stab III/9 og 9/9, Ostkerke 8/9, Den Hoorn 7/9. Ved enhederne i »hvil« var der en livlig virksomhed. Det drejede sig om forberedelserne til det store angreb og til bevægelseskrigen.

Mandskab og hestehold blev suppleret op. Enlige sønner og børnerige fædre blev sendt hjem. Mange stærkt nedslidte eller overhovedet krigsuduelige heste blev fjernet og erstattet med godt materiel. Det var igen en fornøjelse at køre frem med de forspændte batterier. Udrustning, oppakning og beklædning blev sat i stand og suppleret. Pjecer og vogne fik i stedet for den hidtidige grå farve, en bemaling med forskellig vekslende farver for at opnå en bedre sløring mod observation.

Ved siden af denne vedligeholdelsestjeneste fortsatte uddannelsen af officerer og mandskab. Det nye Reglement »Angrebskamp i stillingskrig« var grundlaget for denne. I dette reglement var de udmærkede, gamle grundprincipper på en fremragende måde suppleret med erfaringerne fra årene med stillingskrig. Den friske stil og den ubetingede tro på succes begejstrede de uddannede officerer. Ved siden af taktik, lå hos os artilleriofficerer en særlig interesse i læren om vejrets og de »særlige forholds« indflydelse. I Brugge holdt Høptm. Pulkowski for officerer og Vizewachtmeister foredrag om beregning af den metrologiske indflydelse på beregninger af artilleriskydninger.

Den praktiske uddannelse ved batterierne startede med uddannelse af den enkelte mand. Det første punkt var opstramning af disciplinen, der under det snævre samliv i dækningerne let kunne smuldre. Mandskabets uddannelsesniveau skulle hæves. Retteøvelser og kanoneksercits skulle øge det antal artillerister, der var fortroligt med betjening af rette-mekanismerne. Også uddannelse på karabin og håndgranat blev gennemført. Der blev ekserceret med de nye maskingeværer, hvorpå også enkelte officerer blev uddannet. Batteriførerne samlede deres batterier og lod dem gennemgå pjeceeksercits, øvelser i forspænding og felttjeneste. Der skulle fjernes megen rust efter 3½ år i stillingskrig. De mange unge officerer, der siden september 1914 var kommet til fronten, kendte jo overhovedet ikke til bevægelseskrigen, og alligevel var de, de første der ved tab blandt førere, skulle overtage kommandoen over batterierne. Tæt ved Damme var der etableret et udmærket, kunstigt kraterlandskab. Passage

Pjece fra 9/9 ved Westende.

af kraterlandskab og skyttegrave med de forspændte batterier var en særlig populær øvelse. Der blev ligeledes gennemført feltøvelser med blandede enheder, specielt af batterierne under I. Afdeling, der var udpeget til at være infanteri-ledsagebatterier. Samarbejdet mellem Infanteri og artilleri blev forstærket, og den gensidige forståelse for, hvad infanteriet forlangte af artilleriet, og hvad artilleriet var i stand til at leverer, blev forbedret. Den **5. februar** blev 5 (F.) Batterie overført til III. Afdeling, mens 8. Batterie overgik til II. Afdeling. Dermed disponerede begge afdelinger både over kanoner og haubitser, og var dermed i stand til at bekæmpe ethvert mål, der hørte under feltartilleriet.

Befaling tilgik om transport den **8. til 10. marts**. Hvertill, vidste vi ikke. At det store tyske angreb i vest foretog, var vel gået op for selv den yngste kanoner. Men om tid og sted for offensiven vidste ingen besked. I. og III. Afdeling blev losset i Valenciennes. I. Afdeling kom i kvarter i Faubourg-de-Paris (Valenciennes), III. Afdeling i St. Saulve. II. Afdeling blev transporteret til Caudry, sydøst for Cambrai, måtte på grund af den store belastning af jernbanenettet, losse i dagslys og kom i kvarter i Beauvois. I. og III. Afdeling marcherede den **14. og 15. marts** med mellemkvarter i Avesnes-les-Aubert til les Rues-des-Vignes, en siden kampvognesslaget ved Cambrai, ødelagt landsby, hvortil de ankom ved daggry. Regimentet var nået tæt frem bag angrebsfronten. Landsbyerne var belagt til sidste millimeter. Hestene måtte for største part stå i det frie. Hvis de var heldige, fandt mandskabet netop lige et smule gulvplads. Imidlertid var vejret så tørt og godt, så herligt, som man næsten glemte, at det kun var marts.

3. Marine-Division var bestemt til at være division i 3. bølge og arme-reserve for A.O.K. 2 (General v.d. Marwitz). I. og III. Afdeling skulle deltage i artilleriforbereðelsen for 107. Inf.Div. og tildelt stillinger under Res.Feldart.Regt. 54 vest for Banteux. II. Afdeling skulle støtte 183 Inf.Div. ved Honnecourt og Villers-Guislain. I stillingerne var en grundretning udmålt og var betegnet med en hovedretning. Snart begyndte batterierne at forsyne deres stillinger med ammunition. Nat efter nat blev der ved hvert batteri oplagt næsten 2000 brisant granater og gasammunition, »Blaukreuz« og »Grünkreuz«, adskilt efter type og omhyggeligt skjult mod observation fra luften. Så gik pjecerne endeligt i stilling. Også her blev der lagt vægt på flyverskjul, og en vagt blev sat ved hver. I disse dage var flydækningen fremragende, som vi kan takke vore utrættelige flyvere og luftværnsbatterier for.

I mellemtiden kom den præcise befaling for angrebets iværksættelse. Hvert batteri fik deres mål med den tilsvarende tidsramme (O-tid og X-minutter), hvor O-tiden var det øjeblik, infanteriet ville angribe. Disse blev omhyggeligt indført i batteriets planer, og skydeforlæg for hver pjece udarbejdet med retning, afstand, og under hensyntagen til »særlig indflydelse«.

Det fjendtlige artilleri viste ingen tegn på øget aktivitet. Der blev kun gennemført forstyrrelsesild og ildoverfald mod veje og landsbyer. 9. Batterie havde allerede inden slagets begyndelse et smerteligt tab. Den **16. marts** gik Lt.d.R. Frantzen, Lt.d.R. Neumann og Vizewachtm. Strohmeyer frem, for at orientere sig om den fremtidige ildstilling. En fuldtræffer på vejen ved Vaucelles kostede alle tre livet. Lt.d.R. Frantzen var netop blevet forsat til Regimentet fra østen. De første skud, som han oplevede på Vestfronten, kom til at ramme ham selv. Lt.d.R. Neumann, der allerede flere gange var blevet såret, var en af de bedste blandt reserveofficererne, tapper og tro-

fast til det sidste. Dem og den gode Vizewachm. Strohmeier blev af os overlevende fra 9. Batterie, aldrig blive glemte. Også 7. Batterie mistede denne dag en udmærket mand, kusken på feltkøkkenet Gosch. Allerede to gange var hans heste på hans farefulde vej blevet skudt væk under ham. Nu blev han selv så hårdt såret, at han på lazarrettet døde af sine kvæstelser.

Om eftermiddagen den **20. marts** fik vi befaling om, at offensiven ville starte næste morgen. Ved solnedgang rykkede vi med besætningerne i stilling. Batterierne var den aften færdige og skudklare. Fjenden var rolig. Hemmeligholdelsen af tid og sted for offensiven syntes at være lykkedes. Måske skyldtes det orlovsspærringen og den strenge brevcensur. Heller ikke en indskydning havde gjort fjenden opmærksom. Af betydning har formentlig også været, at samtlige nye telefonforbindelser først måtte tages i brug ved begyndelsen på artilleri forberedelsen. Derved var fjendens lytte-tjeneste blevet undgået.

VII. Store slag om Frankrig

(21. marts til 11. april 1918)

Den **21. marts** i skumringen på den første forårsdag begyndte de tyske batterier på én gang kl. 0440 deres skydninger. I første omgang var i to timer hovedmålet de fjendtlige artilleristillinger, der i kraftigt omfang blev lagt under gas, så blev infanteriets stillinger lagt under tre timers ild. Den daglange trommeild mod grave og batterier, som fjenden havde praktiseret langs Somme, foran Verdun og i Flandern, kunne den tyske ledelse ikke tillade sig. Nogle få timers voldsom stålvejrs måtte række til at bane vejen for infanteriet. Vejret var i starten gunstig, vindstille og natten kold. Som solen stod op, dannede der sig imidlertid en tæt tåge. Blandet med skyer af gas, der fra fjendeside drev tilbage, og støvskyerne, dækkede tågen hele området, så man dårligt kunne se nogle få meter. Det fjendtlige artilleris retursvar var ikke overvældende. Kun enkelte punkter i terrænet kom under kraftig beskydning.

Den indsats, artilleristerne ydede denne morgen må anset for stor. I 9. Batteries stilling går kanonerne under tilbringning af ammunition, frem og tilbage, mand efter mand i en lang kæde, hver slæbende på en kurv med ammunition – fra stablerne af gasgranater til pjecerne. Alle bar over de ophedede ansigter deres gasmaske. Kun den forreste i kæden, som må orienterer sig, kæmpede sig gennem osen uden maske. Enhver, der bliver truffet og synker sammen, bliver liggende. Ingen ser ham i tågen, ingen hører hans råb over larmen fra kanonerne. En ammunitionshjælper kommer i vejen foran munden på sin egen pjece, og bliver sønderrevet. 9. Batterie mistede denne morgen tre døde og otte sårede; 3. Batterie, lidt længere fremme, har alene 8 døde at beklage. 2. og 8. Batterie havde hver to faldne på den franske jord.

Kl. 0940 brød infanteriet frem fra deres grave. Vi hørte enkelte geværskud og den tørre hosten af maskingeværer. Snart kom de første fanger forbi 4/9, store senede mænd. Den tætte tåge gør det vanskeligt for vores stormtropper og deres reserve i at komme frem. Foran den stærke feltbefæstning i og omkring Epéhy stødte infanteriet på sej modstand. Angrebet denne dag gik i stå. Om eftermiddagen klarede det op, og en stærk aktivitet i luften satte ind.

Efter en rimelig rolig nat, fortsatte infanteriet den **22. marts** igen frem, og brød den engelske modstand. Alle steder gik det stødt fremad. De fjendtlige stillinger frem til vejen mellem Villers-Guislain – Heubicourt sikres om formiddagen. Ved middagstid er også Epéhy på tyske hænder. Om aftenen havde batterierne ikke længere mål som den største skudafstand blev nået. Batterierne forberedte sig på stillingsskifte. Den **23. marts** om aftenen samlede sig de fremrykkende batterier, nu igen underlagt 3. Marine-Division, i en bivuaak ved Gaucheskoven. 3. Marine-Division marcherede den **24. marts** gennem de af de forreste enheder dagen i forvejen erobrede stillinger over Heudicourt – Sorel – Fins mod Manancourt. II. og III. Afdeling blev underlagt til støtte for 183 Inf.Div., men kom ikke til indsættelse. Marchen var stærkt generet af de overfyldte veje. I. Afdelings batterier var som tidligere tildelt Marine-Infanterie-Regimenterne som stødbatterier. Hvert af disse batterier var tildelt en pioner springningsgruppe.

Ved Manancourt blev der etableret bivuaak, men allerede ved midnatstid fortsatte Divisionen den fortsatte fremmarch. Den skulle nu indsættes i forreste linje. I det øjeblik 3. Batterie forlod dens bivuaakområde, blev den bombe fra luften, og mistede på få minutter 15 mand døde og 48 sårede. 47 heste døde. Natmarchen gik over Gouvernement Ferme – Saily-Saillisel – Morval (henholdsvis Combles) mod Ginchy. Vi nu gennem området for Somme-slaget. Landet udviste et trøstesløst billede. De endeløse kirkegårde med vore fjender viste os tyde-

Resterne af den oprindelige 3.9 (marts 1918)

ligt med hvilket blodoffer englænderne havde betalt for hver eneste meter jord under Somme-slaget. Nu erobrede den tyske hær på fem dage, hvad de havde nået under fem måneders kampe. Efter utrolig vanskelig march over dårlige veje, som fjenden ikke havde forbedret meget siden Somme-slaget, nåede batterierne først omkring kl. 10 frem til Ginchy.

Den **25. marts** skulle 79 Res.Div., der dagen i forvejen havde erobret Longueval, angribe Contalmison, hvorefter 3. Marine-Division skulle rykke frem og overtage angrebet på Albert. Omkring middagstid havde Mar.Inf.Regt. 1 til højre og Mar.Inf.Regt. 2 til venstre afløst 79 Res.Div.; Mar.Inf.Regt. 3 var i reserve. Divisionens angrebszone var mod højre nordkanten af Longueval, nordkant Contalmison, nordkant Aveluy og til højre nordkant Guillemont, nordkant Montauban, sydkant Albert. Under en flot fremrykning erobrede Mar.Inf.Regt. 2 vestkanten af Mametz-skoven. 9'er batterierne komme denne dag ikke til indsættelse.

Den **26. marts** angreb Divisionen om formiddagen den tilsyneladende stærkt befæstede højde ved Contalmison. Den fjendtlige modstand var ringere end dagen før. Omkring kl. 11 var højderne indtaget, og det gik videre i retning af Albert. III/9 rykkede frem til Becourt, II/9 til la Boiselle. Batterierne fandt herfra gode mål i Ancre-dalen og på de modsat liggende højder: bagage, kolonner, tilbagerykkende infanteri. I/9 kanoner støttede infanteriets storm helt frem til Albert. Om aftenen var byen efter tabsgivende bykamp i hænderne på marineinfanteriet. Modstanderen var faldet tilbage efter hårde kampe. Desværre trængte infanteriet ikke efter. I byen blev et rigt bytte af forråd erobret fra englænderne.

Tidligt den **27. marts** skulle angrebet fortsættes efter en kraftig artilleriforbereelse. På ordre fra Armeen blev det aflyst. Fjenden havde hele natten lagt Albert og hele Ancre-dalen under en kraftig beskydning. Om dagen gik en større fjendtlig infanteristyrke og enkelte kampvogne til modangreb, støttet af kamp- og bombefly. Angrebet blev fuldstændig afvist under – skulle det senere vise sig – kraftige fjendtlige tab. Fjenden faldt i uorden tilbage til Martinsart og Senlis, og kom her under den godt liggende gruppeild fra vores artilleri. Infanteriet trængte øjeblikkeligt efter den vigende fjende og vandt på den anden side Ancre landsbyen Aveluy og nogle hundred meter terræn. 140 englændere blev taget til fange. Omkring 800 meter vest for Albert lykkedes det igen for fjenden at sætte sig fast. Denne dag faldt den tapre Lt.d.R. Schmidt, der som artilleriobservations officer opklarede foran eget infanteri.

Et angreb planlagt til den **28. marts** blev endnu engang aflyst af Armeen. Tværtimod angreb englænderne på ny os og vores venstre nabodivision. Hans fremrykning blev overalt, ofte allerede under artilleriilden, afvist under store tab.

De næste dage aftog infanteriaktiviteten. Et lokalt angreb med Mar.Inf.Regt. 3 fjernede den **29. marts** en generende M.G. stilling, hvorunder der blev taget enkelte fanger. Hovedbyrden i kampen overgik på begge sider til artilleriet. Fjenden sendte dagligt en ny masse af granater mod den ødelagte Albert, Aveluy skoven og mod vore stillinger. Om natten lå vore adgangsveje under kraftig beskydning. Vi svarede igen i det omfang, ammunitionen tillod og med god observation. De første dage ved Albert var temmelig tabsgivende. Vizewachtm. d.R. Balk, 5/9,

Luftfoto: Batteristillinger nordøst for Albert

udmærkede sig i særlig grad under en med stor dristighed gennemført personlig opklaring af den fjendtlige stilling foran egen infanterilinj, og blev herfor tildelt et E.K. I. Mod slutningen af måneden begyndte den uønskede dagsregn.

Divisionens ansvarsområde øgedes mod syd til nordkanten af Dernancourt. Alle tre infanteriregimenter blev indsat i linjen. II. Afdeling blev trukket ind i Divisionens venstre halvdel og gik i stilling nord for Meaulte. Et fjendtligt angreb den **31. marts** mod højre fløj af Divisionen blev totalt afvist. Fjenden mistede 46 fanger.

Vores gamle stamdivision 18. Inf.Div. kom til, og igen modtog vi nyheder, der fyldte os med stoltheder. Holstenerne havde haft en hovedrolle under gennembruds succesen. Mens også den tab havde været store. Den 21. marts havde General v. Blottnitz, vores højagtede, tapre Divisionskommandør, fået en skøn soldaterdød, som han som altid, under angrebet hensynsløst satte sit eget liv ind.

5. april fandt et større angreb sted, hvori også nabokorpset deltog. Efter en artilleriforberedelse på to timer – II/9 skød med gas, III/9 fra fremskudte stillinger med brisantgranater mod artilleriet – skulle infanteriet angribe mod Millencourt og Bouzincourt på den anden side Ancre, og herfra støde frem mod bakkerne mellem Senlis og Henencourt. Imidlertid var den fjendtlige svarild så kraftig og vedvarende, og hans M.G.-stillinger så vanskelig at nedkæmpe, at vores infanteri kun kunne opnå få resultater.

Det hed nu: artilleriet frem. Det blev 1. Deling fra 4. Batterie, der fik til opgave gennem Albert at køre helt frem tæt bag infanteriet. Lt.d.R. Balk førte delingen, Lt.d.R. Kolster, batteriføreren, red i forvejen for at rekognoscere for en stilling. Albert, denne ulykkelige by, var en heksekedel i Ancre-dalen. Talrige brande ulmede, tung artilleri bragede ustandselig blandt ruinerne. I skridt kørte Lt.d.R. Balk gennem gaderne. Infanterister kikker med forundring fra kældrene på de fremrykkende pjecer. Som ved et mirakel tier den fjendtlige ild indtil delingen er sluppet gennem byen. I galop går det videre over pløjemarkerne, der er oversået af døde englændere, op ad bakken mod stillingen. Fra venstre beskydes delingen livligt af maskingeværer. Ilden ligger for højt, kun en mand såres. Lt.d.R. Balk kører 200 meter frem til infanteriet og åbner ild mod de engelske skytter og M.G.-stillinger. Imidlertid bringer denne handlekraftige støtte heller ikke denne dag infanteriet længere frem. Som om aftenen et kraftigt regnvejr sætter ind, dør slaget til sidst ud.

De følgende dage rasede en heftig artilleriduel. 5. Batterie mistede dens trænlejr gennem to tunge granater – de eneste, fjenden sendte over området – en udmærket pjecekommandør, Unteroffz. Schlüter, 7 man og 29 heste.

Den **11.** og **12. april** blev Regimentet trukket tilbage til marineinfanteriet, der allerede var trukket ud til hvil. Enhederne lå i bivuaak (Regt.Stab og II/9) ved Montauban, I/9 nordvest og III/9 syd for Longueval). Den konstante regn lod endeligt til at ville holde op. Engelske spidstelte gjorde det mere behageligt for en del af 9'erne. God forplejning, for størsteparten fra erobrede depoter, hævde sundhedstilstanden ved mandskabet. Tabet af heste blev til en vis grad erstattet af tilgæede erstatningstransporter. 9. Batterie overtog rollen som stødbatterier ved et infanteriregiment i stedet for den ødelagte 3. Batterie. Stødbatteriet gennemførte øvelser med marineinfanteriet.

Stillingskamp ved Albert

(12. april til 1. august 1918)

Den **23./24. april** blev regimentet igen indsat. Et batteri fra hver afdeling forblev i hvil. I mellemtiden var fronten stivnet i en stillingskrig. Batterierne var placeret ved Ovillers og la Boisselle. Kampaktiviteten var i dage med dårligt sigt ringe. Om natten lå en kraftig forstyrrelsesild over veje og stillinger.

I Tyskland satte det overalt ind med forårets magt og fyldte alle hjerter med nyt håb og længsel efter en freldelig, lykkelig tid. Vi feltgrå i kraterlandskabet langs Somme mærkede intet til foråret. Godt nok blev luften

2.9 passer dens heste (april 1918)

Luftfoto - Aveluy skoven

mild og blid, men landskabet beholdt dens sørgelige, øde indtryk. For os syntes det et under, når en tør træstub tøvende forsøgte at sætte ny kvist, og på den måde viste, at der dog alligevel stadig slumrede liv i den. Den eneste grønne plet var Aveluy skoven, der var blevet forskånet under Somme-slaget. For os syntes den en oase, et paradys midt i den øde ørken, og vi misundte de fremskudte observatører, der kunne tilbringe dage i den.

Den 27. april om aftenen blev 9. Batterie i ly af mørket trukket frem i Ancre-dalen, og mellem kl. 22 og 04 lagde gas over baraklejren og batteristillingerne ved Senlis. På trods af kraftig beskydning gennemførte batteriet denne skydning uden tab, mens der under den forudgående transport af ammunition blev dræbt 3 heste og en mand såredes.

For at sikre ildstillingerne mod opdagelse, blev der af flere batterier trukket enkelte indsats-pjecer ud, de såkaldte »eneboere«, og sat i stilling i en vis afstand af hovedstillingen. Disse overtog herefter skudopgaverne om dagen og forstyrrelsesilden om natten. De blev naturligvis hurtigt opdaget af fjenden, og modtog oftest et kraftigt svar, når de lukkede munden op. 9. Batteries indsatspjece var under kommando af Unteroffiz. Wilkens. Når pjeceen kom under beskydning sendte han altid sine folk i dækning, og fortsatte alene med indstillingen af brandrør, ladning og retning. Disse handlinger – jeg så det gentagende gange – skal nævnes her som eksempel på de mange stille heltegerninger fra vores folk, som de foresatte sjældent så. Fra 5/9 bør Vizewachtm.d.R. Zwinscher særlig næves for hans dygtighed og beslutsomhed. Den 28. april blev han hårdt såret som han netop var på vej tilbage fra den forreste grav, hvorfra han havde kontrolleret spærreskydningen.

I begyndelsen af maj steg kampaktiviteten, vejret bedre sig og muliggjorde en bedre observation. Fjenden gennemførte flere større patrulje operationer. Divisionens ansvarsområde øgedes til højre indtil Mesnil. 3. Marine-Division flyttede fra 2. til 17. Arme. Trænet flyttede til Flers, en eneste ruinhob, hvor et skilt meddelte, at her lå engang landsbyen Flers. 2. Batterie flyttede til en ny stilling i Authuille slugten.

Batterierne, der hver organisatorisk havde tildelt to maskingeværer, placerede et ved trænet og et ved ildstillingen. Her kunne de holde de fly fra livet, der uforskammet lavt fløj hen over os, og med M.G.-ild og bomber kostede mange skader. 3. Batterie var igen blevet fyldt op og indsat. Virkningen af vore batterier kunne i stor grad bedømmes med hjælp fra vores lyd- og glimt pejlegrupper, der med regelmæssige mellemrum beregnede de metrologiske værdier for vore skydninger. Desværre var rørene til dels så udslidte, at det mindre og mindre kunne undgås, at det kom til for kort liggende skud som følge af tumlende granater. Regimentets tab var på grund af den kraftige fjendtlige artilleriaktivitet betydelige. Under udbygning af en skydestilling i III/9 blev fem mand fra I.M.K. dræbt af en fuldtræffer. Den tapre Lt.d.R. Reich faldt til en infanterikugle under opklaring i den forreste grav.

Den 10. maj kl. 10 begyndte pludseligt en kraftig fjendtlig M.G., mine og artilleriild, hovedsageligt shrapnels langs den forreste linje i hele divisionens ansvarsområde, og mod Aveluy skoven. Samtidig lagde fjenden røg over Ancre-dalen og holdt overgangene over Ancre og vore batteristillinger under en heftig forstyrrelsesild med tung artilleri. Et kvarter efter angreb englænderne i flere bølger frem mod Marine-Infanterie-Regiment 1 og 3. Kun på et kort stykke grav på venstre fløj trængte angriberne gennem vores godt liggende artilleri- og M.G.-ild.

"Dette var Flers!"

Et modangreb kastede øjeblikkeligt fjenden ud igen. Et stort antal fanger, herunder to officerer, blev taget. De røde lyskugler havde ikke kunnet observeres i den tætte tåge. 9'er batterierne havde derfor skudt deres spærreskydninger efter kamplarmen. Fjenden lagde hele tiden sin ild frem, så det til sidst lå med sin fulde vildskab over vore batterier, hvor de kostede de tapre artillerister, der ubekymret fortsatte med at betjene deres pjecer, enkelte tab. Kl. 15 startede på ny en meget heftig beskydning af vore infanteristillinger. De engelske grave øst for Martinsart fyldtes med stormenheder. Det nye angrebsforsøg brød sammen under vores ødelæggelsesild. Det lykkedes ikke fjenden at tage den mindste grav.

Også den **19. maj** regnede man ved et fjendtlig angreb. Dette fulgte imidlertid længere mod syd ved Villesur-Ancre. Ved os forblev det roligt. Derimod forsøgte fjenden den 25. maj et nyt fremstød, som imidlertid blev standset af vores spærreild. Til højre lykkedes det at trænge ind i Hamel, men igen hurtigt kastet ud igen af Inf. Regt. 453.

I de sidste dage af maj blev der fra vor side gennemført en livlig ildaktivitet med vore batterier som afledning

Spang over Ancre ved Albert

af fjenden fra andre dele af fronten. Nye mål blev indskudt, der blev skudt fra nye stillinger, det fjendtlige artilleri heftigt bekæmpet. Fjenden blev urolig, og den **1. juni** fugte et angreb mod 24. Inf.Div., der først dagen før var blevet sat ind. Kl. 0415 satte en voldsom trommeild ind. Signaler om spærreild gik op. Vore batterier åbnede hurtigild. Alligevel lykkedes det fjenden at trænge ind i den forreste tyske linje ved sydkanten af Aveluy skoven. Artilleriets skydninger fortsatte til det blev mørkt, mens vores infanteri gennem gentagne modangreb og angreb med håndgranater, langsomt tilbageerobrede de tabte stillinger.

Den **6./7. juni** blev batterierne trukket ud og de trods kraftig kampaktivitet under uendeligt megen besvær udbyggede skudsikre stillinger overdraget til Res.Feldart.Regt. 43. Efter en anstrengende march nåede batterierne Etrun (I/9), Escaudoeuvres (II/9) og Hordain (III/9) i gode kvarterer. Pjecerne blev renoverede og det unge erstatningsmandskab flittigt uddannet.

Den **17./18. juni** blev 3. Marine-Division indsat i dens gamle afsnit, der imidlertid nu var øget til en front på over 4 km. Batterierne indtog nye eller dårligt udbyggede stillinger. Endnu engang måtte 9'erne uforfærdet gribe til spaden. Hestene ved køkken, træ og kolonne havde nogle særligt vanskelige uger. Vejen til ildstillingerne var tre timer eller mere. Den fjendtlige artilleriaktivitet var indenfor rimelige grænse i løbet af dagen, øgedes imidlertid oftest sidst på dagen og var meget aktiv hele natten til det igen begyndte at blive lyst. Mod batteristillingerne lå hele tiden en kraftig forstyrrelsesild, blandet med ildoverfald. Hver gang vejret tillod var de fjendtlige fly over os og observerede mod batterier, veje og depoter med talrige angreb med bomber.

Den **20. juni** kl. 0300 fulgte et lokalt engelsk angreb med samtidig voldsom artilleri- og mineild. Fjenden blev overalt foran vores linje, ofte efter forbitret nærkamp med sappeposter, afvist og led i vores spærreild store tab. Den følgende nat anmodede infanteriet igen om vores hjælp. Beskyttet af en kraftig ildvalse forsøgte en styrke på omkring 50 mand at omgå højre fløj af Mar.Inf.Regt. 1. Den blev afvist af vores spærreild foran stillingen.

Den **30. juni** gennemførte fjenden dagen igennem en kraftig beskydning af vore stillinger, specielt i Ancredalen. Ved midnat fulgte et kraftigt angreb mod Divisionens venstre fløj og vores venstre nabo. Fjendens angreb i flere bølger blev totalt afvist af vor tapre marine-infanterister, hvorimod de længere mod venstre trængte ind i den tyske stilling. Den 2. juli blev de tabte stillinger til venstre tilbageerobret, hvorunder vore batterier medvirkede med spærreskydninger.

For at forstærke vores artilleri, fik hvert batteri tildelt yderligere to (ikke forspændte) pjecer. Desværre led troppernes kampkraft meget under den voldsomme influenza epidemi og talrige tilfælde af dysenteri. Ganske vist kom næsten alle syge sig igen, men det tog ofte flere uger før de nåede deres tidligere sundhedstilstand. I uger havde enkelte batterier op til halvdelen af deres mandskab liggende som syge ved trænet.

VIII. Forsvars- og tilbagegangskampe

(2. august til 13. november 1918)

Mens vores 3. Marine-Division havde befundet sig i stillingskampe ved Albert, havde den tyske hær længere mod syd under angreb vundet betydelige landområder. Den **15. juni** var Chateau-Thierry – husket af os 9'ere fra de glade fremmarchdage i 1914 – nået og floden øst for byen overskredet. Men det virkelige gennembrud, der kunne afslutte stillingskampen, og det hurtigt fremstød dybt ind i det indre af Frankrig, der kunne have bragt de tyske feltgrå en sejr og den endelige sejrsfred, opnåede vi ikke. Indsættelsen af en stærk amerikansk hær på fransk jord – ungt, første klasses mandskab med den bedste udrustning – forskubbete magtforholdet kraftigt til ugunst for tyskerne. Den øverste hærledelse måtte give afkald på alle større angrebsplaner, og indrette sig på forsvaret. På sin side gik fjenden over til angreb.

På ordre fra den øverste hærledelse skulle brohovedet på Ancre opgives. Den **2. august** rømmede marineinfanteriet stillingerne på den modsatte side af floden, dækket af vores forstyrrelsesild. Frigørelsen blev ikke opdaget af vore fjender. Først den næste dag følte de sig forsigtigt frem med patruljer.

I de tidlige morgentimer den **8. august** drønedes kraftig kamplarm fra syd. Vore bageste områder lå under kraftig fladbaneild. Batterierne foran os skød åbenbart flankerende mod syd. Røg og gaslugt sivede over mod os. Langs vores egen front var der ro.

3.9 bivouak ved le Transloy

Den **8. august** var det store vendepunkt i verdenskrigens historie. Mellem Albert og Montdidier gik fjenden til storangreb, og det lykkedes ham over en bred front at bryde gennem de tyske stillinger. De tyske kampdivisioner led store tab i mandskab og materiel. Det viste sig for første gang, som også erkendt af fjenden, at hovedmassen af den tyske hær ikke længere moralsk og fysisk var i stand til at modsætte sig et storangreb. For første gang blev de friske fremgående indsatsbataljoner mødt af de uhørte tilråb »Strejkebryder«.

Den **15. august** følte englænderne sig også for langs vores front. En patrulje passerede på et spang Ancre ved Hamel. Det lykkedes 5. Batterie at beskyde denne styrke med observation. I det omfang det lykkedes englænderne at trænge ind i vores stilling, blev de afskåret af vores ild og taget til fange af infanteriet.

Den **17./18. august** fulgte afløsningen af 3. Marine-Division. Regimentet overdrog dens stillinger til Feldart.Regt. 249 og gik i kvarter i Lesboeufs (I. Afdeling), Bus og Rocquigny (II. Afdeling) og Haplincourt (Regs.Stab og III. Afdeling). Den omfattende rengøring gjorde baraklejren beboelig.

Tilbagegangskampe vest for Bapaume

(21. august til 14. september 1918)

Den **21. august** blev 3. Marine-Division alarmeret kl. 0700; fra nordvest lød der en voldsom kanontorden. Efter en kraftig artilleriforbereelse havde fjenden angrebet mellem Boisleux og Ancre, og var med indsættelsen af kampvogne brudt igennem til Achiet-le-Grand. Om eftermiddagen blev 3. Marine-Division trukket ind i rummet Warlencourt – Eaucourt-l'Abbaye – Ligny-Thilloy, hvor den klargjorde til modangreb. Angrebet kom ikke til udførelse, og 9'erne kunne sadle af og gå i bivouak på stedet.

Heller ikke den **22. august** bragte os i kamp. II. Afdeling, underlagt Mar.Inf.Regt. 1, marcherede til Bazentin og placerede sig bag grænsen mellem 2. og 17. Armee som »forbindelseskommando«.

Den **23. august** angreb fjenden ved daggry langs arme-skillemiljøet. 3. Mar.Div. blev sat i march over Thilloy – Flers – Longueval. Ved Flers blev Divisionens spids standset og sendt tilbage i det gamle beredskabsområde. Sidst på eftermiddagen blev Divisionen så indsat mellem 183 Inf.Div. og 16 Res.Div. med opgaven at rykke frem i rummet Grévillers – Irlès (højre begrænsning) og Sars – Pys (venstre begrænsning) og nå banelinjen ved Miraumont.

2. Batterie blev som panserværn enkeltvis indsat i kanten af Grévillers skoven (Bois Loupart). 1. Batterie var placeret 400 meter vest for Warlencourt med front mod nord til sydkanten af Grévillers-skoven. På trods af dens tunge F.K. 15 blev 9. Batterie ledsagebatterie, og bragt frem til et hulvejskryds nordvest for Warlencourt. 5. Batterie sprodsede af lige øst for Eaucourt l'Abbaye, 3. Batterie i en sænkning mellem Pys og le Sars.

Lufffoto: Batteristilling nordøst for Albert

Tidligt på morgenen den **24. august** gentog fjenden sit energiske angreb. Det lykkedes ham at trænge frem til Grevillers. 1. Batterie under Lt.d.R. Voss (Wilhelm) standsede under direkte skydning to kampvogne og tvang besætningen til flugt. Regimentskommandøren, som først befandt sig ved Beaulencourt, og senere i Barastre, beordrede batterierne til at forskyde bagud, da infanteriet som resultat af tabet fra Irlès og Grevillers, var tvunget til at trække fronten tilbage.

Efter en rolig nat lød den **25. august** kl. 0800 pludselig lyden af voldsom kamp. Skjult af morgendis og kunstig tåge havde fjenden overraskende angrebet højre nabo, og erobret Thillooy og le Baraque, og enkelte steder løbet vores marine-infanteri over ende i angreb fra flanke og ryg. Engelsk infanteri dukkede pludseligt op af tågen og beskød med maskingeværer i flanken mellem 1. Batteris pjecer. Lt.d.R. Voss lod stillingen rømme under store tab. 1. Batteris træn hentede et stærkt truet batteri fra bayr. Res.Feldart.Regt. 16 ud af deres stillinger. 2. og 9. Batterie flyttede på ordre bagud, og gik, dækket af en pjece fra 2/9, i spring tilbage. Lige nord for Gueudecourt kørte 9. Batterie igen i stilling og beskød de tætte masser af fjendtligt infanteri som viste sig fra le Baraque. Under dette blev batteriet ramt af eget artilleri fra ryggen. 5. og 7. Batterie gik i stilling syd for Beaulencourt. 2, 3 og 9. Batterie stod ved middagstid ved le Transloy. Om disse stillingsskift beretter føreren for 5/9, Lt. d.R. Persoon:

Den tågede morgen forhindrer observation og orientering. Det fjendtlige infanteri kom nærmere og nærmere som vi kunne hører på deres skydning. Da batteriet ikke havde skudfelt over den nærmeste omegn, lod jeg forspandet komme frem i galop. Under påsprogning blev Gefr. Bielenberg ramt af et skud i armen. I galop gik det mod Beaulencourt. På denne side af landsbyen gik jeg i åben ildstilling. Herfra kunne vi overvåge området frem til den netop forladte stilling. Vi var næppe kommet i stilling før vi så engelsk infanteri dukket op over bakken og kikkede ned i vore gamle stillinger. Øjeblikkeligt sendt vi vore stålhilsener imod dem, og forfulgt af vore granater flygtede englænderne tilbage over bakken. Unteroffz. Hintz udmærkede sig i særlig grad, da han til hest rekognoscerede for vores forreste infanterilinje. Han modtog et E.K. I.

Om eftermiddagen gennemførte de frisk indsatte 14. Res.Div. og 48. Res.Div. et modangreb. Ligny-Thillooy blev generobret. 1. Batteries gamle stilling blev stormet og pjecerne tilbageerobret.

Om 1. Batteries oplevelser, som de denne dag kæmpede heltmodigt, beretter den unge batterifører, Lt.d.R. Voss, selv:

Om aftenen den **20. august** modtog jeg en befaling fra Regiment, hvoraf det fremgik at 1/9 fra den 21. august var direkte underlagt Mar.Inf.Regt. 2 som stød- og panserværnsbatteri. En sådan opgave under tilbage-trækningskamp var hidtil ukendt for batteriet. At jeg ikke var særlig godt til mode over en sådan befaling, kan jeg ikke nægte, ikke mindst fordi jeg ført for tre dage siden, som vores batterifører, Hptm.d.R. Massmann, midlertidig havde overtaget kommandoen over I. Afdeling, som ældste batteriofficer, midlertidigt havde overtaget føringen af batteriet. Dertil kom de meget kraftige begivenheder og de sidste dages temmelig usikre forhold langs fronten, der ikke netop havde forstærket tiltroen til vores infanteri, rystet som det var af tab og overanstrengelse.

Tidligt om morgenen den **21. august** satte 1/9 i march til tæt bag Mar.Inf.Regt. 2 forreste linje, hvor den på ordre herfra gik i stilling i en sænkning omkring 1 km sydvest for le Sars i stadig panserværns beredskab. Her forblev vi til natten **23./24.** august uden på et eneste tidspunkt at træde i funktion, da der i vores afsnit syntes at være indtruffet en pause i infanterikampen. Ikke desto mindre krævede disse tre begivenhedsløse dage i den forreste kampzone, kolossale udfordringer til vore nerver, der i forvejen havde behov for et hvil, og desuden virkede det deprimerende, at vi uden den mindste dækning til mand og heste, uafbrudt var prisgivet artilleribeskydning med lette og tunge kalibre, og flyvebomber. I tre dage skiftede vi frem og tilbage fra hulvej til hulvej, fra sænkning til sænkning. Det var et mirakel, at batteriet herunder ikke havde tab.

Jeg var derfor lettet, da jeg om natten 23./24. august modtog befaling fra I/9 om, at 1./9 igen var underlagt afdelingen. Vi skulle imidlertid komme fra asken til ilden. Befalingen lød videre: "1/9 forskyder øjeblikkeligt til koordinat 3333/11a (Kort 1:25.000) i skjult ildstilling. Den første fjendtlige linje løber ca. 3 km nordvest for ildstillingen i nordvest kanten af Grevillers-skoven og på denne side af højdedraget mellem Grevillers-skoven og Grevillers landsby. Batteriet afgiver ved daggry 50 skuds forstyrrelsesild på det anviste spærreilds rum"

Der var en dødstille, kulsort nat, og alligevel syntes der at ligge noget i luften: en stilhed før stormen. Jeg satte øjeblikkeligt batteriet i march i retning af Warlencourt. Pludseligt kunne man hører lyden af en flyvemaskine, der nærmede sig fra fjendeside. Altså forsigtighed. Langsom, lumpen, forbandet lumpen, summede de usynlige uhyre over fronten, vejen, adgangsvejen. Her og der afskød de lyskugler, sande pragteksemplarer. Igen og igen lad jeg gøre holdt i skul af en skråning eller hulvej, indtil flyene ikke længere var en fare for os. Batteriet svingede ind i en sænkning mellem højderyggen nordøst for Warlencourt og højderyggen mellem Grevillers landsby og Grevillers skov, ikke langt fra det angivne terrænpunkt, og var dermed i åbent terræn uden beskyttelse eller skjul fra busk eller skråning. Så igen fly i vores umiddelbare nærhed, to eller tre, lige over os, højst 100-150 meter oppe, og alligevel ikke til at få øje på i den mørke nat. Stille: batteriet i stilling! I dækning! Ingen bevægelser, ingen lys! – så tænder lyskugler tæt ved siden af os, det bliver igen lyst som om dagen. Intet rør sig. Selv hestene fornemmer faren og står som lammede. Var vi alligevel blevet set? Flyene vender om. Så: bum, bum, bum. Flybomber rammer 50-100 meter ved siden af batteriet på skråningen. Dødstille. Intet rør sig. Så er de væk. Alle puster ud. Var der sket noget? Nej, intet! Batteri sid op, march!

Batteriet går i stilling kl. 0430 om morgenen. Gudskelov er heste, forvogne og ammunitionsvogne væk. Først: skaffe dækning! Alle knokler og graver. Søvn er der intet af. Omkring kl. 5 bliver det levende foran. Maskingeværer og håndgranater brager overalt. Artilleriet på begge sider er tavs. Kl. 6 skumrede det. Batteriet begynder dens skydning. Kl. 0615 begynder tågen at lægge sig. Greville bakken var dårlig synlig. Kun her og der hæver mørke hus sig. Men hvad var det? Langsomt, i spring frem mod os, samler sig langsomt igen til en linje på denne side skråningen. Jeg forsøger gennem afstandsikkertten at trænge gennem tågen, men kan endnu intet se. Ping, Ping flyver infanteriskud hen over hovederne på os. Alle dukker sig. Kommer de fra bakken foran os? De skulle dog efter de sidste meldinger, stadig være på vore hænder. Så kan man bedre se bakken i kikkertten. Overalt er der levende deroppe. »Leutnant Frese, er det ven eller fjende?« – Så rasler en byge fra et maskingevær ind i stillingen, så enkelte skud, så igen M.G.-ild. Gudskelov det hele for højt. Altså er det Tommy, der allerede er fremme på bakken! Det løber mig kold ned ad ryggen. Ordonnans: Forspand frem! Det hele er allerede for sent. Bakken bag os ligger allerede under infanteriild. Altså: "Kanonerer, til hjulene – Pjecer enkeltvis tilbage til bakken bag os!" Den menneskelige kraft fordobler sig, alle griber til. Uden pjecer er der ingen tilbagegang. En pjece skubbes hurtigt gennem terrænet, de andre følger langsomme efter, den ene efter den anden. Lt. Frese og jeg gennemfører det sidste lette slør af tåge: Kaki-uniformer under fremrykning langs hele Greville højderyggen. Vores infanteri viger langsomt. Den første pjece er fremme. Hans Eggers retter direkte. Eggers: 2000 skud!, 1800 skud! Tommy standser op, klumper sammen og viger ud. Vi ånder lettet ud, men kun for et kort øjeblik. Som fra en strube lyder det nu: Tank! Tank! I hurtigste tempo er den på vej mod os. Enkelte af de erstatningsrekrutter, der først et par dage i forvejen var kommet til os, smed alt og ville forlade os. "Stop!" brøler den stovte hannoveraner bondestemme på underofficer Seeba, og med trukket Browning tvinger ham den tilbage til hjulene. Kampvognens kanon og maskingeværer åbnede først ilden mod os. Kørerer må imidlertid have sigtet dårligt. Og på en så kort afstand, havde vi en fordel. Eggers: "16-00 Skud!" – falder for langt. "15-50" – falder for kort. "Midten!" – fuldtræffer. Kampvognen svinger på ét bælte rundt. Ødelagt med tre skud. Besætningen spring ud. Men et yderligere skud slutter det hele. Et brøl af hurra fra os og infanteriet. Endnu en pjece er skudklar. Vizewachtm. Carstensen er ved afstandsmåleren. De gamle velprøvede skytter lader ikke chancen gå fra dem. De holder hele Grevillers høj-

den i deres hånd. Som på øvelsespladsen. Vi er ikke længere under beskydning. Området er vores. Fjenden har rømmet højden. Vores marine-infanteri arbejder sig igen fremad.

Begge de sidste pjecer er i mellemtiden rykket i halvskjult stilling bag de to i stilling i åbent terræn. Al ammunition er bragt frem til støtte for infanteriet. Skræk! Endnu en kampvogn dukker op fra Grevillers-skoven med kurs mod batteriet. Eggers og Carstensen er straks på post. På sekunder er det sorte uhyre omgivet af støvskyer og røg, men dukker så op igen. Endnu er den ikke blevet ramt. "Pjece Carstensen, alene, enkeltild!" Det sjette skud i sidevæggen lige foran kanontårnet, tilsyneladende ind i kampvognens ammunitionsmagasin. En vældig stikflamme. Døds såret står uhyret der. Intet rører sig mere. "Ildpause!" Så blev alt rolig en tid der fremme. To feltkanoner i åben stilling på en nøgen, langt væk synlig bakke, var herre over situationen, og havde åbenbart kvalt et større engelsk angreb i fødslen.

Kort efter blev noget i Grevillers skoven, der skød, formentlig endnu en kampvogn, samtidig beskudt af et stillingsbatteri bag os, 2/9, som det senere skulle vise sig, og bragt til tavshed. Nu blev det bagved meget levende. Begge de kampvogne, vi allerede havde nedkæmpet, måtte lade sig yderligere beskyde. Vi havde imidlertid allerede sikret vidnet til vores alene opnåede resultat. Vores livlige skyderi og de høje hurraråb fra mandskabet og fra infanterireserven, som lå tæt på, havde trukket Hptm.d.R. Massmann til fra hans kommandostation i nærheden, tids nok til at være øjenvidne til ødelæggelsen af den anden kampvogn.

Der var en, der kom til at sørge over denne kampvognsaffære. Da Hptm.d.R. Scholz få dage tidligere havde mig befaling til at 1/9 skulle være stød- og panserværnsbatteri for Mar.Inf.Regt. 2, havde han lovet mig 12 flasker Sekt for hver ødelagt kampvogn. Hptm. Scholz holdt sit ord. Få dage senere kørte Gefr. Hoffmann på en flere dages orlov til Mainz, og vendte tilbage til batteriet med en kasse med 25 flasker. På den måde fulgte, mens vi lå i hvil, hine kampvognsslag, en alvorlig kamp med Sekt som følge.

Om eftermiddagen lod jeg Eggers og Carstensen belægge Grevillers højderyggen med enkelt skud, og holde hvert eneste fjendtligt forsøg på fremrykning nede. Vi blev imidlertid hurtigt mål for flere og flere fjendtlige artilleribatterier, der som vores egen stillingsartilleri, lidt efter lidt kom i stilling. Til sidst var vi tvunget til delvist at søge tilflugt i en nærliggende, gammel observationsdækning.

Kl. 10 var i mellemtiden Lt.d.R. Frese med hans deling til bakken sydvest for le Baraque gået i åben stilling, hvorfra han skød forstyrrelsesskydninger. Om eftermiddagen trak jeg en af de stadig fremskudte pjecer tilbage, og lod den gå i lurestilling ved vejkrydset Warlencourt – Le Baraque – Romervejen [hovedvejen]. Vizewachm. Eggers fik ordre til med den sidste pjece at forblive i den gamle åbne stilling på bakken nordøst for Warlencourt, og efterladende det meste af batteriets ammunition, til ikke at lade modstanderen få et pusterrum. Den under kampen tilsødede kriger forstod at klare sig. Han trak sin kanon til umiddelbart ved siden af indgangen til den gamle observationspost, hvorfra han sammen med sit seje, trofaste mandskab, udførte en sand heltegerning. Hver gang Egges havde afgivet 4-5 skud, faldt prompte det dobbelte antal som fjendens svar. Skud, så hurtigt ind i bunkeren, sådan fortsatte han spillet med døden indtil det blev mørkt. Hans pjece blev ikke kun beskudt fra front af fjendtlige batterier, men også af et batteri skråt tilbage til venstre. Om det var et af fjendens eller et af vore egne, kunne efterfølgende ikke fastslås. Om aftenen havde Eggers næsten bortskudt alt sin ammunition, og omkring kanonens svans lå et bjerg af tomme hylstre.

I mellemtiden var der omkring kl. 14 kommet ordre fra Afdelingen, at jeg med de tre øvrige pjecer skulle gå i skjult stilling i en sækning syd for Ligny-Thiloy i koordinat 3435/13d 14c, hvortil om aftenen også Egges ankom. Her stod batteriet på begge sider af vejen Jägerhof – Ligny-Thilloy delingsvis med omkring 50 meter indbyrdes afstand. Om eftermiddagen og aftenen den **24. august** skød vi forstyrrelsesild i den tildelte ildzone. Officerer og mandskab var dødeligt udmattede, og fik kun på skift et par timers søvn.

Der lå de på den fugtige jord, rullet ind i hestetæpper, ubevægeligt ved siden af hinanden i en halvt sammensunket løbegrav, der lige foran pjecerne løb skråt bagud over bakken, og udgjorde eneste dækningsmulighed for folkene. Også jeg lå sammenkrøllet med tæppet over hovedet, efter at jeg havde udført de modtagne ordre og havde afgivet meldinger. Men søvnen ville ikke komme. Hjernen arbejdede hele tiden. Jeg anede noget ubehageligt. Tommy ville med sikkerhed forsøgte på ny at angribe i masser. Natten var igen stille og dyster. Artilleriet tav. Omkring kl. 4 blev det foran livlig. Infanteri- og M.G.-ild, håndgranater. Jeg holdt det ikke længere ud under tæppet, stod op og gik fra post til post og til telefonposten. Mandskabet lod jeg sove. Jeg havde ikke ordre til skydning før dagry. Sammen med posterne stirrede jeg ud i mørket. Af og til skytteild og håndgranater, der eksploderede. Omkring kl. 5 blev det stadig mere voldsom og lyden af infanteriild syntes at komme nærmere. Vores heste havde jeg om eftermiddagen i forvejen trukket tilbage til Gueudecourt. Kl. 0530 sendte jeg ordonnansrytteren, der hele tiden befandt sig i nærheden af batteriet, tilbage til trænet med besked om, at de skulle holde sig klar på vejen 300 meter bag batteriet. Kl. 6 fik jeg af Afdelingen ordre til at trække hestene tættere på. Altså havde man også her en fornemmelse af fare.

Ved dagry begyndte batteriet at skyde den befalede forstyrrelsesild i dens zone. Det fjendtlige artilleri vågnede op og skød ind i Ligny-Thilloy. Tæt, dels naturlig, dels kunstig, tåge, vores dødsfjenden, gjorde enhver observation og orientering umulig. Vi var dømt til afmægtighed og hjælpeløshed, og var det længst fremskudte batteri. I tilslutning til højre batterifløj lå et Pioner-forsøgskompagni. Det var vores eneste trøst. Infanteri ilden foran blev kraftigere og kom nærmere. Så kl. 0645 startede en kraftig fjendtlig ildvalse. Måskevæver og håndgranater langs hele fronten. Angrebet skred frem. En rytter fra Afdelingen kom med or-

dre til øjeblikkelig stillingsskifte. Samtidig blev der givet besked om alle batteriers afmarch bag os og at hestene ville komme frem, hvorefter jeg traf alle forberedelser til stillingsskifte.

Nu blev også Ligny-Thillo, dårligt 300 meter foran os, levende. Fjendtlige og egne maskingeværer skød, ind i mellem overalt engelske hurra-råb. Vi kunne dårligt se 50 meter. Imidlertid er der endnu ikke gået noget af vores eget infanteri tilbage, hvilket beroliger os en smule. Hvor bliver hestene af? For guds skyld, hvor bliver de af? En helvedes larm bryder ud foran. De tyske maskingeværer tier. ”Kanonerer, til hjulene!” – Pionererne skal hjælpe os. For sent! Pludseligt skyder engelske maskingeværer på venstre side af batteriet. Under dække af tågen er fjenden nået ind på 50 meter af flanken. Mandskabet springer i graven og over til os ved højre deling. Modstand er vanvittig. Tilbage! råber jeg, og springer over til tredje pjece for at vende den mod venstre deling. Kan. Kneidinger og Lobewysk springer til og drejer lavetsvansen. Så, rat-ta-ta-, et maskingevær skyder direkte mod os. Jeg ser begge kanonerer synke ramte ned over lavetten. Det øvrige mandskab var gudskelov allerede sprunget i graven og tilbage. Jeg klynger mig tæt til beskyttelsesskjoldet, så jeg er dækket af skjold, rør og sigtemidler. Jeg kan hverken høre eller se. Sand og splinter suser mig om ørene. Død eller fangenskab, tænker jeg blot. Så bliver det stille: funktioneringsfejl? Magasinskifte? Med et spring er jer fra pjece i graven, og på alle fire, kravler jeg bagud. Salver af maskingeværskud suser hen over mig og i sandet. Så kan de ikke længere se mig – altså tværs gennem terrænet. Så er der en, der råber: Hr. Løjtnant, Hr. Løjtnant! – ”Her, Eggers”, råber jeg. Kom her, så vi kan få standset hestene”.

Forpustet løber vi tilbage af vejen Ligny-Thillo – Jägerhof, hvor trænet måtte være på vej. Først på vejen Eaucourt-l’Abbaye – Gueudecourt møder vi dem. Tilbagegående infanteri havde, som de var nået 300 meter fra ildstillingen, holdt dem tilbage under antagelse af, at batteriet allerede var taget til fange. Som vi nåede kamptrænet, fik jeg af en infanteriofficer at vide, at et feltbatteri (det var 1/Res.Feldart.Regt. 16) ved siden af vejen mellem Jägerhof – Ligny-Thillo var i yderste fare for at falde på fjendens hænder. Med ham som vejviser gik det endnu engang i galop tilbage og så gennem terrænet. Pjecerne var allerede blevet opgivet af dens mandskab og stod foran den forreste infanteri linje. Fremrykning gennem spredt beskydning på nærmeste hold, påsprogning og returkørsel skete på nogle få minutter. Det var for mig et af de mest opløftende øjeblikke under krigen. Endnu havde jeg ikke meldt tilbage til Afdelingen, at jeg havde mistet mine kanoner. Taget var altså allerede gjort godt igen. Efter at have været nedslået, var jeg nu det lykkeligste menneske.

Med den opståede lette brise begyndte tågen at blive spredt: tilbage til arbejdet. Med de fire erobrede pjecer kørte jeg igen i åben stilling på en bakke sydvest for Gueudecourt. Erfaringerne havde lært mig, at den indirekte skydning under bevægeleskrig var alt for omstændelig, og at den direkte skydning, oftest på meget korte afstande, også moralsk var af langt større virkning. Derfor åbnede vi også her som første batteri i stor omkreds ilden i den nu tilstrækkelig sigtbarhed mod store fjendtlige koncentrationer i Ligny og le Barque, samt mod vores forladede 1/9 ildstilling. Med et velrettet, overraskende ildoverfald på 20 E.K.Z-granater [super-kvik] påførte vi fjenden store tab netop i vores rømmede stilling, og fik dermed en mangedoblet hævn for vore egne tab (vi havde under et overfald om morgenen 2 døde, 2 hård- og to lettere sårede). Snart efter fulgte også andre tyske batterier, og angrebet kom langs hele fronten til standsning.

På ordre fra Feldart.Regt. 16 måtte jeg rømme min åbne stilling efter en times forløb, og kører tilbage til stik nord for Lesboeuvs. Efter en personlig konference med afdelingsføreren for I/Res.Feldart. Regt. 16, overdrog jeg igen føring af batteriet til føreren for 1/Feldart.Rgt. 16, og efterlod vores kamptræn ved batteriet indtil deres egen kunne nå frem.

Omkring kl. 16 var der i mellemtiden iværksat et eget modangreb, og jeg havde givet Vizewachtm. Schmidt ordre til efter modangrebet at fastslå, om det ville være muligt at bjærge de efterladede pjecer. Angrebet kastede fjenden tilbage til Ligny-Thillo, og det lykkedes Vizewachtm. Schmidt lige efter mørkefald ved hjælp af heste fra 8. Batterie/Feldart.Regt. 104 at trække de stærkt beskadigede pjecer ud. Han sørgede samtidig for, at begge de i ild stillingen faldne kanonerer blev bragt med tilbage.

I en Divisionsbefaling blev 1./9 indsats i denne kamp særlig rosende omtalt. Det samme gjorde artillerikommandøren, Generalmajor von Heimburg og Divisionschefen, Exz. Graf v. Moltke under en divisionsappel ved Thourout, hvor de udtalte deres højeste anerkendelse af 1. Batterie. Divisionskommandøren betegnede batteriets seje udholdenhed og samarbejdet mellem officerer og mandskab som næsten eksemplarisk.

II. Afdeling var under disse kampdage underlagt Mar.Inf.Regt. 1 og adskilt fra den øvrige Division. Den **23. august** var afdelingen placeret på bakkerne vest for Contalmaison i en lurestilling uden at komme til indsats. Den følgende dag kl. 0200 blev batterierne alarmeret og trukket tilbage mod Eaucourt-l’Abbaye, hvor de omkring kl. 0800 gik i stilling, og hvorfra de med succes lagde deres ild over fjenden, der ved Irlès og Achiet-le-Petit var trængt igennem i retning af Bapaume. Det lykkedes blandt andet Lt.d.R. Balk med 4/9 at lægge et ildooverfald mod en tætsluttende fjendtlig marchkolonne. Også 8/9 fandt gunstige infanterimål til direkte skydning.

Som fjenden den tågede morgen **25. august** erobrede Ligny-Thillo og Eaucourt-l’Abbaye, lykkedes det II. Afdeling i sidste øjeblik at undvige det fjendtlige fremstød mod flanken og gå tilbage mellem Flers og Lesboeuvs. Fjendens fortsatte fremstød fik 16. Res.Div. til at beordre en yderligere tilbagetrækning af II. Afdeling mod Saily-Saillisel. På grund af det gode resultat af det tyske modangreb, blev afdelingen imidlertid standset i

Lesbouefs. Om aftenen gik det igen frem og indtog stillinger ved Flers med skudretning mod Martinpuich – le Sars.

Den **26. august** lå 3. Mar.Div. i reserve. Vores Regiment, hvor nu alle tre afdelinger var samlet, lå i stilling ved Villers-au-Flos, Barastre, Rocquigny og Bus. Det var lykkedes englænderne nord for Bapaume ved Beugatte at opnå betydelige fremskridt, og næsten nå frem til vejen Bapaume – Cambrai. Om eftermiddagen blev Regimentet som artilleri i anden bølge indsat ved Haplincourt og Velu. 2/9 og 3/9 gravede sig ned i parken ved Velu. 1/9 ved vejen Haplincourt – Barastre; ved dag gry blev en deling fra 3/9 trukket frem til Delsaux Ferme. Fjenden var endnu udenfor skudvidde. III/9 batterier blev sendt nordøst for Haplincourt, hvorfra de kunne beskyde fjenden under fremrykning øst for Bapaume. II/9 gik i stilling mellem Haplincourt og Villers-au-Flos. Som fjenden om aftenen fortsatte fremrykningen mod Frémicourt, kunne batterierne langs banedæmningen øst for Bapaume beskyde dem observeret og bibringe dem tab.

Den **27. marts** forlod 3. Mar.Div. XIV Res.Korps. Regimentet marcherede i bivuak ved Flesquières (Regt.Stab og I/9) og Ribécourt (II. og III./9). Allerede samme aften kl. 23 blev Divisionen igen alarmeret og marcherede i den kolde forårs nat ad overfyldte veje til Marquion på vejen Arras – Cambrai. Fjenden var brudt igennem ved Arras, og underlagt III. bayr. AK blev Divisionen som 3. bølge indsat i en optagestilling langs Sensee-kanalen og floden mellem Palluel og Marquion. 1 og 3/9 kørte til Sauchy-Cauchy, 4/9 til Epinoy, 6/9 og 8/9 til Audencheul og Oisy-le-Berger, III/9 batterier til øst for Marquion. En pjece fra 9/9 blev som panserværn trukket frem til kanalbroen ved Marquion.

Uden i disse stillinger at være kommet til indsats – man kunne kun i det fjerne hører kanontorden – blev Regimentet den **29. august** beordret til hvilekvarterer syd for Denain. Efter en udmattende, næsten 30 km lang natmarch, nåede afdelingerne Douchy (I/9), Neurille (II/9) og Royelles (III/9), og nogenlunde kvarterer.

Den **31. august** blev Regimentet indladet i Iwuy og Bouchin. Transporten gik over Valenciennes og Mons. I Kortekeere ved Beveren (nord for Roulers) blev der losset. 3. Mar.Div. var her indgrebsdivision for Garde-Res.-Korps, Gruppe Ypres Nord. Indkvarteringen var Vyshuyshoek (1/9), Ewevezele (2/9), Terbeuxe (3/9), Beveren (4. og 6/9), Ardoye (8/9), Rumbekke (9/9), Wijnendaale (5. og 7/9).

Her kunne mandskabet komme sig, hestene fandt gode græsange. Udrustning og beklædning blev sat i stand. Det unge mandskab øvede flittigt. Der blev også en dag afholdt en parade for Divisionskommandøren. Det skete i silende regn.

Forsvarskamp i Siegfried-fronten ved Cambrai

(15. september til 8. oktober 1918)

Den **15./16. september** blev Divisionen igen transporteret fra Flandern. Batterierne blev indladet i Thourout, Roulers og Kortekeere. I Iwuy og Rieux nordøst for Cambrai blev der igen losset. Divisionen var med andre ord tilbage til det gamle kampområde ved Cambrai. Den var som indgrebsdivision underlagt XVI RK. Regimentet gik i bivuak ved Noyelles (I/9), Rumilly (II/9), Masnières og Les rues Vertes (III/9).

Batterierne havde i deres bivuak på grund af beskydning og specielt på grund af flybomber betragtelige tab. Vicewachm. Carstensen (I/9) nedskød meget dygtigt ved Noyelles et fjendtligt fly Den **19. september** modtog i Rieux en række udmærkede mænd fra Hindenburgs hånd deres Jernkors.

Den **26. september** flyttede 2, 3, 4, 5, 6 og 7. Batterie til den sydlige del af Cambrai.

Tidligt om morgenen den **27. september** kom kraftig kamplarm fra fronten. Med store styrker og materiel angreb englænderne mellem vejene mod Cambrai fra Peronne og Arras. Det blev en ny storkampdag. 3. Marine-Division blev øjeblikkeligt alarmeret. Regimentets batterier stod forspændt i deres beredskabsområder og ventede på befaling. Da det blev tydeligt, at tyngden i fjendens angreb var rettet mod Flesquières, og 20. Inf.Div. stillinger er var gennembrudt, blev Mar.Inf.Regt. 3 med III/Feltart.Regt. 9 stillet til disposition for 20. Inf.Div. sydøst for Flesquières. Mar.Inf.Regt. 2 med II/9 stillede sig klar, først ved Marcoing, senere ved Cantaing. Mar.Inf.Regt. 1 og I/9 blev trukket frem i beredskab øst for Anneux, da modstanderen også opnået resultater nord for 20. Inf.Div. mod 49 Inf.Div. og 7. Kav.-Schützen-Div.

Kl. 0800 gik Mar.Inf.Regt. 3 fra sydøst frem mod Flesquières i modangreb, mens Mar.Inf.Regt. 2 arbejdede sig frem fra nordøst. Mens 5. og 7/9 gik i stilling ved Marcoing og støttede angrebet med ild mod Flesquières,

mens 9. Batterie glædede sig over, at det var udpeget som stødbatteri for Mar.Inf.Regt. 3. Oberlt. Henning kørte sit batteri tæt frem bag infanteriet og fandt fra åbne stillinger et pragtfuldt skudfelt mod landsbyen og det foranliggende terræn. Med direkte skydning på den kort afstand havde batterierne på det åbne terræn foran marineinfanteriet en ødelæggende virkning på de tilbagegående engelske skytter. Om eftermiddagen var fjenden trængt tilbage til Flesquières. Englænderne gjorde endnu flere forsøg uden at kunne komme frem.

Længere mod højre forløb kampen mindre gunstig. Fjenden havde nord for vejen mellem Bapaume og Cambrai opnået større fremgang, og havde forskanset sig i landsbyen og skoven Bourlon. II/9 batterier stod længe og ventede ved Noyelles, og led herunder store tab i heste. Om eftermiddagen blev de trukket frem til vejen mellem Fontaine og Cantaing. I. Afdeling stod ved Cantaing og la Folie. Den infanteristyrke, der herfra blev indsat i et modangreb mod linjen Graincourt – Flesquières, kom kun langsomt frem på grund af flankering fra højre. Det var endeligt lykkedes englænderne fra højre flanke, fra nord at erobre Anneux. hvorved de næsten stod i ryggen på de tapre forsvarer af Graincourt. Det var mod denne omringelse af de foran kæmpende dele af 49 Res. Div. at Mar.Inf.Regt. 1 blev indsat. Med utrolig tapperhed kastede de sig mod fjenden, og trængte i kampe om hver eneste meter jord, dem tilbage skridt for skridt. Selvom fjenden hele tiden kastede nye kræfter ind i kampen, for ikke igen at miste det opnåede, nyttede det intet, og Anneux måtte igen overlades til Mar.Inf.Regt. 1. Under disse kampe lykkedes det I. Afdeling at give fjenden store tab. Fra åbne stillinger sprængte I/9 stærke fjendtlige marchkolonner. Den direkte skydning og de tydelige resultater virkede altid oplivende på officerer og mandskab i disse ellers så deprimerende forsvars- og tilbagegangskampe.

Fjenden opnåede altså denne dag intet gennembrud på vores frontafsnit. Trods store tab havde han kun opnået et nogle få resultater. På grund af at fjenden havde sat sig fast i Bourlon skoven, blev der imidlertid om aftenen af Generalkommando XIV R.K. befalet tilbagetrækning til »Hagen-stillingen«, d.v.s. bag Schelde. Det var for os en yderst ærgerlig befaling; stadig fyldt med stolthed over den succesfulde kamp, måtte vi nu på ordre igen opgive det terræn, vi havde erobret med så høj en pris, og som en slagen hær snige os væk i mørket. Det var ikke mere som engang langs Somme, hvor General v. Blotnitz Divisionsbefaling havde lydt: »Divisionen holder sine stillinger til sidste mand«, og stillingen var blevet holdt. Nu hed det: vi bliver omgået på flanken, altså undgå mulige tab og gå tilbage. Det undergravede de sidste rester af den gamle preussiske angrebs ånd, der stadig var i tropperne. En enhed, der gentagende gange efter succesfuld, offerrige angreb, om aftenen på ordre igen måtte opgive det vundne, angrebet hurtigt ikke mere end samme energi. Med tavse, hårde ansigter passerede de feltgrå mænd broen ved Noyelles. I. Afdeling, der dækkede tilbagegangen, overskred først broen kl. 0500 enhedsvis, efter at have lade alt infanteri passerer forbi. Denne dag faldt den organisatoriske Wachtmeister i 6/9, Offizierstellvertreter Matthies. Det var for Regimentet et hårdt tab. Den organisatoriske Wachtmeister havde netop i stillingskrig en overordentlig ansvarsfuld opgave: batteriets ve og vel – forplejning, ammunition, heste, som i stor grad afhænger af denne persons handlekraft. Opretholdelsen af disciplin ved trænet var del af opgaven, og ikke kun på storkampdage lå trænet ofte under beskydning af fjendtligt artilleri og fjendtlige fly. Matthies var en særlig agtet Wachtmeister og oprigtigt savnet af 6/9. På dette sted skal også den fremragende dygtighed og tapperhed blandt Regimentets øvrige Wachtmeister nævnes: Ahmling og Vorbeck 1/9, Seebrandt 2/9, Carstens 3/9 (faldet den 24. 3. 1918), Stammnitz 4/9, senere 9/9, Dreyer 5/9, Caarstens 7/9, Boltz 8/9.

Fjenden trængte ikke efter med det samme. Endnu ved daggy den **28. september** lå den rømmede stilling under beskydning. Så fulgte han igen energisk efter, og allerede ved middagstid havde han overalt nået den vestlige bred af Schelde. Trods energiske modangreb fra marineinfanteriet lykkedes det ham om eftermiddagen, med kraftig artilleristøtte, at sætte mindre posteringer over kanalen ved Marcoing. Lt.d.R. Kolster kunne med 4/9 haubitser tilføje de engelske kolonner store tab.

Den **29. september** fortsatte englænderne deres kraftige angreb. Efter om morgenen under kraftig ildstøtte at have sat sig fast i Ferme du Flot, igen drevet ud af et modangreb fra Mar.Inf.Regt. 3, som imidlertid ikke kunne fastholde den mod de stadig kraftigere angreb, lykkedes det englænderne ved middagstid at trængte højre fløj af Mar.Inf.Regt. 3 tilbage, og derigennem tvinge Mar.Inf.Regt 2 til at svinge sin linje tilbage til den sydlige del af Faubourg de Paris. På den måde stod Mar.Inf.Regt. 2 med fornt mod syd. Mar.Inf.Regt. 3, forstærket af en bataljon fra IR 395/9 Res.Div. stod syd herfor med front mod vest foran vejen Faubourg-de-Paris – Rumilly. Mar.Inf.Regt. 1, forstærket af to bataljoner, RIR 19/9 Res.Div. forsvarede Rumilly i hårde kampe mod kraftige angreb, hvorunder dele af landsbyen en overgang gik tabt.

9'er batterierne greb med deres ild kraftigt ind i disse stedlige kampe. 8/9 og 9/9 var trukket frem til hovedvejen. Deres batteriførere, Lt.d.R. Brandis og Oberlt. Henning havde deres observationssteder foran vejen. Som grupper af infanteri uden førere passerede forbi, fik de to artilleriofficerer samling på dem, og indsatte dem sammen med batteriets telefonpost langs vejen. Under dette blev både Oberlt. Henning og Lt.d.R. Brandis såret. Som Brandis kort efter var på vej tilbage mod sit batteri, blev han endnu engang truffet og faldt. Vores brave

Brandis, allerede så ofte skadet af fjenden, altid i godt humør, også i den sværeste situation, vores grinende helt - ingen af os 9'er officer vil glemme ham!

Batteriet havde store tab under beskydning, men frem for alt på grund af bomber fra de fjendtlige fly, der ikke blev bekæmpet af vore flyafdelinger. Om eftermiddagen blev de trukket tilbage til Niergnies. Endnu et angreb den aften mod Rumilly og Mont-sur-l'Oeuve blev totalt afvist. 1/9, indsat som mobil panserværn ved Moulin-de-Beurre, kunne bringe opsluttede reserver under direkte skydning og bringe til opløsning. Efter at eget infanteri var gået tilbage gennem dens stilling, stod 2/9 flere timer uden nogen infanteridækning ved Rumilly. Efter at batteriet havde skudt tomt, indsatte Lt.d.R. Schüberlitz begge maskingeværer på batteriets fløje og indsatte det øvrige mandskab med karabiner i nærforsvar. Fjenden angreb imidlertid ikke. Sidst på eftermiddagen kørte trænet derfor nyt ammunition frem, som Lt.d.R. Schüder med god observation fra en foranliggende bakke med godt resultat anvendt mod den tydeligt synlige fjende.

Om morgenen den **30. september** forsøgte englænderne på ny at trænge frem mod Cambrai og hovedvejen. Angrebet brød sammen. Indtil middag herskede ro. Kl. 1315 begyndte igen trommeild langs hele Divisionens front, og under dække af en ildvalse, der fortsatte langt ind i baglandet, kom fornyede angreb. De brød allerede under forsvars ilden sammen. Den tilbagegående fjende led endnu engang store tab under vores batteriers samlede ild. Den **1. oktober** blev fem angrebsforsøg mod Mont-sur-l'Oeuve afvist. Særligt bitre kampe blev igen udkæmpet om Rumilly. Kl. 1830 angreb fjenden efter overordentlig kraftig trommeild endnu engang i flere bølger lags hele Divisionens afsnit og mod Rumilly. Alle frontale angreb blev afvist. Derimod trængte fjenden ved venstre nabo frem til Crévecoeur, svingede så mod nord og angreb i linjen Crévecoeur – Rumilly ind i den åbne venstre flanke af divisionen. Nu arbejdede fjenden sig frem mod Rumilly fra tre sider: vest, syd og øst. Til sidst måtte landsbyen, banegård og Mont-sur-l'Oeuve opgives. Under denne kamp blev batterierne oversværmert af fjendtlige fly eskadriller, hvis frygtede bombe nedkastninger dog ikke kunne forhindre den kraftigst mulige støtte til infanteriet.

Den **2. oktober** forløb forholdsvis rolig. Fjenden, der ugenert bevægede sig i terrænet, kunne af vore batterier med god observation tilføjes mange skader. Om aftenen kl. 18 begyndte igen trommeilden, som vi øjeblikkeligt besvarede med ødelæggelses ild. Et formentligt planlagt fjendtligt angreb kom ikke til gennemførelse. 2/9 satte ved Etoile en panserværnskanon i stilling.

Også den **3. oktober** forblev det roligt. Vi kunne observere at fjenden bragte sine batterier frem, og bragte frisk infanteri frem i marchkolonne. Vi skød i perioder med godt resultat. Man måtte tilsyneladende regne med nye fremstød. Af samme grund opretholdt vi natten igennem en livlig forstyrrelsesild mod adgangsveje og formodede beredskabsområder. Desværre havde de sidste kampe medført et stort udfald af pjecer på grund af beskadigelser, som ikke kunne repareres. Eksempelvis var alle fire pjecer ved 1/9 ikke skudklare, mens 4/9 kun disponerede over en enkelt haubits.

Ødelagt kampvogn (ved Le Pavé)

Heller ikke næste dag kom det igen til angreb. Mellem **7. og 8. oktober** blev 3. Marine-Division afløst af 48 Res.Div. Om aftenen den **7. oktober** gik batteriernes første delinger ud af stilling. Den **8. oktober** kl. 0530 begyndte fjendens trommeild igen pludseligt, hvorefter batterierne iværksatte deres spærre- og ødelæggelses skydninger. Panserværnskanonen fra 2/9 ved St. Druon sendte 150 skud mod det fremrykkende infanteri og bragte angrebet til standsning. Omkring kl. 9 lykkedes det fjenden fra syd at trænge frem til Niergnies og på den anden side mod øst frem til vejen mellem Rue St.Labre og Florenville. 7/9 og 9/9 blev tvunget til at rømme stillingen på grund af kraftig infanteri- og M.G. ild fra front og flanke, efter at eget infanteri havde trukket sig tilbage gennem batterierne, og efter at batterierne med direkte skydning hårdt havde ramt den fremstormende fjende. Den unge Lt. Eyferth, der midlertidigt havde overtaget kommandoen over 9/9 i stedet for den sårede Oberlt. Henning, faldt også ud som såret. Da et tysk modangreb med kampvogne allerede var undervejs, blev pjecerne ikke sprængt, kun kilerne taget ud og begravet. Tabene ved 9/9 var små, 7/9 havde to døde, 4 sårede og 10 savnede. Lt.d.R. Terboven *) (9/9) kunne om eftermiddagen hente sine pjecer ud af stillingen, hvorimod 7/9 på grund af kraftig M.G.-ild ikke kunne nå kanonerne.

Om aftenen blev afløsning af de øvrige delinger gennemført. Batterierne blev sat i march mod Valenciennes, hvor Divisionen skulle gå i hvilekvarter. Undervejs blev enhederne omdirigeret og sat i march mod 2. Armee ved Bussigny.

Hvad angår 3. Marine-Division omkring kampene ved Cambrai ned det:

At Divisionens infanteri kunne afslå alle angreb, eller gennemførte succesfulde modangreb, skyldtes for en stor grads vedkommende den urystelige udholdenhed og fremragende skydepræstation ved dets eget artilleri, i sær Feldart.Regt. 9, der i hele perioden trods væsentlige tab i mandskab, heste og materiel, til stadighed holdt fjendens adgangsveje og stillinger under ild, knuste fjendens koncentrationer og beredskabsområder, og på steder på nærmeste afstande beskød fjendens angreb på en virksom måde og tilføjede ham svære tab.

Tilbagegangskampe i Hermann-stillingen ved le Cateau

(8. til 25. oktober 1918)

De allerede afløste dele af marineinfanteriet blev den **8. oktober** med lastbiler sendt mod LI. Armeekorps under 2 Armee, hvor fjenden 3 km vest for Bussigny overraskende var brudt igennem. Infanteriet nåede sidst på eftermiddagen frem til Bussigny. Det kom ikke til indsættelse, da fjenden ikke fortsatte sit angreb. På ordre fra O.H.L. blev »Hermann-stillingen« besat samme nat, hvor 3. Marine-Division overtog afsnittet mellem St.-Martin-[Rivière] og Molain.

Allerede den **9. oktober** nåede englænderne, der pressede vores bagtrop tilbage, frem til Escaufourt. Den følgende dag sonderede hans spids frem mod Hermann-stillingen. Hans marchkolonner kom langs vejene under ild fra vores batterier, og havde betydelige tab. En fjendtlig styrke, der var trængt frem til kirkegården i St.Souplet, blev lagt under ild fra 4. og 6. Batterie. De sidste rester blev omkring kl. 16 kastet tilbage i et modangreb. Om morgenen den **11. oktober** begyndte fjenden, der nu havde fået bragt sit artilleri frem, at lægge vore stillinger under kraftig beskydning. Under dække af denne ild kunne St. Souplet og Vaux Andigny erobres. I de følgende dage, hvor fjenden øjensynligt bragte yderligere artilleri, ammunition og reserver frem, var der muligheder for at bringe ham stor forstyrrelse. Vore manglende pjecer blev erstattet. Den **15. oktober** lavede fjendens artilleri aktivitet op igen. Med stigende mængder af ammunition og tungere kalibre lå en planmæssig beskydning dag og nat over vore stillinger.

Om morgenen den **17. oktober** øgedes den fjendtlige ild igen til en rasende trommeild. En time senere fulgte et massivt angreb, tilsyneladende med amerikanske tropper. Angrebet blev lettet af en tæt tåge, og var støttet af talrige kampvogne. 3. Marine-Division afviste i første omgang alle angreb, men måtte så på grund af et indbrud ved Molain, trække dens venstre fløj tilbage til vejen mellem La Vallée Mulâtre – St.-Martin og senere til banelinjen St. Souplet – Wassigny. Fornyet angreb mod højre fløj og mod nabo 204. Inf.Div. tvang også denne front til at gå tilbage. De fortsatte fjendtlige angreb frem til mørkefald, blev bragt til standsning i linjen l'Arbre-de-Guise – Ribeauville – La Vallée-Mulâtre.

*) Formentlig identisk med Josef Antonius Terboven (1886-1945), som var Reichskommissar i Norge under 2. verdenskrig. Han begik selvmord den 8. maj 1945 ved at sprænge sig selv i luften med 50 kg dynamit.

En panserværnskanon fra 3. Batterie lagde angribende infanteri under direkte beskydning med E.K. 3-granater [super-kvik], ødelagde to kampvogne og blev så sprængt. Endnu en deling måtte efter at have bortskudt alt ammunition, ubrugelige deres pjecer og rømme stillingen. 2. Batterie blev som mobilt panserværn indsat foran Catillon. Trukket ud af dens stillinger kørte 1. Batterie delingsvis frem til vejen Louvière Ferme – Catillon. 9. Batterie ødelagde på meget tæt afstand en fjendtlig kampvogn. Kl. 0930 havde det fjendtlige infanteri nået batteriet. Det lykkedes kun at bringe to pjecer med ud. Den tredje blev senere bjærget af 8/9, mens den fjerde og sidste efter et succesfuldt modangreb kunne bjærges af Feldart.Regts. 78. Samtlige pjecer var beskadiget og ubrugelige. Da det fjendtlige angreb var bragt til standsning ved l'Abre de Guise, skiftede 5. Batterie stilling til la Louvière. 7. Batterie, som havde været i reserve, gik i stilling mellem Louvière Ferme og Catillon, og flyttede senere til Sambre-Kanalen. Også 8. Batterie havde nedkæmpet en kampvogn.

Den **18. Division** angreb fjenden med succes vores højre nabo, hvorved vores Divisionsfront vest for kanalen blev truet. Om eftermiddagen fulgte ligeledes angreb mod vores front. Det lykkedes fjenden på trods af hårdt modstand at trænge frem til Mazinghien. 4. og 6. Batterie opnåede særligt gode resultater. Med observation i kirketårnet i Le Reget opnåede de god træfning i de tætte masser af fremrykkende modstandere. En deling fra 1. Batterie under Lt.d.R. Holm, der som mobil ledsage-delning kunne beskyde de fremrykkende modstandere på korteste afstand med direkte skydning, udmærkede sig specielt.

Om natten den **19. oktober** blev der fra højere myndighed givet ordre til at falde tilbage bag Sambre-Kanalen. Kl. 0200 fik Lt.d.R. Schüder af gruppens kommandør, Hptm.d.R. Scholz I/9, ordre til med 2/9 forspand at bjærge haubitserne fra et batteri af Regiment 501, der af sit mandskab var blevet efterladt i forreste linje. Det hastede meget, da infanteriet kl. 3 efter ordre ville falde tilbage bag kanalen, og vores egen spærreild på dette tidspunkt ville sætte ind for at dække bevægelsen.

Vist på vej af en sergent fra F.A.R. 501 lykkedes det Lt.d.R. Schüder at nå stillingen. Bjærgningen af haubitserne var på grund af den korte afstand til fjenden, der åbenbart havde erkendt bevægelsen og åbnede en heftig infanteriild, var næsten umulig vanskelig. Frem til kl. 3 var det kun lykkedes, med hjælp fra infanterister, at frigøre to pjecer. Så rykkede infanteriet som befale ud, og 9'erne dermed overladt til sig selv. Efter stor besvær lykkedes det også at spænde de to sidste pjecer for. I mellemtiden var vores egen spærreild startet, så kommandoen nu befandt sig mellem fjenden og spærreilden. I galop blev der kørt igennem – næsten som ved et mirakel uden at få tab. I sidste sekund før broerne blev sprængt, nåede kommandoet over kanalen, og kunne afleverer pjecerne til F.A.R. 501. Regimentets batterier kørte til la Groise. På grund af tilbagetrækningen mindskedes kampaktiviteten de følgende dage. Den **22. oktober** blev 3. Marine-Division afløst af 19. Res.Div, og vores batterier marcherede til kvarter i Luzoir (I/9) og Clairfontaine (II og III/9) nordvest for Hirson. Den følgende dag gik marchen videre til La Hérie og Eparcy (I/9), la Neuville (II/9) og Watigny (III/9). Her skulle enhederne i et hvile på flere dage reorganiseres og opfyldes med nyt mandskab, nye heste og nyt materiel.

Tilbagetrækning til Antwerpen – Maas-linjen

(26. oktober til 13. november 1918)

Den **26. oktober** blev Divisionen igen trukket i nærheden af fronten på grund af kraftige angreb på 7. Armee. Regimentet forskød til området nord og sydøst for Verviens. Batterierne fandt indkvartering i Fontaines-les-Vervins (I/9), la Verte Vallée (4/9 og 8/9), l'Abre-Joly (6/9), Harcigny (9/9) og Braye-en-Thiérache (resten af III/9).

Den **30. oktober** blev Divisionen trukket frem i 10. Res.Div. rum. Kvarterer: Cilly og Hary (I/9), Cilly og Bosmont (II/9). Marle og Thiernu (III/9).

1./2. november: Afløsning af 10. Res.Div. langs en fuldstændig rolig front bag det sumpede område langs Souche-Kanal sænkningen. Om natten **4. til 5. november** blev der givet ordre til tilbagetrækning bag Serre-afsnittet. Efter tilbagetransport eller afskydning af den sidste ammunition, rømmede batterierne planmæssigt deres stillinger. I. Afdeling dækkede tilbagetrækningen. Fjenden forstyrrede ikke rømningen og fulgte efter til Serre.

Den følgende nat blev tilbagetrækningen fortsat til Plomion. Den **6. november** forløb linjen fra l'Abre Joly over Petit Lugny øst for Harcigny til Malvaux. Fjenden opretholdt føling med os gennem kavaleri- og cykelpa-

truljer. Om natten den **7. november** fortsatte tilbagetrækningen over den lille flod Thon ved Bucilly. Thonstillingen blev planmæssigt indtaget.

Den **8. november** marcherede batterierne i en hård march til Chimay og gik den følgende dag i stilling foran byen. Vi havde forladt fransk område. Tavse rykkede vi over grænsen til Belgien og havde ikke øje for landskabets herlighed. Modstanderen fulgte langsomt efter. Vore kamppatruljer holdt hele tiden føling med fjendens forspids tilbage gennem skovene, og befandt sig endnu foran vores stilling den **10. november**.

Den **11. november** blev der gennemført en tilbagetrækning til skovstillingen ved Les Géronfarts. Kl. 11 fik enhederne befaling om, at der fra kl. 1155 langs hele fronten skulle indføres våbenstilstand; alle fjendtligheder skulle indstilles. Befalingen udløste ingen jubel. Efterfølgende fulgte march til kvarterer i Samart (Reg.Stab), Bodecée (I/9), Neuville (II/9), Philippeville og Samart (III/9). Den følgende dag var hviledag. Den **13. november** var der gudstjeneste. Regimentskommandøren forklarede betingelserne i Våbenstilstanden og offentliggjorde Hindenburgs meddelelse om opretholdelsen af disciplin og orden.

IX. Tilbagemarch til Tyskland

(14. november til 17. december 1918)

14. november: Divisionens tilbagemarch skete i blandede marchgrupper, der for at undgå ophobninger på vejene, afmarcherede på forskellige tidspunkter fra deres indrykkespunkter. Kvarterer: Anathee (I/9), Ostemeree (2 og 3/9), Morville (II/9 og III/9)

15. november: hviledag. Oberstlt. v. Cleve, vores artillerikommandør, holdt for hele Regimentets mandskab en fængslende tale over situationens alvor og den enkeltes pligter.

16. november: March over Dinant til Sorinne (I/9), Anseremme (II/9), Drehance (5 og 7/9), Hordenne (9/9). I. Afdeling måtte efter betingelserne i Våbenstilstanden til fjenden, afgive dens pjecer, som den i mange slag havde forsvaret til det yderste.

17. november: March til Aye (I/9 og 2/9), Haid (9/9), Forzéé (5 og 7/9) i frostvejr langs gode, bakkede veje.

18. november: II og III/9 march til Marche og Cheoux.

19. november: hviledag

20. november: March til Marcouray (I/9 og 7/9), Les Tailles (4 og 6/9), Collas (8/9), Marcourt 5 og 9/9). Afdelingerne marcherer nu alene uden infanteriet for at skåne hestene.

21. november: March til Mont-le-Ban (I/9), Watermal (4/9), Seitig (8/9), Harlecoureux (6 og III/9). Der er stadig frostvejr. Ved les Tailles skulle der passeres en meget stejl bakke, der kostede marchgruppen tre timers forsinkelse.

22. november: hviledag

23. november: March til Espeler (I/9), Grufflingen (4/9), Thommen (6 og 8/9), Beho (III/9). Begge de første afdelinger overskred denne dag grænsen til Tyskland. Hjemsendelsen begyndt af mandskab, der boede indenfor en afstand af 20 km fra marchaksen.

24. og 25. november: var hviledage. Kun III. Afdeling gjorde en kort march den 15. over grænsen ved Mالدingen (5 og 7/9) og Braunluf (9/9).

26. november: March til Eicherath og Hemmers (I/9), Winterscheid (4/9), Gross-Langefeld (6 og 8/9), Winterspelt (III/9) i et regnfuldt vejr.

27. november: March til Brandscheid (I/9), Wascheid (6 og 8/9), Gondenbrett (4/9) og Bleialf (III/9).

28. november: Afgang kl. 0100 til march 40 km gennem bakkede og opblødte veje over Selterich, Tafel, Olzheim, Reuth, Stadtkyll til Esch til Ripsdorf.

29. november: I. og II. Afdeling marcherede i løbet af natten, III. Afd. om morgenen gennem den pragtfulde Ahr-dal til Holterscheid (1 og 3/9), Wutschied (2/9), Oldenrath (II/9); III. Afd. marcherede den følgende nat staks videre til Niederesch (hele 50 km), hvor de ankom den 30. november kl. 0500 og blev. Det øvrige regiment marcherede den 30. november gennem Eifel til Oberesch (I/9) og Niederholzweiler. Kvartererne i Eifel var knappe og fattige.

1. december: March til Diedrich (1 og 2/9), Leimersdorf (3/9), Oedingen (II/9), Birresdorf (III/9) i godt vejr og ad gode veje til gode kvarterer. Mandskab af Regimentet med bopæl vest for Rhinen blev hjemsendt.

2. december: March til Nordschied (3/9), Hilterschied (2/9), St. Katrin (1/9), Lorscheid (II/9), Hargarten (III/9). Mellem kl. 10 og 11 passerede Regimentet Rhinen ad jernbanebroen ved Remagen.

3. december: March til Flammersfeld (I/9), Orsgen (II/9), Reiserscheid (5 og 9/9) og Schürdt (7/9).

4. december: Hviledag.

5. december: March til Fensdorf og Brunken (I/9), Kollbach (6/9), Obermörsbach (4/9, Kirchseifen (8/9), Selbach (III/9), hvor der for det meste blev gået i bivuaak.

6. december: 1/9, 4/9 og 6/9 flytter i kvarter i Gebbardshain, 7 og 9/9 i Steinebach.

7. december: Hviledag

8. december: March til de sidste indkvarteringer i Mudersbach (I/9) Budenholz (4/9), Frensdorf (8/9), Wehbach (6/9), Brachbach (5 og 9/9), Undersbach (7/9). Her blev vores mandskab særlig gæstfrit modtaget af de fædrelandskærlige beboere i Siegerland. Regimentet forventede herfra transport med bane til garnisonen. Om de store forandringer, der havde udspillet sig i Tyskland, havde vi, så længe vi endnu marcherede i fjendeland, kun sent og upræcist kun hørt gennem rygter eller gamle, forvirrede aviser. nu var den fulde sandhed om Tysklands dybe forsmædelse, af sin fulde ulykke, styrtet ned over os. De fængslende alle sind, så ingen følelse af glæde og den endelige fred og hjemkomsten til de kære i hjemstavnen, kunne trænge igennem.

Alt, hvad der hidtil havde været os højt og helligt, lå nu i støvet og sølet. Kejseren havde forladt landet. Hvem der fortvivlede, fandt kun støtte til igen at rejse sig gennem den dobbelte trofasthed overfor sin egen lille kreds af opgaver. Som alting syntes at vakle, var der som eneste eksempel at følge kun Feldmarschall v. Hindenburg, hvis Armee-befaling stod fast indhugget i vores tanker: ...

»... De i spidsen stående mænd erklærer, at ro og orden under alle omstændigheder må opretholdes; dette gælder især for hæren. Ingen må forlade sin enhed uden ordre. Alle skal fortsat adlyde sine foresatte. Kun på den måde kan en ordnet tilbagevenden til hjemstavnen sikres... O.H.L.vil ikke udgyde nyt blod eller lade sig involvere i en borgerkrig. Den vil i overensstemmelse med den nye Regeringsmagt sørge for ro og sikkerhed og redde hjemstavnen for det værste ...«

På den måde kunne det lade sig gøre, at hæren marcherede tilbage på ordnet vis, og borgerkrigen blev undgået. Men på den måde kunne det også lade sig gøre, at de enkelte felthærs enheder enkeltvis blev opløst i garnisonerne. Nu stod vi uden våben, mens fjenden triumferende og dikterede os alle betingelser.

Det tjener vores stolte Regiment Graf Waldersee til ære, at ingen omstyrtende tanker her kunne finde fodfæste. Den gode disciplin og lydighed overfor dens førere blev fastholdt blandt feltbatterierne mandskab indtil hjemkomsten til garnison.

Den **15. december** blev I/9 i Betzdorf, den 16. december II/9 i Brachbach og Betzdorf og III/9 i Betzdorf og Salchendorf indladet.

Den **16. og 17. december** nåede transporterne frem til Itzehoe. Den gamle garnisonsby have forberedt en hjertelig modtagelse af de hjemvendende 9'ere. De sørgelige tilstande, som vi ellers fandt i byen og på kasernen, over de røde soldaterråds hersken, forbigik vi i tavshed. I løbet af nogle få dage var alle ældre krigskammerater blevet hjemsendt. Jeg vil slutte med de ord, en batterifører sagde til afsked med sit batteri:

»Kammerater! Vi skal nu tage afsked med hinanden. I morgen vil vi ikke længere være sammen. I 4½ år har vi stået sammen langs vores Fædrelands vanskeligste front. 4½ år har vi sat vores liv ind for at forsvare Tyskland mod en verden af fjender, 4½ år har vi håbet på vore våbens sejr og længtes efter den dag, vi igen skulle komme hjem.

Vi er kommet hjem, men hvor anderledes ser ikke alt ud, end vi havde forestillet os det. Krigen er tabt. År med den værste nød for vores tyske Fædreland, for os alle, står foran os.

I vil derfor spørge, om det hele har været forgæves, alle ofre i liv og ejendom? Nej, Kammerater, det må ikke være sådan. Vi skylder vore faldne, vore sårede, at den ånd, der besjælede os alle, at indsætte det højeste, livet, når Tyskland er i fare, aldrig dør hen. Det samlede os der ude, uanset om vi var bonde eller bybo, akademiker, arbejder, håndværker eller købmand, om vi var officer, underofficer eller kanoner. Med denne ånd blandt den tyske frontsoldat er vi blevet kendt og agtet. Vi ved, at vi kan stole på hinanden i nødens stund, at en kammerat ikke i nøden lader en anden i stikken.

Vi vil i denne afskedens time tænke på vore faldne kammerater, med løftet om, at vi vil forblive trofast mod dem og mod front ånden i den tyske hær og 9'ernes kammeratskab, under genopbygningen af vores tyske Fædreland«.

Officersbemanding.

Regimentskommandør

Oberst v. Anderten – til 2.1.15
Oberstlt. v. Kettler – til 2.3.17
Major Abse

I. Afdeling

Major Rogge – til 11.9.14
Hptm. Groos – september 14
Major Frhr. zu Putlitz – til 28.9.14
Major v. Rosenberg-Lipinsky – til 6.10.14
Hptm. Groos – til 12.11.14
Major v. Rosenberg-Lipinsky – til 4.7.15
Hptm. Witting – til 4.3.16
Hptm. Reydecker – til 31.7.16
Hptm. Hiller – til 18.9.16
Hptm.d.L. Clausen – til 2.1.18
Hptm.d.R. Mossmann – til 16.1.18
Hptm.d.R. Scholz

1 Batterie

Hptm. Groos – til 11.1.15
Lt.d.R. Werner – til 8.3.15
Lt. Henning – til 21.9.15
Oblt.d.R. Massmann

2. Batterie

Oblt Witting – til 18.5.15
Oblt.d.R. Haussmann – til 17.5.15
Oblt.d.R. Mahnde – til 19.2.17
Oblt.d.R. Schlapmann – til 9.8.18
Lt.d.R. Schöner

3 Batterie

Oblt. Luther – til 18.8.14
Lt.d.R. Helbing – til 24.8.14
Oblt. Luther – til 1.11.15
Oblt.d.R. Mahnde – til 7.1.16
Lt. Henning – til 18.8.16
Oblt.d.L. Hütwohl – til 20.10.17
Lt.d.R. Schultze (Julius)

I. M.K. I/9

Oblt.d.R. Schmidt – til 17.9.14
Lt.d.R. Dahlmann – til 20.7.15
Hptm.d.R. Krome – til 12.1.16
Lt.d.R. Dahlmann – til 20.3.16
Oblt.d.R. Schlapmann – til 19.2.17

II. Afdeling

Major Gudewill – til 18.8.14
Hptm. Rahmmacher – til 19.9.14
Hptm. Ux – til 1.11.14
Major Frhr. zu Putlitz – til 14.11.14
Hptm. Rahmmacher – til 7.1.15
Major Frhr. zu Putlitz – til 9.4.16
Major Rahmmacher – til 9.4.16
Major Frhr. zu Putlitz – til 7.5.16
Hptm.d.L. Clausen – til 23.6.16
Hptm. Wartze – til 17.10.16
Major Rahmmacher – til 16.5.18
Hptm. Frhr. v. Fürstenberg – til 23.6.18
Hptm. Gronmelt

3 (F.) Batterie

Hptm. Bormann – til 6.9.14
Lt.d.R. Helbing – til 15.9.14
Hptm. Bormann – til 16.9.14
Oblt.d.R. Krome – til 19.9.14
Hptm.d.D. Raecke – til 14.10.14
Oblt.d.R. Krome – til 13.12.14
Hptm.d.R. Desentz – til 19.3.16
Lt. Willikens – til 16.10.16
Lt.d.R. Kolster

6 (F.) Batterie

Hptm. Rahmmacher – til 18.8.14
Lt.d.R. Lütgens – til 19.9.14
Hptm. Rahmmacher – til 1.2.15
Oblt.d.R. Massmann – til 21.9.15
Oblt.d.R. Frhr. v. Fürstenberg

5. (F.) Batterie

Hptm. Wagner – til 3.9.14
 Lt. Hiepe – til 28.9.14
 Hptm.d.L. Clausen – til 7.5.16
 Hptm.d.L. Hütwohl – til 18.8.16
 Lt. Henning – til 19.2.17
 Lt.d.R. Persoon

I.M.K. II/9

Oblt.d.R. Krome – til 17.9.14
 Lt.d.R. Rode – til 29.9.14
 Oblt.d.R. – Krome – til 24.10.14
 Lt.d.R. Gehlsen – til 14.12.14
 Oblt.d.R. Rode – til 19.2.17

III. Afdeling

Hptm. Luther – fra 19.2.17 til slut

7. Batterie:

Oblt.d.R. Mahncke – til 9.9.18
 Lt.d.R. Friedrich

9. Batterie:

Oblt. Henning – til 29.9.18
 Lt. Eyferth – til 8.10.18
 Lt.d.R. Terboven – til 18.10.18
 Oblt. Henning

8. Batterie:

Hptm.d.R. Rode – til 28.3.18
 Lt.d.R. Brandis – til 29.9.18
 Lt.d.R. Reimers

Officersbesættelse 8. august 1914

Regimentsstab:

Oberst v. Anderten, Oblt. Heseler, Lt.d.R. Rode, Stabsarzt d.R. Dr. Langeloh, Stabsvet. Kramell, Offz.Stellv. Voss (August)

Stab I. Afdeling:

Major Rogge, Lt. Mantels, Lt.d.R. Werner, Oberarzt. Dr. Peeck, Obervet. Dudershoff, Zahlm. Stange, Waffenmeister Heydebreck.

1. Batterie:

Hptm. Gros, Lt.d.R. Seylsen, Lt. Poppe, Lt.d.R. Persoon, Offz.Stellv. Pauls.

2. Batterie:

Hptm. Wittring, Lt.d.R. Gerlin, Lt.d.R. Seiber, Lt.d.R. Mannhardt, Lt. Brecht.

3. Batterie:

Oblt. Luther, Lt.d.R. Helbing, Lt.d.R. Wulff, Lt. Henning, Offz.Stellv. Brandis

Leichte Munitions Kolonne:

Oblt.d.R. Schmidt, Lt. Putzier, Lt.d.R. Hertz, Lt.d.R. Kolster.

Stab II. Afdeling:

Major Gudewill, Lt.v. Nordheim, Oblt.d.R. Desenitz, Stabsarzt Dr. Sohege, Stabsvet. Schmidt, Zahlmstr. Junghans, Waffenmeister.Stellv. Rabenort.

4. (F.) Batterie:

Hptm. Bormann, Lt.d.R. Ahsbahs, Lt.d.R. Kröncke, Lt. Meix, Offz.Stellv. Hasselmann

5. (F.) Batterie:

Hptm. Wagner, Lt.d.R. Hannemann, Lt. Hiepe, Lt.d.R. Lücke, Fähnrich Plate.

6. (F.) Batterie:

Hptm. Rahmmacher, Lt.d.R. Lütgens, Lt.d.R. Massmann, Lt. Willikens, Fähnrich Retzlass.

Leichte Munitions Kolonne:

Oblt.d.R. Krome, Lt. Seyfarth, Lt.v. Rantzau, Offz.Stellv. Haagen.

Officersbesættelse

1. februar 1916

Regimentsstab:

Oberstlt. v. Kettler, Lt.v. Rantzau, Lt. Upland, Stabsarzt d.R. Dr. Langeloh Stabsvet. Dr. Löwe, Lt.d.L. Voss (August)

Stab I. Afdeling:

Hptm. Witting, Lt. Brecht, Feldhilfsvet. Itzen, Zahlm. Stange, Lt.d.R. Warnecke.

1. Batterie:

Oblt. d.R. Massmann, Lt.d.R. Pauls, Lt.d.R. Bahrendt, Lt.d.R. Liptau, Lt.d.R. Reimers, Lt.d.R. Flügger.

2. Batterie:

Oberlt.d.R. Wahncke, Lt.d.R. Kolster, Lt.d.R. Schöner, Lt.d.R. Kastrop, Lt.d.R. Schmidt.

3. Batterie:

Lt. Henning, Lt.d.R. Brandis, Lt.d.R. Schulze (Julius), Lt.d.R. Jebe, Lt.d.L. Meybohm, Lt.d.R. Crasemann.

Leichte Munitions Kolonne:

Lt.d.R. Dahlmann, Lt.d.R. Menz, Lt.d.R. Friedrichsen

Stab II. Afdeling:

Major Frhr. zu Putlitz, Lt.d.R. Persoon, Lt.d.L. Sternberg, Oberarzt Dr. Dieckert, Oberv. Düdershoff, Zahlmstr. Junghans.

4. Batterie:

Hptm.d.R. Desenitz, Lt.d.L. Fortmann, Lt. Güssefeld, Lt. Optiz, Lt.d.R. Hanssen (Günther), Lt.d.R. Friedrich.

5. Batterie:

Hptm.d.L. Clausen, Lt.d.R. Hahnemann, Lt.d.R. v. Lassert, Lt.d.R. Sievert, Lt.d.R. Sehlsen, Lt.d.R. Wigge, Lt. Schneider, Lt.d.R. Flichtenhöfer.

6. Batterie:

Oblt.d.R. Frhr. v. Fürstenberg, Lt. Willikens, Lt.d.R. Roosen, Lt.d.R. Karg, Lt.d.R. Debler, Lt.d.R. Theophile, Feldwebellt. Vossen.

Leichte Munitions Kolonne:

Oblt.d.R. Rode, Lt.d.R. Hagenback, Lt.d.R. v. Dankbahr.

Officersbesættelse

1. juli 1917

Regimentsstab:

Major Uhse, Lt.v. Rantzau, Lt.d.R. Schmidt

Stab I. Afdeling:

Hptm.d.L. Clausen, Lt.d.R. Seyferth, Lt.d.R. Dethlefs, Lt.d.R. Janus, Obervet. Düdershoff, Ass-Arzt Barnewietz, Zahlm. Strange.

1. Batterie:

Oblt. d.R. Massmann, Lt.d.R. Grethe, Lt. Syferth, Lt.d.R. Voss (Wilhelm), Lt.d.R. Schüder, Offz.Stellv. Wachtm. Vorbeck.

2. Batterie:

Oblt.d.R. Schlapmann, Lt.d.R. Jebe, Lt.d.R. Wigge, Lt.d.R. Geiger, Lt. Kühl, Offz.Stellv. Wachtm. Seebrandt, Offz-Stellv. Vizewachtm. Ziemens.

3. Batterie:

Lt.d.L. Hütwohl, Lt.d.R. Vester, Lt. Momm, Lt.d.R. Esmarch, Lt.d.L. Schönfelder, Lt.d.R. Berneburg, Offz.Stellv. Wachtm. Carstens.

Stab II. Afdeling:

Major Rahmmacher, Lt.d.R. Schultze (Julius), Lt. Engel, Lt.d.L. Forstmann, Oberarzt dr. Manshardt, Feldhilfsvet. Itzen, Zahlmstr. Junghans.

4. Batterie:

Lt.d.R. Koster, Lt.d.R. Balk, Lt.d.R. Pinckernelle, Lt.d.R. Hansen (Ludwig), Lt. Winkler.

5. Batterie:

Lt.d.R. Persoon, Lt.d.R. Hanssen (Günther), Lt.d.R. Friedrich, Lt.d.R. Schirren, Offz.Stellv. Wachtm. Dreyer.

6. Batterie:

Oblt.d.R. Frhr. v. Fürstenberg, Lt.d.R. Debler, Lt.d.R. Krützfeld, Lt.d.R. Clausen, Lt.d.R. Schultze (Walter), Offz.Stellv. Wachtm. Matthies, Offz.Stellv. Vizewachtm. Vostelmann.

Stab III. Afdeling:

Hptm. Luther, Lt.d.R. Pauls, Lt.d.L. Voss (August), Lt.d.R. Hinrichsen, Obervet. Dr. Bonger, Ass.-Arzt Barnewitz.

7. Batterie:

Oblt.d.R. Mahnde, Lt.d.R. Geblsen, Lt.d.R. Wachholz, Lt.d.R. Mohr.

8. Batterie:

Oblt.d.L. Rode, Lt.d.R. Reimers, Lt.d.R. Schlüter, Lt.d.R. Rühle.

9. Batterie:

Oblt. Henning, Lt.d.R. Brandis, Lt.d.R. Schöner, Lt.d.R. Neumann, Lt.d.R. Sager

Officersbesættelse

1. december 1918

Regimentsstab:

Major Ahse, Lt.v. Rantzau, Lt.d.R. Wachholtz, Lt.d.R. Hanssen (Walter), Offz.Stellv. Ehlers.

Stab I. Afdeling:

Hptm.d.R. Scholtz, Lt.d.R. Seyfferth, Lt.d.R. Dethlefs, Lt.d.L. Janus, Feldhilfsarzt Keller, Obervet. Dückerhoff, Zahlm. Strange, Waffenmeister Heydebreck.

1. Batterie:

Hptm.d.R. Massmann, Lt.d.R. Voss (Wilhelm), Lt.d.L. Holm, Offz.Stellv. Wachtm. Vorbeck, Offz.Stellv. Bartels.

2. Batterie:

Lt.d.R. Schöner, Lt.d.R. Wigge, Lt.d.R. Geiger, Offz.Stellv. Wchtm. Seebrandt.

3. Batterie:

Lt.d.R. Schultze (Julius), Lt. Momm, Lt.d.L. Schåonselder, Offz.Stellv. Wohlers.

Stab II. Afdeling:

Hptm. Grommelt, Lt. Engel, Lt.d.R. Hinrichsen, Stabsarzt Dr. Mannshardt, Feldhilfsvet. Brechscheider.

4. Batterie:

Lt.d.R. Koster, Lt.d.R. Balk, Lt.d.R. SCHÜTT, Offz.Stellv. Wachtm. Volker.

5. Batterie:

Lt.d.R. Persoon, Lt.d.R. Haack, Lt.d.R. Wipperling, Offz.Stellv. Wachtm. Dreyer, Offz.Stellv. Lange

6. Batterie:

Lt.d.R. Schultze (Walther), Lt.d.R. Goswin, Lt.d.R. Laus, Offz.Stellv. Wachtm. Ziems.

Stab III. Afdeling:

Hptm. Luther, Lt.d.R. Schlüter, Lt.d.L. Voss (August), Lt. Kühl, Ass.Arzt. Bernewitz

7. Batterie:

Lt.d.R. Friedrich, Lt.d.R. Gehlsen, Lt.d.R. Mohr, Lt.d.R. Hagel.

8. Batterie:

Lt.d.R. Reimers, Lt.d.R. Schirren, Lt.d.R. Schlichting, Offz.Stellv. Wachtm. Boltz.

9. Batterie:

Oblt. Henning, Lt.d.R. Pindernelle, Lt.d.R. Scheven, Lt. Eyfeerth, Lt.d.R. Terboven.

Tabsliste

Aktive officerskorps

Oberst v. Anderten	Kdr. 17. F.A.B	10.3.1916	Tahure
Major Gudewill	Kdr. II(F.)/9	20. 8.1914	såret 18.8.1914 Tirlmont
Major Rogge	Kdr. I/9	14.9.1914	Vassens
Hptm. Bormann	Battch. 4/9	16.9.1914	Vassens
Hptm.z.D. Raecke	Battfø. 4/9	24.10.1914	Autrêches
Hptm. Heseler	RIR 12	24.12.1914	Sochaczew
Hptm. Crufius,	RFAR 65	5.6.1915	Såret 20.9.1914 ved Ribecourt
Hptm. Neydecker	Abt.Fø. I/9	31.7.1916	Licourt
Hptm. Witting	FAR 223	8.3.1918	Såret 5.9.16 Naravjowska
Hptm. Delitzsch	FAR 259	1.6.1918	Nampcel
Lt. Mantels (Otto)	RFAR 17	27.8.1914	Over de Vaert
Lt. Mantels (Adolf)	Adj. I/9	18.9.1914	Vassens
Lt. Heller,	Militærmission Tyrkiet	18.7.1915	Konstantinopel
Lt. Brecht	Flieger Abt. 11	16.5.1916	Blérancourdelle
Lt. Claudius	Batt.offz. 3/9	13.7.1916	Misery
Lt. Schneider	Batt.Offz. 5/9	6.1.1917	Miraumont
Lt. Opitz (Ernst)		29.1.1919	
Fähn. Plate	Batt.Offz 5/9	20.9.1914	Chevilecourt

Reserveofficerskorps

Hptm. Grantzow	Abt.F i RFA 46	28.11.19114	Yser
Hptm. Krome		29.1.1916	Messines
Hptm. Desenitz		?	Såret Ste.Marie-à-Py 19.3.1916
Hptm. Hütwohl		20.10.1917	Staden
Oblt. Schoenfeld	Batt.F. 9/R.FAR 17	16.4.1918	Meesen
Lt. Löcke		6.9.1914	Esternay
Lt. Mannhardt (Hans)		6.9.14	Champguyon
Lt. Ahsbahs		?	Såret Vassens 25.9.1914
Lt. Buttner		12.11.1914	Autrêches
Lt. Plessing	RIR 30	19.2.1915	Ripont
Lt. Werner (Armin)		24.3.1915	
Lt. Wittstock	RIR 9	3.8.1915	Wizna
Lt. Scheder		2.1.1916	Machault
Lt. Flichtenhöfer		13.7.1916	Somme
Lt. Mundt		12.9.1916	Nedstyrtning med fly
Lt. Warnecke		?	Såret 2.10.1916 Misery
Lt. Flügger	Flyverofficer	1.8.1917	Jelowka
Lt. Vester		15.8.1917	Slype
Lt. Pauls		21.10.1917	Poelkapelle
Lt. Sager		22.10.1917	Westeroofebeke
Lt. Neumann		16.3.1918	Vaucelles
Lt. Frantzen		16.3.1918	Vaucelles
Lt. Schmidt (Herbert)		27.3.1918	Albert
Lt. Debler		31.3.1918	Albert
Lt. Reich		8.5.1918	Aveluy
Lt. Meltz		5.6.1918	Bapaume
Lt. Hagen	RIR 2	11.6.1918	Mery
Lt. Peters	FAR 229	38.9.1918	Haroumont
Lt. Brandis		18.11.1918	efter at være såret
Stabsarzt Dr. Dieckert		17.7.1916	Misery
Stabsarzt Dr. Loewe		8.7.1918	

Mindesmærke for de faldne i Itzehoe

Regimentets tab

De faldt ved stabe, batterier eller lette ammunitionskolonner under Regimentet.

30 officerer, 266 underofficerer og mandskab

De døde, så Tyskland kan leve!

Regimentsstab		
Gefr. Stgreit	Itzehoe	17.7.1916
Kan. Stammer	Hamburg	20.7.1916
Kan. Apitz	Gröde	26.3.1918
Leutn.d.R. Schmidt, Herbert	Stargardt	27.3.1918
Kan. Trautmann	Elmsborn	20.10.1918
Stab, I. Afdeling		
Major Rogge	Itzehoe	14.9.1914
Lt. Mantels, Adolf	Itzehoe	18.9.1914
Lt. Brecht	Itzehoe	25.2.1916
Hptm. Neydecker	Altona	31.7.1916
Gefr. Rechter	Stellingen	24.3.1918
1. Batterie:		
Gefr. Junge	Itzehoe	30.08.1914
Gefr. Bornhöft	Itzehoe	6.9.1914
Gefr. Wrage	Breitenburg	6.9.1914
Uffz. Peterich,	Wilster	1.11.1914
Kan. Schlepkow	Hamburg	1.12.1914
Uffz. Madsen	Schads	5.4.1915
Kan. Dürrkopp		15.3.1916
Gefr. Jacobs	Itzehoe	11.7.1916
Kan. Rehfeldt	Günstrow	11.7.1916
Gefr. Ehlers	Itzehoe	25.7.1916

Misery
Misery
Res.Laz. Hamburg
Albert
Uheld

Vassens
Vassens
Ste.Marie-à-Py
Licourt
Manancourt

Tyfus
Esternay
Esternay
Tyfus
le Mesnil – uheld
Autrêches

Génermont
Génermont
Misery

DK

Gefr. Steen	Resigfeld	22.10.1917	Westroosebeke	
Uffz. Schnoor	Krefeld	30.10.1917	Staden	
Kan. Staschik	Rosberg	14.11.1917	Westeroosebeke	
Kan Wulff	Hamburg	7.12.1917	Oudenburg – uheld	
Gefr. Metting	Mehlbeck	26.3.1918	Albert	
Uffz. Krüger	Heikenstruck	5.4.1918	Misery	
Kan. Naeve		5.4.1018		
Gefr. Petersen	Tønder	12.4.1918	Albert (Laz. i Tyskland ?)	DK
Kan. Carstens	Brockstedt	17.4.1918	Bazentin-le-Petit	
Kan. la Barré	Berlin	1.6.1918	Aveluy	
Fähn. Wiesenhavern	Bremen	2.6.1918	ved Aveluy	
Gefr. Schwarz	Boostedt	13.7.1918	Lebouef - uheld	
Gefr. Kneidinger,	Hirt/ Bayern	25.08.1918	Ligny-Thilloy	
Kan. Lodemyks	Emden	25.08.1918	Ligny-Thilloy	
Kan. Knigge		30.9.1918		
Kan. Stödle,	Wangen	1.10.1918		
Gefr. Hansen	Itzehoe	2.10.1918	Esturmél	
Gefr. Hass	Gross-Wittensee	25.10.1918	Feldlaz. 98 (lungebetændelse)	

2. Batterie

Kan. Stöckmeyer	Hamburg	3.9.1914	Chateau Thierry	
Lt.d.R. Mannhardt, Hans	Hamburg	6.9.1914	Champguyon	
Gefr. Bartels	Heide	23.9.1914	Autrêches	
Gefr. Meyer	Gr.Montau	28.9.1914	Autrêches	
Uffz. Fuss	Hannover	27.10.1914	Moulin-s-Touvent	
Offz.St. Pries	Dersau	15.12.1914	Moulin-s-Touvent	
Kan. Schwibbe	Elmshorn	29.4.1915	Autrêches	
Kan. Toziegel	Ahrensburg	4.5.1915	Autrêches	
Kan. Möller	Wandsbek	7.9.1915	St. Aubin	
Kan. Reckling	Itzehoe	15.3.1916	Ste.Marie-à-Py	
Kan. Hartmann	Hannover	20.7.1916	Misery	
Kan. Meistereck	Wittenberge	20.7.1916	Misery	
Gefr. Laporte	Harburg	2.9.1916	Misery	
Kan. Kuhlmeier	Berlin	16.8.1917	Chistelles	
Uffz. Clausen	Meyn	22.10.1917	Westeroosebeke	
Gefr. Steen	Sarkwitz	22.10.1917	Westeroosebeke	
Kan. Biets	Heverfiel	22.10.1917	Westeroosebeke	
Kan. Schenk	Velbert	29.10.1917	Westeroosebeke	
Kan Thode,	Neumünster	29.10.1917	Westeroosebeke	
Uffz. Reckmann	Wewelsfleth	18.3.1918	Banteux	
Uffz. Müller	Mettmann	31.3.1918	Banteux	
Kan. Wolff	Südlöhn	1.4.1918	Albert	
Kan. Perscke	Plön	20.6.1918	Barastre	
Uffz. Hagenah	Burweg	1.7.1918	Ovillers	
Sergt. Seedorf	Schwerin	2.7.19018	Ovillers	
Kan. Behrens	Wulfsmoor	18.7.1918	Ovillers	
Uffz. Henning	Granzow	29.9.1918	Rumilly	
Kan. Scharnberg	Hamburg	29.9.1918	Rumilly	
Gefr. Hansen	Bredstedt - Bredevad	2.10.1918	Estourmel	DK
Kan. Ehrich	Götzberg	21.10.1918	Res.Feldlaz 17 – efter såret	

3. Batterie:

Kan. Rethmann	Ellen/Bremen	18.8.1914	Tirlemont	
Kan. Schoer	Neumünster	3.9.1914	Chateau Thierry	
Kan. Schümann	Schmalfeld	19.9.1914	Vassens	
Lt.d.R. Ahsbahs		25.9.1914	Såret Vassens	
Kn. Thiessen	Wilster	6.11.1914	Tyfus	
Uffz. Biersterfeld	Hennestedt	28.2.1916	Machault efter at være såret	
Lt. Claudius	Münster	13.7.1916	Misery	
Kan. Jahn	Ohrstedtfeld	7.9.1916	St.Quentin efter at være såret	
Kan. Ackermann	Oberdorla	21.9.1916	Beauvois	
Kan Steckmann	Lüke	1.10.1916		

Lt.d.R. Vester		15.8.1917	Slype
Uffz Freese	Kremmen	15.8.1917	Slype
Gefr. Busack	Sternsruh	15.8.1917	Slype
Kan. Becker	Dessau	15.8.1917	Slype
Kan. Rittmeyer	Werningerode	15.8.1917	Slype
Kan. Störzner	Lübeck	20.10.1917	Staden
Vizewachm. Wilke	Itzehoe	25.11.1917	Staden
Gefr. Burkart	Bremen	21.3.1918	Banteux
Kan. Dossmann	Gartow	21.3.1918	Banteux
Kan. Lemmer	Nordhausen	21.3.1918	Banteux
Kan. Rohwedder	Toppendorf	21.3.1918	Banteux
Kan. Sauer	Maisdorf	21.3.1918	Banteux
Kan. Sonsalla	Friedenshütte	21.3.1918	Banteux
Kan. Lawniczak	Wispiz	23.3.1918	Banteux
Offz.Stellv. Carstens	Itzehoe	24.3.1918	Res.Laz. 93
Kan. Wulf	Kiel	24.3.1918	Manancourt
Kan Garfs	Schwerin	24.3.1918	Manancourt
Gefr. Kusel	Grabow	24.3.1918	Manancourt
Gefr. Otzen	Appelberg	24.3.1918	Manancourt
Kan. Ahmling	Ottenbüttel	24.3.1918	Manancourt
Kan. Bamberger	Oberrod	24.3.1918	San.Komp. 608 – såret
Kan. Carstensen	Arb	24.3.1918	Manancourt
Kan. Gente	Bremen	24.3.1918	Manancourt
Kan. Gtjahr	Toncha	24.3.1918	Manancourt
Kn. Zarren	Itzehoe	24.3.1918	Manancourt
Kan. Kelting	Grönlinde	24.3.1918	Manancourt
Kan. Kilikowsky	Bruhlsdorf	24.3.1918	Manancourt
Kan. Schulz	Gostkowo	24.3.1918	Manancourt
Kan. Spierlig	Holzen-Isterlohn	24.3.1918	Manancourt
Kan. Niedermomme	Hesselteich	28.3.1918	Manancourt
Kan. Städt	Börzow	24.7.1918	Ovillers
Gefr. Starke	Baudt Martin	3.8.1918	Ovillers
Kan. Fritz	Bühlertal	8.8.1918	Feldlaz. 53 – Ruhr
Sergt. Meinert	Lägerdorf	27.9.1918	Cambrai
Gefr. Förster	Gonzenbeim	30.9.1918	Niergnies
Kan. Bethäuser	Hainstadt	6.10.1918	Feldlaz. 182
Kan. Zachmann	Wilsersdingen	1.10.1918	San.Komp 608 – influenza
Kan Faust	Pries	16.10.1918	l'Abre-de-Guise

Leichte munitionskolonnen I/9

Kan. Wedemann	St.Michaelsisbonn	15.9.1914	Vassens
Kan. Krambeck	Ulsnis	19.9.1914	Såret Vassens
Kan. Clausen	Loose	7.9.1915	Allemont
Kan. Fries	Gr.Sollholz	15.3.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Jurisch	Orstrand	15.3.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Bohn	Ockholm	17.7.1916	Misery
Kan Pahl	Bredsted	30.8.1916	Misery
Kan. Kloppenburg	Eddelak	3.11.1916	Res.Feld.Laz. 53

Stab II. Afdeling

Major Gudewill	Itzehoe	20.8.1914	såret Tirlmont
Kan. Henningsen	Kellinghusen	15.9.1914	Noyon
Gefr. Hansen	Norderbarup	14.11.1914	Chauny - Tyfus
Stabsarzt Dr. Dieckert	Slesvig	17.7.1914	Misery
San.Uffz. Göttig	Dingerdamm	7.4.1918	Becourt – såret
Kan. Homann	Burgdorf	29.9.1918	Cambrai
Gefr. Dreesen	Kosel	14.10.1918	Mazinghien

4. (F.) Batterie

Kan. Pickardt	Itzehoe	18.8.1914	Tirlmont – uheld
Hptm. Bormann	Itzehoe	16.9.1914	Autrêches
Gefr. Haacks	Hamburg	18.9.1914	Vezoponin – såret

Hptm.d.R. Raecke	Blankenese	24.10.1914	Autrêches
Lt.d.R. Büttner	Hamburg	12.11.1914	Autrêches
Uffz. Stauffer	Steinwehr	12.11.1914	Autrêches
Fahnenj. Klingender	Hamburg	13.11.1914	Såret ved Autrêches
Kan. Tonn	Gr..Flottbeck	14.11.1914	Såret ved Autrêches
Kan. Faber	Hamburg	18.12.1914	Ginceny – tyfus
Gefr. Wenn	Gårnritz	7.1.1915	Såret ved Autrêches
Sergt. Kruse	Thesbrügge	10.5.1915	Såret ved Noyon
Kan. Schumacher	Husum	31.12.1915	Lüdenscheid – tuberkulose
Lt.d.R. Scheder		3.2.2926	Machault – hjernebetændelse
Uffz. Menn	Dahlbruch	20.20.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Schleifers	Herne	20.2.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Lindemann	Itzehoe	20.2.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Haack	Itzehoe	22.2.1916	Sedan – efter såret
Kan. Jürgensen	Pomerbü	9.3.1916	Somme-Py
Kan. Ladiges	Holm	9.3.1916	Somme-Py
Kan. Kaiser	Itzehoe	13.3.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Sassenhoff	Vanken	13.3.1916	Ste.Marie-à-Py
Hptm.d.R. Desenitz	Hamburg	19.3.1916	såret ved Ste.Marie-à-Py
Gefr. Junge	Oberküll	18.3.1916	Machault – efter såret
Uffz. Gauger	Hamburg	29.3.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Heinsohn	Holm	29.3.1916	Ste.Marie-à-Py
Kan. Ivens	Sieblin	31.3.1916	Sedan – efter såret
Kan. Wittrien	Elbing	20.7.1916	Misery
Vizewachtm. Hintmann	Kiel	3.9.1916	Génermont
Uffz. Sachwager	Kellinghusen	3.9.1916	Génermont
Uffz. Wille	Hamburg	5.9.1916	Génermont
Kan. Andres	Heikendorf	6.9.1916	Såret Génermont
Gefr. Henning	Heide	8.9.1916	Marchélepot
Gefr. Paepke	Sieverhütten	11.1.1917	Achiet-le-Petit
Kan. Diephaus	Twisteringen	4.2.1917	Miraumont
Uffz. Knoth	Hamburg	6.2.1917	Miraumont
Kan. Bols	Schaffstedt	19.3.1917	Laz. Hamburg – efter såret
Kan. Hartmann	Berlin	10/7.1917	Lombartzyde
Uffz. Lünstedt	Nindorf	11.8.1917	Westende
Kan. Böge	Wewelsfleth	168.1917	Westende
Kan. Prien	Burg	22.8.1917	Lowie
Kan. Thiesen	Ostenfelderfeld	22.8.1917	Lowie
Kan. Müller	Essen	26.10.1917	Westeroosebeke
Kan. Kronenfeld	Geistenhagen	10.11.1917	Westeroosebeke
Kan Stute		18.11.1917	Westeroosebeke
Kan. Müller, Emil	Krossforgau	15.4.1918	Såret ved Albert
Gefr. Kupczyk	Kiel	28.4.1918	Aveluy
Uffz. Meyer	Stade	7.9.1918	efter såret
Kan. Hansen	RenS	27.9.1918	St.Dryon (Cantaing)
Kan. Bütow	Dassow	29.9.1918	St.Dryon
Kan. Folkers,	Lübeck	7.10.1918	Avesnes-les-Aubert
Uffz. Schmidt	Hamburg	10.10.1918	Mazinghien
Vizewachtm. Schramm	Scharbeutz	17.10.1918	Ribecauville
Sergt. Kreutzfeld	Neustadt	17.10.1918	Ribecauville

5. (F.) Batterie:

Lt.d.R. Lücke	Arnsberg	6.9.1914	Esternay
Uffz. Schlätel	Elmshorn	6.9.1914	Esternay
Gefr. Lreitzfeædt	Wrost	7.9.1914	Esternay
Kan. Frehse	Kalübbe	17.9.1914	Autrêches
Kan. Sievers	Elmshorn	17.9.1914	Autrêches
Gefr. Oje	Freya	18.,9.1914	Autrêches
Fähn. Plate	Güseler Hof	20.9.1914	Autrêches
Kan. Eisler	Hamburg	27.9.1914	Autrêches
Uffz. Reiber	Hamburg	30.9.1914	Hamburg – efter såret
Uffz. Brauer	Altona	16.10.1914	Chauny – efter såret

Kan. Hinz	Bohnstedt	16.10.1914	Chauny – tyfus	
Kan. Stäcker	Oldenborstel	5.11.1914	Chauny – tyfus	
Kan. Hansen	Uelwelsbüll	12.11.1914	Sinceny – tyfus	
Kan. Bundesen	Åbenrå	25.11.1914	Sinceny - tyfus	DK
Kan. Grottkopp	Neuwittenbeck	7.12.1914	Chauny – tyfus	
Gefr. Thomsen	Lübeck	20.12.1914	Chauny – tyfus	
Gefr. Gerken	Elmenhorst	11.9.1915	Nampcel	
Kan. Fickert	Bredelholz	15.3.1916	Somme	
Kan. Dienes	Remscheid	21.8.1916	Pressoire	
Lt. Schneider, Walter	Berlin	6.1.1917	Miraumont	
Uffz. Riedhoff	Schwerin	16.1.1917	Miraumont	
Uffz. Runge	Zierke	7.1.1917	Miraumont	
Kan. Glahn	Worbis	23.2.1917	Miraumont	
Kan. Hickmann	Völlen	12.8.1917	Westende	
Kan. Herrmann	Kiel	16.8.1917	Westende	
Kan. Kobarg	Kiel	2.10.1917	Stahlhille – hjerteslag	
Uffz. Czirr	Hamburg	25.10.1917	Westeroosebeke	
Kan. Kulecki	Hamburg	10.11.1917	Westeroosebeke	
Kan. Boogd	Spetzahn	7.2.1918	Steenbrügge – nyrebetændelse	
Uffz. Schlüter	Bramstedt	6.4.1918	Fricourt	
Gefr. Burmeister	Besdorf	29.5.1918	Flandern	
Sergt. Grünberg	Arlewalt	30.9.1918	Avoigt	
Uffz. Joost	Diekhof	3.11.1918	Vervins	

6. (F.) Batterie:

Kan. Schiemann	Lägerdorf	24.9.1914	Vassens	
Kan. Schütt	Friedrichskoof	2.10.1915	Ste.Marie-à-Py	
Kan. Hummert	Gettorf	3.4.1916	Lungebetændelse	
Kan. Tietje	Katenberge	13.3.1916	Somme-Py	
Kan. Petersen	Immenstedt	2.8.1916	Misery	
Uffz. Bernitt	Hamburg	2.9.1916	Misery	
Kan. Thamsen	Tønder	2.9.1916	Misery	DK
Kan. Dahm	Kiel	2.9.1916	Misery	
Kan. Sommer	Neumünster	10.9.1916	Misery	
Lt.d.R. Warnecke	Eckernförde	2.10.1916	Såret Misery	
Kan. Hinnersen		18.4.1917		
Gefr. Dobberstein	Tuchalka	21.5.1917	Såret Bailleul	
Kan. Gerds	Gadebusch	27.8.1917	Westende-Bad	
Kan. Johannsen	Bredsted	22.10.1917	Sleyhaage	
Kan. Ehlers	Charlottental	22.10.1917	Sleyhaage	
Kan. Mett	Kinderweischen	22.10.1917	Sleyhaage	
Gefr. Petrowski	Königsberg	31.10.1917	Stadenburg	
Gefr. Wehrmann	Mecheln	6.11.1917	Stadenburg	
Lt.d.R. Debler	Eisleben	31.3.1918	Albert	
Gefr. Berlau	Goltoft	31.3.1918	Albert	
Kan. Koch	Plön	4.4.1918	Albert	
Gefr. Ehlers, Wilhelm	Itzehoe	28.4.1918	Albert	
Kan. Jansen	Büsum	28.4.1918	Albert	
Kan. Marcus	Hamburg	28.4.1918	Albert	
Kan. Rix	Springwedel	28.4.1918	Albert	
Kan. Kohncke	Kellingbusen	2.5.1918	Albert	
Offz. St. Matthies	Itzehoe	27.9.1918	La Fobe Ferme, Cambrai	
Sergt. Bock	Itzehoe	16.10.1918	Ribeauville	
Uffz. Walther	Lägerdorf	23.10.1918	Favril	
Kan. Bijohl	Bornstein	2.11.1918	efter såret	
Gefr. Schilling	Düdenbüttel	23.11.1918	efter såret	

Leichte Munitionskolonnen II/9

Kan. Schmidt	Büttel	16.9.1914	Aisne	
Kan. Dietrichsen	Dammholm	28.9.1914	Aisne	
Kan. Esmann	Kjær	30.9.1914	Aisne – død Chauny Laz.	DK
Kan. Petersen	Gr.-Wueren	15.12.1914	Aisne	

Gefr. Peeck	Itzehoe	3.3.1916	Champagne
Kan. gripp	Sachsenbaude	6.7.1916	Somme
Kan. Schuldt	Ammerswinther	1.10.1916	Frankfurt a.M. – efter såret

Stab, III. Afdeling

Lt.d.R. Pauls	Husum	21.10.1917	Poelkapelle
Kan. Sickierkowski	Bromberg	13.11.1917	Stadenberg
San.Gefr. Corleis	Jorf	15.5.1918	Aveluy

7. Batterie

Kan. Hillers	Kepshold	24.2.1918	Såret Beaulencourt	
Kan. Kersten	Burg	22.3.1918	Såret Honnecourt	
Kan. Jeske	Gr.Rambien	10.4.1918	Såret Bray-sur-Somme	
Kan. Hockerup	Styrt Om	3.5.1918	Albert	DK
Gefr. Jensen	Münsterdorf	25.5.1918	Såret Aveluy	
Kan. Ritter	Philippstal	25.5.1918	Albert	
Kan. Theede	Kiel	25.5.1918	Albert	
Kan. Uckenhausen	Lübeck	1.6.1918	Såret Albert	
Lt.d.R. Metz	Neustrelitz	5.6.1918	Bapaume	
Gefr. Clausen	Wittbeck	29.6.1918	Ovillers	
Kan. Gosch	Kasmark	23.7.1918	Køln - efter såret	
Kan. Meyer	Resztorfer-Passau	29.9.1918	Cambrai	
Uffz Thomsen	Rabenkirchen	12.10.1918	Mons – efter sygdom	

8. Batterie

Gefr. Meyer	Oberndorf	11.7.1917	Westende-landsby	
Uffz. Döhler	Berlinchen	18.8.1917	Westende-landsby	
Gefr. Sieck	Heikenstruck	22.10.1917	Stadenberg	
Gefr. Wölkerling	Simersleben	21.3.1918	Mont Ecouvez Ferme	
Kan. Böttger	Hamburg	21.3.1918	Mont Ecouvez Ferme	
Kan. Weber	Hochelheim	23.3.918	Honnecourt	
Kan. Hackmann	Rhede	2.5.1918	Såret Aveluy	
Kan. Schczesny	Kreuschwitz	3.5.1918	Såret Aveluy	
Vizewachtm. Steffens	Itzehoe	8.5.1918	Tyfus	
Kan. Dahlmann	Reinfeld	26.5.1918	Aveluy	
Kan. Feige	Oberau	26.5.1918	Aveluy	
Uffz. Karmaus	Hamburg	30.6.1918	Ovillers	
Vizewachtm. Martensen	Rothenkrug	20.9.1918	Rumilly	?
Kan. Mann	Hackeboe	21.9.1918	Rumilly	
Sergt. Uecker	Rampand	27.9.1918	Rumilly	
Lt.d.R. Brandis	Hamburg	29.9.1918	Rumilly	
Vizewachtm. Esfey	Hillbeck	29.9.1918	Rumilly	
Gefr. Blöcker	Barsbüll - Haderslev	29.9.1918	Rumilly	DK
Gefr. Rathjen	Junien	1.10.1918	Cauroir	
Gefr. Streen	Barlter Deich	1.10.1918	Cauroir	
Kan. Kesselmeier	Hohenlimburg	3.10.1918	efter såret Cantaing	
Kan. Jens	Rethmisch	2.12.18	efter såret Flers	

9. Batterie

Kan. Fricke	Gödedenrode	23.8.1917	Laz. såret Westende-Bad
Kan. Scharffenberg	Schönberg	28.8.1917	Westende-Bad
Lt.d.R. Sager	Neumünster	22.10.1917	Westeroosebeke
Vizewachm. Esser	Homberg	22.10.1917	Westeroosebeke
Kan. Held	Rosskothen	12.11.1917	Såret Westeroosebeke
Lt.d.R. Frantzen	Lamersdorf	16.3.1918	Vaucelles
Lt.d.R. Neumann	Hamburg	16.3.1918	Vaucelles
Vizewachm. Strohmeyer	Kiel	16.3.1918	Vaucelles
Kan. Kintopf	Neu-Anspach	21.3.1918	Vanteux
Kan. Ruchlewski	Thorn	21.3.1918	Vanteux
Kan. Haller	Stollberg	21.3.1918	Vanteux
Kan. Bräummer	Zehlendorf	7.5.1918	såret Ovillers
Lt.d.R. Reich	Hamburg	8.5.1918	Aveluy

Kan. Becker	Aachen	27.9.1918	Ovillers
Gefr. Reitz	Offenbüttel	27.9.1918	Marcoing
Kan. Jensen	Flensburg	27.9.1918	Marcoing
Uffz. Freudenstein	Hockkamp	29.9.1918	Rumilly
Kan. Zinow	Hamburg	29.9.1918	Rumilly
Vizewachm. Lüdecke	Braunschweig	30.9.1918	Rumilly
Gefr. Jöns	Fahrdorf	30.9.1918	Rumilly
Sergt. Pretz,	Rendsburg	17.10.1918	Rumilly
Uffz. Gross	Rabenholz	17.10.1918	Mazinghien
Kan. Retz	Rosenberg	17.10.1918	Mazinghien